

ALEVİ-BEKTAŞI CEMLERİNİN DİLİ
(İNCELEME-METİN)

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Kıvılcım POLAT BULMUŞ

Danışman: Prof. Dr. Turgut TOK

Haziran 2024

DENİZLİ

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmaların yapılmasında ve bulguların analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Kıvılcım POLAT BULMUŞ

ÖN SÖZ

Alevi-Bektaşî inanç sisteminin ibadet şekli olan cemleri bağlam merkezli bir yaklaşımla incelemek amacıyla hazırlanan bu çalışma, üç ana bölümle birlikte “Giriş”, “Sonuç” ve “Metinler” kısımlarından oluşmaktadır. Çalışmanın Giriş kısmında, araştırmanın konusu, amacı, araştırmada kullanılan teknik ve yöntemler ayrıca üzerinde çalışılan metinlerle ilgili bilgilendirme yapılarak çalışmanın metodolojik temeli oluşturulmuştur.

Çalışmanın “Türkler ve Anadolu’da Alevilik-Bektaşîlik” başlıklı ilk bölümünde, Türklerin İslamiyet’i kabul süreci ve sonrasında Ahmed Yesevi öğretisinin Hacı Bektaş Veli’yle birlikte Anadolu’daki teşekkülü genel hatlarıyla aktarılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü olan “Anlam Bilgisi” kısmında inanç sisteminin kavram boyutu sözlük oluşturularak açıklanmıştır. Kavramlar, metinlerin içerisindeki kullanılışlarıyla örneklendirilmiştir.

“Dil Bilgisi” başlıklı üçüncü bölümde çalışılan metinler ses ve şekil bilgisi bakımından incelenmiş ve Türkiye Türkçesi ana ağız gruplarını belirleyen özellikler bakımından saha çalışması yapılan bölgeler değerlendirilmiştir.

“Sonuç” başlıklı bölümde, inanç sisteminin ritüeli olan cemlerin kavramsal boyutunun hem anlam evreni hem de dil verisinin incelenmesiyle ulaşılan tespitlere yer verilmiştir.

“Metinler” başlıklı bölümde ise alan araştırması esnasında kayda alınan cem ritüelleri transkripsiyon edilerek yazıya geçirilmiştir.

Başta, lisans sürecimden başlayıp çalışma konusunun belirlenmesine kadar her aşamada desteğini esirgemeyen, süreç boyunca emek veren ve ışık tutan danışman hocam Prof. Dr. Turgut TOK’a; çalışma boyunca tez izleme komitesinde bulunan süreci özenle takip edip yol gösteren hocalarım Prof. Dr. Ali AKAR ve Prof. Dr. Levent KURGUN’a; tez savunması esnasında yol gösteren ve katkı sunan hocalarım Doç. Dr. Salih Mehmet ARÇIN’a ve Doç. Dr. Meriç GÜVEN’e; tezin çalışma alanıyla ilgili bilgisini ve deneyimlerini paylaşan Arş. Gör. Dr. Didem Gülçin ERDEM KÜK’e; şükranlarımı sunarım.

Çalışma metnimi oluştururken elindeki kaynakları benden esirgemeyen hocalarım Prof. Dr. Bülent AKIN’a ve Prof. Dr. Tuncay BÜLBÜL’e ayrıca Denizli Gazeteciler

Cemiyeti başkanı Muhammet KARAÇAY'a ve emekli TRT muhabiri Zeki KEMİKLİ-OĞLU'na teşekkürü borç bilirim.

Alan araştırması süresince ritüellere katılmama anlayış gösteren, bilgisini paylaşmaktan kaçınmayan yolun büyükleri Alevi-Bektaşî dede, baba, ana ve taliplerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yaşantım boyunca desteğini ve sevgisini eksik etmeyen, üzerimdeki emeğini asla ödeyemeyeceğim canım annem Filiz SAĞLAM'a; geliştığım ve her anında öğrendiğim bu uzun ve yorucu yol boyunca yanımda olan ve sabrını asla eksik etmeyen değerli eşim, yol arkadaşım Müjdat BULMUŞ'a; desteğini esirgemeyen aileme ve dostlarıma minnettarım.

Bu tez Türk Dil Kurumu bursu desteğiyle hazırlanmıştır. Doktora eğitimime maddi destek sağlayan Türk Dil Kurumu'na teşekkür ederim.

Kıvılcım POLAT BULMUŞ

ÖZET

ALEVİ-BEKTAŞİ CEMLERİNİN DİLİ (İNCELEME-METİN)

POLAT BULMUŞ, Kıvılcım

Doktora Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Doktora Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Turgut TOK

Haziran 2024, XIV+359 sayfa

Bu çalışmada Alevi-Bektaşî inanç sisteminin ibadet şekli olan cemlerdeki dil verisi şekil ve yapı bakımından incelenirken inanç sisteminin kavramsal boyutunu oluşturan öğeler de elde edilen cem kayıtları kapsamında açıklanmaya çalışılmıştır. Alevi-Bektaşî inanç sisteminin senkretik yapısı ve sembollerle örülü “sır dili” çalışmanın kavram analizi kısmını gerekli kılmıştır. Cemlerin anlam evreni irdelenirken dil verisi ve derin yapıdaki anlamsal boyut birlikte ele alınmıştır. Kültürün daimi aktarıcısı olan dil, Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde kendine metin ve bağlam merkezli bir ifade alanı bulmuştur. Türk inanç sisteminin İslamiyet öncesi pratiklerinin, İslami unsurlarla ve Türk tasavvuf geleneği ile perçinlenmesiyle oluşan Alevi-Bektaşî inanç sistemi, Mısır’dan Balkanlara kadar Türk varlığının sürdüğü geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Farklı coğrafyalarda farklı ocaklara mensup yolun sürdürücüsü mürşit ve talipler cem ibadetlerini bugün hâlâ Türkçe yapmaktadırlar. Kolektif yapının devamlılığı noktasında bütünleştirici bir unsur olan dil, bu nedenle hem yapısal hem de anlamsal boyutuyla irdelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alevi-Bektaşî, Cem, Ritüel, Ağız Bilimi.

ABSTRACT**LANGUAGE OF ALEVI-BEKTASHI CEMS****(ANALYSIS-TEXT)**

POLAT BULMUŞ, Kıvılcım

Doctoral Thesis

Turkish Language and Literature Department

Doctoral Programme in Turkish Language and Literature

Thesis Adviser: Prof. Dr. Turgut TOK

June 2024, XIV, 359 pages

This study examines the linguistic data within Cem, the Alevi-Bektashi belief system's form of worship, with a specific focus on form and structure. Additionally, it aims to clarify the elements that constitute the conceptual dimension of the belief system as evidenced in the Cem records. The syncretic structure of the Alevi-Bektashi belief system and the "secret language" woven with symbols necessitated a comprehensive analysis as part of this study. The examination of the semantic universe of Cems has entailed a discussion of linguistic data and the deep structural semantic dimension. Language, as a persistent carrier of culture, has found a text- and context-centred mode of expression within the Alevi-Bektashi belief system. This syncretic faith, which amalgamates pre-Islamic Turkish traditions, Islamic elements, and Turkish Sufi practices, has gained prominence across a wide geographical area extending from Egypt to the Balkans, in regions where Turkish cultural influence persists. Today, mentors and followers from different sects who follow the same path in various regions continue to engage in Cem worship in Turkish. Language, serving as a unifying force in maintaining the collective structure, has thus been the subject of examination in this study in terms of both its structural and semantic dimensions.

Key words: Alevi-Bektashi, Cem, Ritual, Dialectologie.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	x
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	xiii
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu/Sorunu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	1
Araştırmanın Kapsamı	1
Araştırma Yöntemi	2

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKLER VE ANADOLU'DA ALEVİLİK-BEKTAŞİLİK

1.1. Türklerin İslamiyet'le Tanışması ve Ahmed Yesevi	4
1.2. Anadolu'ya Göç ve Horasan Erenleri	6
1.3. Hacı Bektaş Veli ve Alevilik-Bektaşilik	8
1.4. Anadolu Alevi-Bektaşiliğinde Ocak Yapılanması.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

ANLAM BİLGİSİ

Abdal.....	18
Abdal Musa	20
Ana.....	22
Aslan	24
Aşure.....	25
Baba	25
Bacı	27
Beşler	28
Birlemek	29
Bismişah.....	30
Bülbül.....	31
Can	32
Câr.....	33

Cem.....	34
Cebrail.....	37
Cuma.....	39
Çerağ.....	39
Dâr.....	41
Dâr'ül fena.....	42
Dede.....	42
Delil.....	44
Didar.....	46
Dolu.....	46
Don.....	49
Dört.....	50
Ehlibeyt.....	51
Engür.....	52
Er.....	53
Eren.....	54
Erkân.....	55
Eşik.....	56
Gerçek.....	58
Görgü.....	60
Gözcü.....	61
Gül.....	62
Güvende.....	64
Güvercin.....	64
Güruh-u Naci.....	66
Hacı.....	67
Hacı Bektaş Veli.....	67
Hak.....	69
Hakikat.....	70
Hızır.....	71
Hizmet.....	73
İkrar.....	74
İmam Ali.....	75
İmam Hüseyin.....	77
İznikçi.....	79

Kapı.....	79
Kapıcı.....	80
Kerbela.....	81
Kırklar.....	82
Kırklar Cemi.....	85
Kırklar Meydanı.....	86
Kimya.....	86
Kurban.....	87
Kurbancı.....	89
Lokma.....	90
Marifet.....	91
Matem.....	91
Meclis.....	92
Mervan.....	93
Meydan.....	94
Mihman.....	96
Muhabbet.....	97
Musahip.....	98
Mürşit.....	99
Nefes.....	100
Niyaz.....	101
Ocak.....	102
On Dört Masumu Pak.....	106
On İki Hizmet.....	107
On İki İmam.....	108
On Yedi Kemerbest.....	110
Oruç.....	112
Peyik.....	113
Pir.....	114
Pir Sultan Abdal.....	115
Post.....	116
Rehber.....	117
Saka.....	118
Secde.....	119
Selman.....	120

Semah.....	120
Semahçı.....	122
Süpürgeci.....	123
Şah	125
Talip	126
Tarikat	126
Teber	127
Teberrâ	128
Tezekâr.....	128
Tığ.....	129
Turna.....	129
Üçler.....	131
Yediler.....	132
Yezit.....	133
Yol	134
Zakir.....	136
Zülfikar.....	137

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM DİL BİLGİSİ

3.1. Ses Bilgisi	139
3.1.1. Ünlüler	139
3.1.2. Ünsüzler	142
3.2. Şekil Bilgisi	146
3.2.1. İsimler	146
3.2.2. Sıfatlar	148
3.2.3. Zarflar.....	149
3.2.4. Zamirler.....	150
3.2.5. Edatlar	151
3.2.6. Fiiller.....	152
3.3. Türkiye Türkçesi Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler Bakımından Saha Çalışması Yapılan Bölgelerin Değerlendirilmesi	157
SONUÇ	161
METİNLER.....	166
KAYNAKLAR.....	352
ÖZ GEÇMİŞ.....	358

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Alevi-Bektaşî Ocakları.....	16
Tablo 2. Ünlüler.....	139
Tablo 3. Ünsüzler.....	142
Tablo 4. Birinci Tip Kişî Ekleri.....	152
Tablo 5. İkinci Tip Kişî Ekleri	153
Tablo 6. Emir Kipi.....	154

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

-	: Fiile bağlanmayı gösterir.
+	: İsme bağlanmayı gösterir.
(...)	: Derleme kayıtlarında anlaşılamayan yerleri gösterir.
a.	: Ad
age.	: Adı geçen eser
An. ağı.	: Anadolu/Türkiye Türkçesi ağızlarındaki türev, anlamları
Ar.	: Arapça
Az.	: Azerbaycan Türkçesi
bkz.	: Bakınız.
Bşk.	: Başkurt Türkçesi
c.	: Cilt
CC	: Codex Cumanicus
çev.	: Çeviren
Çuv.	: Çuvaş Türkçesi
DLT	: Dîvânu Lugati't-Türk
DS	: Derleme Sözlüğü
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
EİA	: Erzurum İli Ağızları
esk.	: Eskimiş kök.
ET	: Eski Türkçe
Far.	: Farsça
hay. b.	: Hayvan bilimi
Hlç.	: Halaç Türkçesi
hlk.	: Halk ağzında
KB	: Kutadgu Bilig
Ker.	: Kerkük Türkçesi (Irak Türkmen)
Kıpç.	: Kıpçak Türkçesi

Kırg.	: Kırgız Türkçesi
KKlp.	: Karakalpak Türkçesi
Koyb.	: Koybal Türkçesi
krş.	: Karşılaştırınız.
KrTS	: Kerkük Türkçesi Sözlüğü
Kzk.	: Kazak Türkçesi
mec.	: Mecaz
Nog.	: Nogay Türkçesi
OT	: Orta Türkçe
Özb.	: Özbek Türkçesi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
sf.	: Sıfat
Soy.	: Soyon Türkçesi
Şor.	: Şor Türkçesi
tar.	: Tarih
TatK.	: Kazan Tatar Türkçesi
Trkmn.	: Türkmen Türkçesi
TT.	: Türkiye Türkçesi
Uyg.	: Uygur Türkçesi
ünl.	: Ünlem
Yak.	: Yakut Türkçesi
YUyg.	: Yeni Uygur Türkçesi
zf.	: Zarf

Not: Kısaltmaların bazıları, alıntı bölümlerindeki kullanımları ile verilmiştir.

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ÜNLÜLER

á	: a-e arası ünlü
ā	: uzun a ünlüsü
ẹ	: e-i arası ünlü
ä	: açık e ünlüsü
ē	: uzun e ünlüsü
í	: ı-i arası ünlü
ī	: uzun ı ünlüsü
î	: uzun i ünlüsü
ó	: o-ö arası ünlü
o	: o-u arası ünlü
ō	: uzun o ünlüsü
õ	: uzun ö ünlüsü
ô	: ö-ü arası ünlü
ú	: u-ü arası ünlü
ū	: uzun u ünlüsü
ü	: uzun ü ünlüsü

ÜNSÜZLER

Ç	: ç-ş arası ünsüz
F	: f-v arası ünsüz
ğ	: arka damak g ünsüzü
h	: art damaksıl h
h	: nefesli h ünsüzü
J	: j-ş arası ünsüz
ķ	: arka damak k ünsüzü
κ	: k-h arası ünsüz
K	: k-g arası ünsüz
Í	: ön damak l ünsüzü

- ŋ : genzel n ünsüzü
P : p-b arası ünsüz
S : s-z arası ünsüz
T : t-d arası ünsüz
w : çift dudak v ünsüzü

İŞARETLER

- ✓ : ulama işareti
ø : Düşen sesleri gösterir.

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu/Sorunu

“Alevi-Bektaşî Cemlerinin Dili” başlığını taşıyan bu çalışma, Alevi-Bektaşî inanç sisteminin ibadet şekli olan cemleri hem dil verisi hem de kavram analizi ile irdelenmesini konu edinmektedir. Her inanç sistemi gibi yoğun metaforlarla ve sembolik öğelerle çevrili Alevi-Bektaşî inanç sistemi, süreç içerisinde kendine has ezoterik bir dil oluşturmuştur. Bu gizli dil dünden bugüne salt kitabi bilgiyle değil bağlam içerisinde ve yolun önderleri rehberliğinde aktarıla gelmiştir. Alevi-Bektaşî toplumunun “yol” olarak adlandırdığı bu tekâmül sürecinin sözel üretimleri, bağlamından ayrı düşünülemez. Kolektif yapıyı oluşturan ve kültürün daimi aktarıcısı olan dil, bu sistem içerisinde kendine metin ve bağlam merkezli bir yapı oluşturmuştur. Senkretik bir yapıya sahip olan Alevi-Bektaşî inanç sisteminin kültürel dizgelerini ve anlam evrenini irdelerken yazılı ve sözlü üretimlerin sadece yüzey yapısına bağlı kalmak muhakkak eksik kalacaktır. Bu nedenle cemlerin teolojik yapısı ve bu yapının çıktısı olan sözel üretimler bağlam merkezli bir yaklaşım ile ele alınmıştır.

Araştırmanın Amacı

Anadolu’da farklı bölgelerde yaşayan Alevi-Bektaşîlerin inanç sistemlerinde farklılıklar yoktur ancak ritüellerinde farklılaşmalar olabilir. İnanç sistemi içerisinde bu durum “yol bir, süre bin bir” tabiri ile ifade edilmektedir. Bunun en büyük sebebi dede-babaların bilgi aktarımlarını sözlü kültür ortamında gerçekleştirmeleridir. Dede-babaların bilgi ve tecrübesi farklılıklar gösterebilir. Yüzyıllardır sözlü kültür ortamında aktarılan ve icra edilen bu senkretik inanç sistemi hem ritüelleriyle hem de “sır” diliyle sembollerle örülü bir evren oluşturmaktadır. Sözlü kültür ortamında icra edilen cemler esnasında sözlü üretimlerin ağız özelliklerinde bölgesel farklılaşmalar olması doğaldır. Bizim amacımız Balkanlardan Anadolu’ya oradan Mısır’a kadar geniş bir coğrafyaya yayılmış ve farklı ocaklara bağlı olan Alevi-Bektaşîlerin cem yürütme şekilleri ve bu esnada kullandıkları dil üzerine belirleyici bir çalışma ortaya koymaktır.

Araştırmanın Kapsamı

Cemlerin Alevi-Bektaşî inanç sisteminin canlı biçimde devam eden ibadet ritüeli olması, metinlerin saha çalışması ile elde edilmesi noktasında önemli bir etken olmuştur.

Dilin değişen ve dönüşen canlı yapısının inanç evrenindeki yansımalarına ulaşmak amacıyla hazır kayıtların yanı sıra yeni metinler için Türkiye’de geleneği devam ettiren ocakların dede-baba ve talipleri ile iletişime geçilerek ibadet anının kamera desteğiyle ses, video ve fotoğraf kayıtları alınmıştır. Katılımlı gözlem yöntemi ile elde edilen verilerin yanında Prof. Dr. Bülent AKIN’ın Diyarbakır’da katıldığı “Kuşanma Ritüeli” ve “Görgü Cemi” kayıtlarından, Prof. Dr. Tuncay BÜLBÜL’ün Balıkesir’de katıldığı “Musahip Kurbanı Cemi” kaydından, Denizli Gazeteciler Cemiyeti başkanı Muhammet KARAÇAY’ın Denizli’de katıldığı Muharrem ayında tutulan matem orucu ardından gerçekleşen aşure ve kurban tıglama ritüelinden almış olduğu kayıttan ve emekli TRT muhabiri Zeki KEMİKLİOĞLU’nun Aydın’da katılmış olduğu “Birlik Cemi” kayıtlarından ayrıca Prof. Dr. Turgut TOK tarafından yönetilen Esra ÖZKAN’ın hazırlamış olduğu *Gürgentepe’de Yaşayan Güvenç Abdal Ocağı Alevileri ve Ritüelleri* başlıklı bitirme tezinden de yararlanılmıştır.

Çalışma, ülkemizin yedi coğrafi bölgesinden seçilmiş dokuz ili kapsamaktadır. Marmara Bölgesi’nden Balıkesir, Ege Bölgesi’nden Aydın ve Denizli, Akdeniz Bölgesi’nden Antalya, İç Anadolu Bölgesi’nden Eskişehir, Güney Doğu Anadolu Bölgesi’nden Diyarbakır, Doğu Anadolu Bölgesi’nden Elâzığ, Karadeniz Bölgesi’nden Tokat ve Ordu illeri derleme bölgesini oluşturmaktadır. Saha çalışması ve hazır verilerin derlenmesi sonrasında on iki kayıt elde edilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Çalışmamızı oluştururken yöntem olarak Performans Kuram belirlenmiştir. Anlatıcı ile dinleyici arasındaki ilişki, metnin oluşmasında etkilidir. İcra ortamı tüm yönleriyle ele alınıp değerlendirilmelidir. “Herhangi bir halk bilgisi unsurunu bir kişi dokusu (texture), metni (text) ve onun çevre ve şartları (contex) itibariyle tahlil edebilir. Bir halk bilgisi türünün sadece bunlardan birinin temel alınarak tarif edilmesi mümkün değildir. Bir tür ideal olarak bu üç seviyenin hepsinin göz önüne alınmasıyla tarif edilmelidir.” (Dundes, 1980:108). Sözlü kültür ortamında icra edilen cemleri salt metin merkezli ele almak elbette eksik kalacaktır. “Halk bilgisi metnlerinin içinde oluştuğu, geliştiği ve tespit edildiği sosyal çevre ve şartlar Türkiye'deki halk bilim çalışmalarında başlangıçtan beri göz ardı edilen ve hatta üzerinde hiç durulmayan bir husustur. Hâlbuki bu sosyal çevre ve şartlar (kontekst) halk biliminin (folklorun) tarifi için vazgeçilmez bir öneme

sahip olduğu gibi, halk edebiyatı türlerinin tarifinde ve de herhangi bir metnin incelenmesinde metnin kendisi kadar önemlidir.” (Ekici, 1998:27).

Tüm bunların ışığında çalışmanın ilk aşamasında saha çalışması yapılacak bölgeler tespit edilmiştir.

İkinci aşamada Alevilik-Bektaşilik inanç sistemi ile ilgili yayımlanan kitap, makale, yüksek lisans ve doktora çalışmaları ayrıca derleme bölgesi kapsamındaki iller üzerine yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir.

Üçüncü aşamada sözlü kültür ortamında icra edilen cemlerdeki dil verisini toplamak amacıyla saha çalışması yapılmış ve elde edilen derleme kayıtları çözümlenerek yazıya aktarılmıştır.

Dördüncü aşamada metnin içerisinde Alevi-Bektaşi inanç sistemine ait kavramlar belirlenmiştir. Ardından bağlama dayalı olarak kavramların açıklamaları yapılmış ve derleme metninin içerisinde örnekler verilmiştir.

Beşinci aşamada transkripsiyon alfabesi ile yazıya geçirilen metinler ses ve şekil bilgisi açısından incelenmiştir.

Son olarak çalışmadan elde edilen bulgular sonuç kısmında aktarılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKLER VE ANADOLU'DA ALEVİLİK-BEKTAŞİLİK

Anadolu Aleviliği-Bektaşiliği üzerine son dönemlerde çokça çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmalar bazı fikir ayrılıklarıyla birlikte konunun aydınlatılması noktasında son derece önemlidir. Alevi-Bektaşî inanç sisteminin kökleri mevzuu ideolojik çekişmelerin ortasında kalmıştır. Alevilik-Bektaşilik, İslamiyet ile Türklerin İslamiyet öncesi inanişinin ürünüdür görüşünde olanlar; yaşama biçimi, felsefe, İslam'dan bağımsız ayrı bir dindir görüşünde olanlar; Alevilik-Bektaşilik Türklere aittir görüşünde olanlar; Zerdüştlüğü köken olarak işaret edenler; etno-kültürel bir topluluktur tezini savunanlar ve de Ali'siz Alevilik başlığı altında birleşenler mevcuttur. Sadece yurt içinde değil yurt dışında da siyasetin konusu hâline gelen Alevilik-Bektaşilik, sistematik bir şekilde kimlik bunalımına sürüklenmek istenmektedir. Tam da bu nedenlerden ötürü yapılan çalışmaların elbette alana katkısı olduğu gibi çalışmacıların ideolojik görüşleri doğrultusunda şekillenen çalışmalara rastlamak mümkündür. Aleviliğin-Bektaşiliğin Anadolu süreğini incelediğimiz çalışmanın bu bölümünde Ahmed Yesevi ekolünde yetişen Horasan erenlerinin Anadolu'ya gelişi ve Hacı Bektaş Veli'yle birlikte inanç sisteminin Anadolu'da teşekkülü ve teşkilatlanması üzerinde durulacaktır.

1.1. Türklerin İslamiyet'le Tanışması ve Ahmed Yesevi

Türkler tarih boyunca dinamik bir yaşam tarzına sahip olmuşlardır. Konar-göçer yaşam, başka toplumlardan sosyo-kültürel anlamda etkilenmelerine ve onların inanç sistemleriyle tanışmalarına olanak sağlamıştır. Maveraünnehir ve Horasan coğrafyasında kurulan güçlü Türk hakimiyeti tüm bölgenin siyasetinde etkin rol oynamıştır. Elbette bu durum siyasi çatışmaları da beraberinde getirmiştir. Tarihi kaynaklara bakıldığında siyasi ve kültürel anlamda Çin etkisi yoğun olarak hissedilmektedir. Türklerin Budizmi ve Maniheizmi benimsemeleri bu ilişkiler vesilesiyledir. Ancak şu da dikkate değerdir ki Türkler, Türk milleti ve Türk devletleri, "Tengri yarlıkadukın için" yani Tanrı'nın inayetiyle var olduğunun bilincinde olmuş ve daima bu yüce külte sığınmıştır (Bayat, 2007:216). Tarih boyunca farklı dinleri ve inanç sistemlerini benimsemiş olan Türklerin İslamiyet'le tanışması için bir tarih düşürmek gerektiğinde 751 yılında gerçekleşen Talas Savaşı işaret edilse de elbette bu değişim bir anda ve tümüyle olmamıştır. Türklerin İslam ordusunda asker olarak görev yapmaları İslamiyet'in kabulüne etkisi olan faktörlerdendir. "İslamiyet, X. yüzyıl sonuna kadar önemli bir başarı elde edememiştir. Çin bertaraf edilmiş olduğundan Müslüman imparatorluğu ile Türk göçebe toplulukları arasında bir kuvvetler

dengesi oluşmuş gibi göründü. Bu denli müthiş bir teokrasi tarafından batıya doğru gidişlerinde durdurulmuş olan ve savaşı bir eğilimine sahip olan Türkler, Abbasi ile Samaniler gibi onlara bağımlı büyük devletlerin hizmetine memluk “köle” yani paralı asker girdiler. Araplar artık harp etmeyecek kadar zengin olduklarından, Türkler kendilerine yeni bir iş sahası bulmuş oldular.” (Roux, 1994:29). Türkler ile Araplar arasında ilişkiler yakınlaştıkça Türkler İslamiyet’i yakından tanıma imkânı bulmuşlardır. Türklerin Hz. Nuh’un oğlu Yafes’in soyundan geldiklerine inanmaları da kabul sürecinde etken olmuştur. Ayrıca Talas Savaşı ardından zayıflayan Çin hakimiyetinin yerini alan Müslümanların etkisi de İslamiyet’e yakınlaşmalarının nedenleri arasındadır. Karahanlıların kurucusu Satuk Buğra Han’ın halkıyla birlikte Müslümanlığa geçişi de süreci hızlandırmıştır. “Türklerin sahip oldukları özellikler İslam’ı seçmelerinde etkiliyken İslam’ın kendilerine ulaştırılmasında tüccarlar ve din alimlerinin Türk diyarlarına yaptıkları seyahatler ve tebliğ faaliyetlerinin katkıları olmuştur. Sonralarda Horasan ve Maverâünnehir’de kurulan medreseler, İslam’ın yayılmasında önemli görevler icra etmiştir. Hatta İslam medeniyetinde ilk medreselerin Maverâünnehir’de kurulduğu, Türklerin Budizm’i terk etmekle birlikte Budist okullarını esas almak suretiyle medreseleri oluşturdukları iddia edilerek Türklerin katkısından söz edilmiştir.” (Mert, 2021:672). Türklerin süreç içerisinde İslamiyet’in hâkim gücü hâline gelmesi de bu katkının boyutlarını göstermektedir. “İslamlaşma sürecini Ehlibeyt imamlarının öncülüğünde devam ettiren Türklerin bir bölümü, Semerkând’a bağlı Matürid kasabasında yetişmiş Türk bir aileye mensup İmam Ebu Maturidi’nin akli bilgileri ile yine bir Türk aileye mensup olan Ehlibeyt’ten İmam-ı Azam Ebu Hanife’nin fikhını benimsemiştir. Bu ekol ve soydan gelen Ahmet Yesevi de Hz. Ali ve Ehlibeyt’ten yana olmuştur.” (Odabaşı, 2016:23). Türkistan tasavvuf okulunda yetişen Ahmed Yesevi de Hz. Ali ve Ehlibeyt’e bağlı İslamiyet görüşüyle vahdet-i vücud anlayışının merkezde olduğu bir tasavvuf anlayışı geliştirmiş ve Türkler arasında da desteklenen Yesevi Dergâhı bu temeller üzerinde yükselmiştir.

Selçuklular döneminde İslamiyet’in Anadolu’daki etkisini arttırmasına ve teşkilatlanmasına ayrıca Türk-İslam tasavvufunun oluşmasına Ahmed Yesevi ve onun felsefiyle yetişen dervişlerin öncülük ettiği açıktır. “XII. asırdan başlayarak, İslam propagandacıları, Türkler arasında İslam dinini kuvvetlendirmek için, Türk dilinde bir takım manzum ve mensur eserler yazmaya başladılar. Bu nevi eserlerden Hoca Ahmed Yesevi’nin nazımları, hatta bugüne kadar, halk şairleri için bir örnek vazifesi görmektedir.” (Barthold, 1963:66). Türklerin tasavvuf anlayışında derin etkileri olan Ahmed Yesevi,

daha çok küçük yaşlardan itibaren edindiği terbiye ve Arslan Baba'ya intisabından sonra aldığı eğitimle kısa zamanda Türkistan'da kitleleri etkilemeye başlamıştır. Kerametleri halk arasında hızla yayılırken Ahmed Yesevi, etrafına toplanan müritlerini eğitmeye devam etmiştir. “Zâhir ve bâtin ilminde zamanının bütün ricâline üstündü. Müridlerine zâhir ve bâtin ilimlerini takrir ediyor, bütün vaktini ibâdet ve tâat ile geçirerek boş vakitlerinde kaşık ve kepçe yonuyor, onları satarak geçiniyordu.” (Köprülü, 1976:13). Henüz Yesevi dervişlerinin Anadolu'ya göçlerinin başlamadığı dönemde de Ahmed Yesevi'nin menkıbeleri ve kerametleri sınırları aşmış ve Anadolu coğrafyasında da yankı uyandırmıştır. İslamiyet ile Türk töresini sentezleyerek Türkistan'da Müslümanlığı yayan Ulu Ata Ahmed Yesevi'nin (Tok, 2008:267) gittikçe güçlenen nüfuzu, bağdaştırıcı İslam yorumu ve Türkçe eserler kaleme alması Türk boyları arasında da kabul görmesinde etkili olmuştur.

1.2. Anadolu'ya Göç ve Horasan Erenleri

Selçuklular döneminde Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması süreci bu dönemde meydana gelen göçlerle ilişkilidir. Öncelikle Malazgirt Savaşı ile 1071'den sonra Anadolu'ya kümeler hâlinde gelen ve 1220'de başlayan Moğol hücumunun da etkisiyle Türkistan, Horasan ve Azerbaycan bölgelerinden Anadolu'ya büyük bir Oğuz göçü gerçekleşmiştir (Tok, 2008:56). Bu göçler bölgeyi yalnızca siyasi olarak değil ekonomik, kültürel ve dinî anlamda da etkilemiştir. Göçlerle birlikte hareket eden topluluklar beraberlerinde yeni bir yaşam biçimini, dünya algısını da getirmişlerdir. Tasavvufun Anadolu'ya nüfuz etme süreci de bu göçlerle birlikte başlamıştır. Cengiz Han'la birlikte etki alanını genişleten ve büyük bir askerî güç hâline gelen Moğolların istila politikası geniş bir coğrafyayı etkisi altında almıştır. Asya'dan Avrupa içlerine kadar ilerleyen Moğol baskısından Anadolu'da etkilenmiştir. Siyasi ve ekonomik çekişmeler sonucunda Horasan ve Maveraünnehir bölgelerinin de hâkimi olan Harzemşahların üzerine yürüyen yıkıcı Moğol gücü bu bölgeyi de ciddi bir tahribatla ele geçirmiştir. Kıyımdan kaçan halk çareyi göç etmekte bulmuştur. Bu süreçte pek çok mutasavvıf da Anadolu'ya gelerek Selçuklulara sığınmıştır. Moğollarla anlaşma yolunu seçen dönemin hükümdarı Alâeddin Keykubad, bir süreliğine Moğol tehdidini durdurabilmiştir. Türkistan ve İran bölgelerinden göç edip Anadolu'ya sığınan sanatkârlar, dervişler ve âlimler yanlarında kültürlerini, felsefelerini ve inanç sistemlerini de getirmişlerdir. Yesevilik de işte bu ortamda Anadolu'ya doğru ilerlemeye başlamıştır. “Selçuk ordularının büyük bir kısmını oluşturan Türkmen kabileleri ile birlikte gezen Türkmen babaları uç halkları arasında çok etkiliydiler. Orta Asya'dan Harezm ve Horasan'dan gelen bu derviş ya da mistiklerin büyük bir kısmı

Türkistan'ın büyük 12. yüzyıl din hocası Ahmet Yesevi'nin izleyicileriydiler.” (Birge, 1991:33). Yesevi dervişlerinin Anadolu'ya ilk gelişleri 13. Yüzyılın başlarındaki siyasi çekişmeler sonucunda gerçekleşen göçlerle olmuştur. Pek çok Türk boyuyla birlikte Yesevi babaları da Maverâünnehir'i terk etmek zorunda kalmışlardır ve göç ettikleri yeni vatanlarında tarikatlarının öğretilerini yaymaya devam etmişlerdir (Ocak, 2011:71).

Ahmed Yesevi'nin eski geleneklerle sentezlenmiş İslam yorumu ve Türkçe yazması Türk boyları arasında kabul görmesinde etkindir. “Karahanlılar döneminde Ahmed Yesevi (ölümü 1166) geniş Türkmen kitlelerinin “anlayabileceği bir dille İslam'ı popülerleştiriyor; ama özellikle Yesevi'nin girişimi, aynı zamanda Türkmen kitleleri arasında doğacak “halk İslamı”nın bir noktası olurken, Anadolu'ya henüz girmemiş Türkmenler üzerinde en etkili oluyor.” (Çamuroğlu, 1999:89). Türkler kendi inanç sistemleri ile İslam arasında kurdukları ortaklıklardan hareket ederek ve sufilerin tasavvuf yorumlarının açtığı bu yeni pencereden bakarak Müslüman olmaya başlamışlardır. Yesevi dervişlerinin, Türklere İslamiyet'i öğretirken bunu anlaşılır ve yumuşak bir ruh ile (Fığlalı, 1990:85) yapmaları bu yeni öğretinin kalıcı izler bırakmasına neden olmuştur.

Ahmed Yesevi'ye intisap edip onun yanında yetişerek Anadolu'ya gelen dervişler “Horasan Erenleri”, “Abdalân-ı Rum” adlarıyla tarih sahnesine adlarını yazdırmışlardır. Kitleleri peşinden sürükleyen bu dervişler hem savaşçı hem de sufi tabiatlarıyla adeta toplumu hareketlendirici bir misyon üstlenmişlerdir. “Osmanlı İmparatorluğunun kurulmakta olduğu zamanda Anadolu'daki uç beylikleri, medenî bir hayatın kaynağı olan Türk ve İslâm dünyasının her tarafından gelmiş her sınıftan ve meslekten adamlarla doludur: İran, Mısır ve Kırım medreselerinden çıkan hocalar, orta ve şarkî Anadolu'dan gelmiş Selçukî ve İlhanî bürokrasisine mensub şahsiyetler muhtelif tarikatların mümessilleri İslâm Şovalye ve misyonerleri diyebileceğimiz dervişler. Bunlar arasında bilhassa, Aşık Paşazade tarihinde Gaziyânı Rum diğer tarihlerde Alpler (kahraman, muharip mânasında) veya Alp erenler namı altında zikredilen ve daha İslâmiyetten evvel bütün Türk dünyasında mevcut olan eski ve geniş bir teşkilâta mensub, Türk Şovalyeleri mevcuttu. Filhalka; Osman Gazinin arkadaşlarından bir çocuğun unvanı olan bu Alp tâbiri dikkate şayandar. Bunlardan şehirlerde yerleşmiş ve İslâm dünyasına mensub bazı dinî tarikatlerin tesiri altında kalmış olanların ise unvânı bilâhare “Gazi”ye tebdil edilmiş gözükmektedir. Yine aynı kitapta ismi geçen Ahîyânı Rum yani Anadolu Ahileri ile; Horasan Erenleri de denilen Abdalânı Rum yani “abdal” ve “baba” ismini taşıyan ve bilhassa Türkmen kabileleri arasında telkinatta bulunan ve umumiyetle Osmanlı padişahları ile bütün harplere

iştirâk etmiş bulunan delişmen tabiatlı ve garib etvarlı dervişler bulunmakta idi.” (Barkan, 1942:11). İşte bu savaşı tabiatlı abdallar diye tabir ettiğimiz Horasan Erenleri, böylece Anadolu’da yeni bir teşkilatlanmanın adımlarını atmaya başlamışlardır.

Doksanbin erenler dediler beli

Bindi hâke doğru gösterdi yolu

Kutb-i âlem Hacı Bektaşî Veli

Bunca erenler serfirazı nic’oldu

(Kul Nesimi) (Eyuboğlu, 1989:182)

Alevi-Bektaşilerin kutsal kitap kabul ettikleri *Buyruk*’ta Hoca Ahmed Yesevi ile Horasan Erenlerinin karşılaşması çeşitli kerametler etrafında anlatılmaktadır. Doksan dokuz bin Rum ereninin Hoca Ahmed Yesevi öğretisine katıldığını duyan Horasan Erenleri, Yesevi’yi merak edip ve tanımak istemişlerdir. Yesevi’yi Horasan’a çağırılmışlar ve Yesevi, turna donuna girerek Horasan’a uçmuştur. Yanına yedi erenin geleceğini gönül gücüyle anlayan Yesevi, yanına bazı erenlerini de alıp turna donunda erenleri karşılamaya yola çıkmıştır. Semerkant sınırında, Amuderya ırmağı üzerinde buluşmuşlar. İki grup arasında derin bir söyleşi başlamış ve erenler Hoca’nın gücüne hayran kalmışlar. Bu esnada bir bezirgan ırmaktan su almaktaymış ve sürüsünü geçirirken sürü sele kapılmış, bezirgan ise el aman deyip Tanrı’dan yardım dilemiş ve canını kurtarana bağış yapacağına yeminler etmiş. Hoca, elini ırmağa uzatmış ve sürü ile bezirganı kurtarmış. Sonrasında Hoca, don değiştirip insan olunca bezirgan hocanın eline kapanmış ve malını ona sunmuş. Hoca, malı alıp Horasan’a gelmiş ve hepsini Horasan Erenlerine bağışlamış. Böylece Horasan Erenleri de Hoca’ya sonsuz bir saygı ve sevgi beslemeye başlamışlar (Bozkurt, 2015:186).

1.3. Hacı Bektaş Veli ve Alevilik-Bektaşilik

Hacı Bektaş Veli, yaşamı ve felsefesi üzerine pek çok çalışma yapılmış ve yapılmaya da devam edilen tasavvuf ehillerinden biridir. Elbette yaşamı sayısız anlatıyla örülmüş olan bir kimse hakkında kesin yargılarda bulunmak zor olacaktır. Hacı Bektaş Veli ile ilgili yapılmış akademik çalışmalar incelendiğinde görülüyor ki doğumundan ölümüne kadar pek çok konuda fikir ayrılıkları mevcuttur. *Velâyetname*’de Hacı Bektaş Veli’nin

soyu Hz. Ali'ye dayandırılarak seyit olduğu vurgusu yapılmaktadır. Babası İbrâhim-al-sânî diye anılan Seyyid Muhammed'dir. Soy ağacı şu şekildedir; İmam Ali, İmam Hüseyin, İmam Zeynelabidin, İmam Muhammed Bâkır, İmam Musa Kâzım, İmam Ali Rıza, İmam Muhammed Nakî, İmam Ali Nakî, İmam Hasan Askeri, İmam Muhammed Mehdi, Seyyid İbrahim, Seyyid Hasan bin Seyyid İbrahim, Seyyid Muhammedü's-Sani, Seyyid Mehdi bin Seyyid Muhammed, Seyyid Musa bin Seyyid İshak, Seyyid İbrahimü's-Sani bin Seyyid Musa, Seyyid Bektaş Veli. Hacı Bektaş Veli'nin doğumu da çeşitli kerametlere bağlanarak anlatılır. Anne ve babasının uzun evlilik süreci boyunca çocukları olmaz ve sonra bir seyit gelir, anne ve babanın çocuk dileğini tanrıya ulaştırır. Anne gebe kalır ve doğum bir rüyanın ardından ağrısız acısız gerçekleşir. Hacı Bektaş Veli bir müddet annesinin sütünü emmez ve 6 ay sonunda şehadet parmağını kaldırıp bazı sözler mırıldanır. Anne kulak verince anlaşılır ki Hacı Bektaş Veli kelime-i şehadet getirmektedir (Gölpınarlı, 1958:4). Hacı Bektaş Veli'nin ilk gençliği hakkında kesin bilgiler bulunmamakla birlikte çeşitli söylenceler mevcuttur. 1209'da Horasan'da doğan Hacı Bektaş Veli, 1271'de bugün Kırşehir iline bağlı Sulucakaraöyük'te (Hacıbektaş) ölmüştür. Hacı Bektaş Veli'nin Anadolu'ya gelişi de yine bazı olaylar çevresinde anlatılmaktadır. Akademik çevrede tartışmalı da olsa bazı görüşler onun Ahmed Yesevi'nin müridi olduğunu kabul etmektedir. Fakat onların hiç karşılaşmamış olabileceği vurgusu da vardır. “Velâyetname'den tam 130 yıl önce yazılmış Mevlevi Ahmet Eflaki Dede'nin Ariflerin Menkıbeleri'nde, Hacı Bektaş'ın Baba Resul'un (Baba İlyas) halifesi olduğu yazılıdır.” (Kaygusuz, 2011:13). Ahmed Yesevi ve Hacı Bektaş'ın farklı dönemlerde yaşadığına vurgu yapan Kaygusuz, aynı zamanda bir kişi övülürken veya yerilirken onu yetiştiren kişinin de bahsinin geçmesi durumuna istinaden Ahmed Yesevi'den *Makâlât*'ta hiç bahsedilmediğini ve bu hoca öğrenci ilişkisinin yakıştırmaya olduğunu eleştirel bir gözle açıklamıştır (Kaygusuz, 2011:12-13). Hacı Bektaş Veli'nin Ahmet Yesevi'nin değil ondan el aldığı söylenen Lokman Perende'nin müridi olduğu da görüşler arasındadır. Hacı Bektaş Veli'nin Ahmed Yesevi'nin müridi olduğu olduğu hakkındaki rivayetlere, 10. ve daha sonraki yüzyıllarda yazılmış-*Künhü'l-Ahbâr* ve *Evliyâ Çelebî Seyahatnâmesi* gibi-kitaplarda rastlanmaktadır. Hacı Bektaş Veli hakkında müritleri tarafından yazılmış Velâyetnamelerde büyük ayrılıklara rastlanmaktadır. “Meselâ Hâcim Sultan Velâyetnamesi'nde, Hacı Bektaş Velî doğrudan doğruya Hoca Ahmed Yesevi halîfesi olarak zikredilir; hâlbuki Hacı Bektaş Velî Velâyetnâmesi'nin tam ve mensur nüshaları ile *Künhü'l-Ahbâr*'ın beşinci cildinde, Hacı Bektaş'ın Şeyh Lokmân-ı Perende müridi olduğu ve bu Lokmân-ı Perende'nin Hoca Ahmed Yesevi'den- hatta diğer zayıf bir rivayete göre Hoca'nın cediti

nesl-i Alî'den meşhur Muhammed Hanefî'den- el aldığı anlatılmaktadır. İşte, bu suretle, meselâ Hâcîm Sultan Velâyetnamesi'nde doğrudan doğruya Ahmet Yesevi ile Bektaş Velî arasında geçtiği anlaşılan menkabeler, diğerinde Lokmân-ı Perende ile Hacı Bektaş arasında geçmiş gösterilir; bununla beraber, bu ikinci tarzda rivâyetleri içine alan Hacı Bektaş Velî Velâyetnâmeleri'nde de yine doğrudan Ahmet Yesevi ile Hacı Bektaş arasındaki birtakım menkabeler de vardır." (Köprülü, 1976:50). *Velâyetnâme*'de Hacı Bektaş Veli ve Ahmed Yesevi'nin karşılaşması yine bazı kerametler ve Ahmed Yesevi'nin oğlu Haydar'ın esir düşmesi etrafında şekillenmektedir. Henüz on iki yaşında olan Haydar, yanında 5 bin askerle savaşa gider, esir düşer ve tüm askerleri öldürülür. Tamamen kafirlere kalan Bedahşan'da yaşayan halk zulme uğrar. Bunun üzerine halk Ahmed Yesevi'ye yalvarır ve Yesevi Tanrıya el açar, dua eder. Ardından kapıda Hacı Bektaş Veli belirir ve Yesevi'ye selam verip kapısına yüz sürer. Ahmet Yesevi "İşte mülk sahibi geldi!" diye sevinir. Yesevi, Olanı biteni Hacı Bektaş Veli'ye anlatır. Hacı Bektaş Veli, don değiştirerek şahin kılığına girer, uçup gider ve Haydar'ı esaretten kurtarır. Ardından tüm Bedahşan halkı arasında huzuru sağlayıp onların İslâm'ı kabul etmelerini sağlar (Köprülü, 1976:52). Bu karşılaşma ve intisap etme üzerine Hacı Bektaş Veli Horasan'dan Yesevi'nin isteği üzerine ayrılıp Anadolu'ya gelir.

"Yazılı kaynaklarda geçen bir söylentiye göre: Hacı Bektaş Velî, Horasan'da bulunduğu dönemde Ahmed Yesevi'nin kurduğu Yeseviye Tarikatı'nın görüşlerini benimsemiş, Anadolu'ya gelip Baba İshak'la tanıştıktan sonra eski düşüncelerini değiştirmiştir." (Eyüboğlu, 2012:146). Hacı Bektaş Veli'nin ortodoks İslâm'ı Ahmed Yesevi'nin tasavvuf anlayışı, Anadolu'da karşılaştığı dervişlerin görüşleri ve Türklerin yaşam pratikleri ve inanç sistemleri ile sentezleyerek ortaya koyduğu fikirler ve pratikler yavaş yavaş müritler kazanmaya ve etki alanını genişletmeye başlamıştır. "Kendi din karışımlarının ayrılıkları (heterogenite), uyumsuz öğelerin katılımıyla belirginleşti. Ahî loncalarının etkinlikleri ve Hurûfîlerin antropomorfik panteizm'inin karıştığı Şaman içerikli öz'e, aynı sosyal tabakadan, Türkmen boylar arasından kopup gelen Kızılbaşların cemâat-dışı Şîliği de katılmaktaydı. Bektâşilik, yavaş yavaş-doğuda Acemler ve Kürtler, batıda Hıristiyanlar-yerel inançlardan gelen öğelerin, bu ilkel dinler karışımına katıldığı bir "bilinç birikimi", bir "irfân" (gnose) biçimini aldı." (Melikoff, 2010:224-225). Senkretik yapıdaki inanç sisteminin Türkçe ile ifade ediliyor oluşu, Hacı Bektaş Veli'nin nefeslerini Türkçe yazması ve söylemesi elbette Türk halkının anlam evreninde karşılık bulması bakımından önemlidir. "Bektâşilik Anadolu için alışılmadık bir öğretiydi. Çünkü sünneti ve şeriati

kaldırılmış ve Türkçeyi ibadet dili yapmıştı. İslamiyet'in ibadet dili olarak yalnızca Arapçayı kabul ettiği düşünülürse, bu müthiş bir ataktı.” (Dierl, 1991:45). Dilin kitleler üzerindeki etkisi yadsınamayacak bir gerçektir. Halkın anlayabileceği ve kendini ifade edebileceği alanı sunan Bektaşiliğin Anadolu'da bu denli etkili olmasına şaşırılmamalıdır.

Türklerin savaşçı bir millet olması hem Selçuklular hem de Osmanlılar döneminde orduda etkin biçimde görev almalarını sağlamıştır. Selçuklular, “Savaşçı göçebelere dayanarak hem Konya'daki Sünni saltanata karşı hem de Kilikya'daki Hıristiyan Ermenilere, Karadeniz ve Ege kıyılarındaki Hıristiyan Yunanlılara (Trabzon'daki Rum Pontus ve Bizans İmparatorlukları) karşı savaşabiliyordu.” (Dierl, 1991:48). Görülmektedir ki Selçuklular dönemi Alevi-Bektaşî inanç sistemine mensup askerlerin adeta yükselme ve kahramanlık dönemidir. Hacı Bektaş Veli'nin, kırk yiğidini İslamiyet adına savaşmak için seferlere yolladığı anlatılmaktadır (Dierl, 1991:48). Bektaşîlerin hem yeni fethedilen bölgelere kolonizatör dervişler olarak yerleştirilmeleri hem de Yeniçeri Ocağının pirinin Hacı Bektaş Veli olması ve Bektaşîlik öğretisi ile yetiştirilmeleri devletin politikasında da önemli unsurlardan biri olduklarını göstermektedir (Melikoff, 2010:224). Konar-göçer yapıdaki Alevi-Bektaşîler, İslamiyet'i Sünnî İslam'ın yorumladığından daha farklı bir şekilde yorumlamalarına karşın İslami inançların yayılmasında en önde gelen savaşçılar oldular.

“Aleviler, tam manası ile iptidai cemiyetlerde olduğu gibi, kendi cemiyetlerine, erenler divanına taparlar. Ancak bunlarda cemiyet, klanlarda olduğu gibi, Totemizmde ve Şamanlıkta olduğu gibi oymak beyinde değil, ekseri ahvalde oymak beyi olan dedede veya pırde şekil ve surete bürünür. Çünkü Aleviler bugün dahi müteal bir Allah mefhumuna vasil olmuş değillerdir. Bunlar iyiliğin ve kötülüğün, kıtlık ve bereketin erenlerden veya pırlardan veya dedelerin himmetinden ileri geldiğine ve onları gücendirmenin fenalığı; onlara hak, hediye ve kurban takdim etmenin ise menfaati mucip olduğuna inanırlar. Günahları dedelerin af edebileceğine kanidirler.” (Yörükân, 2014:27). Alevi-Bektaşî inanç sisteminde dedelik-babalık kurumuna duyulan bu saygı ve kutsallık atfedilmesi ayrıca dedelerin evlad-ı resul olarak kabul edilmesi Türklerin İslamiyet öncesi mensup olduğu Gök Tanrı inancındaki atalar kültürünün bir devamı niteliğindedir. Ayrıca dedelerin kutsallığı, kutun Tanrı'dan geldiğine inanılan Gök Tanrı inancıyla da paralellik göstermektedir. Alevi-Bektaşî inanç sisteminin pratikleri incelendiğinde Türklerin İslam öncesi inanç pratikleriyle pek çok ortaklık görülmektedir. Özellikle Tahtacı Alevilerin ölü

gömme ritüelleri Türklerin kurgan geleneğine benzemektedir. “Keza ölümlerle beraber ona ait eşyayı ve silahlarını birlikte gömmek adeti, Tahtacılar da halen bakidir. Tahtacılar cenazeyi defnettikleri zaman onu kabire bir yatak yorgan ile beraber gömdükleri gibi, mezara para da koyarlar. Gençler, kızların ve kızlar gençlerin al yeşil bayrakları ile gömülür. Bir kitabede görülen, “Al yeşil bayrakla geldim beka mekanına” mısraında hakiki mana maksuttur.” (Yörükân, 2014:34). Dikkate değer bir diğer nokta Türklerin yaşam biçimindeki cinsiyet gözetmeyen eşitlik anlayışıdır. Doğaya atfedilen kutsallık doğa kültleri de aslında ruhu olan her şeye saygı duyulmasıyla ilgilidir. Alevi-Bektaşî inanç sisteminde de Evrendeki her şey Tanrı’nın yansımasıdır; insan da Tanrı’nın yansımalarından biridir; insan en saf bilinç seviyesine ulaşmaya çabalamalıdır, kâmil insan kendine yönelmelidir; devriye ve tenasüh inancı vardır; kadın ve erkek eşittir, Tanrı huzurunda birlikte ibadet ederler; tüm insanları kapsayıcı bir inanç sistemidir ve yetmiş iki millete aynı nazardan bakmayı düstur edinmiştir (Dierl, 1991:37-38). Hacı Bektaş Veli’nin felsefesi, evren-tanrı-insan birliğini temel almaktadır. Hacı Bektaş Veli ve onun öğretisinin sınırları aşan etkisi öğretinin merkezine insanı alan hümanist felsefesiyle yakından ilgilidir. “Hacı Bektaş Veli’nin kurduğu Dergâh, Sünniliğin medreseleri karşısında, günün bilimlerinin ışığı altında ve çağını aşarak, *Makâlât*’ta anlatılan bâtını-Alevî öğretisinin kurallarının öğreti-lip uygulandığı Halk Üniversitesi konumunu kazanmıştı.” (Kaygusuz, 2011:27).

Alevilik ve Bektaşîlik, Türk halk İslamlığının sembolü hâline gelmiş Hünkâr Hacı Bektaş Veli’ye bağlıdır ve birbirinden ayrı düşünülemez (Çıblak Coşkun, 2014:9). 13. yüzyılda Horasan’dan “bir hırka bir lokma” düsturuyla yola çıkıp Anadolu’ya gelen ve zamanla kitleleri etkileyecek ve kurumsallaşacak olan Bektaşîlik Tarikatı’nı kuran Hacı Bektaş Veli, tasavvuf öğretisi ve felsefesiyle büyük bir saygınlık kazanmış ve zaman içerisinde Türk kültürü, “Ehl-i Beyt”, “On İki İmam”, “nübüvvet” ve “velayet” gibi dinî öğeler üzerinde temellenen Anadolu Alevi-Bektaşîliğinin “serçeşmesi” olmuştur (Kılıç ve Kökel, 2006:13). Etkisi en azından kalabalıkların saygısını çekmeye ve bunu yüzyıllar boyu korumaya yetecek güçteydi (Melikoff, 2010:217). Hacı Bektaş Veli’nin ölümünden sonra müritleri ve pir-i sâni olarak anılan Balım Sultan’ın çabasıyla Bektaşîlik tarikatının kurumsallaşması gerçekleşmiştir.

1.4. Anadolu Alevi-Bektaşîliğinde Ocak Yapılanması

Alevi-Bektaşî inanç sistemi ocak merkezli hiyerarşik bir yapılanmaya sahiptir. “Alevî inanç sistemi (erkân/yol) içerisinde soy esaslı sürdürülen ve velî kültü merkezli

oluşarak tarihî süreç içerisinde, yine bu bağlamda güncellenen ocak sistemi, dede ve talip topluluklarının tamamını, birbirleriyle olan bağlantıları üzerinden kapsayacak kadar geniş bir yayılma alanı gösteren inanç merkezli, sosyal, kültürel, hukukî ve kısmen ekonomik bir yapılanma özelliği gösterir.” (Akın, 2017:58). Ocak örgütlenmesinin başında Dedelik kurumu bulunmaktadır. Dedeler bu hiyerarşik yapının en tepesindeki kişilerdir ve soyları Hz. Peygambere dayandırılmaktadır. Dedeler Anadolu’nun çeşitli yerlerindeki ocaklara bağlıdırlar ve kendilerine “Ocâkzade” adı verilmektedir. Bu yapılanma şecere defterlerinde kayıt altında tutulmaktadır. Ocak dedeleri, bir ocaktan gelmek yani evlâd-ı resul olmak veya bir keramet göstererek mürşitlik kazanmış bir erenin soyundan gelen aileye mensup olmak; bilgisi ve görgüsüyle yol gösteren kişi olmak; güzel ahlaklı, adaletli olmak; Buyruk’un esaslarına ve Alevilik-Bektaşilik inanç sisteminin gereklerine uyuyor olmak (Yaman, 2011:56) gibi niteliklere sahip olmalıdır. Ocakzâde olmak Alevi-Bektaşi toplumunda ayrıcalıkları da beraberinde getirir. Kutsiyet atfedilen bu kurum saygınlık vesilesidir ve Ocâkzadelere ait pek çok keramet dilden dile dolaşmaktadır.

Ocak sisteminin kendi içinde hiyerarşik ve denetlenebilir bir düzeni vardır. “El ele, el Hakka” şeklinde ifade edilen “mürşit-pir-rehber” şeklinde bir görev paylaşımı bulunmaktadır. Dede-Baba de denilen Mürşit burada en üst konumdadır. Rehber Pir’e, Pir Mürşit’e bağlıdır. Talipler dede-babalar tarafından denetlenirken dede-babalar da bağlı oldukları diğer dedeler tarafından denetlenirler (Yaman, 2012:24).

Tüm ocaklar “Serçeşme” olarak adlandırılan Hacı Bektaş Veli Ocağı’na bağlanmaktadır. Ocaklar, Mısır’dan Anadolu’ya oradan Balkanlara kadar geniş bir coğrafyada yapılanmıştır. Ersal’ın sınıflandırmasına göre Alevi-Bektaşi ocakları üç evrede teşkilatlanmaktadır:

1. Hacı Bektaş Veli Öncesi
2. Hacı Bektaş Veli ve Halifeleri
3. Erdebil Tekkesi, Şah İsmail ve Halifeleri (Ersal, 2012:211).

Yaman’ın yapmış olduğu sınıflandırmada ise dört ayrı varsayım vardır:

1. Alevi Ocakları, Hz. Muhammed ve Hz. Ali’den sonra soylarından gelenlerce oluşturuldu.
2. Alevi Ocakları, Hünkâr Hacı Bektaş zamanında ortaya çıktı.
3. Alevi Ocakları, Şah İsmail zamanında ortaya çıktı.

4. Anadolu'ya gelen kabilelerin dinsel/siyasal lideri Türkmen Babaları Ocakzâde Dede ailelerini oluşturduklarını (Yaman, 2004:148-149).

“Alevi Ocakları çok farklı şekillerde sınıflandırılabilir: Örneğin işlevlerine ve iş bölümüne göre “1.Mürşid Ocakları, 2.Pir Ocakları, 3.Rehber Ocakları, 4.Düşkün Ocakları.” şeklinde; örgütlenme/bağlılık durumuna göre, “1.Bağımsız Ocaklar, 2.Hacı Bektaş Çelebilerine Bağlı Ocaklar,” şeklinde; Cem ibadetindeki uygulama farklılıklarına göre “1.Erkânlı Ocaklar, 2.Pençeli Ocaklar” şeklinde ve ayrıca ocakların alt grup veya bölgesel isimlere göre de “Tahtacı Ocakları, Dersim Ocakları” gibi farklı şekillerde anılmaları söz konusudur.” (Yaman, 2011:56). Görülüyor ki ocak sisteminin oluşumuna ve sınıflandırılmasına dair farklı fikirler ve kaynaklar mevcuttur. Ocakların adlandırılması konusunda da çeşitli görüşler vardır. Bazen bir ocağın farklı bölgelerde farklı adlarla bilinmesi de söz konusudur. Çalışmasında 279 maddelik ocak sıralaması yapan Ali Yaman'ın oluşturduğu liste oldukça kapsamlıdır (Yaman, 2004:431-435). Nejat Birdoğan ise çalışmasında Anadolu'da Alevi-Türkmen Oymakları başlığı altında Çepniler, Beğdilliler ve Tahtacıları sınıflandırmıştır (Birdoğan, 1992:81-98). Baha Sait Bey, Alevi-Bektaşî zümreler üzerine yaptığı bir çalışmada, Tahtacıların, konar-göçer olduğundan ve “kara keçe ev”de yaşadıklarından bahsetmektedir. Ayrıca kereste işçiliği yanında daha çok keçi, davar ve karasığır besler ve böylece çadır, elbise, çarık gibi gereçlerini kendilerinin ürettiğini de kaydetmektedir (1994:75). Yusuf Ziya Yörükân'ın Tahtacı Aleviler üzerine hazırladığı çalışmasında ise detaylı bir biçimde Tahtacı oymakları ve bağlı buldukları ocaklar üzerine bilgiler yer almaktadır. Yanyatır Ocağı ve Hacı Emirli Ocağı başlığı altındaki bu sınıflandırma, oymaklar hakkında da detaylı bilgiler içermektedir (Yörükân, 2015:152-199). Orman ve ağaç işleriyle uğraşan, Türklerin eski inanç biçiminin izlerini takip edebildiğimiz kendilerine Türkmen diyen Tahtacılar, Kahramanmaraş'tan Toroslara bitimine oradan Ege Bölgesine uzanan coğrafyada konumlanmışlardır. Tarihi kaynaklara baktığımızda ise 14. Yüzyılın ikinci yarısında Memlûklere ait bir inşa kitabında farklı Türkmen boy ve oymakları arasında Ağaçeri¹ adı geçmektedir. 16. yüzyıl tahrir defterlerinde Ağaçeriler, “Cemaat-i Tahtacıyan” olarak kayıtlıdır ve Yörük cemaatleri arasında gösterilmektedir (Mutlu, 2011:1559). Bir kolu İzmir Narlıdere'de Yanyatır ocağına bağlı, diğeri ise Aydın'ın Reşadiye bucağındaki Hacı Emirli ocağına bağlıdır (Birdoğan, 1992:98). Alevi-Türkmen oymaklarından biri olan Çepniler ise Oğuzların Üç Ok koluna bağlıdırlar. Batı Anadolu'daki Çepnilerin tümü Alevi-Bektaşî'dir. Çepniler, Balıkesir

¹ Bilgi için bkz. Faruk Sümer, “Ağaç-Eriler”, *Bellekten*, 26/103, Ankara, 1962, s. 521-528.

sınırları içerisinde özellikle iç kesimlerde yoğun bir nüfusa sahiptir. Karadeniz Bölgesi'nde Çetmi adıyla da bilinmektedirler. Çepniler, kendi boy adını muhafaza edebilmiş Oğuz boylarından biridir (Mutlu, 2009:1578). Bir diğer Alevi-Türkmen oymağı olan Beğ Dililer, orta Anadolu'ya yerleşmişlerdir. Hacı Bektaş Veli Dergâhı'na bağlıdırlar (Birdoğan, 1992:89). Alevi-Bektaşî topluluklara verilen adlar bu kadarla sınırlı değildir. Her yörede küçük veya büyük ölçekli Alevi-Bektaşî topluluklarına farklı adlarla hitap edilmektedir². Adlandırma noktasında çeşitlilik olmasına rağmen özü itibarıyla “yol bir”dir. Geniş bir coğrafyaya yayılmış çok kollu bu hiyerarşik yapının etkisi şehirleşme ile azalmış olsa da hâlâ geleneksel dede-talip ilişkisini sürdürenler mevcuttur.

Tezin saha çalışması kısmının yapıldığı ocaklar şu şekildedir:

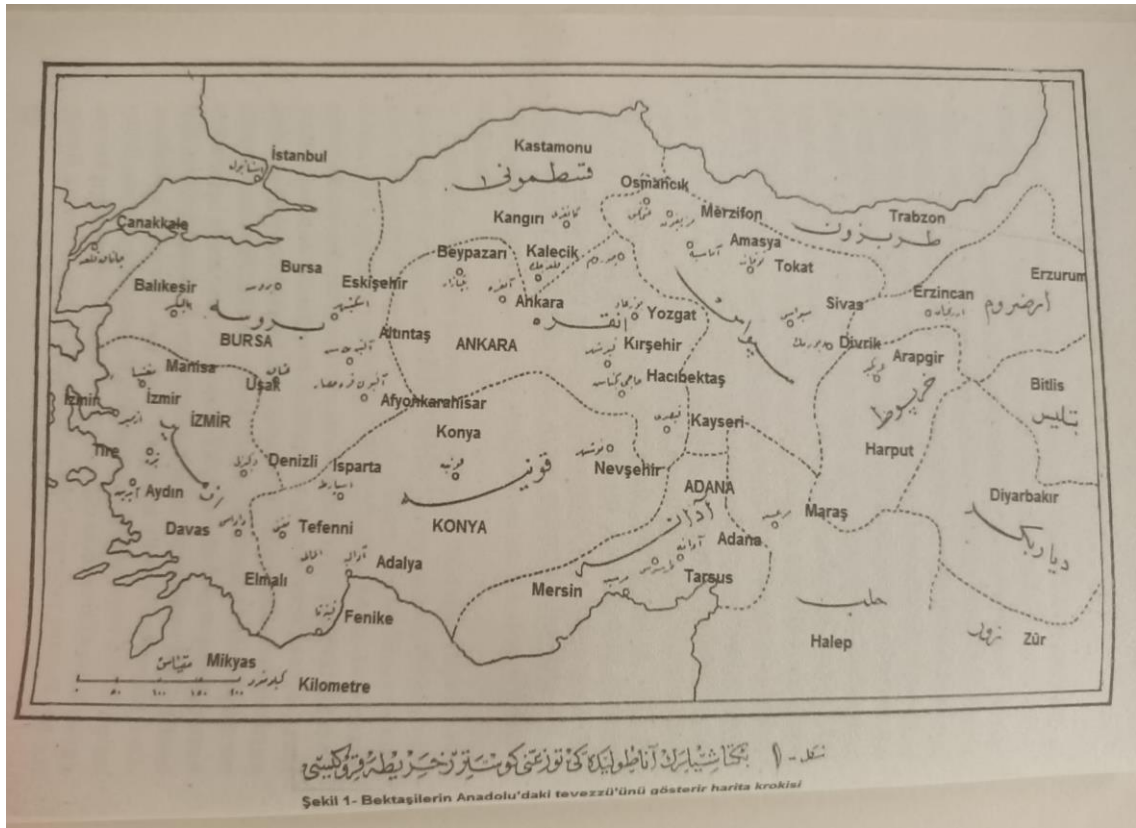
- Aydın Seyyid Derviş Beyaz Ocağı ve İmam Rıza Ocağı (Söke Alevi Kültür Dermeği Cemevi'nde tutulan cemlerde postta oturan dede-babanın bağlı olduğu ocaklar verilmiştir. Şehir merkezlerindeki cemevlerinde tutulan cemlerde genellikle farklı ocaklara bağlı mürşit ve talipler bir araya gelmektedir.)
- Antalya Abdal Musa Ocağı
- Balıkesir Köse Süleyman Ocağı (Çepni Alevileri)
- Eskişehir Şücaeddin Veli Ocağı
- Denizli Yanyatır Ocağı (Tahtacı Alevileri)
- Denizli Sarı İsmail Ocağı
- Diyarbakır Dede Garkın Ocağı
- Tokat Hıdır Abdal Ocağı
- Elâzığ Ağuichen Ocağı
- Ordu Güvenç Abdal Ocağı (Çepni Alevileri)

² Bilgi için bkz. Ahmet Günşen, “Türkiye Türkçesi Ağzlarında “Alevi-Bektaşî” Anlamlı Söz Varlığı Üzerine, Ankara, 2019, s.101-124.

Tablo 1. Alevi-Bektaşî Ocakları

HACI BEKTAŞ	AĞUİÇEN	DEDE GARKIN	BABA MANSUR
Sultan Samıt	Kara Pirbad	Ali Seydi	Hacı Kureyş
Güvenç Abdal	Koca Leşker	Şeyh İbrahim	Derviş Gevr
Koçu Baba	Sarı Sultan	Pir Sultan	ŞİH AHMET
Hüseyin Gazi	Kalender	Ali Baba	Derviş Cemal
Seyit Cemal	Üryan Hızır	Çalabverdi	HAYDARI-KLEZİ
Şeyh Çakır	Hubyar	Kulhimmet	BELİRSİZ
Sarı İsmail	Sinemil	Arzuman	Keçeci Baba
Kızıl Deli	Cemal Abdal	Gözü Kızıl	Garip Musa
Şücaeddin Veli	Şeyh Çoban	Kazımoğulları	Yanyatr
Ali Koç Baba	Şeyh Şazeli	Beyaz-ı Bostan	Hacı Emirli
Seyit Selahaddin	Yalınca	Köse Süleyman	Hıdır Abdal
Koca Mekan	Seyit Sabun	SULTAN SAHAK	Koca Haydar
Kara Yağmurlu	Şih Delil Berhican	Hamuşi	Zelil Kalender
Sultan Söylemez	Seydi Ahmet	Miresüri	
Mehmet Dede	Şah Ali Abbas	Mustafai	
Seyyid Kalender	İmam Rıza	Baba İsevi	
Çibali Sultan	Seyit Ali	İbrahimi	
Hacı Ali Turabi	Hüseyin Abdal	Ateşbagi	
Hacı Murad Veli			
Mehemmed Abdal			

Yukarıdaki sınıflandırma *Aleviler* (Aksüt, 2002) başlıklı çalışmasından hareketle hazırlanmıştır.

Hasluck (2012:24), yukarıdaki haritada Bektâşîliğin Anadolu'daki dağılımını göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ANLAM BİLGİSİ

Çalışmanın bu bölümünde Alevi-Bektaşî inanç sistemini oluşturan kavramlar saha çalışması esnasında kayıt altına alınan ritüelik metinlerden hareketle incelenmiş ve metinler içerisinde örneklenmiştir. Bu bölümde 100 kavram alfabetik sırayla açıklanmıştır. Bölümde açıklamaları yapılan başlıklar, cemlere ait ritüelik metinlerde geçme sıklıklarına göre ve inanç sisteminin özünün anlaşılmasına ışık tutacak kavramlar dikkate alınarak belirlenmiştir. Öncelikle kavramların *Türkçe Sözlük*'teki anlamları verilmiş, ardından kavram Türkçe ise *Etimoloji Sözlüğü*'nden sözcüğün tahlili aktarılmıştır. Alıntı sözcüklerin etimolojik tahlili yapılmamıştır. Kavramların inanç sistemi içerisindeki anlam evreni inanç sistemi üzerine hazırlanmış sözlüklerden ve müstakil akademik çalışmalardan hareketle irdelenmiştir.

Abdal

Abdal sözcüğü, tasavvufî bir işaretleme olup Alevi-Bektaşî inanç sistemi bağlamında anlamı genişleyen sözcükler arasında yer alır. *Türkçe Sözlük* içerisinde, abdal sözcüğünün anlamına ilişkin “Ar. abdâl 1. Safevîler devrinde İran’da yaşayan Türk oymaklarından biri. 2. Anadolu’da yaşayan oymaklardan bazıları: Geygel Abdalları. 3. esk. Tasavvufta manevî bir üst rütbe (*Türkçe Sözlük*, 2019:3) ifadeleri yer almaktadır.

Abdal kelimesi, bedel sözcüğünün çoğulu olup, tekil kabul edilerek Türkçede abdallar (evlatlar gibi), Farsçada abdâlân şeklinde çoğul yapılır. Bu şekilde kullanıldığında, bir bakıma çoğulun çoğulu olmaktadır. Sayıları yedi, yetmiş ya da kırk olarak gösterilen evliya zümresi abdallar olarak adlandırılır. Abdal sözcüğü, abdâl-ı Hak, abdullah, evliya, hak erenler sözcüklerini karşılamak üzere kullanılmakta olup, dünyadan habersiz kalacak kadar kendini ahirete, gönlünü Hakk’a veren saf derun insanlara ve ermişlere (Uludağ, 2016:19) unvan olarak verilir. Abdal ünvanının yakıştırıldığı, uygun görüldüğü kimseler, Hak katında makbul olduğu düşünülen kimselerdir.

Abdallar, genel olarak, dünya ilgilerinden kurtularak kendisini Hak yoluna adayan ve ‘ricâlî’l-gayp’ diye adlandırılan evliya zümresi içinde yer alan sufi ve erenlerdir. Türkler arasında özellikle de Oğuz Türklerinin doğu ve batı şubelerinde çok yayılmış bir sözcük alan “abdâl” sözcüğü, genel kullanılışı itibarıyla şaşkın, sersem, ahmak, budala anlamlarına gelmekte olup özelde bir kısım serseri ve dilenci dervişlere verilen isim olarak kullanılır (Gökbel, 2019:2). Sözcüğün Alevi-Bektaşî inanç sisteminde yüklendiği anlam,

sıralanan kullanımlarının ötesine geçerek genişlemiş; Hak tarafından kut ile taçlandırılmış, özel bir güç ve etki alanının öznesi olan ermiş kimseleri kastetmek üzere kullanılan bir işaretleme mahiyeti kazanmıştır.

Abdallar, ricalül-gayb adıyla anılan bu ermişlerdir ve sayıları yedi ya da kırktır. Halk söylencelerinde adı geçen yedi abdal, yedi gökteki (yedi yıldızdaki ya da yedi gezegendeki) gibi betimler (Korkmaz, 2016:13).

Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler Sözlüğünde, abdal sözcüğü, abdal abdala çatmayınca boynuna halka (kasnak boyna) geçmez/ abdal abdalın ne umduğunu ister ne bunduğunu/ abdal alacayı isli karacayı sever/ abdaldan paşa olmaz, kamıştan maşa olmaz/ abdal göçünce bayır/ abdalın korkağı taşın büyüğüne sarılır/ abdal yediğini övünür (2019: 36) örnekleriyle geçmektedir.

Alevi-Bektaşî inanç sisteminde abdallar, Tanrının seçtiği dünya üzerinde görevleri olan ermiş kişiler olarak bilinmektedir. Abdalların zamanı ve mekânı aştiklarına ve yağmur yağdırma, hastaları iyileştirme, bereket getirme gibi bazı kerametleri olduğuna inanılır. Nefislerini terbiye etmiş, dünyevi arzularından arınmış, Hak yolunda Hak için yaşayan ve bu yaşantı boyunca insanlara yol gösteren bir nevi elçilik eden erenlerdir. Alevi- Bektaşî inanç sistemi içerisinde kırk abdaldan söz edilmektedir. “Abdallar hakkında ortaya atılmış hadislerin belli başlıları, bu esrarengiz insanların Suriye ve Irak ahalisinden olduklarını belirtmektedir. Süyûtî’ye göre kırk abdalın yirmi ikisi Suriye’de, on sekizi Irak’ta ikamet eder. Başka bir rivayette ise abdalların kırkının da Suriye’de olduğu kaydedilmiş ve bunların yirmi beşi Humus’ta, on ikisi Şam’da, üçü de Beysân’da gösterilmiştir. Abdalların bu suretle bir iki ülkede veya bir ülkenin değişik şehirlerinde gösterilmesi, bu bölge halkı için bir şeref sebebi sayılmış, bu yüzden öteki bazı ülkelere de böyle bir şeref kazandırabilmek için, abdalların dışında başka faziletli ve mânevî nüfuz sahibi uluların da buralarda bulunduğu söz edilmiştir.” (Uludağ, 1988:60). Bu kırk abdalın yirmi ikisinin erkek on sekizinin kadın olduğu görüşü de vardır. Kırk sayısına inanç sistemi içerisindeki “Kırkların Cemi” söylencesi bağlamında bakıldığında da buradaki kırk kişinin, Hz. Peygamber ve Hz. Ali ile aynı mecliste bulunduğu inanılmaktadır.

Alevi-Bektaşî inanç sisteminde, abdalların manevi açıdan güçlü, kudretli kişiler olduğuna inanıldığı için insanlar onlardan medet umarlar. Cemlerde sıkça tekrar edilen “kuvveyi abdalın/kuvâyı abdalın” söz öbeği abdalların desteğiyle atılan her adımın daha

hayırlı olacağına ve işlerin kolaylıkla yolunda gideceğine dair olan inanç nedeniyledir. Hak katında makbul olduğuna inanılan bu şahsiyetlerin sahip oldukları manevi güçle, mutlak güç sahibi ile iletişime geçebileceği inancı abdallara duyulan saygının sebepleri arasında yer alır.

Alan araştırmasında elde edilen ritüel metinlerinde, “abdal” kelimesinin geçtiği örneklerden bazıları şunlardır:

kuşadı meydan allah allah kuvāyı abdalın allah allah kânūnu evliya allah allah edelim muhammet mustafa ve himmetine candan salavat C1/453

piri horasan kuşadı meydan kuvveyi abdalın kanuni evliya verelim muhammet mustafa ve ehlibeytine candan selavat C2/447

aşk olsun kırk abdalı horasandan getiren kırk abdalı horasandan getiren soyuñ hacı beктаş C3/300-301

himmeti piran piri horasan kuşadı meydan kuvveyi abdalın kanuni evliya gerçek erenler demine hū C5/629

kuşadı meydan kuvveti abdalın kanunu evliya gerçek erenler demine hū C11/158

Abdal Musa

Alevi-Bektaşî inanç evreninin önemli şahsiyetleri arasında yer alan Abdal Musa, hayatıyla ilgili bilgilerin menkıbevi olma özelliği gösterdiği halk ozanları arasında yer alır. Horasan erenlerinden olduğu kabul edilen Abdal Musa hakkındaki bilgilere daha çok Abdal Musa Velayetnamesi adlı eser ve şiirleri üzerinden ulaşılmaktadır. Hacı Bektaş Veli'nin haleflerinden biri aynı zamanda Kaygusuz Abdal'ın hocası ve selefi olan Abdal Musa, 14. yy'da Selçuklular döneminde Teke Beyliği idaresindeki Antalya'da yaşamıştır. Elmalı'daki tekkesinde pek çok mürit yetiştirmiştir. Abdal Musa, inanç önderi ve menkıbevi bir kişi olmasının yanında kültür ve değer aktarıcısı olarak da önemli şahsiyetlerden biridir. Hünkâr Hacı Bektaş Veli'den sonra en ünlü iki halife Abdal Musa Sultan ve Seyyid Ali (Kızıl Deli) Sultan'dır (Atalay, 2015:33). Her yıl 9-10 Haziran günlerinde Antalya'nın Elmalı ilçesine bağlı Tekke köyünde Abdal Musa törenleri yapılmaktadır. Abdal Musa'ya ait birçok menkıbe ve keramet vardır. Şarabı bal yapması, küçük bir tahtayı büyütmesi, yumruğunu yere vurarak su çıkarması bunlardan bazılarıdır. Saha çalışması

esnasında Elmalı'ya bağlı Tekke Köy'deki Abdal Musa türbesinde yapılan cem töreni de kayıt altına alınmış ve çalışmada veri olarak işlenmiştir.

Kaynaklarda, Geyikli Baba'nın Rum Abdalları içinde Baba İlyas Horasani geleneğini temsil ettiği gibi, Abdal Musa'nın da bu geleneğin Hacı Bektaş Veli tarafından temsil edilen ikinci önemli kolunun en önde gelen siması olduğu bilgisine yer verilmektedir. Günümüzde de âdet olduğu üzere her yıl adına törenler düzenlenerek kurbanlar kesilen ve Alevi-Bektaşiler tarafından son derece önemsenen Abdal Musa'nın Hacı Bektaş Tekkesi'ndeki tarikat odasında bulunan on iki makam sıralamasında ayakçı makamı, Abdal Musa postu olarak anılmaktadır. (Gökbel,2019:10).

Anadolu'nun ünlü erenlerinden olan Abdal Musa Sultan, aynı zamanda ünlü bir ozan ve düşünürdür. Abdal Musa Sultan olarak da bilinen derviş, keramet sahibi bir velidir. Bu bağlamda onun hikmet, keramet içeren sözleri, öğütleri, bazı hatıraları sonradan rivayet ve anlatılar ışığında yazıya da aktarılır. Bu amaçla Abdal Musa'nın düsturlarını, anlayışını yansıtan eser, "Pend-i Abdal Musa" başlığıyla; bir Pendnâme'sinin olduğu gün yüzüne çıkarılır (Alay, 2019:275). Pendname niteliği taşıyan bu eser, Abdal Musa'nın öğütlerinden müteşekkil olup tasavvuf anlayışını yansıtmaktadır.

Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde *Abdal Musa Cemi* olarak adlandırılan bir cem türü de mevcuttur. Abdal Musa ceminde bir yola alınma ya da görgü amacı yoktur. Abdal Musa Cemi genellikle her hafta perşembe gününü cumaya bağlayan gece ya da kış aylarında taliplerden gelen istek üzerine belli bir tarih olmaksızın yapılabilmektedir. Bu cemde kurban ve diğer masraflar ceme katılanlar tarafından imece yoluyla karşılanmaktadır. Belli bir amaca yönelik yapılmadığından on iki hizmet yerine getirilerek cem tamamlanmaktadır. Abdal Musa ceminin düzenlendiği ve kurbanının kesildiği yıl köyde elem, keder, hastalık olmaz, mahsul bereketlenir. Doğan çocuklar anne-babasına ve büyüklere karşı saygılı olur. Aynı zamanda cem esnasında küsler barışır, sorunlar çözüme kavuşturulur. Bu cemin bir başka özelliği musahibi olsun olmasın tüm taliplere açık olmasıdır (Çıblak Coşkun, 2014:19).

Saha araştırmasında elde ettiğimiz metinlerde "Abdal Musa" şu şekilde geçmektedir:

bu bir muharrem matem loğmasını cemidir abdal musa cemi olsa da aynısı olacaktı lütfen hangi cem olursa olsun görgü cemini zaten herkesin bilebileceği gibi abdal musa cemlerine perşembe muhabbetlerine gelecek canlar ufak tefek kırgınlıkları var ise gelebilir ama burda da barışacak C1/51-52

dil bizden ola nefes hünkarı pir abdal musa sultan cümle erenlerden ola C3/44
 hacı bektaşî velinin aşkına dergahında bulunduğumuz abdal musa kaygusuz sultan
 aşkına arşa dek yanıp yakılıp ol aşıkânın aşkına C3/70
 darda duranlar dīdar görenler muhammet aliye can gözüyle görenler abdal musa
 sultan isteğ^oinizi dilēnizi vesin erenler C3/80

Ana

Sözlüklerde “ana” sözcüğünün anlamına ilişkin şu ifadeler yer almaktadır: “1. Anne. 2. Yavrusu olan dişi hayvan. 3. Dinî bakımdan aziz tanınan bazı kadınlara verilen saygı unvanı. 4. Yaşlı kadınlara saygılı bir seslenme sözü.” (Türkçe Sözlük, 2019:117). *Türkçe Sözlük*'te geçen anlamlarını verdiğimiz ana sözcüğü, Alevi-Bektaşî inanç dairesi içinde anabacı, bacıana, kavramlarını da karşılamaktadır. Sözcüğün etimolojisi şu şekildedir:

“‘Anne, ana’ = *ana (DLT) [ayrıca: apa, aba] Tü.>Ar. (Ir.) āna” (Gülensoy/I, 2007:69).

“Anabacıya, bacıana, bacıanne, bacı sultan, başıtaçlı bacı ya da doğrudan ana denir. Dede-babanın, halifebabaların ya da babaların eşleri “anabacı” adını alır. Eğitim vermeyen, nasip vermeyen fahri babalar olduğu gibi anabacılar arasında da görevlerini fiilen yürütmeyenler vardır. İşlevli anabacılar, babaerenlerin hemen her konuda en önemli yardımcıları durumundadır.” (Korkmaz, 2016: 87-88).

Sözcük, bir topluluğa çıkarılacak yemeği düzenleyen, idare eden kadın anlamıyla da (Antalya-Elmalı) kullanılmaktadır (Derleme Sözlüğü/I, 2019:244).

“Ana” sözcüğü, Alevi-Bektaşî inanç sistemi bağlamında terim anlamı kazanan sözcükler arasında yer alır. Alevi-Bektaşî toplumunda kadın önemli bir yere sahiptir. Türk geleneğinde daima eşinin yanında yer alan ve sosyal hayatın içinde aktif biçimde bulunan kadın Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde de dede-babanın yanında hizmet eder. Dergâhın işlerini takip eder, dede-babalar ile talipler arasındaki iletişimi sağlar. Eğer dede-baba evli değilse veya eşi bu görevi yapamayacak durumdaysa bu hizmete uygun olan bir bacı anabacı olarak görevlendirilir.

Metinlerde “ana” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

imam hüseyinin Kızı zeynep ana gülbenkiyle oku çıkarıp başını bağılıyór ama teslim olúyor hakka yürüyór C1/144

bacımız anadır kızlarımız ana adaydır bunlar her biri bir fatımadır fatma ayakta
boynu bükük eli göğsünde darda durmuştur C1/428

yezit içti kana kana

fatma ana yana yana

ah hüseynim vah hüseynim C1/785

hasanla hüseyin nerde Һazreti ana fatime diyō ki yā ata onlar biraz rāsızlandı göz-
lerinden rāsızlık var C11/66

***Kadincık Ana:**

Söylenceye göre Kırklar Cemi'nde Hz. Fâtıma'nın 'sırsuyu hizmeti'ni, onu temsilen cem ibadeti esnasında sembolik olarak yürüten bacıdır. “Sırsuyu ile “yol”un gizlerinin tüm canlar tarafından algılanması (gönülde hissedilmesi) amaçlanmaktadır (Gökbel, 2019:806). Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde Kadincık Ana sadece bir yol büyüğü değil aynı zamanda döneminin siyasi figürlerinden olup Alevi-Bektaşî süreğine katkısı günümüze dek ulaşmış isimlerden biridir. Burada vurgulanması gereken bir diğer nokta kadın-erkek eşitliğinin daha genel bir bakışla cinsiyetlerden bağımsız aynı nazardan insana bakışın inanç dairesinin temel düsturlarından biri olduğudur. Gökbel, çalışmasında Kadincık Ana'yı, Hacı Bektaş Veli'yle olan yakınlığı üzerinde açıklamaktadır, “1. Kadincık Fatma, Fatma Nuriye, Kutlu Melek... Kimilerine göre, Hacı Bektaş Veli'nin karısı. Hacı Bektaş'tan Seyyid Ali Sultan (Timurtaş) adlı bir oğlu olduğu kaydedilir. Bektaşîliğin Babagan koluna göre evlatlığı. İdris Hoca'nın eşi. Suluca Karahöyük'e gelen Hacı Bektaş Veli'ye intisab etmiş, Hz. Pir tarafından kız edinilmiş ilk bacı. Hacı Bektaş Veli Horasan'dan geldiği zaman ona konuk olduğuna inanılır.” (Gökbel, 2019:458-459). Başka bir söylenceye göre Hacı Bektaş Veli'nin burnundan akan kan damlasıyla Kadincık Ana bakire şekilde hamile kalmış ve çocuk doğurmuştur. Bakire doğum yapma inancı Hz. Meryem'de ve Cengiz Han'ın dokuzuncu annesi Alangua'nın çadırına gökten inen bir nur vesilesiyle hamile kalışı söylencesinde karşımıza çıkmaktadır (Ülken, 1969:21).

İnanç sistemi içerisinde önemli bir figür olan “Kadincık Ana”, metinlerde şu şekilde geçmektedir:

kadincık ananın lokması ola C4/46

kadıncık ananın himmetleri hizmetleri kerametleri C4/188

Aslan

Aslan sözcüğü, *Türkçe Sözlük* içerisinde a. 1. hay. b. Kedigillerden, Afrika’da ve Asya’da yaşayan, erkekleri yelesi, yırtıcı, uzunluğu 160, kuyruğu 70 santimetre ve ucu püsküllü, çok koyu sarı renkli, güçlü bir tür memeli, arslan. 2. mec. Gürbüz, cesur ve yiğit adam. (*Türkçe Sözlük*, 2019:168) şeklinde tanımlanmaktadır. Aslan postu ve yelesi yiğitliği sembolize etmektedir. Bu nedenle Türklerde uzun saçın yaygın olması ile simgesel bir bağ kurulmaktadır. Çin kaynaklarına göre ise Türk hükümdarlar aslanlı tahta oturmaktadırlar. Türk sanatında aslanların kanatlı tasviri ise göğe ait oluşuna bir göndermedir (Çoruhlu, 2011:160).

Aslan, Jean-Paul Roux’nun ifadesiyle, Batı dünyasında tanrısal hayvanlar için verilebilecek temel örneklerden biridir. Aslan söyleni, Karahanlılarda çok belirgin bir şekilde görülmektedir. Özellikle Uygur ve Oğuz bölgelerinde aslan adını taşıyan kişilerin sayıca çok olduğu göz önünde bulundurulursa bu söylenin çok daha önceden çıkmış olması muhtemeldir. Aslanın Türk dünyasının belirli bir bölgesinde kurdun (böri) yerine geçtiği tahmin edilmektedir. Bu tahmin Sibiryaya ya da Kuzey Moğolistan’da karşılaşılan rivayetler aracılığıyla daha da güç kazanmıştır. Ne var ki bu rivayetler bir başka yırtıcı hayvan olan kaplan ile ilgilidir. Üstelik “Allah’ın aslanı Ali” şeklindeki dinsel motife İslamiyet’ten önce rastlanması mümkün değildir (Roux, 2012:34).

Aslan, gücü, zaferi, yiğitliği, kudreti simgeler. Hacı Bektaş Veli, barışı simgeleyen geyik ile gücü simgeleyen aslanı kucağında taşır. Doğada bu iki hayvandan biri av iken diğeri avcıdır. Aynı zamanda Hacı Bektaş Veli Türbesi’nin avlusunda ağzından su fişkıran bir aslan heykeli bulunmaktadır. Bu havuzun suyu Alevi-Bektaşilere göre kutsaldır. Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk’ün yattığı Anıtkabir’e ise yine aslanlı yoldan yürünerek ulaşılır. Aleviler arasındaki başka bir inanişe göre ise Hz. Muhammet Miraç’a giderken yolunu bir aslan keser. Hz. Muhammet yüzüğünü aslanın ağzına atar ve aslan ona yol verir. Hz. Muhammet bu durumu Hz. Ali’ye anlatırken Hz. Ali yüzüğü çıkarıp Hz. Muhammet’e verir. Hz. Ali için Allah’ın aslanı denmektedir. Tüm bu tasarımlar düşünüldüğünde Türk toplumunun düşünce evreninde geçmişten bugüne aslan daima önemli bir motiftir.

Alan araştırmasından elde edilen metinlerde “aslan” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

gördü orda bir aslan yatar

arslan anda hamle kıldı C2/773-774

aslan orda oldu sakın

muhammete yol veruban hū hū hū

aslan gitti nihaneye C5/880-882

Aşure

Arapça kökenli bir sözcük olan aşure, bereketi sembolize eden bir aş olup, *Türkçe Sözlük*'te “Ar. āşūrā Buğday, nohut vb. tanelerle kuruyemişlerin bir arada şekerle kaynatılmasıyla yapılan bir tatlı türü, alaca aş.” (Türkçe Sözlük, 2019:178) şeklinde tanımlanmaktadır.

Söylenceye göre Nuh'un gemisinde kalan son yiyecek kırıntıları ile bir yemek yapılmıştır ve böylece gemide kalanlar sağ kurtulmuştur. Aşure bu anlamda kurtuluşu simgeleyen bir yemektir. Alevi-Bektaşilerce Muharrem ayında tutulan orucun ardından aşure yapılıp dağıtılır. Pişirilen aşurenin On İki İmama atfen on iki ayrı malzemedan yapılması esastır. İnanç sistemi içerisinde aşure paylaşmanın, yasın bitiminin ve kurtuluşun önemli bir motiftir.

Metinlerde aşure sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

bızım buranın en ağır yola bağlanma şeyidir aşure çorbaları hazırsa gelsin C9/92

Baba

Sosyolojiden hukuka her disiplin tarafından farklı şekilde tanımlanan “baba” sözcüğünün anlamına ilişkin *Türkçe Sözlük* içerisinde 1. Çocuğu olan erkek, peder. 2. Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek (Türkçe Sözlük, 2019:219) ifadeleri yer almaktadır. Türk lehçelerinde baba kelimesine karşılık şu kelimeler kullanılmaktadır:

“Çocuğu olmuş erkek’ = Uyg. baba < *yansıma TT.: BABA

~ baba ‘dede’ (Az., Kzk.)

bābā ‘dede’ (Özb.)

babay ‘dede’ (Bşk., TatK.)

bāba ‘dede’ (Trkm.)

babakay ‘dede’ (Bşk.)

buva ‘dede’ (Özb., Uyg.)” (Gülensoy/I, 2007:99).

Alevi-Bektaşî inanç sisteminde, baba sözcüğü terim anlamı kazanarak, Bektaşîliğin Babagan kolunda mürşitlik aşamasına gelmiş, tekkede, dergâhta düzenlenen törenleri ve tekkenin, dergâhın iç işlerini yöneten derviş (Korkmaz, 2016:119) şeklinde bir anlam yüklenmektedir.

Gökbel, “baba” sözcüğünün tanımına ilişkin, şu ifadeleri kaydeder: “Tasavvufta, sülûk yoluna giren, nefsini yenmiş, topluma yararlı hâle gelmiş, yani nefsinde ölmüş, ruhunda dirilmiş kişiye “baba” denir. Bu tabir özellikle Bektaşî şeyhlerinin büyükleri için unvan olarak kullanılmıştır. Babalar pir evinin “Eyvallah Kapısı”nda yetiştirilir. Eyvallah, tam bir feragat demektir, teslimiyet ifade eder. (...) ‘Baba’lık Bektaşîlikte dördüncü manevi makamdır. Bir dervişin, babalık konumuna yükseltilmesi özel bir törenle olur. Bektaşî baba adayları olan derviş, halifebaba tarafından babalıkla görevlendirilir.” (Gökbel, 2019:101-102).

Eski Türk inanç sisteminde inanç önderi konumundaki kam ile dede-baba arasında göze çarpan benzerlikler bulunmaktadır. Kamlık da dedelik gibi soy bağıyla gelen dinî-mistik mesleklerdir. Kamlık da dedelik gibi öğretilmez ve soydan gelmelidir. Öncelikle vecd hâliyle kendinden geçme ve içinde mistik öğeler barındıran rüyalar görme sonrasında yol girmek için ilk adım atılmış olur. Benzerlik gösteren bir diğer öge asa/değneklerdir. Alevi-Bektaşîlikteki alaca değnek/tarik çubuğu olarak adlandırılan asa, kutsaldır ve dedeler cemi bu asa ile yürütmektedir. Samoyed şamanları da asaları ile gaipten haber vermektedirler (Eröz, 1992:17). Alaca değnek, tarik veya erkân çubuğu adlarıyla bilinen bu değnek, cemlerde simgesel bir geçidin kapısı konumundadır. Cem ibadeti esnasında değnek öpülüp altından geçilir ve böylece geçmiş günahların affedileceğine inanılır. Kutsallık atfedilen bu değnek, Türklerdeki ağaç kültürü ile paralellik göstermektedir. Kamların ayinlerde kullandığı ve yedi yerinden at kıllarıyla bağlı söğüt dalı da kötü ruhları uzaklaştırırken kamın kullandığı değneğin adıdır (Solak Sağlam, 2014:70).

Alan araştırmasında kayıt altına aldığımız metinlerde, “baba” sözcüğü şu şekillerde yer almaktadır:

az önce gözcü baba dedi ki ya dedi biz cem yapıyoruz daha delil yanmadı C1/329 analık babalık görevi çok ağır bir makamdır bize göre ilk müşdidimiz ana babamızdır pirimiz de müşdidimiz de rayberimiz de onlardır çünkü ilk terbiyemizi ana babamızdan alıyoruz ana baba terbiyesiyle yetişmesek onların o terbiyesinin dışına çıkarsak zaten pir falan yol gösterse nolur göstermese nolur ben zaten anamın babamın sözünden çıkmışım dışarı ama gerçekten o ana babanın nasiyatıyla yolda gidersek zaten onların sözü bile pirin buyruğu gibidir ki dönülmez bilene ana cennet kapısıdır baba ise her iki dünya kapısıdır hem bu dünyadan hem o dünyadan diyorS ya ana ne kadar evladına beddua da etse ... ama baba ise kargış ederse her iki dünyada da seni nasibin de kapanır rıskın da kapanır senin yolun her zaman sürekli ayağın taşa değer yine allah öyle tür şeyleri nasip etmesin hiçbirimize çünkü baba bedduası almak ağır bi itam ya çünkü yaşanan örnekler var C2/236-237-238-239-240-241-243-245

cem erenleri babalar bacılar darda duran can veya canlar C12/2

Bacı

“Bacı”lık unvanı, Alevi-Bektaşî inanç evreni bağlamında akrabalık ilişkisi kurmanın dışında bir anlam taşımaktadır. *Türkçe Sözlük* içerisinde bacı sözcüğünün anlamı: “1. Kız kardeş. 2. Bir evde uzun zaman çalışmış yaşlı kadınlara verilen unvan. 3. hlk. Büyük kız kardeş, abla. 4. esk. Tarikat şeyhlerinin karısı. 5. ünl. Kadınlara söylenen bir seslenme sözü.” (Türkçe Sözlük,2019:222) şeklinde verilmiştir. Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde meydan görüp nasip alan ve ikrar veren kadınlara bacı denmektedir (Noyan, 2006:360).

Terim anlamına, tarikata bağlı kadınlardan her biri (Korkmaz,2016:123) şeklinde açıklık getirilen bacı, sözcüğü Alevi-Bektaşî cem ritüellerinde “ana bacı” şeklinde de “analar” ve “bacılar”ı birlikte kast ederek kullanılmaktadır.

Çeşitli ağızlarda “bacı” sözcüğünün kullanımı şu şekildedir:

“‘Kız kardeş, abla, bacı’ <? *bāça

An.ağl.: bacey, baccı, baci, baco, baji (DS.II, 457); paçı, paçi (Karadeniz ağızları); bācı, baccé (DAO, 55); baci (Erz./EİA,35)

~bacı (Az., Trkm.)

bâcî (Ker., Tel.) (KrTs 184)

=açâ (YUyg.)

Eren (TDES, 32): <?

An. ağl.: bacey, baccı, baci, baco, baji (DS.I, 457)” (Gülensoy/I, 2007:100).

Metinlerde “baci” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

her can cemdâ kardeş baci oladır hağka duacı seyit faraş süpürgeci faraşçıya haber
gelip gidelim mihmana C1/1

ana bacılar analık görevini iyi bilmesi lazım çünkü fatmayı zehrayı temsil ediyor
sizler cennet ... zaten boşuna demiyor cennet ana bacıların ayaklarının altında
C2/227

kim idi gökleri dar eden baci dar eden baci eritip te kalb erini silmeden kim idi
gökleri dar eden baci dar eden baci dost çekilip giderken mihraç yolunda ras gelip
de sekiz uçmak elinde hû cännet evlerinde elma dalında fatma ana idi dar çeken
baci dar çeken baci hû cennet ävlerinde elma dalında fatma ana idi dar eden baci
dar çeken baci hû ezelden beri C3/257-258-259-260

biz üç bacıydık guruhu naciydik kırklar meydanında süpürgeciydik kör olsun ye-
zidi mervan C10/19

cem erenleri babalar bacılar darda duran can veya canlar C12/12

Beşler

Alevi-Bektaşî inancında “Beş” sayısı, “pençe-i âl-i abâ” diye de anılan Ehlibeyt’e işaret eder. Ehlibeyt’i oluşturan beş isim vardır. Bunlar: Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma ve Hz. Ali ile Hz. Fatma’nın evlatları, Hz. Muhammed’in torunları olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’dir. Diğer taraftan can, ateş, rüzgâr, su ve toprak da beşler olarak nitelenir. Bunlardan birincisi insan, diğer dördü dünya ile ilgilidir. Vücut, kan ve iradenin toplamına can denir. Dört unsurdan ateş-rüzgâr bir, su-toprak bir mütalaa edilir (Gökbel, 2019:143-144).

Alevi-Bektaşî teolojisinde “beş” sayısına yüklenen anlam, bir elin beş parmağa sahip olması ile açıklanır. Bunun yanında “beş” sayısı ile açıklanan, anlatılan beş ayrı evrenin de varlığından söz edilir (Eyüboğlu, 2010: 269). “Beş” sayısı, “yaşam ve sevgi

sayısı” olarak ifade edilmiştir. İnsan yaşamıyla ve beş duyuyla bağlantılı olduğuna işaret edilen “beş”, pek çok kültürde önemli ve merkezi bir rol oynar. Beş parmaklı el, “Yâ Ali!” yakarışıyla “panjtan”ı, yani Ehlibeyt’i temsil eder. Beş parmaklı insan eli, nazarlık olarak İslam dünyasında çok yaygındır. Bu el temelde, Hz. Muhammed’in kızı Hz. Fatma’nın elini sembolize ettiği gibi, aynı zamanda Ehlibeyt olarak ifade edilen, Hz. Muhammed ve ailesini simgeler. İslam dünyasında “beş” sayısı, İslam’ın beş şartı, beş peygamber, beş ek gün, beş gezegen, beş geometrik figürde de karşımıza çıkar (Schimell, 2000: 118-135).

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

beşler kimdir allah muhammet ali hasan hüseyindir C2/10

üçlerin beşlerin yedilerin cümlesinin şefâtından cümlemizi ayırmaya C3/161

kırkların üçlerin beşlerin yedilerin on iki imamların on dört masumu pakların on yedi kemerbestlerin kırkların ehlibeyt erenlerin ... ayırma yârabbi gerçeğe hû C4/39

üçler beşler yediler on iki imamlar on dört masumu paklar kırklar kerbela şehidinin himmeti üzerinde hazır ve nazır olsun gerçeğe hû C5/1184

üçler beşler yediler on iki imamlar on dört masumu paklar on yedi kemerbestler kırklar seksen bin rum erenleri doksan bin horasan pirleri C6/162

üçlerin beşlerin yedilerin kırkların hürmet için C9/51

Birleşmek

Birleşmek veya birlemek, “İkilikten kurtulup birliğe ulaşmak.” (Korkmaz,2016:135) anlamında kullanılan bir sözcüktür. Alevi-Bektaşî inancında birlik tasarımı esastır. Burada birleşmek sözcüğü ile Alevi-Bektaşî toplumundaki birlik, aynı zamanda ceme katılan tüm canların birliği kastedilirken daha geniş bir pencereden bakıldığında Tanrı’nın yeryüzündeki tezahürü olan tüm canların birliği aslında Tanrı’yı temsil ettiği de anlatılmaktadır. “Müslüman gizemciler açısından, Allah’ın adının ilk harfinde olduğu gibi, Arap alfabesinin ilk harfi olan elif harfinin sayısal değerinin 1 olması, onlara, her edebi düzeyde sözcük oyunu ve kinaye için olağanüstü bir olanak sunmaktadır. Bütün bilgelik ve bilgiyi kendi içinde barındırdığına göre alfabenin ilk harfini ve sayısal değerini bilmek yeterli değil midir? Bir [Tek] Tanrı’yı bilmeye ulaşmış kişinin başka hiçbir şeye

gereksinimi yoktur.” (Schimmel, 2000:55-56). Burada *cem birlemek* deyimine de değinmek gerekmektedir. Cem ibadeti esnasında canlar toplandıktan sonra hizmetler başlamadan hemen önce erkeklerin dede-babanın huzurunda kıldığı iki rekatlık tarikat namazını kılarlar, bacılar ise bu namazı kılmadıkları için *cem birleme* hizmeti ile bunu tamamlarlar. “Buna göre, gözcünün uyarısı ile bütün canlar edep-erkân üzere otururken, bacılar arasından gözcü tarafından seçilen yaşları kemale ermiş beş bacı, kendilerine asaleten, cem evinde bulunan bütün bacılara vekâleten (her bacı yanında bulunan en az beş bacıdan rızalık alarak) meydana gelir ve iki rekât tarikat namazını kılar. Kırklar Cemi'nde bu hizmeti Hz. Havva, Hz. Meryem, Hz. Asiye, Hz. Hatice ve Hz. Fâtıma'nın icra ettiğine inanılır.” (Günşen, 2016:150-151).

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

ufak tefek kırgınlıklar da gönülleri birlediniz allâ eyvallâ dediniz allah cümleminizin yardımcısı olsun allah allah C1/57

cemimizi birledik hazreti muhammedin nübüvvet mühürüyle hazreti alinin kili-diyle kitledik yâ allah sana sığındık C2/519

Örnekte geçen *gönülleri birlemek* deyimini ceme gelen bütün canların Tanrı'yı insanda görenek, içlerindeki kini, kibri, kulluk haklarından vazgeçerek benlik gütmeyerek 'ben' yerine 'biz' diyebilecek gönül güzelliğine erişmesi (Günşen, 2016:153) durumunu ifade etmektedir.

Bismişah

Alevi-Bektaşî inanç sisteminde, gülbank ve tercüman gibi dualara besmele yerine “bismişah” sözcüğü ile başlanması ve “şah” ile kastedilenin ne olduğu sorusu, Alevi-Bektaşî teolojisine dair yürütülen tartışmalar arasında yer alır. Araştırmacıların bu konuda ileri sürdükleri görüşler birbirinden farklıdır. Bu noktada ileri sürülen görüşleri, 1. “Şah” ile Hz. Ali'nin kastedildiğini ifade edenler; 2. “Şah” teriminin “Allah” yerine kullanıldığı görüşünü savunanlar; 3. “Şah” ile işaret edilenin Şah İsmail olduğunu iddia edenler 4. Her üç görüşün de haklılık payı olduğu fikrini savunanlar, şeklinde dört temel başlık altında ele almamız mümkündür. Bizim değerlendirmemiz, “şah” sözcüğü ile Alevi-Bektaşî inanç evreni bağlamında önem atfedilen iki figürün telmihen anımsatılmasıyla birlikte “şah” sıfatıyla doğrudan Tanrı'nın kastedildiği yönündedir. “Bismişah” ile başlayan

formel yapı, “Allah Allah!” ifadesi ile sürdürülmekte ve bu yolla inanç hiyerarşisinde Tanrı’nın üstünlüğünün altı çizilmektedir.

“Ar. + Fars. (bi-sm-i şāh < Ar. bi-smi ve Fars. şāh) a. “Ali’nin adıyla” anlamında bismillah yerine kullanılan besmele. Bismişah’ı, Tanrı’nın adı yerine Ali’nin adını anmak biçiminde yorumlamak yanlıştır; Tanrı Ali’dir biçiminde anlamak da doğru değildir. Tarikatın kaynağı olan Ali’ye saygı ve bağlılık belirtisi olarak yorumlamak gerekir. Ötesinde; Doğatanrıcılık zemininde ve “Tanrı-doğa-insan” üçlemesinin sonucu anlamında doğanın ya da doğa parçalarının kimliklendirilmiş “Doğa-tanrı” biçimi olarak; İnsantanrıcılık zemininde ve “Hak-Muhammet-Ali” üçlemesinin sonucu anlamında, bätünü insanın kimliklendirilmiş “İnsantanrı” biçimi olarak algılamak gerekir.” (Korkmaz,2016:135).

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

bismişah allah allah allah yā muhammet ālī C1/9

bismişah allah allah allah allah erenler ser verdi secdeye geldi C4/61

bismişah allah allah akşamlarımız hayrola hayırlar fet_ola şerler def_ola C5/32

bismişah allah allah elhamdülillah elhamdülillah elhamdülillah nimeti celil bereketi halil inayeti C6/151

bismişah allah allah hizmetleriniz kabul muratlarınız hasıl ola C10/12

Bülbül

“a. Far. bulbul 1. Karatavukgillerden, sesinin güzelliği ile tanınmış olan ötücü kuş. 2. mec. Sesi çok güzel olan kimse.” (Türkçe Sözlük, 2019:423). “Uçan bir kuş olarak algılanan insan ruhunun simgesi; ruh kuşu.” (Korkmaz, 2016:141).

“Divân edebiyatı bülbülden ayrı düşünülemez. O, şakıyılarıyla ağlayıp inleyen, durmadan sevgilisinin güzelliklerini anlatan ve ona aşk sözleri arz eden bir aşğın timsalidir. Bazen aşğın kendisi bazen canı, bazen de gönlü olur. Bülbül güle aşık kabul edilir.” (Pala, 2010:77).

Bülbül güzel sesiyle ve güle olan aşkıyla anılan bir kuştur. Bu aşkta bülbül, güle kavuşmak için daima çabalar, zorlu sınavlardan geçer. Güle kavuşma ihtimali bile bülbül için yeterlidir. Alevi-Bektaşî deyişlerinde ise bülbül ah çekerek ağlar, yüreği Hz. Hüseyin’in acısıyla doludur. Aşık bülbül maşuk ise Hz. Hüseyin’dir.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

açılınsın da laleler açılınsın güller

güllerin dalında da ötsün bülbüller C1/703

şah hatayım varı geldi

varı geldi varı geçti

sefil bülbül zara düştü

iznikçiye haber olsun C2/407

bayram kutlu olsun da açılmış da güller güller

konmuş meydana da garip bülbüller bülbüller C6/44

Can

“a. Far. cān 1. İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağlayan ve ölümlle vücuttan ayrılan madde dışı varlık. 2. Yaşama, hayat. 3. Güç, dirlik. 4. Kişi, birey. 5. İnsanın kendi varlığı, özü. 6. Gönül. 7. Bektaşilik ve Mevlevilikte tarikat kardeşi” (Türkçe Sözlük, 2019:437).

“Can sözcüğünün kaynağı kesin olarak bilinmiyor. Bunun Çin adından cin/can biçiminde türediği de sayılır. Öte yandan Lat.-Grek dillerinde genus-genos (soy, sop, kuşak) sözcüklerinin ar. ya cins olarak geçmesiyle genos-genus-cins-cin-can bağlantısının kurulduğu düşünülebilir. Buna karşın Çin-cin-can savı da vardır. Cancığer, candan, caneriği, cankurtaran...” (Eyuboğlu,1991:114-115).

“(...) 5) Altay tasarımlarında göksel kökenli olarak algılanan ve görünmeyen nesnelliğin bir parçası olarak doğanın yapısına giren değişim-dönüşüm enerjisi; doğanın canı, doğanın aklı. 6) Altay mitolojilerinde, gizli nesnellik durumundaki tanrısal özün bir parçası olarak insanın yapısına giren iyilik, aydınlık gücü; insanın canı, insanın aklı. 7) Zerdüştlükte, insanı oluşturan elementler sıralamasında ruh özdeşliği biçiminde yer alan gizil nesnellik durumundaki tanrısal özün, yani görünmeyen nesnelliğin bir parçası olarak insanın yapısına giren, iyilik, aydınlık ve temizlik gücü olarak algılanan üçüncü element.” (Korkmaz, 2016:145).

Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde yola inanan herkes kadın erkek ayırmaksızın birbirine bu şekilde hitap etmektedir. Ceme giren kişiler Tanrı karşısında eşittir ve cinsiyetler kapının dışında bırakılır.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

Kazana kepece batırır canlara loğma yedirir C1/5

değerli canlar alevilik ikrardır ikrara da tabi olmaktır C2/64

canlâ birlimiz haydar gâdeş ile ahmet gâdeşimiziñdi allah Kabul etsiñ canlâ birliğe bitcez mümkünse edep erkan üzeri oturalım bismişah allah allah canlâ dar^oğın küsKün var^osa konuşsun görüşsün saklarsaz kendinizin koyarsaz birliğin hoş musunuz ‘allah eyvallah’ canlâ birliğe bitiyoz C3/2-3-4-5

sâvgili canlar hıızır aleyisselam ulu kullardan bir kul aynı zamanda da peygamberlik makamına erişmiş C11/4

ey can bu kurbanı niçin kesiyösun gerçeyin demine hū mümine yā ali burada bulunan cem erenleri babalar bacılar darda duran can veya canlar hak aşkına C12/1-2

Câr

“Cemdeki on iki hizmet sahibi sıralamasında yer alan ferraşın kullandığı süpürge.” (Korkmaz, 2016:146). On iki hizmet sıralamasında süpürgecinin görevi *car çalmaktır*. *Car çalmak* deyimini süpürgecinin hizmet aralarında meydana süpürmesi ve meydana temizleme görevini yerine getirmesini ifade etmektedir. Meydan temizliği yapılırken asıl amaç ceme katılanların günahlarından arınmasıdır ki bu da manevi bir temizliktir, ceme katılanların ruhsal anlamda temizlenmesini sembolize etmektedir (Günşen, 2016:150).

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

carımıza yetiş yā hıızır

bizi dardan kurtar yā imam hüseyin C2/573

boz atlı hıızırdır kendi

carımıza yetiş yā ali C2/584

yetiş hıızır yetiş bugün car günüdür

yetiş imdadımıza yâ imam hüseyin C2/1006

gözüm yaşı sel sel oldu yürüdü

aman sultan hıızır carımıza gel

carımıza gel gel

gözüm yaşı sel sel oldu yürüdü

aman sultan hıızır carımıza gel

carımıza gel gel C5/696-697-699-700

Cem

Türkçe Sözlük'te, "a. Ar. cem^c 1. Toplama, bir araya getirme. 2. Çokluk. 3. Toplama. *cem ayini, cemetmek, cemevi, ayinicem, cem ayini* Mevlevi ve Bektaşı tekkelerinde kadın ve erkeğin birlikte katıldığı, dinî müzikli sohbet töreni, ayinicem." (Türkçe Sözlük, 2019:451) anlamlarıyla verilmiştir. Mitik unsurlara dayanan cem ritüelinin anlam evrenini çözümlerken bu evrenin tarihsel süreç boyunca toplumun itici gücü olan inanç merkezli bir yapının üzerine inşa edildiğini muhakkak belirtmek gerekmektedir (Tok ve Polat Bulmuş, 2022:1484). Alevi-Bektaşı inanç sisteminin öğretilerini ve inanç pratiklerini içinde barındıran cemler, dede-babaların önderlik ettiği dini törenlerdir ve Alevi-Bektaşı erkânının, zikrinin yapıldığı (Gökbel, 2019:161-162) yapılaş amaçlarına göre farklı isimler alan ibadet formlarıdır. Hakk'ı seyretme, bütün eşya ve varlıkların Allah sayesinde mevcut olduklarını görme, her şeyi Allah'tan görme (Uludağ, 2016:85) özetle inanç sisteminin şekillenmesinde belirleyici olan unsurlardan biri olan vahdet-i vücut felsefesinin etrafında gelişen cemler, Tanrı ile bütünleşilen ortamlar olarak düşünülmektedir. Mitik kökeni Kırklar Cemi'ne dayandırılan cemler, Alevi-Bektaşı toplumuna mensup kişileri doğumlarından ölümlerine kadar kontrol eden bir mekanizma konumundadır. Alevi-Bektaşı inanç sisteminde yapılaş amaçlarına göre belli başlı cemler şunlardır:

1. İkrar Cemi
2. Görgü Cemi
3. Musahip Cemi
4. Düşkünlük Cemi

5. Abdal Musa Cemi
6. Baş Okutma Cemi
7. Dârdan İndirme Cemi
8. Koldan Kopan Cemi
9. Muharrem Cemi
10. Nevruz Cemi
11. Hızır Cemi

İkrar Cemi, kişinin Hak meydanında dede ve cemaat huzurunda yola girişi için düzenlenen cemlerdir. Bu anlamda İkrar Cemleri, “Sır/gizli bir topluluğa katılmayı, bu topluluğun üyesi olmayı ve eski statüden ayrılıp yeni statüye geçmeyi sağlayan birey merkezli, bir kereye mahsus icra edilen (tekrarı olmayan) ve belli ön hazırlıkları ve koşulları tamamlanmadan gerçekleşmesi mümkün olmayan ritüellerdir.” (Akın, 2018:54). Yola girmiş olan kişinin Alevi-Bektaşî inanç sisteminin tüm kurallarını kabul edip uyacağına dair söz vermektedir. Alevi topluluklarında ikrar alma cemi birbirinden farklı şekillerde yürütülebilmektedir. Buna göre kimi Alevilerde erkek 15-16 yaşlarına geldiğinde tek başına ya da köydeki ikrarı alınmamış diğer gençlerle birlikte topluca ikrar verebileceği gibi kimilerinde ise ancak evlendikten sonra yanında karısı varken, hatta musahiplik öncesi musahip olacağı diğer çiftle beraber ikrarı alınmaktadır (Çıblak Coşkun, 2014:16). *Görgü Cemi*, Alevi-Bektaşî toplumunda sosyal ve kültürel hayatı düzenlemek, birlik ve beraberliği sağlamak, adalet düzenini takip etmek amacıyla yapılan cemlerdir. Bir çeşit mahkeme konumunda olan Görgü Cemleri, “tercüman kurbanı”, “meydandan geçme” gibi adlarla da bilinmektedir. Yılda bir kez, o da kış aylarında gerçekleştirilmektedir. Sorunu olan talipler dede-babanın huzuruna çıkarak toplum önünde hesap vermeyi kabul ederler. Görgüsü yapılan kişinin kurbanı tığlanır ve ceme katılan canlara dağıtılır. *Musahip Cemi*, iki evli çiftin musahip yani yol kardeşi olmaları için düzenlenen cem törenleridir. Ahiret kardeşliği ya da yol kardeşliği olarak da bilinen musahiplik kurumu Alevi-Bektaşî toplumunda kutsaldır. Musahip olan aileler birbirlerini koruyup kollayacaklarına, birlik ve beraberlik içerisinde yaşayacaklarına dair dede ve cemaat huzurunda söz vermektedirler. *Düşkünlük Cemi*, Alevi-Bektaşî toplumun ahlak kurallarına uymayan, yolun gereklerini yerine getirmeyen kişinin toplumdan soyutlanması sonucunda dede-babanın huzurunda düşkünlük meydanı kurulur ve kişi şahitlerle birlikte meydana çağırılır. Yapılan sorgudan sonra düşkün olduğu kesinleşirse cezası belirlenir. Cezasını çeken kişi için düşkünlüğün kaldırılması için yeniden meydan kurulur ve ikrar yenilenir, rızalık alınır ve kurban

tığlanır. Bazı dūřkūnlük durumları ebedidir ve buna ‐yoldan dūřme‐ denmektedir (Çıblak Cořkun, 2014:18). *Abdal Musa Cemi*, Birlik Cemi olarak da adlandırılan bu cem, taliplerden gelen talep veya bir dede-babanın gelişi üzerine yapılabilmektedir. Cemin masraflarını ceme katılanlar eřit şekilde paylaşarak karşırlarlar. Abdal Musa Cemi’nde esas amaç, birlik ve beraberliği sağlamaktır. *Bař Okutma Cemi*, Alevi-Bektaři canların musahipleriyle birlikte dede-baba ve cemaat huzuruna çıkararak ikrara bağlılıklarını gōsterdikleri, helallik istedikleri, manevi bir arınma sağladıkları cemlere denmektedir. *Dārdan İndirme Cemi*, ölen kişinin ardından onun adına yakınları tarafından borcu varsa ödenmesi, helallik istenmesi, rızalık alınması amacıyla yapılan cemlerdir. Vefatın üçüncü, yedinci ya da kırkınıcú gününde yapılmaktadır (Korkmaz, 2016:177). Lokma cemi, lokma erkānı, rızalık cemi, rızalık erkānı olarak da adlandırılmaktadır. *Koldan Kopan Cemi*, ikrar vermemiş bekar kişiler cemlere giremediği için genç erkek ve kızlara yolu anlatmak, tarikatı sevdirmek, kural ve kaideleri anlatmak amacıyla kurulan cemlerdir. Ceme gelenler yanlarında lokmalarını getirir, çerağ uyandırılır, nefesler okunur, semahlar dönölür (Çıblak Cořkun, 2014:21). Bazı yörelerde burada oynanan oyuna semah değil ‐halay çekme‐ denmektedir. Eskiden köylerdeki Bektařiler arasında yaygın olan bu oyunlar (Gōkbel, 2019:517), cem ortamının bir provası niteliğindedir. Gençler bu ceme aileleri refakatinde katılmaktadır. *Muharrem Cemi*, Hz. Ali’nin oęlu Hz. Hüseyin’in Kerbela’da Yezit ve yandaşları tarafından şehit edilmesi anısına Muharrem ayında tutulan yas orucu ardından yapılan cemlerdir. Aleviler bu ayda on iki gün oruç tutmaktadırlar. Bu oruç, Sami gelenkle bağlantılı olmakla birlikte Hz. Hüseyin’in hasta olduğu için Kerbela olayına katılmayan oęlu Zeynelabidin’in hayatta kalmasına duyulan şükran duygusunu da ifade etmektedir (Gōkbel, 2019:618). Hz. Hüseyin ve yoldaşlarının Kerbela’da susuz bırakılması nedeniyle oruç süresince su içilmemektedir. Cemde saka tarafından dağıtılan su sembolik olarak Kerbela şehitlerinin ruhu için içilmektedir. Cemde Yezit’e lanetler okunur, Hz. Hüseyin için dualar edilir, nefesler okunur. *Nevruz Cemi*, her yıl 21 Mart’ta yapılan cemlerdir. Yeni gün anlamına gelen nevrüz, güneşin balık burcundan çıkıp ko burcuna girdiği ve miladi takvime göre her yılın 21 Mart günü kutlanan bir bahar bayramıdır. Aleviler arasında bugün Sultan Nevruz olarak da adlandırılıp büyük bayram kabul edilmektedir (Çıblak Cořkun, 2014:21). 21 Mart aynı zamanda Hz. Ali’nin doğum günü olarak kabul edilmektedir. *Hızır Cemi*, her yıl 13-14-15 şubat tarihlerinde tutulan Hızır Orucu ardından yapılan cemlerdir. Cemde, Hızır ve Musa Peygamberin çıktığı yolculuk ve Hızır’ın gōsterdięi kerametler anlatılmaktadır.

Cemlerin yapıldığı yerlere cemevi adı verilmektedir. Melikoff'un da belirttiği gibi halk dindarlığında, Tanrı'ya yakarmanın belli bir yeri olmamıştır. Bütün evren onun secdegâhı sayılmaktadır. Herhangi bir ev de cemevi olabilmektedir. Cemler, genellikle gizlilik esasından dolayı kapalı yerlerde yapılırsa da açık alanlar da tercih edilebilmektedir (Melikoff, 2010:49).

Metinlerde “cem” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

bekçi biri kapının iç kısmında biri dışında cemmimize uygunsuz hâkir davranacak cemimizin huzurunu kaçırarak bir durum var ise engel olacaksınız almıyacaksınız
C1/18

bu bir muharrem matem loğmasını cemidir abdal musa cemi olsa da aynı olacaktı lütfen hangi cem olursa olsun görgü cemini zaten herkesin bilebileceği gibi abdal musa cemlerine perşembe muhabbetlerine gelecek canlar ufak tefek kırgınlıkları var ise gelebilir ama burda da barışacak C1/50-51

cem üçe ayrılıyō ibadet faslı muhabbet faslı yeme faslı şu anda muhabbet faslı başlıyō
C3/186

her yıl cem yapılan bir köy olduğu için burda cemin kural ve kayıdelerine bir bir anlatmaya size teker teker anlatmaya gerek yok burada hepimiz hizmet sayıpları olsun bizler ossun gayet iyi biliyoruz bu itibarla cemimizde sessizliğimizi muhafaza edelim
C4/6-8

cemmimiz cem ola cemmimiz kırkların cemmi gerçē hū C8/83

Cebrail

Türkçe Sözlük'te, “Ar. cebrā'ıl din b. Allah tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen dört büyük melekten biri (Türkçe Sözlük, 2019:448) anlamıyla verilmektedir. Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde, Miraç hadisesi ile başlayan Kırkların Cemi söylencesinde Tanrı'nın buyruğu üzerine Cebrail, Hz. Muhammet'in Kırkların yanına varmasında ve Kırklara keramet göstermesinde yardımcı bir figür ve kılavuz konumundadır. Söylenceye göre Hz. Muhammet, Kırklara pirlerini ve rehberlerini sorduğunda Kırklar, “Pirimiz Şah-ı merdan Ali, rehberimiz Cebrail” demişlerdir (Kalenderoğlu ve Güray, 2019:149).

Korkmaz çalışmasında Cebrail'i, Hz. Muhammet'in içgüdüsel zekâsı, sezgisel akli ve tarikat yolundaki gelişimin şeriat aşaması olarak algılanan âlem-i ceberutu temsil ettiğine inanılan melek (Korkmaz, 2016:148) anlamlarıyla açıklamıştır. Gökbel ise Cebrail'i, Alevi-Bektaşî inanç sisteminde horozun Cebrail olarak tasavvur edilmesine vurgu yaparak "Sabahın olduğu haberini gökyüzünde sesini duyduğu Cebrail adlı melekten öğrendiğine inanılan horoz. Bu özelliğinden dolayı "horoz", kimi bölgelerde "Cebrail" olarak adlandırılmıştır. Cebrail'in, aşına olma, ikrar alma törenlerinde, muharrem orucunun son gününün sabahında kurban edilmesinin yanında bazen "cuma akşamları"nda, baba ocağını bekleyenler tarafından Kurban Bayramının arifesinde ve adaklarda da kurban edilir." (Gökbel, 2019:160-161) şeklinde kaydetmektedir. Kurban edilen tek ev kanatlısı horozdur. Anadolu'da oldukça yaygın bir uygulamadır. Halk evliyalarına adanan mezar ve türbelerde uygulanan kurban ritüeli bir doğal kültürün uzantısıdır ve İslamiyet'in kurala bağladığı kurban ritüelinden farklıdır (Boratav, 2012:103). Alevi-Bektaşî toplumunun bazı kesimlerinde Cebrail bazen Şeytan ile bağlantılı olarak düşünülmektedir. Şeytan, yeniden bedenleşmiş ve Cebrail olmuştur. Tanrı'ya olan yüksek sevgisi ve bağlılığı onun gururuna yenik düşmesine neden olmuş ve Adem'e secde etmeyi reddetmiştir. Tanrı'nın Adem'in gönlünde saklı olduğunu yani Adem'in Tanrı olduğunu anlamamıştır (Melikoff, 2010:55).

Metinlerde "Cebrail" şu şekilde geçmektedir:

köse cibril kendi sıfatına giriyō cebrail aleyisselam yezit diz çöker C1/169

cebrail hazretlerinin hüsnü himmetleri üzerinizde hazır ve nazır ola C2/504

geldi çağırdı cebrail

hak muhammet mustafaya

hak seni miraca okur C2/756

bir duyuma göre cebrailin peygamber efendimiz sallallahü aleyhivesselame gösterdiği gök kubbeli kırkların ibadet ettiği yere kendisinin girmesi söyledikten sonra C4/152

vahiy geldi cebrail geldi böyle böyle üç gün oruç tutacınız C5/202

cebrail mikail birlikte geldiler

selam imamların belin bağladı C5/470

sırlara birer cebrail üçer imam abbas lokması hağ mıdır C8/25

Cuma

Türkçe Sözlük'te, "Ar. cum'a 1. Perşembe ile cumartesi arasındaki gün. 2. din b. Cuma namazı." (Türkçe Sözlük, 2019:472) şeklinde kayıtlıdır.

"Haftanın beşinci günü olan cuma, Müslümanlarca kutsal sayılır. İnanç sistemi içerisinde cuma töreni, ikrar ayini kapsamında ek bir tören niteliği taşıyan ve ikrar ayininin belli ölçülerde yinelenmesi biçiminde gerçekleştirilen törendir." (Korkmaz,2016:165).

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

kırk sekiz cuma hak mı 'hak' C2/66

kırk sekiz cumadan bahsettik kırk sekiz cuma elli iki cuma vardır elli iki cumanın dört tanesi muarrem ayıdır ibadet ayıdır ... bu aylar on iki matem orucunu tamamlarsın elinizden geldiğince bu ibadeti tamamlarsın kırk sekiz cuma gidip alman-yada ehli sünnet veya cemaat ehli yâ da sünnilerin camisine gidip farzı kılıp sünneti terk etmek iki rekat namaz kılmak değil bu kırk sekiz cuma bizim üç cumayı aşmamak suretiyle siyasi ekonomi iktisadi ahlaki her türlü konularda kardeş olacaksınız C4/134-136-138

Çerağ

Çerağ, Alevi-Bektaşî inanç sisteminde karşımıza çıkan ritüele ait terimler arasında yer alır. Çerağın tanımına ilişkin *Türkçe Sözlük*'te şu ifadeler kullanılmaktadır: "Far. çerāğ esk. 1. Mum, kandil, lamba vb. ışık veren araç, çırağ. 2. Işık, çırağ. *çerağ dinlendirme* cem ayinlerinde, güneşin batışıyla yakılan çerağın güneş doğarken parmaklarla söndürülmesi. *çerağ uyandırma* cem ayinlerinde, güneşin batışıyla çerağın yakılması." (Türkçe Sözlük, 2019:522). Çerağ, "delil" şeklinde de isimlendirilir. Çerağın uyandırılması, ritüel bağlamı içerisinde sembolik bir anlam taşır. Uyarılan delil, cem ritüeli süresince yanar ve böylelikle ibadet süresince sembolik bir aydınlanma süreci deneyimlenmiş olur. Cem ritüelinde yakılan delil, Hz. Ali'yi sembolize etmekte olup manevi aydınlanmanın işaretçisidir. Çerağın uyutulması, cem ritüelinin son bulunduğu anlamına gelir ki ritüeldeki son aşamaya tekabül eder.

On iki hizmetten biri olan çerağı uyandırma şeklinde ifade edilen ritüel hizmeti, çerağcı tarafından gerçekleştirilmektedir. Delil uyandırma da denilmektedir. Çerağcı, gül-bank ve dualar eşliğinde ruhsal aydınlanmanın bir yansıması olarak çerağ denilen kandil, lamba, çıra veya mum gibi yanıcı bir nesneyi yakarak çerağ uyandırmış olur.

Çerağ uyandırma hizmetinin mitik kökeni ateş kültü ile ilintilidir. Türk ve Moğol topluluklarının inançlarında ateş kutsaldı ve ruhu vardı. Aynı zamanda ateşin temizleyicilik ve kötü ruhlardan korumak gibi işlevleri de mevcuttu. Göktürklerde de ateşin temizleyici ve kötü ruhlardan arındırıcı olduğuna inanılmaktaydı. Nevruz'da ateşin üzerinden atlanması, ateşe su dökülmemesi gibi mitik öğeler barındıran pratiklerin izleri bugün Alevi-Bektaşî inanç sisteminde bulunmaktadır.

“Delil (çerağ) hizmeti, cem hizmetleri içerisinde Alevi yaratılış mitlerinin en aşikâr biçimde sergilendiği hizmettir. Kırklar Cemi'ndeki hizmet piri Câbir el-Ensarî olarak kabul edilir. Alevi yaratılış miti anlatısında geçen ve manzum metinlerde sık sık telmihte bulunulan; hiçbir şey yaratılmadan önce Yeşil Kandil'de bulunduğu inanılan Hz. Muhammed ile Hz. Ali'nin (nübüvvet ve velayet) nurunun halk olduğu nur-ı vahidi sembolize eden hizmettir.” (Akın, 2020:204).

Saha araştırmasında elde edilen metinlerde “çerağ” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

çün çerağu uyandırdık fahri hüdanın aşkına C1/457

allah göklerin ve yerin nurudur onun nurunun örneği içinde çerağ bulunan bir kandile benzer kandil bir sırça içerisinde bir yıldız gibidir ki doğuya da batıya da nispeti olmayan bereketli bir zeytin ağacından yakılır bu ağacın yağı neredeyse ateş dokunmasa bile ışık saçar nur üzerine nurdur o allah dilediğini kendi nuruna kılavuzlar allah insanlara örnekler verir C2/440

çerağı ruşen fahrî devreşan zuhuru iman himmeti pîran pîri horasan kuşadı meydan kuvveyi abdalın C2/446

delil yanmaz yağın ister

çerağcıya haber olsun

çerağcıya haber olsun C5/532-533

çün çerağ uyandırdık ol hüdanın aşkına C10/43

Dâr

Türkçe Sözlük içerisinde “dâr” sözcüğünün tanımı, “Far. dâr esk. İdam mahkumlarını asmak için dikilen direk.” (*Türkçe Sözlük*, 2019:594) şeklinde yapılmaktadır. Alevi-Bektaşî inanç sisteminde, dâr, Hallac-ı Mansur’un asıldığı direk anlamında darağacını ve tarikatla, yolla ilgili törenlerin yapıldığı meydan ya da meydan odasının orta yerini kast eden bir isimlendirmedir (Korkmaz, 2016:177).

“Dâr kavramının yola ve inanca bağlılık, itikat ve teslimiyet gibi kavramlardan oluşan bir kavram haritası yardımı ile değerlendirilmesi gerekir. Dâr, ritüelik bağlamda merkeze işaret eder. Cem ritüelinin akışı içerisinde her türlü ibadet pratiğinin icra edildiği yer, bu meydandır. Talibin tarikata kabulünden, işlediği suçla ilgili yargılanmasına dek dâr meydanı, üzerinde çok sayıda ritin gerçekleştirildiği bir meydandır. Fiziksel karşılığı Kırklar Meydanının orta yeri olan dâr, teolojik ve felsefi bir arka planın da sembolüdür. Bu sembol, mikro düzeyde sıradan bir mekânın ibadet mekânı haline dönüştürülmesini sağlayan, taşınabilir bir merkez konumunda iken; makro düzeyde, dünyanın merkezini ve merkezde yer alan canlının insan olduğu fikrini temsil eder.” (Erdem Kük, 2020:167). Huzura çıkmayı, talip olmayı, meydanda bulunmayı simgeleyen “dâr” kavramının sembolik gösterge değeri oldukça yüksektir ve telmihen yaşattığı kültürel ve inançsal bellek unsurları da mevcuttur. İkrâr vermeyi, yolun gerektirdikleri karşısında teslim olmayı sembolize eden dâr meydanı, Alevilerin kültürel belleğinde önemli bir figür olarak yer alan Hallac-ı Mansur’un adının da yaşatıldığı yerdir. *Dâra çekilmek*, tarikata bağlı, yola girmiş olan kişinin yol uluları tarafından meydana çağrılarak sorgulanması, yargılanması eğer bir suçu varsa cezalandırılması anlamlarını taşır. Toplumsal düzenin sağlanması noktasında kültürün kendi dinamikleri içinde oluşturduğu bir mahkeme olarak da düşünülebilir. Burada *dâra durmak* deyimine de değinmek gerekmektedir. Kişinin cem ibadeti esnasında dede-baba karşısında kendini Tanrı, Hz. Peygamber, Hz. Ali ve Ehlibeyt huzurunda sayıp nefis muhasebesi yaptığı, ölmeden önce ölüme hazırlandığını ifade eden ayaklar mühürlü, eller önünde çapraz, başı hafif öne eğik olduğu duruştur. Alevi-Bektaşî toplumunda ölenin ardından yapılan merasime ise *dârdan indirmek* denmektedir. Ölen kişinin helalleşmeden gittiği düşünülerek yapılan bir helallik alma toplantısıdır. Ölen kişinin bir yakını dâra durur ve ölen kişi adına sözü devralır. Hakkı olan varsa gelip alır, helal eder, borçlar varsa ödenir, küskünlükler giderilir. Ölen kişi öte dünyaya yüklerinden arınmış olarak uğurlanır.

Alan araştırmasında derlediğimiz metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

mümün müslüm dara geldi izniçkiye haber ossun allah allah bismişah allah allah
allah yā muhammet āli ... hacı bektāşı veli geldiğiniz yerde tuttuğunuz darda kırk-
lar meydanında C1/9-10

dar çeken didar görsün didar gören hakka ersin C1/324

mümün müslüm dar olup seJde kıldılar C1/497

geldiğiniz yoldan durduğunuz dardan çağırılmış olduğunuz pirlerden şefaata bulası-
nız allah muhammet ali yar ve yardımcınız ola darına durduk C2/276-277

onlar da otururken dardaydı şimdi alevilikte iki çeşit üç çeşit dar var şimdi onlar
nesimi darındaydı yani° diz çökerek oturuyolardı bacılar da fatıma darında ayak-
tayıdılar fatıma darıydı C5/171-172

Dâr'ül fena

“Tanrı ya da tarikat yolcusunun, duygularından ve iradesinden sıyrılarak benliğini
Tanrı'nın varlığında yok etmesi.” (Korkmaz, 2016:235).

Tarikat yolunda yürüyen kişi, derin bir içe kapanış ile bütün varlığından sıyrılarak
tanrısal varlığın özüne ulaşmaya çalışmaktadır. Bu dünya geçicidir. Kalıcı olan öze ulaş-
mak için dünya yalnızca geçilmesi gereken bir kapıdır. Maddi olan her şey geride bırakılır
ve her şeyi çevreleyen tanrısal öze ulaşılır. Bu öz birliği ifade eder.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

aman devredip gezersin *dārül fenayı* bağdat diyarına vardın mı durnam durnam
C3/288

Dede

Dede, “baba”, “ana” ve “bacı” gibi, Alevi-Bektaşî inanç evreni bağlamında akra-
balık ilişkisi ifade eden bir terim olmanın dışına çıkarak, bir inançsal statüyü ifade eder.
Türkçe Sözlük içerisinde dedenin tanımına ilişkin: 1. Torunu olan erkek, büyükbaba, bü-
yükpeder. 2. Büyükbabadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri. 3. Mevlevî tari-
katında çile doldurmuş olan dervişlere verilen unvan. 4. Yaşlı erkeklere söylenen bir ses-
lenme sözü (*Türkçe Sözlük*, 2019:604) ifadeleri yer alır.

“ ‘Büyük baba’

= ET. dede ‘yansıma’ ‘baba’ (çocuk dili)

~dâda (Özb.)” (Gülensoy/I, 2007:270).

Dedeler, Alevilikteki dedelik kurumunun yürütücüleri olan kişilerdir. Mürşitlik görevi üstlenen dedenin geleneksel rolü, Aleviliği anlamak için yegâne anahtardır. Anadolu Aleviliğinin sosyal ve dini yapılanması içinde en önemli kurumların başında dedelik gelmektedir. Dedelik kurumu, cemaat yapılanması açısından Aleviliğin temelini oluşturur. Bir yandan Alevi cemaatinin odağı, öğretmeni ve yargıçları olan dedeler; bir taraftan da onların dinî mirasla bağlantılarını sağlayarak koruyan bağlantılarıdır. Dedeler, taliplere yol ve erkanı öğretip onları aydınlatırlar, terbiye ederler. Farklı ocaklardan gelmiş olmalarına rağmen hepsi de soyları Hz. Ali’ye ulaştığına inanılan dedeler, Hz. Ali üzerinden de Peygamber soyu ile ilişkilendirildikleri için sosyal düzeni sağlamada çok etkili yetki ve yaptırım gücüne sahiptir. Dedeleri, çıkış kaynaklarına göre şu üç grupta toplamak mümkündür:

1. Çelebiler: Hacı Bektaş Veli’nin soyundan gelenler (bel evlatları).
2. Soyları On İki İmamlara çıkan ocaklardan gelen dedeler. Bunlara “ocakzâde” denilir. Sufi süreklileri de bu gruba girer.
3. Hacı Bektaş’ın manevi evlatları olan dedebaba grubu. (Gökbel, 2019:207).

Dede sözcüğü anlam genişlemesi ağız ayrılığı sonucu kimi tarikat kurucularının (yaşlı olmaları nedeniyle) sanı olmuştur. Özellikle Mevlevilikte, Bektaşilikte dede’lik aşaması büyüktür. Bu sözcüğü Farsça çoğul takısı olan gân’la birleştirip “dedegân/dedeler” durumuna getirmişler, öte yandan bunu Arapça ya da Farsça sanan aydınlar bile görmüştür (Eyuboğlu, 1991:172). Alevi-Bektaşî inanç sisteminde dedelik, anlamı genişleterek terim anlamı kazanmış sözcükler arasında yer alır.

Dede, Alevi-Bektaşî toplumunda yarı kutsal olarak nitelendirilen, topluma yol gösteren, toplumu eğiten, Alevi-Bektaşî öğretisine göre önderlik eden kişidir. Soyları Hz. Ali’ye dayandırılır. Alevi-Bektaşî toplumun dedeye daima saygı gösterilmektedir ve dedenin söyledikleri mutlaka yerine getirilir. Dede, Alevi-Bektaşî cem ritüellerini yönetme yetkisine sahip olan kişidir. Gülbank ve dua vermek, ritüel akışını tayin etmek, taliplerin görgü ve sorgularını gerçekleştirmek dedenin üstlendiği ritüel görevleri arasındadır.

Dedeler, cem ritüellerinin yöneticisi konumunda hizmet ederler. Ritüelin baştan sona icrası sırasında denetleyicilik ve yönlendiricilik görevi dedelerdedir. Bu bakımdan dedelik hizmeti, işlev açısından da cem ritüellerinin birincil öneme haiz hizmeti konumundadır. Her türlü hizmetin görülmesi aşamasında niyaz edilen dedenin kendisi değil, dedelik kurumunun bizzat kendisidir. Dedelik hizmeti, kutsal soydan geldiğine inanılan bir ocak dedesi tarafından görülebilir.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

dedelerimiz mürşitlerimiz bizleri buraya kadar getirdiler bundan sonrası bizler bir şey yapmalıyız bunu yapabilmek için de dedemin söylemiş olduğu bir yaklaşım vardı bizim biz olabilmek için gerçek anlamda o birliği ortaya koyabilmek işte bunu nasıl yapmalıyız bunu yapabilmek daha önceleri dedelerimiz farklı bölgelerden gelip farklı bölgelere ulaşıp kendi taliplerine yolu ve erkânı öğretiyorlardı C2/152-153-155

on ikinin yolundan gel hızır dedem C5/1135

burada bu postta oturan dedeler olarak biz de haklarımızı sizlere helal ediyoruz hakkımız helal olsun hakkınız helal olsun gerçeğe hū C5/1215

mümin dedenin hürmet çin yemen ellerinde veysel qarani himmetine geçilmez günahlarından geçmiş olasan yā allah C8/54

Delil

Türkçe Sözlük'te, "Ar. delil ... 3. Kılavuz, rehber." (Türkçe Sözlük, 2019:617) anlamlarıyla kayıtlı olan sözcük, inanç sistemi içerisinde ilmin aydınlığını ifade etmektedir.

İnanç sistemi içerisinde yol gösteri konumundaki on iki hizmette görevli rehberi de sembolize eden delil, Bektaşilikte genel olarak rehber anlamında kullanılır. Aynı zamanda tekkelerde, dergâhlarda, törenlerin yapıldığı meydandaki çerağları uyandırmakta kullanılan bal mumlu fitile de delil adı verilir (Gökbel, 2019:212).

Çerağ olarak da adlandırılan delil, Bektaşilikte insan aklını sembolize eder. Cemde delil yakılması/uyandırılması insanın aklın yolundan çıkmamasını ve bu yolda gönlünü daima aydınlık tutması gerektiğini ifade etmektedir. Aydınlık bir akıl-gönül birliği mürşide tarikat yolunda ışık olacaktır.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

biz cem yapıyoruz daha delil yanmadı biz daha sohPet aşamasındayız on iki hizmete başlamadık bunda yanlışı yok C1/326

allah allah bismişah allah allah delili yaktık allahın nuru aşkına allah allah C1/474

delil yanmaz yağın ister

çerahcıya haber olsun C2/374

hata ettim hüda yaktı delili

muhammet mustafa yaktı delili

muhammet mustafa yaktı delili

ol ali abādan haydarı kerrar

aliyül mürteze yaktı delili

aliyül mürteza yaktı delili

hatice kübra fadima zehra

ol hayrunnisa yaktı delili

ol hayrunnisa yaktı delili

hasanın aşkına girdim meydana

hüseyni kerbela yaktı delili

imam zeynel imam bakırı cafer

kazım musa rıza yaktı delili

kazım musa rıza yaktı delili

muhammet takiden hem ali naki

hasanül askeri yaktı delili

hasanül askeri yaktı delili

muhammet mehdi ol sahib zeman

eşiğinde ayet yaktı delili

eşiğinde ayet yaktı delili

bilirim günahım hadden aşubdur

hünkarı evliya yaktı delili

on iki imamdır bu nur hatayi

şiri yezdan ali yaktı delili

şiri yezdan ali yaktı delili C2/460-484

Didar

Türkçe Sözlük'te, "Far. dīdār Yüz, çehre." (Türkçe Sözlük, 2019:656) anlamıyla kayıtlı olan sözcük, Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde tanrısal güzelliğin görünür duruma geldiği sevgilinin yüzünü ifade etmektedir (Korkmaz,2016:188). Didarı görmek, Tanrı'yı görmek, Tanrı'ya erişmek anlamlarına gelmektedir.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

dar çeken didar görsün didar gören hakka ersin hağ cümlelizin muradını versin
C1/324

hak muhammet ali yolu durdunuz mansur darı gördünüz hak didarı C4/119

cem erenleri eli bağılı dili bağılı sizler gibi bu yola baş koydu sizler gibi didar görmek istedi canlardan rıza mısınız C4/147

kahrola üçlerin beşlerin yedilerin on iki imam on dört masumu pak on yedi kemerbest efendilerimizin gatarlarından didarlarından ayırmaya C5/34

on iki imamın däminden didarından afatından izinden tozundan ayırmayasın
C8/50

Dolu

Alevi-Bektaşî inanç sistemi bağlamında terim anlamı kazanan dolu sözcüğünün anlamına ilişkin, *Türkçe Sözlük* içerisinde "1. İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, pür, boş

karşıtı. ... 9. a. esk. İçki doldurulmuş bardak.” (Türkçe Sözlük, 2019:702) tanımı yer alır. Dolu, Alevi-Bektaşî inanç evreninde, “dem” şeklinde de isimlendirilir. Cem ritüellerinde doluyu servis etmekten sorumlu kişiye “saki” adı verilir ve saki aynı zamanda kime ne kadar dem sunulacağına da karar veren kişidir. Dolu kültürünün temelinde Miraç hadisesi merkezli anlatma yer almaktadır. Kırklar Cemi olarak adlandırılan cemde, ilk dem birlikte alınmıştır ve kutsallığı buradan kaynaklanmaktadır. İlk demi paylaşırıp Kırklara dağıtan kişinin Hz. Muhammed olduğuna inanılır. Dem kültürünün mitik ve ritüelik işlevi Kırklar Cemi anlatısı çerçevesinde daha anlaşılır hâle gelmektedir. Muhabbet sofrasında alınan üç yudum dem, Kırklar Meclisi’ndeki “üzümü ezip şerbet etmeyi” temsil etmektedir (Noyan, 2006:625).

“ ‘İçki dolu kadeh’ < dol-u < töl-u” (Gülensoy/I, 2007:296).

“1. İçki doldurulmuş kadeh; içki. 2) Arif

***Dolu kesmek:** Saki ile dolu sunulan talibin arasından yanlışlıkla geçen ve bu nedenle edebe aykırı davranmış kabul edilen can düşkün sayılmak.

***Dolu sunmak (vermek):** İçki sunmak.

***Dolu üçleme:** Tanrı-Doğa-İnsan ve Hak Muhammet-Ali adına/anısına üç yudum dolu içme; bu yolla doğasal ve toplumsal diyalektiğin ayrımına varma.

Alevilerde-Bektaşîlerde sıvı akıl ya da tanrısal olanın sıvı biçimi olarak algılanan dolu kutsaldır; bu nedenle doluya, “Hak dolusu, Ali dolusu, Hünkâr Hacı Bektaş dolusu, Şah İbrahim Veli dolusu, Gerçek erenler dolusu” gibi adlar verilir.” (Korkmaz, 2016:196).

“Hak aşkına ulaşmanın yolu da pir elinden dolu içmek ile olur. Klasik Türk edebiyatında olsun, Türk Halk edebiyatında olsun âşık olmanın temelinde bir dolu içme anlatması vardır. Hızır’ın dolu sunması veya Hz. Ali’nin dolusu sunması Türk destanları, halk hikayeleri, velayetname vb. anlatımlarla günümüze aktarılmıştır. Her geçen gün icra ortamını kaybeden âşıklık geleneğinin son temsilcilerinin de bâde içme hikayesi mevcuttur. Bu bâdenin bugün anladığımız anlamda içki olup olmadığı ayrı bir tartışma konusu olabilir. Fakat Alevi zümre bağlamında değerlendirdiğimizde bu bir aşk şarabıdır.” (Ersal, 2016:129).

canlar sevdiğinden bir dolu alsın da alsın

kalbiniz nur ile imanla dolsun da dolsun C6/72

Çalışma metninden alınmış olan yukarıdaki dizelere baktığımızda dolu sözcüğü, tanrısal olanın somutlaşmış biçimidir. Cemdeki canlara saki dolu sunar. Dolu kutsaldır, kutsanmıştır. Doluyu içen canların imanla dolacağına inanılır.

“Bizans ve Çin kaynaklarının verdikleri bilgilere göre Hun ve Göktürkler eski çağlarda semahları andıran oyunlar oynarlar. İ.S. 568’de Köktürk Hanlığını ziyaret eden Bizans elçisi Zemarkos böyle bir oyunla karşılaşır. Köktürkler çalıdan ateş yakmışlardır. Bizanslılarca anlaşılmasız Köktürk diliyle birtakım saçma şeyler homurdanırlar. Ziller, trampetlerle olağanüstü bir uyum sağlamışlardır. Gürültü gittikçe artar. Sonunda kötü ruhları ortadan kovmak için yanmakta olan dalların çevresinde bağırarak fırdolayı dönerler.

...

Yakut Türkleri arasında ısı-ah denen bir dinsel tören vardır. Toplum, kadın erkek bir yerde toplanır. Töreni şaman yönetir. Topluca kımız içilir. Birbirinin elinden tutup topluca bir çember oluşturulur. Sonra hu hu diye raksa başlanır. Kimileyin şaman tek başına oynar. Dokuz kadın- dokuz erkeğin şamana eşlik ettiği de olur.” (Bozkurt, 1995:35-36).

Yakut Türklerindeki bu ritüel, cem ibadetinin benzeridir. Kımız yerine dolu, raks yerine semah ayrıca kadın ve erkeğin beraberce ritüele katılması Alevi-Bektaşî inanç sisteminin İslamiyet öncesi Türk inanç sisteminin öğelerinden mülhem olduğunu gösterir niteliktedir.

Metinlerde “dolu” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

muhammet alinin yolu hüseyine geldi dolu sakacıya haber C1/5

imam zeynal ile bir dolu içtik hū

imam bakır ile kaynayıp coştuk hū C3/91

ben de bu yayladan şaha giderim şaha giderim

dost elinden dolu içmiş de gelir C6/98

Don

Türkçe Sözlük'te, "1. Giysi. 2. Vücudun belden aşağısına giyilen uzun veya kısa iç giysisi, külot." (*Türkçe Sözlük*, 2019:703) anlamlarıyla kayıtlı olan sözcüğün etimolojik tahlili şu şekildedir:

"İç çamaşırı; elbise, üst baş < ET. ton 'giysi, elbise; kürk', Uyg. tön

< *tön

TT.: DON+ (AN-/ AMA/ A-/ ANIM/ ANMA / AN-/ ATI/ ATILMA/ ATIL- /ATIM/ ATIMCI/ ATIŞ / ATMA / AT- / ATTIR-)

An. ağıl.: don, donah, donak 'iç çamaşırı, gelin elbisesi, kadın elbisesi'; dona gir-, don değiştir—'renk, biçim, kılık vb. değiştirmek' ~donak 'tören'

~dön (Trkm.)

tön (DoğuTü.)

ton (Çağ., Blk., KKlp., Kzk., Nog., Kırg., Alt., Tel.)

tun (TatK.)

tom (Çuv.)

tum (Çuv.)" (*Gülensoy/I*, 2007:298).

Tarikat, yol ulularının keramet göstererek biçim değiştirmelere dair pek çok efsane anlatılmaktadır. Aynı zamanda Hakk'a yürüyen ancak yok olmayıp başka bir yere taşınan tarikat, yol ulusunun yeni ruh zarfı (*Korkmaz,2016:196*) olarak da kabul edilen don, yeniden bedenleşme sonucunda girilen yeni biçimi ifade etmektedir. Yeniden bedenleşme veya don değiştirme olarak da adlandırılan kavram, aşırı Şii inançlarda hep var olagelmiştir. Alevi-Bektaşiler arasında da etkili olan Hurûfi inançlarda da görülmektedir. Aslında Türkler yeniden bedenleşmeyi Manicilik, Budacılık gibi dinlerle karşılaştıklarından beri bilmektedirler (*Melikoff*, 2010:54). Ruhun bedenden bedene dolaşması Alevi Bektaşî şiirine de konu olmuştur.

Kâmil olan âşık hâke sürünür

Türlü libas giyer atlas bürünür

Gâhi olur bin bir dondan görünür

Gâh cemolur topu birden sayılır

(Fennî) (Ergun, 1956:140).

***Güvercin donu:** Güvercin masumiyet ve barışın simgesi olan bir kuştur. Söylenceye göre Hacı Bektaş Veli, Anadolu'ya güvercin donunda gelmiştir.

Metinlerde “don” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

insanı kâmil olmaktır dönmek don değiştirmek hakkın özü olarak hak ile birleşmek bütün olmaktır C2/25

hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli güvercin donunda duran cümle eksikler yetiren güvercin donunda duran cümle eksikler yetiren C3/314-315

meryem asla sırrını açmadı isa şu dünyada don değiştirmede kırklar ana rahmine düşmedi C4/33

gördüm göğercin donunda oturur

gördüm seyreyledim hacı beктаşı C5/481

bin bir dondan baş gösteren murtaza C10/80

Dört

Dört ilke (toprak, su, od, yel), dört tabiat (sıcaklık, soğukluk, kuruluk, yaşlık), dört yön (doğu, batı, kuzey, güney) gibi dört sayısıyla getirilen dört kavram çok değişik anlamlarda, değişik düşünceleri açıklamak için kullanılır. Hz. Muhammed'in ev halkından damadı Hz. Ali, kızı Hz. Fâtıma ve torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin'i simgelemektedir. Yine dört büyük melek (Cebrail, Mikail, İsrail, Azrail) ve dört kutsal kitap (Tevrat, Zebur, İncil, Kur'an-ı Kerim) dört sayısının zahir ve batın alanlarda pek çok unsuru işaret etmektedir. Dört sayısıyla Alevi-Bektaşî deyişlerinde “Dört Kapı”ya yani “şeriat, tarikat, marifet, hakikat”a işaret edilerek telmih sanatının yapıldığı görülür (Gökbel, 2019: 233). Alevi-Bektaşîliğin felsefi ve ahlaki boyutlarını biçimlendiren “Dört Kapı Kırk Makam” olarak bilinen tasavvufî anlayış insan-ı kâmil olmaya giden yolu ifade etmekle birlikte bu yolda yerine getirilmesi yükümlülükleri de anlatmaktadır (Erdem Kük,

2023:78). Hacı Bektaş Veli, Makâlat adlı eserinde kapıları ve makamları sıralayarak açıklamaktadır.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

dört kapı kırk makam üç yüz atmış menzili bilmek ve yaşama uygulamaktır ale-
vilik C2/40

pir olan bir kimse dört kapı kırk makamı yüz sünneti farzı bilecek hak ile hak
olacak C2/217

hâk kuluna eyler nazar

dört kalıptan adem dizer C2/365

hak kuluna eyler nazar

dört kalıptan âdem dizer C5/520

Ehlibeyt

Alevi-Bektaşilikte tüm inanç, ibadet ve sosyal yaşam Ehlibeyt’i merkeze alan bir düzen üzerine inşa edilmiştir. Ehlibeyt sevgisi her şeyin üstündedir. Hz. Ali ise Ehlibeyt nizamının sembolü konumundadır. *Türkçe Sözlük*’te, “(e’hlibeyit) Ar. ehl+beyt din b. ve tar. Hz. Muhammed’in kızı, damadı ve torunlarından oluşan ailesi.” (Türkçe Sözlük, 2019:764) anlamlarıyla kayıtlıdır. Hz. Muhammed’in ev halkı, damadı Hz. Ali, kızı Hz. Fatma, torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’den oluşmaktadır ve Dörtler olarak da ifade edilmektedir. Bazı kaynaklarda Hz. Muhammed de dahil edilerek “Peç-i Âbâ” olarak beş rakamıyla simgelenir. Zamanla “Peç-i Âl-i Âbâ” biçimine dönüşerek bir elin beş parmağı olarak sembolize edilmiştir ve Beşler olarak kavramsallaşmıştır (Korkmaz, 2016:218). Alevi-Bektaşî tasavvuf anlayışının oluşmasında en önemli unsurlardan biri ehlibeyte olan sevgi, saygı ve bağlılıktır. Vahdet-i vücud felsefesiyle birlikte Ehlibeyt’e olan bu bağlılık inanç sisteminin temelinde yer almaktadır (Gökbel, 2019:260). Alevi-Bektaşî inanç sisteminin ritüellerinde okunan deyiş, düvaz ve gülbanklarda hatırlama figürü olarak Ehliyet’e sıkça yer verilmektedir ve bu vesileyle Kerbela olayına telmih yapılmaktadır. Ehlibeyt’in isimleri anılarak Tanrı’ya yakarılmakta ve onlara zulmedenler lanetlenmektedir (Erdem Kük, 2023:264).

Şehidlerin ser çeşmesi

Evliyanın bağı başı,

Fatma ana gözü yaşı,

Hasan ile Hüseyin'dir.

(Yunus Emre) (Gökbel, 2019:260).

Metinlerde “Ehlibeyt” şu şekilde geçmektedir:

artsın eksilmesin taşsın dökülmesin ehlibeyt gökte rahmetinizi yerde bereketinizi
eksik eylemesin C1/830

sen bizi hak muhammet ali yolundan ehlibeytin katarından ayırmayasın C2/281

edelim muhammet mustafa ve ehlibeytine candan selavat C2/432

ehlibeytin pirlerimizin erenlerin evliyaların yolundan darından didarından ayırma
C5/781

yezidiler bir araya geldiler

ehlibeyti ara yere aldılar C5/819

Ritüel metinlerinden alınan örnekler göstermektedir ki Ehlibeyt ile Kerbela olayı genellikle birlikte anılmaktadır ve Ehlibeyt’e sığınarak, Ehlibeyt’ten saygıyla bahsedilerek Hz. Muhammed ve ailesinin inanç sistemi içerisinde yüklendiği kutsal anlam ve rol sözel üretimler aracılığıyla pekiştirmektedir.

Engür

Engür/ engür Farsça’da üzüm anlamına gelmektedir. Kırklar Cemi’nde Hz. Muhammed, Selman’ın verdiği üzümü, Cebrail’in cennetten getirdiği nurdan tabağın içinde ezip şerbet yaparak Kırklara sunar. Kırklar o şerbetten içip mest-i elest olurlar ve semaha girerler. Burada engür taşı Kırklar Cemi’nden bir motiftir.

Metinlerde “engür” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

iki cihan fahrı bir engür ezdi C2/30

doldur ver engürün taşı C2/399

kudretten bir el geldi

ezdi bir engür eyledi C2/827

kırkların ezdiği engür suyundan bir sen iç sakiye bir de ceme C3/200

kuduretten bir el geldi hū hū hū

ezdi bir engür eyledi C5/939

Er

Türkçe Sözlük'te, "a. 1. Erkek. 2. mec. İşini iyi bilen yetenekli kimse. 3. sf. mec. Kahraman, yiğit. 4. ask. Rütbesiz asker, nefer. 5. hlk. Koca." (Türkçe Sözlük, 2019:805) anlamlarıyla kayıtlı olan sözcüğün etimolojik tahlili şu şekildedir:

“ ‘Erkek, adam’

< ET., OT. er (DLT)

KB: er+deş ‘arkadaş’, er+keç, er+kek

TT.: ER+ (baş, başlık/bezi/dişi/GEN/LEŞ/GENLİK/SELİK/SELİKLİK/SİZ/SİZ-
LİK/suyu)

~ er (Kzk., Özb.)

är (Uyg.)

erkek (Kzk., Kırg., Trkmn.)

erkäk (Özb.)

ir kişi (Bşk., TatK.)

ir-at (Bşk., TatK.)” (Gülensoy/I, 2007:336).

Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde meydan görüp, nasip alan ve ikrar veren erkeğe er denilmektedir (Noyan, 2006:360).

Metinlerde “er” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

şahım hacı bektaş veli balım sultan er köçeyi gesser kılınıcı bıçağı balım sultan er
köçeyi keser kılınıcı bıçağı C3/320-321

Kalk bakalım ne gördün ne eyledin er gördüm pir gördüm er hak mı ‘hak’ C4/51-52

hak muhammet ali yolunda er hak mı ‘hak’ hak muhammet ali yolunda er hak mı ‘hak’ C4/124-125

er aşkına pir aşkına on iki imamlar aşkına diyelim C5/584

er kişinin davranışı da kötülük edene iyilik edebilendir C10/348

Eren

Türkçe Sözlük'te, 1. Ermiş. 2. Olağanüstü sezgileriyle birtakım gerçekleri gördüğüne inanılan kimse. *erenlerin sağı solu (belli) olmaz* ne zaman ne yapacağı belli olmayan kimseler için kullanılan söz (*Türkçe Sözlük*, 2019:806) anlamları bulunmaktadır. Alevi-Bektaşî inanç sisteminde erenler, son derece önemli bir yer tutmaktadır. Erenler gösterdikleri kerametler ile Tanrı'ya yakın mistik karakterler olarak bilinmektedirler. Kırklar gibi erenlerin de kimler olduğu muğlaktır ve tüm Alevi-Bektaşî erenlerini işaret eden “Gaip Erenler” ifadesi de bu kapalılık ve sırlı yapıyla ilgidir (Erdem Kük, 2023:279).

Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde Horasan Erenleri, inanç sisteminin Anadolu'daki teşekkülünde kurucu güçlerdir. Horasan bölgesinde Ahmed Yesevi öğretisi ile yetişmiş erenler, yaşanan siyasi olaylar neticesinde Yesevi'nin isteği üzerine Anadolu'ya gelirler ve burada Yesevi'nin İslam anlayışını yaymak için çalışırlar. Bu erenlerden biri de Hacı Bektaş Veli'dir.

“Ermiş kişi, evliyâ

=ET. éren ‘yiğit, asil kimse, kahraman’ < ér+en (DLT)

MA: eren ‘kişi, insan’” (Gülensoy/I, 2007:336-337).

Eski Türk yazıtlarında “er” sözcüğü “Kangım Kağan yiti yeğ[ir]mi erin taşıkmış. (Babam Hakan on yedi adamla baş kaldırmış.) (Tekin, 2003:40) şeklinde geçmektedir. “(Ulaşan, varan) Benliğinin geçici tutkularını yenerek olgunluk aşamasına varan, ermiş tarikat üyesi, yol eri kimse.” (Korkmaz, 2016:224).

Erenler abdesti, erenler cemi, erenler demi, erenler hakkı, erenler meclisi, erenler meydanı, erenler nefesi, erenler önünde baş eğmek, erenler şahı, erenlerin serçeşmesi gibi inanç sistemi içerisinde kalıplaşmış kullanımları mevcuttur.

Metinlerde “eren” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

canım kurban erenlerin yoluna yoluna yoluna dost yoluna C1/234

cümle erenlerin evliyaların devri devranına duası bizden kabulü allahdan ola C1/306

hağ erenlerin vermiş olduğu nasihat ile amele hareket etmek üzere baş açık yalın ayak boyun bağlı sinesi dağlı yüzü yüzüne sürme gelmiş emri mürşit buyururlarsa getirelim C9/3

gerçek erenlerin demine devranına hū C10/39

adını andığımız erenlerin evliyaların himmeti cümlemizin üzerinde ola C10/140

seksen bin rum ereninin doksan bin horasan pirinin yüz bin gayıb ereninin hüsnu himmeti keşfi kerameti cümle canların üzerinde ola C10/186

biz erenler gerçeyiyiz

has bahçenin çiçeyiyiz

hacı bektaş köçeyiyiz C10/502

burada bulunan cem erenleri babalar bacılar C12/2

Erkân

Türkçe Sözlük'te, “Ar. erkân 1. Bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler, üstler. 2. Yol, yöntem.” (Türkçe Sözlük, 2019:810) anlamlarıyla kayıtlı olan sözcük Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde inancın tüm yasalarını, kurallarını, pratiklerini ve ilkelerini ifade etmektedir. Korkmaz çalışmasında, “1) Ruhsal aşama bakımından üstün durumda bulunan tarikat yolcuları, yol erleri; tarikat, yol ileri gelenleri. 2) Tarikat, yol ulularının koyduğu ve tarikatın, yolun yasası durumunda olan ilkeler, kurallar ve törenler bütünü; erkân-ı tarikat. 3) Alacadeğnek.” (Korkmaz,2016: 226) anlamlarıyla kavramı açıklamaktadır. Cem, âyin-i cem veya cem ayini, kurban veya kurban hizmeti ve hizmet adlarıyla da anılan erkân kavramı, esas itibarıyla Alevi-Bektaşî topluluklarına özgü topluca yapılan ibadet gizliliği uyarınca “sır” olarak kalması uygun görülen tüm ibadetlere verilen addır (Günşen: 2016:148). Erkânların yapısal özellikleriyle ilgili önemli noktalardan biri okunan duaların ve deyişlerin ve erkânlarda yerine getirilmesi gereken on iki hizmetin

adlarının da Türkçe olmasıdır. Bir diğer husus ise erkânlar gün battıktan sonra toplanmaktadır ve kapalı bir yapıya sahiptir.

Alan araştırması sonucunda elde edilen metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

biz herkesi kardeşçe kucaklıyoruz seviyoruz özümüz bu yolumuz bu erkanımız da budur C1/118

edep erkan dediğimizde edep erkanımızı korucak şekilde giyinmeliyiz bu da çok çok önemlidir C1/435-436

piri rehberi tutasın

kadim erkana yatasın C2/762

muhabbetler galip oldu

yol erkan yerini buldu C2/865

niyaz edip erkandan geçecekler görülüp sorulmayanlar görülüp sorulanlar yatacak C4/194

biz yolun erkan diliyle telaffuz edecez diğelleri istediği şekilde telaffuz edebilir C10/327

şah hatayi ... eder bilir mi her can

kurbanın aşkına yürüdü erkan C12/35

Eşik

Eşik, fiziksel olarak herhangi bir mekânın girişine işaret eden, metaforik olaraksa iki anlam alanını birbirinden ayıran yerin isimlendirmesidir. Sözlüklerde eşğin tanımına ilişkin: “1. Kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak. 2. Kapı altında basamağın konulabileceği yer. 3. mec. Başlangıç yeri, başlangıç noktası, yakını.” (Türkçe Sözlük, 2019:824) ifadeleri yer alır. Türk lehçelerinde “eşik” sözcüğüne karşılık şu sözcükler kullanılmaktadır:

“‘Kapı boşluğunun alt yanında bulunan alçak basamak’. Fakat Kırg., Kzk., TatK. ve Bşk. Türkçelerinde eşik= kapı demektir.

=OT. eşik (DLT) ~ ışık (KB) Krş. Eşik ‘bürgü, örtü’ (EUTS,77; DLT)

~Süm. Gişig (Tuna,7)

(<eşü- ‘örtmek, bürünmek’+ -k)

<*é:şik (T. Tekin)

~eşik (Az., KKlp., Kırg., Özb.)

esik (Nog., Kzk.)

i:şik (Trkmn.)

işek (TatK., Blk.)

äşäk (Hlç.)

ejik (Tuv.)

izik (Hak.)

aläk (Çuv.) [-ş- > -l- olmuştur]

E(>i:, i, ä, a)Ş(>s, j, z, l)İ(>e, ä)K

Eren (TDES, 140): eşü- “örtmek” + -k

Räsänen (V, 51): <*ēlik

Nişanyan (SS, 134): eşik= ET. eşik kapı eşığı” (Gülensoy/I, 2007:344).

Alevi-Bektaşî inanç sistemi bağlamında eşik, Hz. Muhammet’in, “Ben ilim şehriyim, Ali onun kapısıdır” hadisinden esinlenerek Hz. Ali’yi temsil ettiğine inanılan ve yola girişin bir sembolü olarak algılanan, meydanın giriş kapısının iç kısmına verilen isimdir. Alevilik-Bektaşilikte eşik kutsaldır; kişiyi Hakk’a ulaştıran kapıdır; asla eşığe basılmaz, eşik öpülür, kutsanır (Korkmaz,2016: 228-229). Alevi-Bektaşî cem ritüellerinde eşığı kutsamak üzere söylenen gülbanklar mevcuttur. İskender Pala tarafından eşik sözcüğü şu şekilde tanımlanmaktadır: “Âsitân: Eşik, dergâh. Büyük tekkelere “âsitân” veya anlamdaşı olan “âsitâne” denildiği gibi kelime, pâyitaht anlamında da kullanılırdı. Bu mânâdan dolayı İstanbul’a Âsitâne denildiği vakidir. Divân edebiyatında sevgiliden bahsedilirken bazen onun âsitânı ve eşığı de anılır. Âşık daima bu âsitânda yüz suyu ve gözyaşı döker,

oraya erişebilmek, yüz sürebilmek için yalvarır durur. Bu, onun en büyük arzusudur.” (Pala, 2010: 36). Birge, “Kapının bir yanı Hz. Hüseyin bir yanı ise Hz. Hasan’dır. Kapının üst bölümü Hz. Muhammed ve eşik ise Hz. Fatma’dır. Eski Türk geleneklerinde de eşik kutsaldır, eşiğe basılmaz ve oturulmaz. Alevi-Bektaşî kültürü ile Şamanizm eşik kavramıyla senteze ulaşmaktadır. Eşik, mistik ışık ve bilgiye girişin sembolüdür.” (Birge, 1991:195) sözleriyle eşik kavramını açıklamaktadır.

Metinlerde “eşik” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

siz karaca ahmet görevini yapıyōsunuz bekçilerin kapıdan eşikten kapıdan içeri aldığı canları yaşına kemāline göre yer gösterip otturacaksınız C1/21

yetiş cara minnet olmasın kimseye

kapıdaki eşikten gel hızır dedem C5/1151

eşikte bulunan eşikten içerde bulunan cümle canlar ibadet yapacaz yolumuz rızalık rızalık yoludur C10/1

muhammet mehdi ol sahib zeman

eşiğinde ayet yaktı delili C2/487

coşkun sular gibi akar çağlarım çağlarım dost eşiğine yüzüm sürer ağlarım C3/287

mehdi sayıp zamanın eşiğinde yatan geda için günahlarımızı bağışla C9/22

din serveri Muhammedin eşiği C11/138

Gerçek

Türkçe Sözlük'te, “Yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat.” (Türkçe Sözlük, 2019:930) anlamıyla kayıtlı olan sözcüğün etimolojik tahlili şu şekildedir:

“Gerçek, hakiki

<gérçek/girçek

<ET. kirçek

TT.: GERÇEK(Çİ/ÇİLİK/LEŞME(K)/LEŞTİRİLME(K)/LEŞTİRME(K)/Lİ/LİK/TEN)

Eren (TDES 154): YOK” (Gülensoy/I, 2007:365).

Gerçek kavramı Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Öyle ki akıl ve ilim yolunun yüceltilmesi ve bu yoldan ayrılmamak gerektiği “gerçekler çerağı” şeklinde kavramlaştırılmıştır. İnanç sisteminde gerçeğin aydınlığına ulaşmak için akıl ve ilim ilke kabul edilmektedir.

Gerçeğe Hû veya gerçekler demine Hû sözleriyle, Tanrı'nın isimlerinden biri olan Hû zikredilir. Gerçek olan ise Tanrı'ya ulaşmış olandır. Bu söz ile gülbank verilir ve niyaz edilir. Tanrı'nın esirgeyen, bağışlayan, yüce ve tek olduğu bu niyazla anılır.

***Gerçek erenler:** “Hakk’a ermiş olanlar; Hakk erenleri, evliyalar. Kalbindeki niyet, dilindeki söz ve yaptığı iş aynı olan kişiye gerçek (Hak) eri denir. Başka bir ifade ile içi dışına özü sözüne uyan, anlamsız iddialara kalkışmayan, Hak ile hak olan erlere gerçek eren denir.” (Gökbel, 2019:313).

Metinlerde “gerçek” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

gerçekler demine evliyalar keremine gönüller birliğine allah ya muhammet ya ali
gerçekler demine hû C1/480-481

gerçek erenlerin demine hû mümine yâ allah yâ muhammet yâ ali C2/285

bir gerçekten etek tut ki

aliye selman olasin

bir gerçekten etek tut ki

aliye selman olasin C2/696-698

bu erkanı bu cemi cümlemize nasip eyleye gerçekler demine hû mümine yâ allah
yâ muhammet yâ ali C2/1016

pir abdal musa sultan cümle erenlerden ola vaktimizin hayırlısı gele gerçek erenler
demine hû C3/43

hû diyelim gerçeklerin dâmine hû diyelim gerçeklerin dâmine gerçeklerin dâmi
nurdan sayılır nurdan sayılır on, ik, imam gatarına uyanlar muhammed, aliye yar-
dan sayılır on, ik, imam gatarına uyanlar muhammed, aliye yardan sayılır üç gün
emiş şu dünyanın cefası üç gün imiş şu dünyanın cefası sefasından artık olur cefası

gerçek erenlerin gutlu nefesi bizden sayılır gerçek erenlerin gutlu nefesi
C3/253-256-257

Görgü

Türkçe Sözlük'te, "1. Bir toplum içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik davranışları, terbiye. 2. Bir kimsenin, yaşayarak ve deneyerek elde ettiği birikim, deneyim. 3. Görmüş olma durumu: Görgü tanığı." (Türkçe Sözlük, 2019:968) anlamlarıyla kayıtlı olan sözcük, Alevi Bektaşî inanç sistemi içerisinde, adeta bir denetleme mekanizması konumundaki görgü cemlerini ifade etmektedir. Yılın belli dönemlerinde inanç sisteminin mensupları, kendilerini Tanrı katında ve toplum nezdinde temize çıkarmak, aklamak veya süreç içerisinde toplumun yasalarına aykırı bir harekette bulunmadıklarını da anlatmak amacıyla görgü cemine girerek görgüden geçerler. Kısacası görgüden geçmekle kazanılan bu deneyime görgü adı verilmektedir (Korkmaz,2016: 247). Ruhsal açıdan temizlenmeyi ve ikrar tazelemeyi ifade eden görgü, baş okutma olarak da adlandırılmaktadır. Görgü cemi karakteri taşıyan ritüeller İslamiyet öncesi bazı toplumların sosyal hayatında da görülmekteydi. Türk ve Moğol unsurlardan oluşan Buryatlarda her yıl "manevi temizlenme töreni" yapılmaktadır. Bu tören, Alevi-Bektaşilerdeki "görgü cemi'ne benzer. Şaman kamı ve oğulları üç ayrı pınardan su getirir. Bunu bir kazana boşaltır. Kekik, ardıç yaprağı, çam kabuğu ve kurban kesilecek tekenin kulağından birkaç tane kıl aynı kazana atılır. Su kaynatılır, kesilen tekenin birkaç damla kanı suyun içine akıtılır. Manevi temizlenme için kullanılan bu suya "Tarasun" denir. Belli işlemlerden sonra manevi temizlenme işlemi tamamlanmış olur. Cemlerde süpürgecinin kullandığı süpürge ile Tarasun'daki manevi temizlenme sırasında kullanılan süpürge birbirlerine çok benzemektedir (Yılmaz, 2014:9).

Sözcüğün etimolojik tahlili ise şu şekildedir:

“ ‘Terbiye; bilgi, deneyim’ < gör-[< ET. kör-]+-gü

TT.: GÖRGÜ+(CÜLÜK/LEN-/LÜ/LÜCE/SÜZ/SÜZCE/SÜZ-LÜK)

An.ağl.: görgü ‘1. göz tokluğu; 2. dert, felâket; 3. taklit eden (kimse); 4. alışkı, âdet’’ (Gülensoy/I, 2007:384).

Metinlerde “görgü” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

lütfen hangi cem olursa olsun görgü cemini zaten herkesin bilebileceği gibi abdal musa cemlerine perşembe muhabbetlerine gelecek canlar ufak tefek kırgınlıkları var ise gelebilir ama burda da barışacak C1/51

cemi kaybettik ikrarı kaybettik görgüyü kaybettik yolu erkanı kaybettik artık C10/230

Gözcü

Gözcülük, Alevi-Bektaşî inanç sisteminde ritüel hizmetlerinden birini karşılamak üzere kullanılan terimler arasındadır. *Türkçe Sözlük* içerisinde, gözcü kelimesinin tanımı: 1. Gözleme veya gözetleme işini yapan kimse. 2. Gözetmen. 3. hlk. Göz doktoru. (Türkçe Sözlük, 2019:983) şeklinde yapılmaktadır.

Sözcüğün etimolojisi ve Türk lehçelerindeki kullanımları aşağıdaki gibidir:

“Gözetleyen kimse <göz+cü

=bakılavşî (Kzk.)

baykōçu (Kırg.)

gözeğçi (Trkm.)” (Gülensoy/I, 2007:390).

Gözcü, bazı bölgelerde “yasacı” adıyla da anılmakta olup rehberin yardımcısı mahiyetindedir. Tarikata yeni girmiş talipleri ve dervişlik derecesine yükselmiş tarikat mensuplarını gözetlemek gözcünün görevidir. Gözcü, cem ritüeli süresince cemde bulunan canları izler. Cemin birliğini ve huzurunu bozucu davranışlara izin vermez. Bazı bölgelerde on iki post sıralamasında gösterilen Şeyh Karaca Ahmet Sultan makamı.” (Gökbel, 2019:323-324). Gözcü, cem ritüeli içerisinde akışın sorunsuz devam etmesi noktasında sorumluluk alan hizmet sahibidir. Diğer hizmet sahiplerinin ayarlanmasında ve çağrılmasında, ritüel akışının sürdürülmesinde ve hizmet sırasını takipte görevlidir. Ritüel süresince akışı bozan tutum ve davranış sergileyen kimseleri uyarmak, cemin aksaklık olmadan sürdürülmesini sağlamak da yine gözcünün görev alanı içerisinde yer alır. Bu görev tanımından da anlaşılacağı üzere, gözcünün cem ritüeli süresince sorumluluğu, cemin asayişini sağlamaktır.

Dededen aldığı komutları da yerine getirmesi dolayısıyla dede ile sürekli irtibat halinde olan gözcünün hizmet piri olarak kabul edilen isim yöre ve ocaklara göre değişir.

Gözcü hizmetinin hizmet piri olarak kabul edildiğini tespit ettiğimiz isimler: İmam Musa Kazım, Karaca Ahmet, İmam Zeynel ve Ebuzer Gaffari'dir. Dede ile talipler ve diğer hizmet sahipleri arasındaki diyalogun kurulmasında da sorumlu olan gözcü, elinde sembolik bir değnekle dolaşır.

Alevi-Bektaşî edebiyatında da gözcülük hizmetine yer verilen metinlerle karşılaşılır.

hak kuluna eyler nazar

dört kalıptan âdem dizer

kalleş gelir cemi bozar

gözcü sana haber olsun C2/367

Hak kuluna eyler nazar dizesi, Tanrı'nın koruyan ve kollayan oluşunu anlatmaktadır. Fakat ceme katılan canları gözleyecek ve onları kötü olandan koruyacak bir hizmet sahibine ihtiyaç vardır. Gözcü, cemde düzeni sağlayacak, birliği ve huzuru gözetecek ve bu hizmetiyle nazarı daima Hak gibi canların üzerinde olacaktır.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

kalleş gelmiş cemi bozar

gözcü sana haber olsun C2/367

himmet pirimiz üstadımız gözcü karaca ahmet allah eyvallah nefes pirdedir
C2/502

hak muhammet ali yardımcımız bekçimiz gözcümüz şefaatkarcımız ola C3/192

gözcü karaca amet pirimizin himmeti sefa nazarları cümlemizin üzerinde ola
C10/13

Gül

Türkçe Sözlük'te, "Far. gul 1. Gülgillerin örnek bitkisi (Rosa). 2. Bu bitkinin katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği." (Türkçe Sözlük, 2019:997) anlamları verilen gül Hz. Muhammet'in güzelliğini ifade eden sembollerden biridir. Hz. Peygamberin güzel kokusu ve güzel yüzünü gül ile özdeşleştiren benzetmeler, tasavvufta ve edebiyatta

sıklıkla yapılmaktadır. Gül bitkisi, Kur'an'da "Gök yarılıp da kızarmış yağ renginde gül gibi olduğu zaman, Rabb'inizin hangi nimetlerini yalan sayarsınız." şeklinde geçmektedir (Açıkel, 2018:75).

Temel anlamıyla farklı renk ve hoş kokusuyla bilinen bir çiçek olan gül, özellikle Divan Edebiyatında sıklıkla kullanılan bir mazmundur. Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde de gül ve bülbül çoğunlukla birlikte zikredilir.

"Gül ile bülbülün aşkı dillere destandır. Gül, bülbülün sevgilisidir. Aşık da sevgili denen gül karşısında şakıyıp duran bir bülbüldür. Gül ile bülbülün bu hikayeleri İslam-Şark edebiyatlarını çok etkilemiştir. Hatta Gül ü Bülbül adlı alegorik, müstakil eserler bile yazılmıştır." (Pala, 2010:172).

"1) Tarikat yolunda ya da yolda gönül yoluyla elde edilen ürün. 2) Bektaşî tacında, hakikat yeri olarak algılanan, dilimlerin birleştiği tepe noktası." (Korkmaz, 2016:290).

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

hasan hüseyin alinin gül cemalına verelim selavet C1/503

hasan askerinin gülleri bite C1/537

açılınsın da laleler açılınsın güller

güllerin dalında da ötsün bülbüller

as nenni nenni dos nenni nenni

nenni de nenni gül nenni nenni C1/702-703-705

kalbin ayna olsun gül içinde nar olsun nar içinde ehlibeyit olsun C2/1021

viran bahçelerde bülbül öter mi

gönül eğlencâsi gül olmayınca C3/141

bayram kutlu olsun da açılmış da güller güller

konmuş meydana da garip bülbüller bülbüller C6/43

önünde kanberi dilleri bülbül

hatice fatıma cennette bir gül C10/62

Güvende

“Cem ayinlerinde çalgı çalan, nefesler okuyan Bektaşî.” (Gökbel, 2019:332). Bazı yörelerde zakir veya sazandar da denmektedir. Cemdeki on iki hizmetten biridir. Güvende sözcüğüne yalnızca C5 kodlu Eskişehir’den alınan kayda ait cemde rastlanmaktadır. Bu isimlendirme yerine alan araştırmasında elde edilen kayıtlar sonucunda genelde zakir denildiği görülmektedir.

Metinlerde “güvende” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

güvendeler tevhid okur ne ...

buna inanmayan bil ki irakip irakip

bana inanmazsan işte menakip

okuyup yazan bu dergahta bellidir bellidir C5/1007

Güvercin

Sözcük, güvercingillerden, hızlı ve uzun zaman uçabilen, kısa vücutlu, sık tüylü, evcilleşmiş birçok türü bulunan, yemle beslenen bir tür kuş (Türkçe Sözlük, 2019:1013) anlamına gelmektedir. Sözcüğün etimolojik tahlili ise şu şekildedir:

“ =ET. kögürçgün ~ kögürçkän ~ kögürçün (EUTS, 114)

~ OT. kökürçkün (DLT)

KÖG(K)+ÜR-Ç-[G(K)]ÜN

< *kö:kürçgün [*kö:k+] (T. Tekin, 335)

TT.: GÜVERCİN+(LER/LİK)

An. ağıl.: guvercin (DS.VI, 2203), gövercin, göğercin, göverçin

GÖ(>u)Ğ(<v)ERÇ(>c)İN

~ göyercin (Az.)

gö:gerçin (Trkm.)

kögürşin (Kom.)

kögürcün (Oyr.)

kögörşün (Kzk.)

kögörşük (Kzk.)

kügerçem (TatK.)

kügelçin (Tob.)

gügerçin ~ gögerçin (Ker.)

cucarçin (Er.)

cögerçin (Kif.)

gögerçin (Tav.)

~ Çuv. kEvaGarEñ (kEvak ‘mavi’)” (Gülensoy/I, 2007:400).

Mitik döneme ait anlatmalara göre şamanlar bazen kartal şekline girer, göğü do-laşır ve ondan sonra da yere inerlermiş. Her şamanın şekline girebildiği bir erk hayvanı bulunmaktadır ve büyük şamanların eşleri, daha çok kuş donuna girmektedirler. Ana-dolu’daki eski Türk şairleri, başka bir kuşun şekline girme olayını ‘donuna girmek’ de-yimi ile ifade etmektedir. Söylenceye göre Ahmed Yesevi zaman zaman ‘turna donuna’, Hacı Bektaş Veli ‘güvercin donuna’, Abdal Musa ise ‘geyik donuna’ bürünürlermiş. Hatta Abdal Musa, Hacı Bektaş Veli’nin Anadolu’ya gelişini şöyle anlatmaktadır:

‘Güvercin donuyla Urum’a uçan,

İmamlar evinün kapısın açan!...’ (Ögel, 1971:110).

Söylenceye göre Horasan erenlerinin, Ahmed Yesevi’yi meclislerine davet etmek üzere, turna donuna girerek Türkistan’a doğru kanat açan yedi derviş gönderdiklerini an-latıyor. Haberi alan Ahmed Yesevi ve halifeleri de aynı şekilde birer turnaya dönüşerek onları karşılamaya uçarlar. Hacı Bektaş Veli ise Rum beldesine uçmak için güvercin do-nuna girmiştir (Melikoff, 1993:157).

Eski Türk inanışında kuş-ruh düşüncesi, kuş sembolizmi yaygındır. Özellikle şamanlar, kuş tüylerinden giysiler giyerek adeta bir kuşa dönüşerek ritüellerini gerçekleştirmişlerdir. Kuş bir bakıma özgür ruhu temsil etmektedir. Dünyaya ait olan beden burada kalacak ve kanatlar ruhu ait olduğu zaman ve mekân ötesine taşıyacaktır. Uçmak salt dünyevi alana ait değildir. Mitik anlamda zamanı ve mekânı aşmanın da ifadesidir.

Ritüel metinlerinde sözcük şu şekilde geçmektedir:

hacı bektaş veli güvercin donunda duran cümle eksikler yetiren C3/314

Güruh-u Naci

Günahlardan kurtulmuş, selamete çıkmış topluluk anlamına gelmektedir. Kimi Alevi-Bektaşî topluluklar, bu kurtulmuş topluluğun kendileri olduğuna inanırlar (Gökbel, 2019:329). Tarikat yolunda, en üst kademe olan Tanrı katına ererek kurtulmuş olan topluluk (Korkmaz, 2019:292) anlamına da gelmektedir.

“Alevi-Bektaşîlik, salt inanç ve ibadet kavramları ile açıklanabilecek bir yapı değildir. Söz konusu sistemin teolojik boyutunu ve ibadet biçimlerini doğrudan etkileyen felsefi ve kültürel bir arka plan mevcuttur. Bu unsurlar, Alevi-Bektaşî inancının biçimlenmesinde pay sahibi olan, teolojik alanın bileşenleri ile sosyal yaşantıyı düzenlemeye dönük kurumlarla karşılıklı ilişki içerisinde ve tasavvufi kavrayışın çıktılarını olarak değerlendirilmeleri mümkündür. İnanç öğretisinin düşünsel arka planını şekillendiren bu unsurları: “Dört Kapı Kırk Makam” anlayışı, “Güruh-u Naci” anlayışı, “İnsan-ı Kâmil” anlayışı şeklinde sıralamak mümkündür.” (Erdem Kük, 2023:62) cümleleriyle Erdem, inanç sisteminin çok yönlü yapısı içinde Güruh-u Naci anlayışına da vurgu yapmaktadır.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

bu yola giren hacılar

kırklar güruhu naciler C2/369

tarikatu yol ehlibeyti ali ābanındır güruhu nacinindir C4/202

yol varanın ibadet sürenindir güruhu nacinindir C4/204

biz üç bacı idik güruhu nacydik kırklar meydanında süpürgeciydik C5/597

on dört masumu pak güruhu naci

on yedi kemerbest derdim ilacı C5/764

on dört masumu pak güruhu naci on yedi kemerbest derdimiz ilacı pirimiz hacı beктаşı veli C10/147

Hacı

“Ar. hācc din b. 1. Din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman. 2. Kudüs, Efes vb. kutsal bir yeri ziyaret etmiş olan Hristiyan.” (Türkçe Sözlük, 2019:1021).

“1. Söylenceye göre; Yesevi Dergâhı’nda kendisini eğiten Lokman Perende tarafından Hacı Bektaş Veli’ye verilen lakap. 2. “Mürşit” anlamına gelen ve Hacı Bektaş Veli’yi tanımlayan “hace” sözcüğünün, islami esintilerle harf düşmesi sonucu kazandığı dönüşüm.” (Korkmaz, 2016:293).

Metinlerde “hacı” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

bu yola giden hacıdır C1/3

bu yola giren hacılar

kırklar güruhu naciler C2/368

hem adem yoğ iken kim idi hacı kim idi hacı dost kesmezem dilimden bari hüdamı
hem adem yoğ iken kim idi hacı kim idi hacı dost değme arif bu sözümü bileni
yuğurmazdan evvel cebril adâmi münkürler ne bilir ilmi alemi ruhlar idi ruh-
lar idi haklara ulaşan hacı ulaşan hacı dost C3/248-249-250

Hacı Bektaş Veli

Hacı Bektaş Veli Alevi-Bektaşî inanç evreninde son derece önem atfedilen bir figür olma özelliği gösterir. Hoca Ahmed Yesevi’nin Anadolu’daki önemli bir temsilcisi olan Hacı Bektaş Veli Türklerin eski inanç sistemi ile İslam’ın sentezi durumundaki felsefesiyle insanı akıl ve ahlak sahibi bir varlık olarak değerlendirmiş böylece toplumun inanç ve kültür dairesini yıllar boyu etkileyecek olan âlimlerden biri hâline gelmiştir. Hacı Bektaş Veli, kökü Ahmed Yesevi’ye dek uzanan “kolonizatör Türk dervişleri” arasında yer almış, Anadolu’nun sosyal ve kültürel açıdan biçimlenmesinde önemli rol oynamıştır.

Hacı Bektaş Veli’ye ilişkin Irene Melikoff: “Hacı Bektaş, Bektaşîliğin ve onun günümüzde Alevilik adı verilen, Anadolu’daki biçimlenişinin kurucusu değil; Anadolu

kökenli ve düzenli bir dervişler tarikatı olan, özellikle Trakya’da, Balkanlar’da ve Arnavutluk’ta yayılmış bulunan Bektaşiliğin yalnızca esin kaynağıdır: Bektaşilik de Alevilik de, 13. yüzyılda yaşamış bir halk ermişi olan Hacı Bektaş Veli’ye dayanmaktadır.” (2011: 13) ifadelerini kaydeder. Hacı Bektaş Veli, Bektaşilik tarikatının kurucusu olarak kabul edilen Türkmen şeyhidir. 1210 tarihinde doğup 1271 tarihinde vefat ettiği nakledilir. Asıl adı Bektaş olup ölümünden sonra Hacı Bektaş Veli diye şöhret olmuştur. XII. yüzyıl Selçuklu Anadolu’sunda Babai hareketinin lideri Baba İlyas-ı Horasani’nin çevresinde, XIV. yüzyılda Yeniçeri Ocağı’nın kuruluşuna, XVI. yüzyılda kendi adını alacak olan Bektaşilik tarikatının teşekkülüne adı karışan Hacı Bektaş Veli hakkında devrinin kaynaklarında önemli bilgilere yer verilmektedir (Gökbel, 2019:340).

“Velâyetnâme, Yesevi ile Hacı Bektaş Veli’yi Yesevi’nin manevî oğlu Kutbeddin-i Haydar’ı kurtarması ile ilgili olarak karşı karşıya getirir. Yesevi Bedehşan halkına zulmeden kâfirlerin üzerine manevi oğlu Haydar’ı gönderir. Fakat Haydar’ın ordusu yenilir, kendisi de esir düşer. Müslümanlar tekrar yardım talep ederler. Bunun üzerine Şeyh, âlemlerin kutbunun yüzü suyu hürmetine Tanrı’dan yardım diler. Hızır vasıtasıyla bu talep Hacı Bektaş’a iletilir. O da hemen Türkistan’a Yesevi’ye gelir. Nihayet Haydar kurtarılır. Bedahşan halkı Veli’nin gösterdiği kerametler sonucu Müslüman olur.” (Duran, 2010:135).

Alevi-Bektaşî edebiyatında Hacı Bektaş Veli, büyük değer atfedilen, yol önderi ve pirlük gibi sıfatlarla anılan bir şahsiyettir. Cem ibadeti esnasında sıklıkla Hacı Bektaş Veli’ye referans verildiği görülmektedir.

Alan araştırmasında elde edilen metinlerde “Hacı Bektaş Veli”, şu şekilde geçmektedir:

ya allah ya muhammet ali pirimiz hünkar hacı beктаş veli C1/823

hünkar hacı beктаş veliden geldi bir sen iç sakiye bir de ceme ver C3/197

hünkar hacı beктаş veli eşiğine yüzler sürdüm hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli bir elinden dolu içtim doldum elinize düştüm dost elinden dolu içtim doldum elinize düştüm ak cenneti gördüm geçtim hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli güvercin donunda duran cümle eksikler yetiren güvercin donunda duran cümle eksikler yetiren getiren hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli kırk budakta şama yanar dolusun içenler kanar kırk budakta şema yanar dolusun içenler kanar aşıkların

semah döner hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli bahçemde gördüm gülünü erenler sürsün dâmini bahçemde gördüm gülünü erenler sürsün dâmini imam rızanın torunu hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli balım sultan er köçeyi geser kılıncı bıçağı balım sultan er köçeyi keser kılıncı bıçağı cümle erenler gerçeyi hünkar hacı beктаş veli C3/311-312-313-314-315-316-317-318-319-320-321

dil bizden nefes pirimiz hünkar hacı beктаş veliden ola gerçä hü C10/11

Hak

Alevi-Bektaşilerce hudutsuz bir güç kaynağına işaret eden Hak sözcüğü, *Türkçe Sözlük* içerisinde, “Ar. һаққ din b. Tanrı.” (Türkçe Sözlük, 2019:1027) şeklinde tanımlanır.

Alevi-Bektaşî inanç sisteminin terminolojisi üzerine hazırlanmış sözlüklerde ise şu bilgiler yer almaktadır:

“1. Allah. 2. İnkârı imkânsız şey, gerçek. 3. Hak yaratıcı, halk yaratılındır. 4. Hak gerçektir, karşıtı batıldır.” (Gökbel, 2019:348). “Yokluktaki, hiçlikteki “Mutlak Tanrı”nın “güzelliğin görülmeye olan eğilimi” sonucu dönüşüme uğramasıyla beliren ve kendi ayırımında olan gizli tanrı.” (Korkmaz,2916:295).

Hak, Alevi-Bektaşî inanç sisteminin merkezinde yer alan Yaratıcının isimlendirilmesidir. Hakk’ın tanımını yaparken kullanılan “gerçek” ve “batıl” gibi sözcükler, onun ancak layıkıyla tamamlanabilen bir seyrüsülük yolculuğundan sonra tam anlamıyla kavranabileceğini vurgulamaya yöneliktir. Alevi-Bektaşî inanç sistemindeki yaratıcı fikri, şeriat kapısındaki bilginin kavramaya ve tanımlamaya yetmediği bir tasavvura tekabül eder. Talibin Hakk’ı tam anlamıyla idrak edebilmesi, ona tabi ve teslim olabilmesi, dört kapı ve kırk makamın layıkıyla aşılması ve yolun gerekliliklerine uyulması ile mümkün olabilir.

Hak, Alevi-Bektaşî inancında, Hak-Muhammed-Ali şeklinde ifade edilen birlik tasarımının da başında yer alır. Bu sıralamada bir değişiklik olması söz konusu olmadığı gibi, “üçler” şeklinde anılan Hak-Muhammed-Ali’de Muhammed ve Ali’nin ayrı ayrı değer ve anlamları da yine Hak kaynaklıdır. Muhammed ve Ali, kendilerine Hak tarafından bahşedilen güç ölçüsünde etki ve kudret sahibi olarak kabul edilmişlerdir.

Alevi-Bektaşî gülbank ve tercüman metinlerinde sıklıkla karşımıza çıkan “Hak” sözcüğü, alan araştırmasında elde edilen metinlerde şu şekilde geçmektedir:

irfan kalemiyle hakka yazıldım irfan mektebine yazdırdı beni dayimiyem ermiş-
lerin eriği hiÇ bilmiyordum buymuş tabiatın gereği C1/88

zeynep ana gülbenkiyle oku çıkarıp başını bağılıyór ama teslim olúyor hakka yü-
rüyór C1/144

hak muhammet ali el aman yetiş C1/268

bizim o alevi öğretisindeki hak muhammet ali üçlemesini yaşamsal anlamda ya-
şamaya çalışacaz

cümle hak erenler evliyalar bizleri saklaya gizleye C3/9

muhabbetlerimiz ibadetlerimiz dayim ola hak dergahında gabul ola C3/73

imam cafer hazretleri yar ve yardımcınız olsun hak yolunda zayi olmasın gerçek-
ler cemine hizmetiniz hak kabul etsin inşallah C6/85

ayaktakí canlar bu oturan canlardan rıza mısınız ‘hak razı olsun’ C8/30

kurbanımız kabul ola hak divanı dergahına kayıt eyleye C12/10

Hakikat

“Ar. haķıķat 1.Gerçek. 2. Gerçeklik. 3. zf. Gerçekten.” (Türkçe Sözlük, 2019:1028).

“1. Dört kapı öğretisine göre insan-ı kâmil aşamaları sıralamasında son sırada yer alan ve muhiplerle özdeşleştirilen; Hakk’ı görme, tanrısal âlemin gücü içinde erime evresi; hakikat kapısı. 2. Hakk’ın tarikat yolcusundan, yol erinden özelliklerini alarak yerine kendi özelliklerini koymasıyla elde edilen şey.” (Korkmaz, 2016:298-299).

Tanrı’yla bir olmayı bu ilhamın ve teslimiyetin içinde erimeyi amaçlayan can, kalbiyle görmeye başlar. Kâmil insan olma yolunda artık son merteye olan hakikat kapısında kişi artık Tanrı’nın kendisine verdiği ilham ile sıradan insanlara kapalı olan gerçekleri kavrayabilmektedir.

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

talip girmiş hakikata

semahçıya haber olsun C1/390

manayı marifet sırrı hakikat muhammede hizmet himmet muhammede olsun
C4/219

hızır aleyisselam gerçek hakikat dostlarına tabi olanlara daha çok sever C5/249

şeriat peygamberleredir marifet hakikat ilmi de velilere evliyalara C5/333

hızır aleyisselam ise hem zahir hem batın şeriat hem şeriat hem hakikat bilgisine
sahipti C5/345

şeriat ehli hakikati bilmediği için yargılayıcıdır evet gerçekten canlar bu yüzden
birçok hakikat ehli asılmıştır kesilmiştir yüzülmüştür az önce dediğimiz gibi ne-
similer mansurlar pir sultanlar cahil şeriatçi yobazların hakı hakikati anlayamadığı
için az önce aşık dedi ya burda nesimi enel hak dedi niye dedi bunu anlayamadılar
hızır aleyisselamın bu kelamı şeriat ilmine sahip kişilerin hakikat ilmi anlayama-
yacağına delildir C5/364-365-366-368

aslı şahı merdan güruhu hacı

hakikate bağlı bu yolun ucu

senede bir kurban talibin borcu

ahmedi muhtara indi bu kurban

tarikattan hakikate erenler C12/27-30

Hızır

Türkçe Sözlük'te, 'Birinin en sıkışık zamanında, beklemediği biri, yardımına ye-
tişmek' anlamındaki Hızır gibi (imdadına veya yardımına) yetişmek deyiminde geçen bir
söz (*Türkçe Sözlük*, 2019:1096) anlamıyla verilmektedir.

“Âb-ı hayâtı içip ölmezliğe kavuşan kişi. Peygamber veya velî olduğu hususunda
rivayetler vardır. Halk inanışında büyük bir yer edinmiş olup Kur'ân-ı Kerîm'de Musa
Peygamber ile olan macerası anlatılır. (Kehf/59-81). Onun, darda kalanların imdadına

yetişmesi inancı, hayli yaygın olup “Kul bunalmayınca Hızır yetişmez, Hızır gibi yetişmek” vs. kalıplaşmış sözlerle hâlâ yaşar. Hızır’ın İlyas Peygambere verilmiş bir lakap olduğunu söyleyenler de vardır. Kelime olarak “yeşillik, yeşerme, tazelik” gibi anlamları olan Hızır, onun gezdiği yerlerin yeşerdiği inancını doğurmuştur.” (Pala, 2010:204).

“Hıdırellez” bayramı Hızır ve İlyas peygamberlerin buluşması nedeniyle kutlanır. Özellikle İran Azerbaycanı’nda olmak üzere şubat ayının ikinci haftasında kutlanan bayrama “Hızır Nebi Bayramı” denilmektedir. Alevilikte bir de “Hızır-İlyas Kurbanı” vardır. Bu yaşanan sevinçli bir olayın ya da bir dileğin yerine gelmiş olması nedeniyle mayıs ayının altıncı günü yapılan tören ve bu tören gereği tığlanan kurbanı verilen addır (Gökbel, 2019:386).

“Aleviler, halk bilgeliği ürünü kimlikleri kutsarlar: Bu bağlamda Hz. Ali Hızır’ın yeni bedenidir, yani don değiştirmiş biçimidir. Bu nedenle Hızır için üç gün Hızır Orucu tutulur. Oruç, kutsal gerekçesini şu söylenceden alır: Nuh’un gemisi fırtınaya yakalanır, halk; “Yetiş ya Hızır, bizi kurtar!”, diyerek feryat eder. Dualar kabul olur; fırtına diner, gemi kurtulur. O günden başlayarak kurtulmanın anısına Hızır için üç gün oruç tutulmaya başlanır.” (Korkmaz, 2016:322). Alevi-Bektaşî kültüründe Hızır, kutsaldır ve hâlâ yaşamaktadır. İnanç sistemi içerisinde “Hızır Orucu” ve “Hızır Postu” kavramları da vardır. Hızır Orucu önceden Rumi aylara göre 31 Ocak ile 1 ve 2 Şubat günleri tutulurdu. Daha sonra Miladi takvime göre 13-14-15 Şubat günleri tutulmaya başlandı. Toplumsal hayatın içinde Hızır kavramının etkisi oldukça fazladır. Bir işe başlarken “ya Hızır” diyerek işin kolayca gerçekleşmesi için Hızır’dan medet umulur. Zorda kalanlar Hızır’dan yardım ister. Ayrıca “Hızır yoldaşın olsun.” söylemi iyi dileklerden biridir. Boz atıyla birlikte tasvir edilen Hızır, alan araştırmasında ele edilen örneklerde de yardım istenen mitik karakterlerden biridir.

Alan araştırmasından elde edilen metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

hızır aleyisselamın kim olduğunu anlatacaz hızır aleyisselam gerçek ismi mikattır künyesi abbastır halk arasında lakabı hıdırdır ama hızır olarak anılır hızır aleyisselam bir milletin verilmiş yeryüzünün halkının seven sayan halkın her kesminde yardım eden fukaralara çaresizlere yolda kalmışlara darda ve zorda kalanların yardımına yetişir bi zattır hızır aleyisselam gerçek hakikat dostlarına tabi olanlara daha çok sever hızır ve ilyasa köklü muhabbetleri vardı C5/244-245-247-248

hızır mana olarak yeşillik anlamına gelir hızırın oturduğu yerler yeşerir görülmüş-
tür yeşilse hakkın varlığının gereken hayat bulmanın tanrısal ilminin sırrını bilme-
nin ermenin anlamıdır C5/251

yiyei yedireni pişirip getireni hak saklaya hızır bekleye C6/155

bu dünyada iki kişi kalır derler biri hızır ilyas ola abu hayat içmiş gibi C10/225

tanrı misafiri hızır kendi ...

pirim kendi ... ‘ali haldaşımız hızır yoldaşımız ola’ ‘allah allah’ C10/422-423

sana yasahlıh yok boz atlı hızır

‘boz atlı hızır cümlemizi saklaya bekleye koruya’ ‘allah allah’ C10/430-431

bu hızmat senindir boz atlı hızır

hızır boz at binmiş yücelerden göründü pirim göründü C10/435-436

Hizmet

Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde hizmet, talibin nefsinin köreltmek ve yaratıcıya ulaşmak için bir müşidin yönetiminde yerine getirdiği belirli görevlere verilen genel isimdir. *Türkçe Sözlük* içerisinde hizmet sözcüğü, “Ar. hizmet 1. Birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma. 2. Görev, iş: Askerlik hizmeti. 3. Bakım, özen, ihtimam.” (Türkçe Sözlük, 2019:1106) şeklinde tanımlanır.

Hizmet sözcüğü Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisindeki on iki posta karşılık gelen on iki hizmeti de kapsamaktadır. Hizmet erleri, hizmet görme erkânı, hizmet sahibi, hizmet semahı gibi kavramlar da cem ibadetiyle ilgili ana unsurlardandır. “Canın, nefsinin arındırma ve Allah yolunda ilerlemek için bir müşidin veya pirin yönetiminde belirli görevleri yerine getirmesi, tarikat adap ve erkânına dair eğitim alması.” (Gökbel, 2019:393).

Alevi-Bektaşî cemlerinde on iki hizmet sahibi vardır. Cem ritüelinde yer alan hizmet sahiplerini şöyle sıralamak mümkündür: dede, rehber, gözcü, çerağcı, zâkir, carcı, sakka, kurbanacı, pervane, peyk, iznikçi, bekçi.

“Hizmet” sözcüğü, alan araştırmasında elde edilen metinlerde şu şekilde geçmektedir:

hizmet sayıplarının şefâtı üzerinizde hazır ve nâzır olsun allah allah siz bizlere
hizmet edeceksiniz C1/11-12

münkürü sürdü zindana

hizmet verildi tezekkara

tezekkara haber olsun C2/391

mümün müslüm dar olup seJde kılsın tüm hizmetler yerini bulsun C2/416

yapmış olduğunuz hizmetler Kırklar meydanında olan hizmetlerden olsun C3/74

yārabbî durdukları dardan geldikleri yoldan yaptıkları hizmetten şefaât göreler
C4/45

gerçekler cemine hizmetiniz de hakka erin hak kabul etsin inşaallah C6/115

yapılacak hizmetlerimiz hak muhammet ali hünkar hacı beктаş veli katında kata-
rında kabul ola C10/36

İkrar

İkrâr, Alevi-Bektaşî inancında, yola girmeyi ve teslimiyeti ifade eden bir kavramdır. *Türkçe Sözlük* içerisinde ikrar: “Ar. ikrâr 1. Saklamayıp doğruca söyleme, açıkça söyleme. 2. Bildirme. 3. Benimseme, onama, kabul, tasdik: Sükût ikrardan gelir. ikrar etmek açıkça söylemek, kabul etmek. ikrar vermek söz vermek.” (Türkçe Sözlük, 2019:1169) şeklinde tanımlanır.

Tarikata, yola girmek için verilen söz (Korkmaz,2016:341) anlamına gelen ikrar, çeşitli ritüelik aşamalarla bağlı olunan ocağın inanç önderi ve diğer taliplerin önünde söz verilerek yola girilmesini kast eder. Bu ritüelik aşamalardan ilki, İkrâr Cemi ritüeli bağlamında; ikincisi ise Musahiplik Ceminde gerçekleştirilir.

***İkrar almak:** “Mürşit ya da dede tarikata, yola giren canın verdiği sözü, yaptığı açıklamayı dinlemek.” (Korkmaz,2016:341).

Alevi-Bektaşî inanç sisteminde İkrar Cemi kavramı mevcuttur. İkrar Cemi yola girmek için yapılan bir törendir. İkrar Cemi yapılacak olan talip (yola girmek isteyen kişi)

öncelikle kendine bir rehber bulur ve onunla bu isteğini paylaşır. Rehber onu dinleyip anladıktan sonra mürşide (dede-baba) bu isteği iletir. Talip bir süre gözlemlenir ve dileğinde samimi olduğu ve uygunluğu kabul edilirse kendisi için İkrar Cemi kurulur ve ritüel gerçekleştirildikten sonra talip yola girmiş olur.

Metinlerde “ikrar” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

elest bezm ikrarına bağışla allah allah C1/299

mümün müslüm cümlesi ikrar verdi ikrarınız dāyim ola C1/499

hakka ikrar verip te kandı inandı dost kul himmeti kendin de arif mi sandın C3/270

ikrarlık var mı ikrar alınacak var mı ikrarsız olan yok galiba dē mi o zaman yeni müsaipler kim onlar gelin bakim şöyle C4/10

sizler hak muhammet aliye ikrar verip müsaiyip kavline girdiniz C4/149

hasan hüseyini sevdim

ikrarım onlara verdim C5/137

birliğimizi dirliğimizi bozmasın yezide yabana ikrarsıza imansıza yolsuza pirsiz
bizleri muhtac etmesin C5/447

İmam Ali

İmam Ali, İslam dininin peygamberi Hz. Muhammed’in amcasının oğlu ve damadı olan ve Hz. Muhammed’in İslam’a davetini kabul eden ilk kişi olan kişinin isimlendirmesidir. On İki İmamların birincisi olan İmam Ali, Alevi-Bektaşî inanç sisteminde kutsiyet atfedilen şahsiyetler arasında yer alır. Alevi-Bektaşîlerce tarihi kişiliğinin yanına eklenen menkıbevi kişiliği ile İmam Ali etrafında oluşan anlam alanı oldukça genişlemiş, İmam Ali, bir kült halini almıştır.

Çeşitli kaynaklarda İmam Ali’ye ilişkin şu ifadeler yer alır:

“1) Eski Türk inancından gelen Gök Tanrı’nın bedenleşmesi bağlamında Hz. Ali’yi simgelediğine inanılan Güneş. 2) Tanrı’nın sonuç üretmesi bağlamında, tanrısal özün görünüşe taşınmasına aracılık eden güneş ışığını bize yansıtan ve Tanrı’nın velisinin bedenleşmesi olarak algılanan Ay.” (Korkmaz, 2016:84).

“... Alevilik ve Bektaşilikteki “Hak-Muhammed-Ali” üçlüsünde, üçüncü sırada bulunan “Ali”, belirtmek gerekir ki Alevi-Bektaşî edebiyatının merkezi kavramlarından biridir. Hakkında en çok deyiş söylenen, çocuklara en çok ismi konulan ve modern dönemlerde resimleri evlere asılan Hz. Ali’dir. ... Alevi-Bektaşîlere ait temel kaynaklardan bazılarında göz atılacak olursa örneğin, menakıbnamelerde Hz. Ali’ye tanrılık yahut tanrısallık atfeden hemen hiçbir açık kayıt mevcut değildir. Ancak “Hz. Muhammed’in miraçta Hakk’ın divanında Ali’yi görmesi” biçiminde ifadelendirilen “Ali sırrı”, Hacı Bektaş Veli *Menakıbnâme*’sinde sadece bir yerde zikredilmekle birlikte, orada da uluhiyet nispetini çağrıştıracak herhangi bir işaret bulunmamaktadır.” (Gökbel, 2019:57).

Hz. Ali’nin güneşle sembolize edilmesi de dikkate değer bir noktadır. Güneşin tanrılaştırılması zamanla Hz. Ali’nin tanrılaştırılmasına dönüşmüştür. Hz. Ali’nin simgesi olan hayvanlar da güneşle bağlantılıdır. Aslan, koç ve turna güneşle bağdaştırılmaktadır (Melikoff, 2010:58).

Hazret-i Şâh’ın âvâzı

Turna derler bir kuştadır

Asâsı Nil denizinde

Hırkası bir dervîştedir

Nil denizi umman oldu

Sararıp gül benzim soldu

Bakışı arslanda kaldı

Döğüşü dahî koçtadır

(Pir Sultan Abdal) (Gölpınarlı ve Boratav, 2010:105).

Boratav çalışmasında “16. yüzyıla tarihlenen Alevilerin bir Anadolu kozmogonisine (yaratılış destanı) ve buna bağlı Şii Kızılbaş mezhebine göre, Hz. Ali, ezelden beri var olan “beyaz ışık”tır ve baş melek Cebrail’in öğretmenidir. “Yeşil ışık” olan Hz. Muhammed ve Hz. Ali tek vücut olmuşlardır. Anadolu Kızılbaşlarının diğer bir inanişına

göre, Venüs gezegeni Hz. Ali'nin alnından doğmuştur.” cümleleriyle Hz. Ali'nin efsanevi yönüne ait söylencelerden bahsetmektedir (Boratav, 2012:80).

“İmam Ali” alan araştırmasında elde edilen ritüel metinlerinde şu şekilde geçmektedir:

hata hüda ettim bağışla ya muhammet mustafa imam aliyel murtáza C1/153

imam hüseyin imam aliyi pir bilip verelim muhammet mustafaya ve ehli beytine salavat C1/771

on ikiler kimdir on iki imamlardır bir imam ali C2/12

esirgeyen bağışlayan tanrının adıyla zorda kaldığında hazreti imam aliyi çağır o ali ki üstün niteliklere sahiptir tüm sıkıntı ve güçlüklerle karşı ondan medet dile C3/11

hazreti muhammetle hazreti ali yaşamı boyunca birbirine hiç darılıp küsmedi ... hazreti muhammet sallallahü aleyhivesselam efendimizle hazreti aliden kaldı onların dargın kırgın olduğu dünyada görülmedi C4/164-165

gerçek insan olmamız için önce ahlakımıza hazreti ali efendimiz ne diyō kişinin diyō sözüne bakılmaz kişinin yaşantı hayatına bakılır C5/182

allahın arslanı hazreti ali

zülfikar elinde güzel uymuş ne güzel uymuş

zülfikar elinde alim alim ne güzel uymuş ne güzel uymuş C10/407

Örnekler incelediğinde Hz. Ali inanç sistemi içerisinde lider konumundadır. Yol, Hz. Ali'nin yoludur. Yiğitliğin ve cesaretin simgesi konumundaki Hz. Ali, “Allah’ın arslanı” sıfatıyla da yüceltilmektedir. “alevilik allaha kul hazreti muhammede ümmet *hazreti aliye* talip olarak” şeklinde başlayan örnek, Alevi-Bektaşî inanç sistemindeki üçlü teslisin bağını ve işlevini anlatır niteliktedir. Alevili-Bektaşilik, Tanrısaldır ve her şey Hak içidir; tüm yaratılanlar Hz. Muhammet’e bağlıdır; “yol” talip olan herkes Hz. Ali'nin yolundadır.

İmam Hüseyin

İmam Hüseyin, Hz. Muhammed’in torunlarından biridir. Babası Hz. Ali, annesi Hz. Muhammed’in kızı Hz. Fatma’dır. İmam Hüseyin, Alevi-Bektaşilerce mazlumluğun

ve yiğitliğin sembolü olmuş bir isimdir. Alevi-Bektaşî cem ritüellerinde, özellikle Muharrem ayı boyunca, İmam Hüseyin yoğun bir biçimde anılır. İmam Hüseyin, Kerbela olayına ilişkin temel kodlamalarda mazlum sıfatı ile yer tutar.

“İmam Hüseyin ömrü boyunca gösterdiği yiğitlik, özgürlük, zulüm ve haksızlığa karşı direnişi ile ün kazanmıştır. Babasının hilafeti sırasında, onunla birlikte Kufe’ye gitmiş ve onun bütün seferlerine katılmıştır. Babasının şehit edilmesinden sonra, yine onun emrine uyarak Hz. Hasan’a itaat etmiştir. Hz. Hasan Muaviye ile anlaşma kararını bildirdiği zaman, Hz. Hüseyin’e karşı çıkmış ise de kardeşine karşı ses çıkaramamış ve onunla birlikte 662 yılında Medine’ye gitmiştir. Muaviye tarafından hilafete getirilen Yezid’e biat etmediği için sürekli rahatsız edilmiş ve sonunda Kufe halkının daveti sonucu çıktığı yolda 680 yılında şehit edilmiştir.” (Gökbel, 2019:405).

Alevi-Bektaşî gülbank ve tercüman metinlerinde sıklıkla adı zikredilen “İmam Hüseyin”, alan araştırmasında elde edilen metinlerde şu şekilde geçmektedir:

muhammet alinin yolu hüseyine geldi dolu sakacıya haber C1/4

biz imam hüseyini neden seviyoruz o yezitlere o zulm edenlere boyun eymedi
özüyle sözüyle iradesiyle bunların karşısına kadar çıktı C1/134

hüseyinin başına gelenleri hiçbir insan alemine nasiP eylemesin allah allah acı
olay kötü olay ne oldu bunlar mı kazandı hüseyin mi kazandı hüseyin kazandı
çünkü hâlâ sevenleri var bin dördüz yetmiş yılını geçti imam hüseyin yani hazreti
muhammet mustafa hakka yürüyerek bin dördüz yetmiş yıldır hüseyini biz tanı-
yosak yolundan ağılıyorsak bu bir nimettir C1/197-198-199-200

sana geldim can hüseyin merhaba merhaba merhaba dost merhaba

su içmedim yudum yudum kurudum kurudum kurudum dost kurudum C1/230

yediler kimdir allah muhammet ali hasan hüseyin hazreti fâtıma hatice-i kübradır
C2/11

imam hasan şah imam hüseyin muhammet mustafaya candan selavat C3/58

imam hasanın da yüzünü görenler hū

hüseyinden mahrum kalmaz inşallah hū C3/89

sorarım softaya hüseyin kim kerbela nedir C5/107

ah hüseyin vah hüseyin seniñ derdiñ bārımı deldiñ ah hüseyin vah hüseyin kerbelanın öñü yazıy yüreyimden çıkmaz sızı bizimle gelenler gelsiñ serini merhem koysun şehit düştü gazilerin fatma ananın kuzularıy ah hüseyin vah hüseyin imam hüseyiniñ başını kesti ah hüseyin vah hüseyin kah kerbelâda ... ah hüseyin vah hüseyin imam hüseyin attan düştüy kâfir gelin kanıñ iÇti atıñ ... kaÇtıy ah hüseyin vah hüseyin ah hüseyin vah hüseyin kerbelâda biter yonca boyu uzun beli ince imam hasan imam hüseyin C7/15-17-18-19-20

İznikçi

İznikçi hizmeti, Alevi-Bektaşî cem ritüellerindeki on iki hizmetten biridir. İznikçi cemevinin temizliğini, düzenini yürütme görevini yerine getirir. Ceme gelen canların ayakkabılarının düzenlenmesinden, eşyalarına sahip çıkılmasından da iznikçi sorumludur. Cem ritüelinin akışında aksama olmaması için ritüelin öncesinden sonrasına dek her aşamasında bulunur.

İznikçi, “meydancı” olarak da adlandırılır. Cemevinde bulunan postları sıra ve kurallarına göre yerlerine yerleştiren hizmet sahibidir. Cem töreni yapılacağı zaman mekânı temizleyip hazırlar. Cemevine gelen canlara müşşid huzurunda duruş, niyaz ve diğerkurallarda yol göstermekte iznikçinin sorumlulukları arasındadır. Oturma yerlerini belirlediği gibi semaha kalkacak olan canları kaldırır. Ferraş, sakka ve ibriktarın hizmetlerine nezaret ve yardım eder (Gökbel, 2019:456).

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

sefil bülbül zara düştü

iznikçiye haber olsun

iznikçiye haber olsun dost dost ali dost C2/408-409

sefil bülbül zora düştü

iznikçiye haber olsun C5/573

Kapı

“Bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı.” (Türkçe Sözlük, 2019:1306). Sözcüğün etimolojik tahlili şu şekildedir:

“ ‘Bir yere girip çıkarken geçilen yer.’

< ET.(Uyg.) қаpaғ-қапı (EUTS, 166; İKPÖ 182); OT. қапуғ (DLT: қапуғлуғ ‘kapılı’, қапуғи ‘kapıcı’ < қапуғ+уғи); KB. қапуғ

TT.: KAPI+(CI/CIK/CILIK/KULE/LANDIR-/LAN-/LAN/MA/LI/SIZ)” (Gülensoy/I, 2007:460).

“1. Gönül kıblesi olarak algılanan meydanın girişi. Alevilik ve Bektaşilikte kapının özel bir yeri vardır. ‘Bilim şehrinin kapısı’ Hz. Ali olarak görüldüğünden, kapı Ali’yi simgeler. Bu nedenle ona arka dönülmez, eşiğine basılmaz. Kapının iki kanadı Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin’i, üstü ise Hz. Muhammed’i temsil eder.” (Gökbel, 2019:470).

Alevi-Bektaşi inanç sisteminin eğitim öğretisi dört kapı kırk makam üzerine kuruludur. Sırasıyla şariat kapısı, tarikat kapısı, marifet kapısı ve hakikat kapısıdır. Bu dört kapı eğitimde yükselmek için geçilmesi gereken aşamalardır. Biri tamamlanmadan diğere geçilemez.

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

cem kilidi Kapıcıdır Kapıya haber ta ezelden dedik C1/4

imam hasan efendimizin görevini yapan iki bekçi biri kapının iç kısmında biri dışında cemmimize uygunsuz hâkir davranacak cemimizin huzurunu kaçırarak bir durum var ise engel olacaksınız C1/18

siz karaca ahmet görevini yapıyosunuz bekçilerin kapıdan eşikten kapıdan içeri aldığı canları yaşına kemâline göre yer gösterip otturacaksınız sakinliği sükküneti sağlayacaksınız C1/21

şâhı merdan ali kapısından girdiğimiz zaman teberrâyı dışarda bırakacaz C1/37

geldiğin hak kapısı durduğun mansur darıdır C4/62

Kapıcı

“1. Tahtacılar, cemevinin kapısını bekleyen ve gerekli durumlarda giriş çıkışı denetleyen on iki hizmet sahibinden biri. 2. Bazı bölgelerde gözcülük hizmetini yerine getirene bu ad verilir.” (Gökbel, 2019:470-471).

Cemevine gelerek ceme katılan canlar “yol”a girmişlerdir ve bu yolda hacılar, Kırklar, Güruh-u Naciler yürümüştür. Bu “yol” tarikat kapısıdır. Tarikat kapısında yolun kuralları, ilkeleri, töreleri öğrenilmektedir. Tarikat kapısını bekleyecek olan hizmet sahibi ise kapıcıdır. Cemevi, dört duvarlı salt fiziki bir yapı olarak düşünülmemelidir. İnsanın Tanrı’ya ulaşmak için yürümesi gereken yolun geçiş kapısı burasıdır. Cem, talibin miracıdır.

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

cem kilidi Kapıcıdır Kapıya haber ta ezelden dedik C1/4

cem kilidi kapıcılar

kapıcıya haber olsun C2/370-371

Kerbela

“Irak’ta, Bağdat’ın güneybatısında, İmam Hüseyin’in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu kent.

***Kerbela ayini:** Kerbela Cemi

***Kerbela Cemi:** Muharrem ayının onikinci günü akşamı Kerbela şehitleri anısına tutulan cem için kullanılır.

***Kerbela meydanı:** Alevi meydanı sıralamasında yer alan, Kerbela olayını anma töreni.

***Kerbela olayı:** Hz. Muhammet’in kızı Fatma’yla Halife Hz. Ali’nin oğlu Hz. Hüseyin ve yandaşlarının; Emevi halifesi Yezit’in askerleri tarafından Kerbela’da öldürülmeleri.

***Kerbela orucu:** Matem orucu.” (Korkmaz, 2016:394).

“... Burası Şii camia ile Alevi-Bektaşiler tarafından kutsal olarak görülür. 2. Ruhun susamışlığı, aşksızlıktan bedenin kuruyup çatlama hali. ... Rivayete göre, Yezid taraftarları Fırat suyunu tutarak Hz. Hüseyin’i ve adamlarını susuz bırakmışlar ve bu yüzden deyim, susuzluğu da dile getirir hale gelmiştir. Örneğin suyu bulunmayan bir yer için ‘Kerbela’ denir.” (Gökbel, 2019:490).

Kerbela olayı inanç sisteminin toplumsal belleğinde önem arz eder. Hz. Ali’nin oğlu Hz. Hüseyin’in ve yandaşlarının Yezit tarafından susuz bırakılması ve öldürülmesi hadisesi inanç sisteminin ritüel pratiklerinde yansıma bulmuştur. Matem süreci boyunca

oruç tutanların su içmemesinin nedeni Kербela’da susuz bırakılan canların yaşadıkları acıyı bir parça da olsa hissedebilmek ve acıyı paylaşmak içindir. Matem orucu ardından tutulan cemde, Hz. Hüseyin için okunan ağıtlar, dökülen gözyaşları sanki daha yeni yitirilen birinin ardından hissedilen taze bir acıyı yansıtır. Cemdeki on iki hizmetten biri olan saka hizmetinin piri Hz. Hüseyin’dir. Saka, Hz. Hüseyin’i temsilen meydana gelir, mer-siyeler okur, ceme katılanlara su verir ve üzerlerine su serper.

Metinlerde “Kербela” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

on dört masumu pak diyorS sıfır yaş ile üç yaş arası kerbelada şeyit edilen ehli beytin çocuklarıdır C1/63

kerbelada zarı zarı yanar ali ali diye C1/224

kerbelayı adım adım yürüdüm yürüdüm yürüdüm dost yürüdüm C1/229

hasanın aşkına girdim meydana

hüseyini kerbela yaktı delili C2/470

muhammet ali dergahında sırrı kerbela hakkı için bağışla C2/519

kerbelanın yazıları

şehit düşmüş gazileri C2/934

imam hüseyin deşti katli kerbelanın hümmetine C7/41

şah hüseyini kerbela ol imamı etkiya zeynel abanın aşkına ‘allah allah’ C10/45

Kırklar

Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde Gayb Erenleri arasında sayılan kim oldukları hakkında kesin bir bilgi olmamasına rağmen varlıklarına inanılan ve kutsal sayılan kırk kişilik evliya topluluğu Kırklar olarak bilinmektedir. Fakat Kırkların kimler olduğu hakkında fikir birliği bulunmamaktadır. Kırklar idealize edilmiş, batını kişilerdir. Kırkların adları şöyledir: 1. Haticetül Kübra; 2. Muhammet Mustafa; 3. İmam Ali; 4. Fatime-i Zehra; 5. İmam Hasan-ı Müşteba; 6. İmam Hüseyin; 7. Selman-ı Farisi; 8. Veysel Karani; 9. Huzeyfetül Yamani; 10. Ebuzeri Gaffari; 11. Ammar bin Yaser; 12. Ümmü Seleme; 13. Ümmü Hani; 14. Ümmü Mektum; 15. Üsame; 16. Salih; 17. Bilal Habeşi; 18. Zeyd bin Haris; 19. Zeynep; 20. İbni Abbas; 21. Akil; 22. Caferi Tayyar; 23. Fazıl bin Cebel

Kamber; 24. Kümeyl bin Ziyad; 25. Malik bin Harisül Eşter; 26. Meysemi Tammar; 27. Reşidi Nacer; 28. Hacer bin Adiy; 29. Amr bin Hümeyra; 30. Muhammet bin Ebubekir; 31. Sait bin Cübeyr; 32. Cabir; 33. Suheybi Rumi; 34. Dıhyetil Kelbi; 35. Ümmü Eymen; 36. Ebu Deccene ve Kırklar'a dahil edilen melekler (Korkma, 2016:407).

Matematikte numerus abundans yani bereketli sayı olarak adlandırılan 40, Stonehenge'deki 40 büyük taş sütundan tutun da 40 günlük hava tahminlerine Tanrı'nın Adem'in çamurunu 40 gün yoğurduğu inanışına kadar dört bir yanımızı sarmıştır. "Peygamberlerin Medine'deki mezarı başında 40 cesur adam katledilmiştir. Muhammed'in yeğeni ve damadı ve Şii İslam'ın ilk imamı Ali'nin 40 müridi vardı. Gizemci İslam'da 40 (Arapça erbain, Farsça çihil, Türkçe kırk) ermiş önemli bir rol oynar; Türkiye'deki Kırklareli, bu ermişlerle ruhsal ilişkisinden dolayı bu adı almıştır ve kırklara karışmak Türkçede "görünmez olmak" ya da tamamen ortadan yok olmak anlamına gelir. Kırk, günlük olaylarda kullanılan önemli bir yuvarlak sayıdır aynı zamanda: Türk ve İran folklorunda kahramanların düğün şenlikleri genellikle 40 gün 40 gece sürer." (Schimmel, 2000: 269). Dini ve gayri dini pek çok hususta kırk sayısına ve kırk kişiden oluşan gruplara rastlanmaktadır. Türk halk masallarında kahramanın düğünü genellikle "kırk gün kırk gece" sürmekte; doğum, evlenme ve ölümden sonraki kırk gün buhranlı dönemler kabul edilmekte; haramiler, cadılar, cinler ve periler kırk kişilik gruplar halinde dolaşmaktadırlar (Hasluck, 2012:117).

Kırk kişilik evliya topluluğu. *kırklara karışmak* bir kimse artık ortalarda görünmez olmak (Türkçe Sözlük, 2019:1416) anlamları olan kırklar sözcüğünün "kırk basmak, kırk bir kere maşallah, kırklara karışmak, kırkıdan sonra saza başlayan kıyamette çalar, kırkı çıkmak, kırk basması" gibi kalıplaşmış kullanımlar da mevcuttur.

Melikoff'a göre Kırkların kökeni şamanlardır. Halk İslamlığının çekirdeğinde Şamanizmin olduğunu söyleyen Melikoff, bu senkretik yapıyı "İslamlaşmış Şamanlık" olarak adlandırmaktadır. Eğer şaman ruhlar olmasaydı Kırklar da olmayacaktı derken Kırkları İslamiyet öncesi geleneklere dayandırmaktadır (Melikoff, 2010:51). Gayp erenler, evreni yöneten ve başlarında Kutb yahut Kutb-ul-aktâb'ın olduğuna inanılan evliya topluluğu (Gökbel, 2019:498) olarak da düşünülen Kırklarla ilgili söylenceler pek çok farklı gelenekle karışmıştır. Kırklar görünmez oldukları için onlara "gizli ten"ler de denmektedir. Orta Asya'da şaman ruhlar olarak bilinen çil-tanlar erkek ya da dişi olabiliyorlardı. Erkek veya kadın fark etmeksizin "kutsal bir içki" içmekteydiler (Melikoff, 2010:52).

Kırkların da kadın ve erkeklerden oluşması ve dolu içmeleri çil-tanlarla paralellik göstermektedir.

Kırklar hem Alevi-Bektaşî inanç sisteminde hem de Türk kültüründe önemlidir. Radloff, *Sibirya* adlı eserinde Kazakistan'daki baksalardan bahseder. Baksa'nın tedavi için yaptığı uzun duadan bazı bölümler şöyledir:

“Başlarında ölüleri diriltten hayvanlarla insanlarla tohum veren reisleri Kazret Koja (Hazret Hoca) olduğu halde aşağıdaki on Koja ile yukardaki kırk Koja'ya anlayamadığım bir hitapta bulunduktan sonra büyüüne devam eder:

...

On iki ak boz at ile

...

Cin çağırdım Kambar'dan

Yamaçta yatan canlardan

...

Davut Peygamber er Davut” (Eröz, 1992:29-30).

Metinlerde “Kırklar” şu şekilde geçmektedir:

döndüğümüz çarkı pervazlar hazreti muhammet mustafanın kırklarında sevdiği
semah ola C1/603

bu yola giren hacılar

kırklar güruhu naciler C2/369

kemere kırk pare oldu

hepsi sardılar kırklara C2/861

kırklar denen bir meydanda oturdum aslan alim oturdum C3/182

mıhammet neslinden ali soyundan kırkların ezdi engür suyundan kırkların ezdiği
engür suyundan bir sen iç sakiye bir de ceme C3/199-200

Kırklar Cemi

Alevi-Bektaşî inanç sisteminin mitik kökenine işaret eden, bir söylenceden öte gerçek kabul edilen Kırklar Cemi, sembolik öğelerle çevrilidir. Cemler, Kırklar Cemi'nin birer yansımasıdır. Miraç'tan dönen Hz. Muhammet'in içlerinde Hz. Ali'nin de bulunduğu 39 canın toplandığı bir yerin kapısına varıp içeri girmek istemesiyle başlayan Kırklar Cemi anlatısı Alevi-Bektaşî inanç sisteminin inanç pratiklerinin ortaya çıkış noktasıdır. Buyruk'ta anlatılanlara göre, Hz. Muhammed bir gün Kırkların meclisinin olduğu evin kapısına gelir. Kapıyı çalar ve içeriden kendisini tanıtmayı istediğinde peygamber olduğunu belirtir. Bu cevap üzerine içeriden "Bizim aramıza peygamber sığmaz, peygamberliğini ümmetine eyle" denilir ve kapı açılmaz. Bu durum birkaç kez tekrarlanır, sonuç değişmez. Üçüncüsünde gairten gelen ses -ki bu ses Hz. Peygamber'e Tanrı'nın buyruğu üzerine yardıma gelen Cebrail'e aittir- Hz. Muhammed'e yol göstererek kendisini tanıtmayı istediğinde "Ben de sizden biriyim." cevabını vermesini söyler. Bunun üzerine kapı açılır. Hz. Muhammed, içeriye girerek Hz. Ali'nin yanına oturur, fakat onu tanımaz. İçeride otuz dokuz kişi görür. Kendisine burada bulunanların Kırklar olduğu, Selman'ın ise yiyecek getirmek üzere dışarıda bulunduğu ancak onu da aralarında bilmesi gerektiği, bu durumu sınılamak isterse içlerinden birinin koluna neşter vurmasının yeterli olacağı söylenir. Nitekim Hz. Muhammed, Ali'nin koluna bir neşter vurduğunda otuz dokuz kişinin bileğinden aynı anda kan damlar, Selman'ın kanı da pencereden gelip meydana dökülür. Hz. Ali'nin bileğini bağladığında ise hepsinin kanı durur. Böylelikle peygamber bu kişilerin "birinin kırk, kırkının bir" olduğunu anlar. Ardından Hz. Muhammed'in bir keramet göstermesi istenir ve Hz. Peygamber'e Selman'ın getirdiği tek bir üzüm tanesi verilerek bunu kırk kişiye pay etmesi istenir. Hz. Muhammed, Tanrı'nın lütfuyla Cebrail tarafından cennetten getirtilen nurdan tabağın içinde üzümü ezer, Kırklar bu üzümün suyundan içip mest olur ve semaha kalkar. Peygamber de vecde gelir, o da semaha kalkar, bu sırada başındaki sarığı yere düşer. Kırklar bu sarığı kırk eşit parçaya bölüp bellerine bağlarlar. (İmam-ı Cafer Buyruğu, 1958:92-95).

Alan araştırmasında elde edilen metinlerde "Kırklar Cemi" şu şekilde geçmektedir:

biz üç bacıydık gülruyu nacıydık kırklar ceminde süpürgeciydik C1/316

biz üç bacıydık gürühu nacıydık kırklar ceminde süpürgeciydik C2/421

Kırklar Meydanı

Kırklar meydanı, Kırklar tarafından tertip edilen cem ritüeline referans veren bir adlandırmadır. Gökbel tarafından Kırklar Meydanı: “1. Bektaşî ve Alevilerde cemin yapıldığı yer olan meydan. 2. Kırkların kırklar cemini yaptığı yer. 3. Cemevinin diğer adı. 4. Hacı Bektaş’taki merkezi tekkede, iki parmaklık içinde bulunan yer.” (Gökbel, 2019:503) şeklinde tanımlanmıştır. Alevi-Bektaşî şiir geleneğinde, Kırklar Meydanı terimine sıklıkla yer verilmektedir. Alevi-Bektaşî inanç sisteminin sözel üretimlerinde bu terim çok sık kullanılır. İbadet edilen meydanın Kırklar’dan kalma olduğu hatırlatılarak mekânın ritüelik bir hüviyet kazanması sağlanır.

Saha kaynaklı metinlerde “Kırklar Meydanı” şu şekilde geçmektedir:

geldiniz yerde durduğunuz darda kırklar meydanında mürşüt pir huzurunda şefaati dilesin C1/856

adülerden hayf pirimiz üstadımız kırklar meydanında selmanı pak C2/430

yapmış olduğunuz hizmetler Kırklar meydanında olan hizmetlerden olsun C3/74

dönmüş olduğunuz semahlar kırklar meydanında dönülen semahlardan ola C3/181

nefesleriniz kırklar meydanında söylenip hak dergahında kabul ola C3/236

biz üç bacı idik güruhu nacyidik kırklar meydanında süpürgeciydik C5/598

telimiz gül dilimiz bülbül ola ... kırklar meydanında okunan nefeslere kaydola C10/139-140

Kimya

Türkçe Sözlük’te, “Ar. kīmyā 1. Maddelerin temel yapılarını, birleşimlerini, dönüşümlerini, çözümüleme, birleşim ve üretim yöntemlerini inceleyen bilim. 2. mec. Üstün özellikler taşıyan çok değerli şey: ‘Emniyetlerini kazanmak için bu esrar bir kimya gibi gizli kalmalıdır.’ -R. N. Güntekin. 3. mec. Uyum. kimya olmak bulunmaz olmak: ‘Sıla kimya olmuş burnuma tüter / Yol ver dağlar ben sılaya gideyim.’ -Halk türküsü.” (Türkçe Sözlük, 2019:1443) anlamlarıyla kayıtlı olan sözcük, Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisindeki sözel üretimler esnasında tekrar edilen dua niteliği taşıyan kalıp ifadelerden biridir.

İskender Pala'nın, "Çeşitli maddelerden altın elde etmenin ve bakır, gümüş vs. madenleri altına dönüştürmenin yollarını arayan batıl bir ilimdir. Bu ilmin ana maddesi iksirdir. İksir, eldeki terkinin veya maddesinin altın olmasını sağlayan sıvıdır. İksiri elde etmenin de yolları vardır. Eski kimya ilminin modern kimya ilmi ile hiçbir alakası yoktur. Eski kimyayı Cabir b. Hayyan bulmuştur. ... Şairler, sevgilinin vuslatı ve saba yeli için kimya tabirini kullanırlar. Maneviyat adamlarının himmetleri, sevgilinin ayağı toprağı ve meyhane toprağı da birer kimya sayılır." (Pala, 2010: 276) açıklamalarından hareketle Alevi-Bektaşî inanç sisteminin sözlü üretim unsurları onları icra eden dede-babaların ve zakirlerin nefesiyle kutsal birer form hâline dönüşmektedir. İbadet anında meydana icra edilen tüm nefesler sırlı bir yapıdadır ve dönüştürücü bir etkisi vardır. Bu üretimler vecd hâline geçmek ve böylece Tanrı'ya yakın olmak için birer araçtır. Nefesler, Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde telli Kur'an şeklinde sembolize edilen saz eşliğinde okunur.

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

nefesleriñiz kimya ola dinleyen canlara şifa ola C3/116

dilleriniz ağrımaya gönülleriniz yorulmaya nefesleriñiz kimya ola dinleyen canlara şifa ola C3/349

Saha çalışması esnasında elde edilen cem metinlerinden alınan örnekler incelendiğinde "nefesleriñiz kimya ola" cümlesi bir alkış yani hayırlı duadır.

Kurban

"Ar. qurbān 1. Dinin buyruğunu veya bir adağı yerine getirmek için kesilen hayvan. ... 3. mec. Bir ülkü uğruna feda edilen veya kendini feda eden kimse. 4. mec. Bir kazada veya felakette ölen kimse. *kurban kesmek* din buyruğunu yerine getirmek için bir hayvanı keserek etini dağıtmak." (Türkçe Sözlük, 2019:1529).

"1. Kurban olabilme özelliklerini üzerinde bulunduran bir hayvanın (deve, sığır, koyun, keçi) ibadet amacıyla kesilmesi. 2. Yol erkânında gösterilen durumlarda Hakk'a yürümeden Hakk'a kavuşmanın anısına, lokma edilip yenmek için tığlanan belli özelliklere sahip hayvan. 3. Hak yolunda kendi canından geçen, başını yola adayan tarikat yolcusu, yol ehli. 4. Tarikat yolunda, yolda bir engel olarak bilinen ve feda edilmesi gereken, tığlanan hayvanla simgelenen nefis." (Gökbel, 2019:528).

Alevi inanç sisteminde cem ritüelinin icra edilmesi için kurban olarak tığlanacak bir hayvana ihtiyaç vardır. Kurban olmadan cem ritüeli icra edilemez. Buradan da anlaşılacağı üzere kurbanın eti ile yapılacak yemek ile cem ritüeli icra edilir. Cemin olabilmesi için “kurban lokması” şarttır. Yani yemek olmadan, yenilip içilmeden, bir lokmayı paylaşmadan cem ritüeli yapılamaz (Ersal ve Görgülü, 2017:144). Kurban tığlama kutsallık barındırır ve ritüelin tamamlanması için mutlaka gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

“Kurban, Hakk’a yürümeden Tanrı’ya ulaşmak amacıyla yapılan bir ibadettir. Kurban kesme geleneği, Hz. İbrahim söylencesine dayanır: İbrahim kendi “ikilik”ini “birlik”te yok etmek için oğlunu kesmek ister; ancak, vücudu terk etmeden de “birlik”e varılabileceğini anlayınca eyleminden vazgeçer; sonraları, gerçek kavuşma uğruna simgesel anlamda bir hayvan tığlama gelenek olur.” (Korkmaz, 2016:425).

Cemde kurban tığlamak da kurbanların meydana getirilmesi de semboliktir. Kurban ceme katılan kişinin canını temsil etmektedir. Kurban tığlanarak aslında ceme giren canın teslimiyeti anlatılmaktadır. “Alevilikte tığlanan on iki kurban şu şekilde sıralanır: 1) Tercüman kurbanı; musahip kardeşler tarafından tığlanır, 2) Bayram kurbanı; Kurban Bayramı’nda tığlanır, 3) Muharrem kurbanı; Muharrem orucu sonrasında tığlanır, 4) Hızır kurbanı; Hızır orucu sonrasında tığlanır, 5) Nevruz kurbanı; Nevruz gününde tığlanır, 6) Adak kurbanı; canların özel durumlarıyla ilgili olarak tığlanır, 7) Rüya kurbanı; canların rüyalarıyla ilişkili olarak tığlanır, 8) Dâr kurbanı; musahip kardeşlerden birinin Hakk’a yürümesi durumunda rızalık için tığlanır, 9) Can aşı kurbanı; Hakk’a yürüyenlerin yedinci ve kırkınıcú günüyle yıldönümlerinde tığlanır; 10) Abdal Musa cemi kurbanı; Abdal Musa cemi yapılıncaya tığlanır, 11) Köy kurbanı ve 12) Konak kurbanı; görgü cemini başlatmak için tığlanır.” (Korkmaz, 2016: 528).

Kurbanın kanını yere damlatmamak/kan tabusu adeti Türkler ve Moğollar arasında yaygındır. Ayrıca Altaylılar ve Teleütler kurban edilen atın bir damla kanını dahi akıtmadan ritüeli tamamlarlar. Müslümanlıktan sonra kurban adetleri kısmen değişmiş olsa da Alevi-Bektaşü inanç sisteminde kanı yere akıtmamak için büyük çaba sarf edilmektedir. Kurban töreni için kurban kesmek yerine kurban tığlamak denmesi de eski inanç döneminden kalma bir unsurdur. Kanın yere dökülmesin uğursuzluk getireceğine inanılmaktadır ve kurbanın kanıyla kullanılmayan parçalarını toprak altına gömmektedirler (Eröz, 1992:44). Ayrıca inanç sistemi içerisinde “horoz” da kurban edilmektedir. Horozun dört büyük melekten biri olan Cebrail’i simgelediğine inanılmaktadır. Horoz,

yalnızca Türk inanişında değil başka dinlerde de kutsal bir imgedir. İnan mitolojisinde yeniden doğuşu, Japon mitolojisinde ölümsüzlüğü, Yahudi mitolojisinde arınımlığı simgelemektedir. “Proto-Türk ya da Hun devrine ait Pazırık kurganlarından çıkarılan eserler arasında, deriden kesilmiş ya da lahitler üzerine oyulmuş ya da elbiselerde yer almış bir şekilde karşımıza çıkan horoz-tavuk figürleri büyük olasılıkla kötü ruhları kovan, koruyucu bir simgeydi.” (Çoruhlu, 2011:171). Alevi-Bektaşi inanç sisteminde de yaşamaya devam eden horoz imgesi ve buna bağlı olarak gerçekte horoz kurbanı, eski Türk inanişi ve yine pek çok inanişin senteziyle bugünkü ritüellere taşınmıştır.

Metinlerde “kurban” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

tekbir verildi kurbanı

kurbancıya haber olsun C2/378

erenler sizleri kazasız belasız nice nice böyle kurbanlar kesmek demler° tutmak nasip ve müyesser eylesin C3/240

Kurbanlarınızı alın lokma sahipleri orda bekleyin kurban sayıpları lokmalarını alsınlar gelsinler C4/21

edilen sohPetlerimizi yapıp getiren kurbanlarımızı kabul edici allah kabul eder inşallah C5/584

hatice fatıma derdi hasanla hüseyini kurban verdi yezide C5/1162

imam abbas loğmalarında cebrayil kurbanlarında ... şabul mağbul ... dergaha kaydola C8/106

canlar hak aşkına kurban kesiliyor hoşnut rıza kani teselli misiniz lokması yenir mi ‘eyvallah razıyız’ C12/2

Kurbancı

Kurbancı, on iki hizmet sahiplerinden biridir. Meydandaki on iki post sıralamasında Hz. İbrahim makamıdır. “Sofracı, lokmacı olarak da isimlendirildiği yerler vardır. Cemdeki on iki hizmet sıralamasında yer alan, sofrayı kurma, kaldırma görevini yerine getiren kimse.” (Korkmaz, 2016:602).

Metinlerde “kurbancı” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

tavaf edelim her cana ... kurbana kurbancıya haber C1/2

tekbir verildi kurbana

kurbancıya haber olsun C2/378

Lokma

Temel anlamı, “Ar. luğme 1. Ağza bir defada alınıp götürülen yiyecek parçası, sokum.” (Türkçe Sözlük, 2019:1592) olan sözcük, Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde, kanlı ya da kansız kurban olarak algılanan özelde tekke yemeği, genelde her türden yemeğe (Korkmaz,2016:431) verilen addır.

“Cem ritüelleri bağlamında baktığımızda yemeğin kutsal bir ritüelin unsuru olarak icrasını kurban kültüründe görürüz. Cem ritüeli Hakk’ın razılığı için yapılmaktadır. Hak için yapılan cemde Hak için kurban olan bir can olarak kurbanlık hayvanı görürüz. Hak için cem meydanına önce kurbanın kendisi sonra lokma olan eti gelir. Yemek, Hak için hazırlanır. Hak Muhammed Ali’nin aşkı ile meydana gelen bireylerce yenir. Yemeğin kutsayıcısı inanç önderi Dede veya Babadır. Dede veya Baba, Hz. Muhammed ve Hz. Ali’nin manevi temsilcisi olduğu için yemek onun gülbengleri ile kutsal bir hüviyet kazanır. Yemeğin yendiği mekân olan cemevi kutsaldır. Yemek bu şekilde bir “Hak lokması” haline gelir. Yemek Hak’tan bir lokmadır.” (Ersal ve Görgülü, 2017:146).

İnanışa göre Kırklar Cemi’nde Cebrail cennetten bir tabak hurma getirir ve bu hurmalardan biri yere düşer. Hz. Ali bu hurmayı yoğurup helva yapar ve küçük parçalara ayırarak tüm inananlara dağıtır. Bir parça lokma artar ve Selman’dan o lokmayı alıp Medine’ye Hasan, Hüseyin ve Fatma Ana’ya götürmesi istenir. Selman Medine’ye ulaşır ve lokmayı bırakır. Sevgi göstergesi olarak erenler arasında lokma sunmak bu olaydan sonra ritüel hâline gelir (Bozkurt, 2015).

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

gönülleriniz dayim olsun kadim olsun allah sizden rāzı olsun lokmalarımızı beraber paylaşacaz C1/48

sizin de lokmalarınız peygamberin eşiğinde kabul ola C2/498

yaptıkları hizmetten şefaata görelor lokmaları Kabul ocakları aydın ola lokmaları fatimetül zehranın kadıncık ananın lokması ola gerçeğe hü C4/45-46

lokmacı bacılar lokmaya göz izan el terazi ey erenler gökteki yıldızda ... yok elimize terazi yok verdiğiniz lokmalardan rıza mısınız ‘razıyız’ C4/218-219

hak aşkına kurban kesiliyor hoşnut rıza kani teselli misiniz lokması yenir mi ‘eyvallah razıyız’ C12/3

Marifet

Türkçe Sözlük'te, Ar. ma'rifet ustalık, hüner, uzmanlık (Türkçe Sözlük, 2019:1627) anlamıyla verilen sözcük Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde, dört kapı öğretisine göre insan-ı kâmil aşamaları sıralamasında üçüncü sırada yer alan ve ariflerle özdeşleştirilen; gönül yolunda en yüce düzeye ulaşma, tanrısal sırlara erme evresi; marifet kapısı (Korkmaz, 2016:437) şeklinde tanımlanmaktadır. Marifet kapısı, ilim ve irfan kapısıdır. Tanrının lütfuyla kişi evrendeki bilgiyi görmeye ve anlamlandırmaya bu aşamada başlamaktadır. Kişi Tanrı'yı kendi özünde bulmaya başlar ve aşk ile bu yolda hizmet edip batın olana yönelirse insan-ı kâmil mertebesine ulaşacaktır.

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

şeriatı tevbedir tarikatı takvadır tanrı korkusudur te vazudur yani marifeti rızadır tanrı rızasını dilemektir C2/71

gelin gidek tarikata

kulak verin marifete C2/386

yâ ali pir himmet eyle bismişah allah allah manayı marifet sırrı hakikat geldi hizmeti muhammet C2/425

marifet hakikat ilmi de velilere evliyalara C5/329

şeriat gemisine bineceksin tarikat denizine açılacaksın marifet dalgıcı olacaksın hakikat incisini bulacaksın C5/385

marifet kamilleri eyleküm selam ey marifet kamilleri hak bildik hakka geldik C9/13

Matem

Temel anlamı “(ma:tem) Ar. mâtem Yas.” (Türkçe Sözlük, 2019:1635) olan sözcük inanç dairesi içerisinde Hz. Hüseyin ve Kerbela olayıyla özdeşleştirilmiştir.

“Hicret’in 61. yılının 10 Muharrem Cuma günü [18 Ekim 680 M] Hz. Ali’nin küçük oğlu, Hz. Muhammet’in torunu Hz. Hüseyin ve yandaşlarının Kербela’da şehit edilmesinden duyulan derin üzüntü, acı.” (Korkmaz, 2016:447).

***Matem orucu:** 1-12 Muharrem günleri; Kербela’da şehit edilenlerin anısına su içmeyecek, eğlencelerden uzak durarak tutulan yas orucudur. Matem orucu Kербela zulmünün özelinde dünya üzerinde yaşanan tüm kıyım, adaletsizlik ve haksızlık için tutulmaktadır.

Matem orucu, Kербela’da yaşanmış olan kıyımı anmak amacıyla tutulmaktadır. Matem orucu süresince su içilmez ancak oruç açıldıktan sonra sulu gıdalar tüketilebilir. Bunun nedeni Hz. Hüseyin ve yandaşlarının Kербela’da susuz bırakılmalarıdır. Kurban kesilmez, saç taranmaz, sakal kesilmez, cinsel ilişkide bulunulmaz, eğlence yapılmaz, içki içilmez, aynaya bakılmaz. Bu tam anlamıyla bir yas dönemidir. Ancak toplumsal yaşam içerisinde artık banyo yapmama, saç-sakal kesmeme veya çamaşır değiştirmeme çok mümkün olmadığı için bunlar terkedilmiştir.

Metinlerde “matem” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

bu bir muharrem matem loğmasını cemidir C1/50

şimdi on iki gün boyunca ... oldu konu nâdir muarrem matem yasıdır kimler buna sebep oldu yezid sebep oldu C1/112

bugün matem günü geldi

ah hüseyin vah hüseyin C1/774

muharrem ayında on iki matem orucu hak mı ‘hak’ C4/93

Meclis

Türkçe Sözlük’te, “a. Ar. meclis 1. Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için yapılan toplantı. 2. Bu toplantının yapıldığı yer, şûra. 3. Bir konuyu konuşmak veya görüşmek için bir araya gelmiş kimseler topluluğu. 4. Dostlar toplantısı. Meclis kurmak birkaç kişi konuşmak veya eğlenmek için toplanmak.” (Türkçe Sözlük, 2019:1642) anlamlarıyla açıklanmaktadır. Sözlük anlamına bakıldığında bir araya gelinen yeri ifade edilen meclis, Alevi-Bektaşî inanç sisteminde birliğin ve beraberliğin somut olarak görüldüğü yerdir. Tarihsel bir şuur ile devamlı bir arada olmanın ve birlik olmanın önemine vurgu yapan Alevi-Bektaşî bireyler için meclis, ortak belleğin canlı tutulduğu ve kültürel aktarımın

sağlandığı toplantılara verilen addır. Aynı zamanda toplumsal meselelerin konuşulduğu, taliplerin mürşide derdini açtığı aynı zamanda mürşidin talipleri sorgudan ve görgüden geçirdiği toplantılara da meclis denmektedir.

Sözcük Tasavvuf Terimleri Sözlüğünde ise şu şekilde tanımlanmıştır: “Huzur ve hicran belirtileri ve vakitleri.” (Uludağ, 2016:239).

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

meclisler donandı açıldı meydanda meydan

erenler toplandı kuruldu erkan da erkan

cemalin nuruyla gark oldu cihan da cihan

gönüller sultanı sultanı nevrüz da nevrüz C6/47

Bu dizelerde meclis sözcüğü yalnızca herkesin görüşüp konuşmak için bir araya geldiği yer anlamında değil aynı zamanda cem erkanına girecek olan canların birliğini de ifade etmektedir.

Mervan

“Ehlibeyt’in azılı düşmanları arasında yer alan Mervan’ın adından esinlenerek, aynı durumda görülen yoldan düşen bir kimseyi tanımlamak için kullanılır.” (Korkmaz, 2016:459). Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde kötülüğü ve zalimliği ile anılan Mervan, zamanla inanç dairesi içerisinde kötünün, zalimin sıfatı şeklinde kullanılmaya başlanmıştır. Mervan, Muaviye’nin oğlu Yezit’ten sonra halifelğe geçmiş Emevi komutanlarından biridir. Mervan sözcüğün yanında, Alevi-Bektaşî toplumu kötü kimseler için sıfat olarak Yezit, Yezid-i Mervan sözcüklerini de sıkça kullanmaktadır.

Metinlerde “Mervan” şu şekilde geçmektedir:

selman kör olsun yezidi mervan zūra gelsin mehdi sahibi zaman allah eyvallah
nefes pirimdedir hū allah allah allah allah sahibi selman süleyman kör olsun mer-
van zuhur ede geldi sahibi zaman C1/835

süpürgeyi süpürdü selman kör olsun yezidi mervan zuhura gel sahibi zaman
C2/421

süpürgecinin piri selman kör olsun mervan yardımcılarımız olsun on iki imam
C6/19

Meydan

Temel anlamı “Ar. meydān Alan, saha.” (Türkçe Sözlük, 2019:1671) olan sözcük, dergahlarda, cemevlerinde ya da herhangi bir evde, cemin yapıldığı geniş odaya verilen addır. Bu odaya meydan odası da denmektedir. Burası ibadet meydanıdır, kişinin özünü dara çektiği yerdir. Aynı zamanda Gayb Erenlerin de toplandığı yer olarak bilinmektedir. Meydan, inanç dairesi içerisinde başka kavramları da karşılamaktadır:

“***Meydan açmak:** Tarikat, yol erkânı gereği cem yapmak.

***Meydan çerağı:** Horasan (Horasan çerağı)

***Meydan eri:** Ceme katılan canlardan her biri.

***Meydan eşiğine baş koymak:** 1) Eşik öperek tarikata, yola bağlanmak. 2) Düşkünlük durumunun kaldırılması için meydan açılması halinde; düşkün olanın, eşik öperek kendini meydan erlerinin kolektif yargılamasına teslim etmek ve bu yolla dedenin/babanın barışıklık sağlamasını dilemek.

***Meydan görmek:** İkrar vermiş olmak.

***Meydan mahkemesi:** Cem mahkemesi

***Meydan ocağı:** Ocak

***Meydan rehberi:** Dedenin/babanın yöneteceği törenin hazırlık işlerine bakan ve törenin yöntemine uygun biçimde gerçekleşmesini sağlama hizmetini yerine getiren kimse.

***Meydan sırrı:** Meydandaki cem töreni sırasında gerçekleştirilen her davranışın simgelediği gerçek.” (Korkmaz, 2016:464-465).

Kişinin tüm sıfatlarından sıyrılıp dedenin-babanın huzuruna çıktığı yer olan meydan, aslında bir teslimiyeti temsil etmektedir. Ceme giren can, huzurda garip bir bülbül gibi ruhu Tanrı aşkıyla yanarken bu yolda Tanrı’ya ulaşmaya çalışır. İnanç sistemi içerisinde tüm ritüeller meydanda yapılmaktadır. Burada yapılan ibadet miraca varmak içindir. Meydana kutsal eşik öpülerek girilir. Her can eşiğe baş koymalıdır. Buradan geçilerek pire bağlanılır ve yola girilir.

Baha Sait Bey'in çalışmasında yaptığı çizimlerle detaylı şekilde gösterdiği Alevi-Bektaşî meydanlarının biçimsel yapısının rastgele olmadığını "töresel" bir simgeler bütünü olduğunu vurgulamaktadır. Bektaşî meydanlarını şu şekilde sıralamaktadır;

1. Ocak
2. Nûr-ı Dâim (Çerağ-ı Ali)
3. Makam-ı İrşad (Baba Postu)
4. Meydan Çerağı
5. Balum Postu
6. Havz-ı Kevser
7. Kara Post
8. Meydan Çerağı
9. Rehber
10. Eşik
11. Oniki İmam Postları
12. Gözcü

Sofiyân Meydanları ise şu şekilde belirtilmiştir;

1. Ocak
2. Nûr-ı Dâim
3. Makam-ı İrşad (Dede Postu)
4. "Yevmi" Kimi zaman üç çerağdır. Dördüncü ya da sekizinci çerağı Ali oluşturur.
5. (5)
6. Havz-ı Kevser
7. Kara Post
8. Sakiler
9. Rehber
10. Eşik
11. Taçlı, Saçlı Bacılar
12. Gözcü

Aynı zamanda Hacı Bektaş Veli türbesinin kubbesinin sekiz yönlü koni biçiminde olması sekiz gök katını simgelemektedir (Baha Sait Bey, 1994:26-29).

Metinlerde "meydan" sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

şu meydana çıkacak hiçbir bacı diz çökmeyecek secdeye eğilmeyecek karşıyım
ben istemiyorum bacımız anadır kızlarımız ana adaydır bunlar her biri bir fatıma-
dır fatma ayakta boynu bükük eli göğsünde darda durmuştur C1/426

allah allah meydanlarımız olsun ābaT allah allah C1/568

imam hassan meydanda

şah hüseyin irfanda C1/628

mümünü çekti meydana

münkürü sürdü zindana C2/376

hasanın aşkına girdim meydana C2/469

bu meydanlarımızdan bu erkanlarımızdan gelmiş geçmiş olan anacan babacan
cümle canların da ruhu revanların şad edip cennet mekanlarını eyleyesin C3/42

Mihman

Türkçe Sözlük'te, "Far. mihmān esk. 1. Konuk. 2. sf. Kalıcı. mihman olmak konuk olarak bulunmak." (Türkçe Sözlük, 2019:1680) anlamlarıyla verilen sözcük, Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde, eve gelen konuğun önemini vurgulamak adına mihman Muhammet Ali'dir deyimi ile açıklanmaktadır. Konuk, çok değerlidir ve misafirin gelişi ile ev halkı mutluluk duymakta ve konuğu memnun etmek için çabalamaktadır. "Alevi-Bektaşî geleneğinde mihman (misafir) çok saygıdeğerdir, ona hizmet etmek Hakk'a hizmet etmektir. Ali 'yol'un kurucusu olmakla en üst statüde yer alır. Ali neyse mihman odur, mihman o kadar değerlidir. Onunla menzile varılır. Misafiri küstüren iflah olmaz." (Gökbel, 2019:594). Öyle ki Alevi-Bektaşî toplumunda evine konuk gelmeyen aile mutsuzluk duymaktadır, bu büyük bir eksikliktir ayrıca sofrayı paylaşmanın hatırı çok büyüktür. Tasavvufa göre insan dünyada geçici bir konuktur ve sonra tanrısal evrene göçecektir (Eyu-boğlu, 2012:427).

Saha çalışması sonucu elde edilen ritüel metinlerinde sözcük şu şekilde geçmektedir:

ceme mihman gele mihmandara haber C1/6

bugün aramıza dört tane mihmanımız var ilim irfan yolunda kendini feda etmiş
bizim inancımızı arşivlemek üzere bu hizmet yürüten arkadaşlarımız var C4/24

yine mihman geldi gönlüm şad oldu

mihmanlar siz bize sefa geldiniz

gar kış ... iken bahar yaz oldu

mihmanlar siz bize sefa geldiniz C5/1053-1054-1056

***Mihmandar:** Ceme gelen misafirleri karşılayan, ağırlayan kişiye verilen addır.

Muhabbet

Temel anlamı, “Ar. muḥabbet 1. Sevgi. 2. Dostça konuşmak, yarenlik.” (Türkçe Sözlük, 2019:1702) olan sözcük, Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde görüşülüp konuşulan, tartışılan, mürşidin taliplerine bilgisini görgüsünü aktardığı sembolik bir okul ortamında gerçekleşen paylaşımların bütününe verilen addır. Muhammet ortamında, muhabbete katılanlarca kutsal sayılan deyiş-deme-kelam veya nefesler saz eşliğinde okunur ve şiirlerdeki anlam üzerine derin sohbetler yapılır. Muhabbet ortamları, söz konusu inancın sözlü gelenek bilgisini oluşturan deyişlerin hem oluşturulduğu hem de aktarıldığı ortamlardır (Işık, 2011:149).

“1) Yaratıcıya, tarikat büyüklerine ya da tarikat yolunda yapılan bir işe, eyleme karşı gönülde uyanan sevgi, bağlılık. Muhabbette karşılıksız sevmek esastır ve ondan kaçmamak gerekir. 2) Bir şikâyetin, problemin tartışılıp değerlendirilmesi, bir sonuca bağlanması için yapılan cem töreni; muhabbet meydanı. 3) Gençleri görgü ayinine hazırlamak amacıyla yapılan cem töreni.” (Gökbel, 2019:606-607).

Cem ritüeli, Alevi-Bektaşî toplumunun ibadet şekli olması dışında aynı zamanda toplumun üyelerinin bilgi alışverişi yaptıkları, bilenlerin anlattığı bilmeyenlerinse görgüye uyarak dinledikleri bir muhabbet ortamıdır. Yolu öğrenmek isteyen yolda tekâmül sürecinde ilerlemek isteyen kişiler dede-babanın yoksa en kıdemli kişinin sohbet ortamlarına katılarak adeta bir eğitimden geçer. Burada az ve öz konuşmak önemlidir. Bu toplantılar demokratik bir ortamda gerçekleşir ve herkes birbirini saygıyla dinler.

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

hata hüda ettim bağışla ya muhammet mustafa imam aliye murtaza C1/153

muhammet mustafanın tornu hüseyin mi söylemek bile istemiyor kafa sallıyō ...ya sen kimden şefaata umarsın kimden şefaata beklersin hazreti muhammet mustafadan tornunu öldürüyorsun nasıl şefaata beklersin yezit diyor C1/165-166-167

isteğınızı dileğınızı hak muhammet ali vere C10/16

destur pir bu post hak muhammet ali hünkar hacı beктаş veli postudur hallacı mansur seyit nesimi gibi dara duranların postudur C10/33

Musahip

Musahip, Arapça kökenli bir sözcük olup *Türkçe Sözlük*'te "Ar. muşāhib esk. 1. Sohbet, arkadaşlık eden kimse. 2. Yol kardeşi. 3. tar. Tatlı konuşmaları ile büyüklerin, özellikle padişahların güzel zaman geçirmelerini sağlamakla görevli kimselere verilen unvan." (Türkçe Sözlük, 2019:1712) şeklinde tanımlanır. Alevi-Bektaşî geleneğinde musahiplik, birbirlerine yaşam boyu maddi-manevi yardımda bulunacaklarına, birbirlerini koruyup kollayacaklarına ve çeşitli sorumluluklarla birbirlerine bağlı kalacaklarına dair iki kişinin dinî bir temsilcinin önünde akit yaparak oluşturdukları, ikrâr kavramı etrafında biçimlenen kuruma işaret eder.

"Sohbet arkadaşı, manevi kardeş. İkrar verecek ve nasip alacak erkek ve kadının (karı-koca) seçtiği kefil anlamında eş; yol arkadaşı, yol kardeşi. Başka bir ifade ile Alevi yoluna mensup evli iki kişinin eşleriyle birlikte, ahirete kadar kardeş kalacaklarına, birbirlerini koruyup kollayarak birlik ve beraberlik içinde yaşayacaklarına, toplumun ve dedenin huzurunda söz vermeleri suretiyle gerçekleştirilen akrabalık. Yol kardeşliği." (Gökbel, 2019:627).

Mücerret dervişlik kolu olan Bektaşîliğin Babagan Kolu'nda musahiplik yoktur ve Bektaşîler arasında da yaygın değildir. Ancak Aleviler için musahiplik çok önemlidir. Bu toplumsal akrabalık kurumunda canlar için Musahip Cemi/ Musahip Erkânı gerçekleştirilir. "Musahiplik töreni için meydan alındığında; başta mürşit, onun alt yanına mürebbi, onun alt yanına ise rehber oturur. Rehber bitişik durumda ve daire biçiminde önde gelen kişiler sıralanır. Onlardan biraz aralıklı olarak diğer canlar yaş sırasına göre otururlar. 12 hizmet sahipleri, görevlerine hazır beklerler. Cem bu şekilde kurulduktan sonra rehber ayağa kalkar ve mürşide niyaz olur. Sonra avuç içleri yukarı gelecek şekilde secdeye kapanır ve cem erenlerine sevgi, saygı ve bağlılığın bir ifadesi olarak kendi elini öper. Ardından mürşidin ve mürebbinin elini öper; sonra cem erenlerine dönerek halka

ile ‘cümlelerin niyazı’ der; niyaz olur ve halkadaki yerini alır.” (Korkmaz, 2016:490). Böylece Musahip Cemi başlamış olur. Musahiplik törenine çocuklar, yola girmemiş bekar ve evliler alınmaz. Musahip cemiyle kişi ritüel eşliğinde inanç zümresine kabul edilmiş olur. Musahiplik kurumu üstlendiği toplumsal işlev yönünden Alevi toplumu için bugün hâlâ işlerliğini korumaktadır. Şehirleşmeyle birlikte çoğu bölgede sembolik anlamda devam etse de musahiplik kurumunun toplumsal birlik ve beraberliği sağlamada önemli bir yeri vardır.

Saha kaynaklı metinlerde “musahip” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

hüseyin sırrımı deme

müsayipsiz lokma yeme

aliye selman olasin

müsayipsiz lokma yeme C2/706-708

yeni müsaipler kim onlar gelin bakim şöyle yeni müsaiyip olacaklar gelin şöyle gelin müsaiyip olacaklar bacılar da gelsin burda mi bacılar bacılar yok mu çağırın değerli canlar başlıyoruz soru sormayan konuşmasın sâce kime ne soruluyosa o cevap versin şöyle bacılar herkes musayibinin yanına otursun böyle niyaz edin hü değerli canlar bu canlar biliyorsunuz sizin köyünüzden akrabamız bu canlar müsaiyip olmak isterler bunların müsaiyipliğine mani herhangi bir durum var mı bunların müsaiyipliğine rıza mısınız ‘rızayız’ rıza mısınız ‘rızayız’ rıza mısınız ‘rızayız’ allah da sizden rıza olsun çünkü müsaiyiplikten evvel soralım ki herhangi bi pürüz çıkmadan ... bunu halletmemiz lazım eyvallah niyaz edin yerinize geçin çünkü bazen müsaiyip olmalarına mani ... problemler çıkıyo rızalİNIZI verdiniz C4/10-11-15-16-17-19

Mürşit

“Ar. murşid 1. Doğru yolu gösteren kimse, kılavuz. 2. esk. Müritlerine tasavvufu öğreten, sırları ve gerçekleri gösteren tarikat şeyhi.” (Türkçe Sözlük, 2019:1731). Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde en üst makamda bulunan kişidir. Yol gösteren, yöneten ve adalet sağlayıcı konumundadır.

“Müritlerine kurtuluş yolunu ve tanrısal sırların çözümünü gösteren, dervişleri yöneten ve yönlendiren, sözü yasa niteliği taşıyan, üstün aşamalı tarikat, yol ulusu. (...)

Mürşit inançta, tıpkı pirde olduğu gibi aklın bedenleşmiş biçimi olarak algılanır. Her şeyi akılla sorgulayan bir odağın, inanç olarak yansıyan akıl sonuçlarının kutsandığı halkın manevi odağının merkezidir. Bu nedenle Alevi inancının toplumsallaştığı yer olan meydana akıl kiblesi olarak öne çıkar.” (Korkmaz, 2016: 504-505). On iki hizmet sıralamasında ilk hizmet sahibidir. Dede-Baba olarak da adlandırılmaktadır. Cemi yürütme görevi mürşidindir. On İki Hizmet’te mürşit Hacı Bektaş’ı temsil etmektedir.

Saha kaynaklı metinlerde “mürşit” şu şekilde geçmektedir:

hacı bektâşı veli geldiğiniz yerde tuttuğunuz darda kırklar meydanında mürşüt pir rehber ... hizmet sayıplarının şefâtı üzerinizde hazır ve nâzır olsun C1/10

ali mürşit güzel şah

şahım eyvallâ eyvallâ

ali mürşit güzel şah

şahım eyvallâ eyvallâ C1/614-616

pirlerimiz dedelerimiz mürşitlerimiz bizleri buraya kadar getirdiler bundan sonrası bizler bir şey yapmalıyız C2/152

hem pehmanımız sizsiniz ey mürşitlerimiz bir kuluz siz çare ... gelmiş bercemali muhammet kemal imam hasan C3/50

mürşitlerin aziz ve latif ve nurlu ruhları için barik allah C7/45

baş açık yalın ayak boyun bağlı sinesi dağlı yüzü yüzüne sürme gelmiş emri mürşit buyurlarsa getirelim mi şahım allah muhammet âli C9/4

Nefes

“Ar. nefes 1. Soluk. 2. Şifa amacıyla hastaya okunan dua. ... 5. ed. Bektaşî ve Alevilerin görüş ve düşüncelerini belirtmek amacıyla yazılmış şiir.” (Türkçe Sözlük, 2019:1760). Temel anlamı soluk olan kavram, inanç sistemi içerisinde, tarikat, yolun gerekleri, inanç sistemi ve inanç ulularının anlatıldığı ezgi ile okunan koşma biçimindeki şiirlerin tümünü karşılamaktadır. Ayrıca cem törenlerinde kutsal olarak algılanan insan benliğine, kişiliğine yönelik sözlere de nefes denmektedir (Korkmaz ,2016:514).

Metinlerde “nefes” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

allah eyvallah nefes pirimdedir C1/317

ne söylüyor mevlāna da diyor ki bir şişenin içerisine nefesi doldurun götürün akan bir suda ne kadar yıkarsanız yıkayın onun içine arındırmadınız müddetçe onun içi yine nefes doludur işte bu kapı arınma kapısıdır bu kapı gönül kapısıdır bu kapıda suyla değil allah kelamlarıyla arınınız C1/487-488

nefesleriñiz kimya ola dinleyen canlara şifa ola C3/116

dilleriniz ağrımaya gönülleriniz yorulmaya nefesleriñiz kimya ola dinleyen canlara şifa ola C3/349

erenlerin evliyaların nefesiyle cümlelerinizi saygı sevgi hürmetle selamlıyorum C5/22

dil bizden nefes pirimiz hünkar hacı beктаş veliden ola gerçā hū C10/11

Nefes, kavramı ile ilgili örneklere bakıldığında pirin, mürşidin nefesi ferahlatıcı, iyileştirici manevi bir güce sahiptir.

Niyaz

Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde niyaz kavramı oldukça geniş bir anlam dairelerine sahiptir. On iki hizmet olarak adlandırılan ritüelin basamaklarından biri olan lokma hizmeti, niyaz hizmeti olarak da adlandırılmaktadır. Kansıız kurban olarak da adlandırılan niyaz, ceme katılacak olanların getirdiği yiyeceklerden oluşmaktadır. Niyaz hizmeti esnasında herkes yanındaki yiyeceklerle birlikte dar duruşuna geçer ve dede bu niyazlar için dua verir. “Niyaz sahipleri için dede tarafından dua verildikten sonra niyazcı yanına aldığı birkaç yardımcı hizmet sahibi ile lokmaları herkese eşit olarak paylaşır ve meydanda niyaz duruşunda durarak üç defa “elimizde yoktur tok ile terazi, herkes hakkına oldu mu razı?” diye sorar. Topluluk ise hep bir ağızdan “Hak razı olsun” ya da “Allah eyvallah” diye yanıt verir.” (Akın, 2020:107).

“Fars. (niyāz) a.1. Tarikat, yol ulusuna, büyüğüne ya da tarikatta, yolda bir makamı temsil eden şeye, yere ve bunlar aracılığıyla Tanrı’ya yalvarma, yakarma biçiminde uygulanan bir ibadet; niyaz ayini, niyaz töreni. 2. Birbirine gösterilen sevgi duygusu; saygı, hürmet. 3. Dilekte bulunma; dileme, rica. 4. Sunulan armağan para.” (Korkmaz, 2016:520).

***Niyaz almak:** Niyaz edenin saygı, hürmet sunusunu kabul etmek.

***Niyaz vermek:** Yalvarmak, yakarmak.

***Niyazcı:** İnanç sistemi içerisinde kurbanacı, sofracı isimleriyle de bilinen niyazcı on iki hizmetten biridir. Cemevine gelen lokmaları ve kurbanları teslim alır. Kurbanları tığlar, lokmaları hazırlar ve lokma merasiminde sofraları açar. Merasimden sonra sofraları kaldırır.

Metinlerde “niyaz” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

evet niyaz edip oturun dar çeken didar görsün didar gören hakka ersin C1/324

elinizi yere niyaz alacaksınız bekliyeceksiniz erkek canlarımız da diz çöksün niyazını alsın C1/430

sağınızdaki solunuzdaki canlardan niyaz alın niyaz alın şöyle omuzdan omuza C2/340-341

kuran okur avaz ile

mümün müslüm niyaz ile C2/403

herkese cemimizin hayırlı uğurlar getirmesini cenabı haktan aşkı niyaz ediyoruz C4/5

kalksın topuğundan tutsun yeri niyaz edin yakın elin topuğuzdan tutun egilin erenler şah aşkına niyaz edin kalkmanın C8/18-19

Ocak

Türkçe Sözlük'te temel anlamı ve mecaz anlamları ile şu şekilde geçmektedir: “1. Ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma vb. amaçlarla kullanılan yer. 2. Şömine. 3. Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet. 4. Kahvelerde, kuruluşlarda çay, kahve vb.nin yapıldığı yer. 5. Yer üstünde veya yer altında cevher çıkarılan yer: Mermer ocağı. Kömür ocağı. 6. Bahçelerde veya bostanlarda her tür meyve ve sebze tohumu veya fidesinin dikimi için ayrılmış toprak çukuru. 7. Aynı amaç ve düşünceyi paylaşanların kurdukları kuruluş veya toplandıkları, görev yaptıkları yer. 8. Yılın birinci ayı, kânunisani. 9. tar. Yeniçeri teşkilatını oluşturan odalardan her biri. 10. Ev, aile, soy. 11. Halk hekimliğinde bir önceki kuşaktan el verme

suretiyle aktarılan bilgileri kullanarak belirli bir şikâyeti veya hastalığı iyileştirdiğine inanılan aile. Ocağı batmak yuvası yıkılmak veya soy tükenmek. Ocağı kör kalmak soyu tükenmek, soyunu devam ettirecek bir çocuğu olmamak. Ocağı sönmek aile dağılmak, yok olmak, çoluk çocuk yok olmak.” (Türkçe Sözlük, 2019:1786) anlamlarıyla verilen ocak sözcüğü Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde cemaat/grup bilincini diri tutan bir kurumdur. Alevi-Bektaşî Türk toplulukları, tarih boyunca toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan Sünnî gruplar içinde varlıklarını sürdürebilmek için nispeten gizli veya kapalı bir toplum yapısı sergilemişlerdir. Ocak kurumu bu kapalı toplum yapısının devamlılığını sağlayan en önemli unsurlardan biri olmuştur (Günşen, 2019:101-102).

Ocak kavramı, ateş kültü ile iç içe geçmiş bir yapıya sahiptir. Ocak kültü zamanla sistemli bir hâle gelerek inanç sisteminin merkezinde yer alan ocak yapılanmasını ifade etmektedir (Erdem Kük, 2023:62). Şamanistlerde olduğu gibi ateş ve ocak kültü Kazak ve Kırgızlarda da en önemli unsurlardandır. Ocak ve ateş kültürüne, Müslüman Kırgız ve Kazakların düğün törenlerindeki ateş ve ocak ritüeli örnek verilebilir. Kırgızların Manas destanında bir gelinin kayınbabasının evine giderken ateşe ve ocağa selam verdiği anlatılmaktadır (İnan, 1976:45).

Türk mitolojisinde ve Türklerin anlam evreninde hem gündelik yaşamda hem de mitik göndermelerle yaşayan “ocak” kavramının etimolojik tahlili şu şekildedir:

“ =ET. oçak~oçık~ocuk (EUTS, 138); Uyg. otçuk, oçuk; OT. oçak (DLT); CC.: oçak (KLS, 143) < òcak < òçak [< òç+ak]

~òcak (Trkm.)

oçak (Uyg.)

oçâk (Özb.)

oçok (Kırg., Uyg.)

oçok ‘saçayak’ (Tel./TAS, 75)

oçuk (Uyg.)

ocağ, ocax ‘yuva’ (Az.)

ocax ‘ovsuncu=efsuncu’ (Az./ ağıl., ADL.II, 425)

ocaxlama ‘tamamiyle, büsbütün’ (Az./ağl., ADL.II, 425)~ojaxlama

ojax ‘nesil, kuşak’ (Az./ağl.)

ojaqqırağı ‘ocak kenarında oturmak için minder’ (Az./ağl.)

oşak (Kzk.)

otçuk (Uyg.)

uçak (TatK.)

usak (Bkş.)

hū°çak (Hlç.) <*hōçaq <*hōtçaq

vucax (Çuv.) (>Çer. ÇLÇ 123: βacak, βoçak)

yuçağ ‘boy, nesil, aile; küçük yerleşim birimi’ (SUyg.) [*hōçaq<*hōtçaq ‘ocak’]

oxoq [<üç+ok ‘ateşin üzerinde kazanın devrilmeden durmasını sağlayan üç çubuk’] (Gülensoy/II, 2007:610-611).

Tarama Sözlüğünde, “ocaq -a urmak ateşe vermek, -ına şu kılamak → -ına şu kıymak, -ına şu şalmak Ocağını söndürmek. -ına şu kıyulmak Ocağı söndürülmek. ... Yurt, -eskisi bir amaç için sürekli bir topluluk oluşturmuşların en eskisi. Bucak bucak, köşe bucak.” (Dilçin, 2009:171) anlamlarıyla verilmiştir.

Alevilik ve Bektaşilik Terimleri Sözlüğünde, 1) Oturulan, barınılan yer; ev, aile, yuva. 2) Evlerin oda ve mutfaklarında ateş yakılan yer. 3) Tekke 4) Ehlibeyt soyu. 5) Dedenin bağlı olduğu soy. 6) Dedelik (Gökbel, 2019:698) anlamlarıyla açıklanmaktadır.

“Genel olarak dedeleri çıkış kaynaklarına göre üç grupta toplamak mümkündür: 1. Dedebabalar: Hacıbektaş Veli yolundan gelenler, Hacıbektaş Veli’nin manevi evlatları, yol evlatları. 2. Çelebiler: Hacıbektaş Veli’nin soyundan gelenler, bel evlatları. 3. Ocakzâdeler: On iki İmam soyundan gelenler.” (Gökbel, 2019:700).

Görülüyor ki ocak sözcüğü Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde temel anlamından sıyrılarak mecazen soy kavramının karşılığı doğrultusunda yalnızca On İki İmam soyundan gelenleri işaret eden bir anlama bürünmüştür.

“Ocaklar Arası Hiyerarşik Teşkilatlanma

Hacı Bektaş Veli Ocağı

↓

Şücaaddin Veli Ocağı

↓

Hasan Dede Ocağı

↓

Şah Kalender Veli Ocağı

↓

Seyit Hacı Ali Türibi Ocağı

↓

Seyit Cibali Sultan

Ocağı

↓

Hacı Mehmed Abdal Ocağı

↓

Seyit Hacı Muradı Ocağı” (Ersal, 2012:211).

Alan araştırması esnasında elde edilen ritüel metinlerinde sözcük şu şekilde geçmektedir:

bizim önceki ocaklarımız gibi ocaklarımız bizim alevi öğretisini ortaya koyan bir dergahlarımızdı şu an bizim ocaklarımız bizim aynı zamanda cemevlerimizi birer eğitim kurumu hâline dönüştürme zorunluluğumuzu ortaya koyuyor C2/172-173

gerçeklerin dergahı on iki post hakkı on iki ocak hakkı ehlibeyitin başı hacı bektâşı veli yardımcın olsun C2/1023

bu mubareklerin hepsi ocakzade ve hünkara bağlı hepsi ve beraber yol yürümüşler C10/374

On Dört Masumu Pak

On Dört Masum-u Pak, Hz. Muhammed'in soyundan olan ve henüz küçük yaşta şehit edilen, Ehlibeyt'in ve On İki İmamların oğulları, on dört erkek çocuğunu karşılayan bir terimdir. Çârdeh-i Ma'sûm-u Pâkân şekliyle de kaynaklarda geçmektedir. Çârdeh sözcüğü Farsça çihârdeh sözcüğünden gelmektedir ve Türkçe karşılığı on dördtür (Noyan, 2006:111). "Masum-u pak" ifadesi, bu on dört kişinin henüz ergenlik sürecine dahi girmemiş, günahsız ve masum olmaları dolayısıyla kullanılmaktadır. İsimleri ise Muhammed Ekber, Abdullah, Abdullah, Kasım, Zeynel, Kasım, Ali Eftar, Abdullah, Yahya, Salih, Tayyib, Cafer, Cafer, Kasım'dır. On Dört Masum-u Pak yerine "Masum-u Paklar" yahut "On Dörtler" terimleri de kullanılmaktadır. Alevi-Bektaşî inanç sisteminde On Dört Masumu Pak, çok küçük yaşta şehit edilmiş olmaları dolayısıyla saflığın ve günahsız oluşun sembol isimleri haline gelmiştir. Schimmel'in yardımcılarının sayısı olarak adlandırdığı 14 sayısı pek çok inanış sisteminde olduğu gibi Alevi-Bektaşî inanç evreninde de önemli bir yere işaret eder. Cemlerde adları daima anılan On Dört Masumu Pak; On İki İmam ve Hz. Muhammet ve kızı Hz. Fatma'ya işaret eder. "Babil'de Nergal'ı ölümler dünyasına geri döndüren 14 tanrı vardır, bunlar yükselen ayın günlerinden türetilmiş olabilirler, ama bu 14, öte dünyanın 7 kapısının iki katına çıkarılması olarak da yorumlanabilir. Katoliklikte bilinen 14 yardımcı aziz grubu, Nothelfer, bu geleneğe ait olabilir. Ama kökenleri ne olursa olsun onlara gösterilen bağlılık, dindarları, başka şapel ve kiliselerin yanı sıra, kuzey Fransa'da güzel barok bir kilise, Vierzehnheiligen (14 aziz) inşa etmeye yetmiştir. Buradan, Şii İslam'daki 14 masum ermişe de geçebiliriz." (Schimmel, 2000:231).

Korkmaz çalışmasında "Her türlü yanılığdan ve günah işlemekten bağışlanmış olan Hz. Muhammet, kızı Hz. Fatma ve On İki İmam'a verilen ad." (Korkmaz, 2016:524) şeklinde tanımlarken Gökbel, "Alevi-Bektaşî kültüründe, On İki İmam dışında, hemen hemen dua ve gülbanklarda toplu olarak saygıyla anılan bazı isimler vardır. Hz. Peygamberin soy torunlarından olup henüz küçük yaşlarda şehit edilen masum on dört kişi. Alevi-Bektaşîler, masum kelimesinin anlamını, halkın anladığı gibi küçük, ergenlik çağına girmemiş tarzında anlamışlar, bu nedenle de On İki İmamın ergenlik çağına girmeden şehit edilmiş olduğu rivayet edilen on dört erkek oğluna, on dört masum demişlerdir." (Gökbel, 2019:704) bilgilerini vermektedir.

Alan araştırmasında elde ettiğimiz metinlerde şu şekilde geçmektedir:

on dört masumu pak diyoruS sıfır yaş ile üç yaş arası kerbelada şeyit edilen ehli beytin çocuklarıdır C1/63

yā ali inayet edin yā on iki imamlar yol gösterin yā on dört masumu paklar yardım edesiniz C2/279

on dört masumu pak on yedi kemerbäst yetmiş iki şeyidi şuhadanın aşkına C3/68

kırkların üçlerin beşlerin yedilerin on iki imamların on dört masumu pakların on yedi kemerbestlerin kırkların ehlibeyt erenlerin ... ayırma yārabbî C4/39

on dört masumu pak on yedi kemerbest efendilerimizin gatarlarından didarlarından ayırmaya C5/33

On İki Hizmet

Alevi-Bektaşî inanç dairesindeki ibadetlerin temelini cemler oluşturmaktadır. Cemler, pek çok mitolojik ve tasavvufî anlatıyı içinde barındıran kutsal törenlerdir. “Alevî cem ritüellerinin de aşamalar halinde Miraç, Kırklar Cemi ve Bezm-i Elest’i (ilk yaratılış) konu edinen mitik ve aynı zamanda tasavvufî anlamlar ihtiva eden anlatıların yeniden canlandırılmasından ibaret olduğu görülür.” (Akin, 2020:199). Cem ritüeli esnasında gerçekleştirilen hizmetlerin Kırklar Cemi’nde, Kırklar tarafından gerçekleştirildiği kabul edilmektedir. Cemler, Kırklar Cemi’nin sembolik bir yansıması ve canlandırmasıdır. Her cem en az on iki hizmet yapıldıktan sonra tamamlanır. Bazı bölgelerde hizmet sayısı yirmi dörde kadar çıkmaktadır. Dede on iki hizmetin sahiplerini On İki Hizmet deyişiyile çağırır ve hizmet sahipleri topluca dara dururlar.

1. Mürşid (Dede, Baba): Cemi yönetme görevi vardır.
2. Rehber/ Mürebbi: Görgüsü yapılanlara ve ceme katılanlara yol gösterme görevi vardır.
3. Gözcü (Eşikçi): Cemin düzenini sağlama görevi vardır.
4. Çerağcı (Delilci): Çerağ uyandırma ve meydanı aydınlatma görevi vardır.
5. Zakir (Sazandar, Kamber, Güvende, Güvender, Aşık): Saz eşliğinde deyiş, düvaz, miraçlama okuma, söyleme görevi vardır.
6. Süpürge (Selman, Selman-ı Ferraş, Ferraş, Carcı): Meydanı silme, süpürme, temiz tutma görevi vardır.

7. İznikçi (Meydancı): Postları kurallarına göre yerleştirme, saklama ve cemevinin temizliğini sağlama görevi vardır.
8. Niyazcı (Kurbancı, Kasab-ı Cömert, Sofracı, Lokmacı): Kurban tığlama ve yemek işlerine bakma görevi vardır.
9. Sakacı (Sucu, Dolucu, Şerbetçi): Cem esnasında canlara su dağıtma görevi vardır.
10. İbrikdar (İbrikçi, Tezekar, Tezekkar): Mürşidin el yıkamasında ve sofranın sonunda el temizliğini sağlama görevi vardır.
11. Peyk (Pervane, Haberci): Cem yapılacağını canlara duyurma görevi vardır.
12. Kapıcı (Bekçi, Ayakçı): Cemin ve ceme katılanların güvenliğini sağlama aynı zamanda canlar ceme gelince boş kalan evlerini gözetleyip, koruma görevi vardır.

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

biz daha sohPet aşamasındayız on iki hizmete başlamadık bunda yanlışı yok çoğu yerde az önce yaptığımız on iki hizmet duasını da on iki hizmetlerle beraber yaparlar C1/327-328

hizmet sahipleri çıksın on iki hizmet görenler kemerbest bağlayanların hepsi çıksın bismişah allah allah C1/848

On İki İmam

On İki İmamlar, Hz. Ali ile Hz. Fatma'nın soyundan gelen ve Ehlibeyt'in soyunun devamı olan kutsal şahsiyetlere verilen isimdir. On İki İmam; Hz. Ali, oğulları İmam Hasan ve İmam Hüseyin ile onun soyundan gelen dokuz kişiden müteşekkildir. Alevi-Bektaşî inancında, On İki İmamlara derin bir sevgi ve bağlılık gösterilir. Alevi-Bektaşîlerin ibadet pratiklerinde On İki İmamların isimleri sıkça anılır. Bu isimlerin sıralanmasında hiyerarşik bir sıralama söz konusudur ve sözlü kültür geleneği içerisinde devredilmesine karşın icra sırasındaki sıralamada genellikle bir aksama söz konusu olmaz. Hacı Bektaş Veli'nin soyunun Hz. Ali'ye bağlanması ve On İki İmam'ı benimsemek gelişigüzel bir durum değildir, burada çok eski dönemlerden beri kutsal sayılan "12" sayısının izlerini bulmak mümkündür (Eyuboğlu, 1992:195).

12 sayısının geniş bir anlam evrenine işaret ettiğini belirtmek gerekmektedir. Etrükslerden tutun da Yahudi-Hristiyan-İslami gelenekte pek çok yansımasını bulduğumuz

12 sayısı Şii gelenekte de kendini göstermektedir. “Burada, topluluğun gerçek liderleri olan imamlar zincirinin izi, Hazreti Muhammed’in torunlarından on ikinci imama dek sürülebilmektedir-bu nedenle adları On İki Şia’dır (1501’den beri İran’ı yöneten grup). On ikinci imamın (bazı eleştirel tarihçiler var olduğundan bile kuşkulanmaktadır) 874 yılında henüz çocukken gizemli bir şekilde ortadan kaybolduğunu düşünürsek bu çizginin ne oranda tarihsel gerçeği yansıttığına karar vermek güçtür. Bununla birlikte On İki Şiaçılara göre, o, saklanmıştır ve şu anda adaletsizlikle dolu olan dünyaya adalet getirmek için yeniden ortaya çıkana dek temsilcileriyle dünya işlerine kılavuzluk yapmaktadır. Bu nedenle Şii bilginlerin ve şairlerin 12’ye özel bir önem vermeleri şaşırtıcı değildir. Örneğin 1317 yılında idam edilen İranlı tarihçi ve bakan Reşidüddin, hamisi Moğol hükümdarı Olcaytu 12 İmamcılığa döndüğünde, 12’nin büyük erdemlerine dair bir kitapçık yazmıştır.” (Schimmel, 2000: 222-223). On iki sayısının sembolik kullanıma Bektaşilerin, eteği belden biraz aşağıda kolsuz bir yelek olan haydariyenin üst tarafına kutsal yerleri ziyaret esnasında takılan necef ya da Yementaşından küçük yuvarlaklar olan habbelerin on iki tane olması örnek verilebilir. Ayrıca teslim taşı denilen ve boyna takılan taşlar on iki çukurludur ve on iki imamı simgelemektedir (Çoruhlu, 2011:228).

“Hz. Muhammed’in kızı Hz. Fâtıma ile Hz. Ali’nin soyundan gelen on iki kutsal kişi. Alevi-Bektaşî kültüründeki On İki İmam, *velâyet sahipleri* sıfatıyla son derece önemli bir yer tutar. Özellikle edebî mahsullerde düvaz, düvaz-imam, düvazdeh-imâmân başlıklı On İki İmamı anlatan nefesler, ayinlerde özel bir dikkat ve saygı ile tekrar edilir.” (Gökbel, 2019:710).

On İki İmam şu şekilde sıralanır: 1. İmam Ali (598-561); Hz. Muhammet’in amcasının oğlu ve damadı, ilk imam. 2. İmam Hasan (624-670); Hz. Ali’nin büyük oğlu, ikinci imam. 3. İmam Hüseyin (625-680); Hz. Ali’nin ikinci oğlu, üçüncü imam. 4. İmam Zeynel Abidin (659-719); Hz. Ali’nin torunu, üçüncü imam Hüseyin’in oğlu, dördüncü imam. 5. İmam Muhammet Bakır (677-733); Zeynel Abidin’in oğlu, beşinci imam. 6. İmam Caferi Sadık (699-765); İmam Muhammet Bakır’ın oğlu, altıncı imam. 7. İmam Musa Kâzım (645-799); İmam Caferi Sadık’ın oğlu, yedinci imam. 8. İmam Ali Rıza (765-818); İmam Musa Kâzım’ın oğlu, sekizinci imam. 9. İmam Muhammet Taki (811-835); İmam Ali Rıza’nın oğlu, dokuzuncu imam. 10. İmam Ali Naki (829-868); Muhammet Taki’nin oğlu, onuncu imam. 11. İmam Hasan Askeri (846-874); Ali Naki’nin oğlu, on birinci imam. 12. İmam Muhammet Mehdi (870-878); Hasan Askeri’nin oğlu, on ikinci imam.

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

katerlendim aşk kervanı giderim

on iki imamları virdin ederim C1/281

allah rızası için ibadete girdik on iki imam cafer yoluna C1/505

on ikiler kimdir on iki imamlardır C1/12

yā ali inayet edin yā on iki imamlar yol gösterin C2/279

üçlerin beşlerin yedilerin on iki imam on dört masumu pak on yedi kemerbest
efendilerimizin gatarlarından didarlarından ayırmaya C5/33

on iki imamlara indi bu kurban

erenler evliyâlarda kırklar yediler

on iki imamların kurbanı ben C12/37-39

On Yedi Kemerbest

17 sayısı, Türk Alevi-Bektaşî tarikat geleneğinde çok sık ortaya çıkar. Tarikatın önde gelen dinsel şahsiyetlerinden Ali bin Ebu Talib'in 17 eşlikçisi vardı ve günde 3 defa olmak üzere 17 defa dua ederlerdi. Bir de 17 Türk loncasının koruyucu evliyalı olarak 17 evliya vardır (Schimmel, 2000: 241). Gülbank ve dualarda On İki İmam, On Dört Masumu Pak ve On Yedi Kemerbest birlikte anılmaktadır. Kemerbest, geline kemer kuşatılmış, hizmet görmeye hazır kişi anlamlarına gelmektedir. Miyân-beste sözcüğü de bu anlama gelmektedir (Noyan, 2006:117). Bele kuşatılan bu kemer, inanç sistemi içerisinde kutsal emanetlerden biridir. Kemerbest, ikrâr kavramı ile ilişkili bir terimdir. Alevi-Bektaşî inancında ikrâr verip nasip alan kişinin beline bağlanan kemere verilen isimden dolayı, ikrâr sahibi kişi de bu şekilde anılır. “On Yedi Kemerbest” ise Hz. Ali'nin kemer kuşattığı, yani ikrarlarını alarak yola girmelerine vesile olduğu, Hak aşığı, Ehlibeyt ile birlikte savaşan, çoğu şehit düşmüş on yedi savaşçının isimlendirmesidir.

“Alevi-Bektaşî inancında çok farklı şekillerde yorumlanmakta ve tam olarak bilinmemektedir. Bir geleneğe göre, Hz. Ali, seferlere çıkarken on yedi erkek evladının bellerine kendi elleriyle kemer kuşatıp kendisiyle birlikte savaşa sokarmış ki kaynaklar bunu çok tutarlı görmezler. Zira kaynaklar, Hz. Ali'nin kendisiyle birlikte savaşa (Cemel-

Sıffın) üç oğlu Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Muhammed b. el-Hanefiyye'nin katıldığını teyit ederler. (...) Yaygın kanaate göre, on yedi kemerbest, başından beri İslam'ın yayılıp güçlenmesi için Hz. Ali ve ehlibeyte yardımcı olanlara verilen isimdir. Bunlar, Hz. Ali'ye temiz gönülle bağlandıkları ve gerek onun için gerekse onun çocukları için canlarını seve seve vermeye razı olduklarından dolayı "ehlibeyt kemer best" olarak anılırlar. Bunlar "On Yedi Kemerbest-i Handan" olarak da bilinir. Bunlar Hz. Ali'ye candan bağlı olup çoğu onun uğruna şehit olduğu için Bektaşî erkânı içinde On Yedi Kemerbest olarak genellikle bu şahısların isimlerinin geçtiği görülür.

1. Selman-ı Farisi/Selman Pâk: Lakabı Abdullah olup yüz elli yıl kadar yaşadığı rivayet edilir.
2. Muhammed b. Ebubekir: Hz. Ebubekir'in oğludur. Hz. Ali tarafından Mısır'a vali tayin edilmiştir. Çarpışma sırasında şehit edilmiştir ve mezarı Kahire'dedir.
3. Malik Eşter bin Haris: Hz. Ali'nin Mısır valisidir ve zehirlenerek öldürülmüştür.
4. Ammar bin Yasir: İslamiyet'e büyük hizmetleri olmuş, 94 yaşında Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur. Cenaze namazını Hz. Ali kıldırılmıştır.
5. Veysel Karani: Hz. Ali'ye biat etmiş ve Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur.
6. Ebu Zerri'l-Gıfârî (Cüdebin Cinade): İslamiyet'i ilk kabul edenlerdendir. Hicretin 32. yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Nakış-ı dil Valide Mescidi yanında yatmaktadır.
7. Huzeyme bin Haris: Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur.
8. Abdullah bin Bedil Hazaî: Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur.
9. Abdullah bin Hadiyü'l-Haris: Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur.
10. Ebu'l-Heysem et-Tehanî: Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur.
11. Haris-i Şeybanî: Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur.
12. İbn-i Utbe bin Ebî Vakkas: Sıffin Savaşı'nda şehit olmuştur.
13. Muhammed ibn-i Ebu Huzeyfe: Mısır'da vazifeli iken şehit edilmiştir.
14. Kanber Ali (Ebu Ali Reyhaneyn): Hz. Ali'nin azatlı kölesidir. Zalim Haccac bin Yusuf tarafından şehit edilmiştir.

15. Mürtefi bin Vezzâ: Sıffîn Savaşı'nda şehit olmuştur.

16. Sa'd ibn-i Kays Hemedanî: Sıffîn Savaşı'nda şehit olmuştur.

17. Abdullah ibn-i Abbas: Sıffîn Savaşı'nda şehit olmuştur.” (Gökbel, 2019: 716-718).

Kazak baksaları, hastaları tedavi ederken “dağ ve nehirlerin on yedi kamı”ndan bahsetmektedirler. Alevilik-Bektaşilikte doğa kutsaldır ve her canlının ruhu vardır. Yersu kültürüyle de koşutluk barındıran bu durum on yedi kam ve on yedi kemerbest paralellikleriyle de dikkate değerdir (Eröz, 1992:30).

Metinlerde “On Yedi Kemerbest” şu şekilde geçmektedir:

üçlerin beşlerin yedilerin on iki imamların on dört masumu pakların on yedi kemerbestlerin kırkların ... bizi bağışla C1/751

üçlerin beşlerin yedilerin on iki imamların on dört masumu pakların on yedi kemerbestlerin kırkların ehlibeyt erenlerin ... ayırma yârabbi gerçeğe hû C4/39

on dört masumu pak güruhu naci

on yedi kemerbest derdim ilacı C5/765

Oruç

Nefsin terbiyesine yönelik bir ibadet formu olan orucun tanımına ilişkin *Türkçe Sözlük* içerisinde şu ifadeler yer alır: “Far. rûze 1. din b. Tanrı'ya ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre kendini alıkoyma. 2. mec. Çok sevilen veya istenen şeylerden uzak durma.” (Türkçe Sözlük, 2019:1859). Oruç, doyumsuzluğu sorgulama ve kendinde olanla yetinme becerisi kazandırma noktasında işlevsel bir ibadet pratiği olma özelliği gösterir.

“Hacı Bektaş Veli, Makalat-ı Gaybiyye ve Kelimat-ı Ayniyye adlı eserinde orucu üç derece olarak tanımlar. Ona göre oruç üç derece olup birincisi halk (avam) derecesi, ikincisi seçkinler (havas) derecesi ve üçüncüsü ise seçkinlerin seçkini derecesidir. Birinci derece orucu, karnı ve cinsel organları orucu bozan şeylerden korumaktadır. İkinci derece orucu, gözü namahreme bakmaktan, kulağı uygun olmayan sözleri duymaktan ve dili haksız konuşmaktan korumaktadır. Üçüncü derece orucu ise peygamberlere ve evliyalara mahsustur ki bunlar günlü Hak'tan başka her şeyden korurlar.” (Gökbel, 2019:719).

Orucun tasavvufi literatürdeki karşılığı: “Bir kimsenin tarikat, yol sırrını, yol bilgisini, yol erkânını açıklamaktan kaçınma, sakınma eylemi.” (Korkmaz, 2016:531) şeklinde yorumlanabilir.

Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde oruç, iki ayrı dönemde tutulur. Öncelikle Hz. Hüseyin ve yandaşlarının Yezit tarafından katledilmesinin yasını tutmak amacıyla tutulur. Muharrem ayı içerisinde oruç tutulur ve bu günlere matem günleri de denmektedir. Muharrem orucunun tutulduğu Muharrem ayında Alevi-Bektaşîlerin sosyal hayatını etkileyen çok sayıda inanma ve kaçınma mevcuttur. Sembolik bir yas süreci olarak geçirilen bu dönemde, haz duygusundan uzak durarak nefsi eğitmek esastır. Her türlü eğlenceden uzak durulan bu dönemde, et kesilmez ve tüketilmez. Büyük ve şenlikli iftar sofraları kurulmaz. Kesici aletlerin, Kerbela’da Hz. Hüseyin’in başının kesilmesi hadisesini anımsatması dolayısıyla bıçak ve kesici aletler, Muharrem orucu süresince tabu nesnesi olarak görülür ve bu dönemde bıçakla kesilmesi gereken sert gıdalar tüketilmez, bıçak ele alınmaz. Aynı gerekçelerle, sakal tıraşı da olunmaz. Ortak bir ruh ile Hz. Hüseyin ve diğer tüm şehitler anılır. Bu oruca On İki İmamlar orucu da denmektedir ve on iki gün oruç tutulmaktadır. Oruç bitiminde aşure yapılarak dağıtılır. Bir diğer oruç ise Hızır Orucudur. Her yıl şubat ayının ikinci perşembe günü Hızır günüdür. Oruç 3 gün tutulur. Üçüncü gün perşembeye denk gelecek şekilde tutulur. Orucun sonunda Hızır Cemi yapılır.

Alan araştırmasında elde ettiğimiz metinlerde “oruç”, şu şekilde geçmektedir:

yârabbi senin rızan için oruç tuttuk hasan hüseyin için gözyaşı döktük C1/583

muh^oarrem ayında yas tutmak oruç tutmak hak mı ‘hâk’ C4/54

muharrem oyunda yas çekmek oruç tutmak hak mı ‘hak’ C4/77

tutmadınız oruç ibadetiniz eksik sayılır o bakımdan mümkün mertebe elinizden geldiğince gücünüzün yettiğince salınız el verdiğince C4/133

allahım tuttuğumuz oruçlarımızı yaptığımız ibadetlerimizi kâstiğimiz kurbanlarımızı ... niyazımızı ... hakkın divanında kabul eyle C6/7

Peyik

Cemde on iki hizmetten biri olan peyik, pervane ya da haberci olarak da adlandırılmaktadır. Cem yapılacağı haberini komşulara, cemaate ulaştırma görevini yerine getirmektedir (Korkmaz, 2016:557). Mürşid ile canlar arasında elçilik (habercilik) görevini

yürütür. Cem süresince semaha kalkacak onları meydancıya bildirerek yardım eder (Gökbel, 2019:737).

Metinlerde “peyik” şu şekilde geçmektedir:

haber bekler peyik sana haber olsun C1/8

mümün müslüm hep bacılar

peyik sana haber olsun C2/396

mümünler müslüm bacılar

peyik sana haber olsun C5/557

Pir

Türkçe Sözlük'te, “Far. pîr 1. Yaşlı, koca, ihtiyar kimse. 2. Bir tarikat veya sanatın kurucusu. 3. zf. Adamakıllı, iyice. 4. mec. Herhangi bir konuda, bir meslekte deneyim kazanmış, eskimiş kimse, guru. pir aşkına ‘karşılık gözetmeden veya karşılık görmeden tam inançla, gerçek bir sevgi ile’ anlamında kullanılan bir söz: İki ay pir aşkına çalıştık. pir ol! şaka ‘çok yaşa, var ol’ anlamında kullanılan bir beğenme sözü.” (*Türkçe Sözlük*, 2019:1925) anlamları verilen kavram, Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde Tanrı bilgisine ulaşmış, Tanrı sevgisini kazanmış kişidir; yol göstericidir, mürşittir. Müritlerin doğru yolu bulmalarına ve o yolda ilerlemelerine yardımcı olan kişidir. İmam Cafer-i Sadık Buyruğu’nda ise, pirin kâmil, olgun bir kimse olması gerektiği ifade edilmekte ve kemal derecesine yükselmeyen, her haliyle örnek olmayan bir kimsenin başkalarına yol göstermesine, irşat etmesine imkân olmayacağı görüşüne yer verilmektedir. Pirin dört kapıyı, kırk makamı, sebebini, türlerini, rükûnlarını, farzlarını, sünnetlerini, nafilisini ve ne şekilde uygulanacaklarını bilmesi gerekmektedir. Pir, ilmi, irfanı ve görgüsüyle saygın bir şahsiyettir (Gökbel, 2019:738-739). Alevi-Bektaşî inanç sisteminde Hünkar Hacı Bektaş Veli en yüksek mertebedeki pir kabul edilmektedir (Korkmaz, 2016:557-558).

Metinlerde “pir” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

şah hatâyım pire geldim hağ süre geldim C1/8

kırklar meydanında mürşüt pir rehber ... hizmet sayiplerinin şefâtı üzerinizde hazır ve nâzır olsun C1/11

muhammet pirimiz ustadımız hünkar hacı bektâşı velî C1/306

Kalk bakalım ne gördün ne eyledin er gördüm pir gördüm er hak mı ‘hâk’ pir hak
mı ‘hâk’ C4/51-52

kırkların ceminde süpürgeciydik süpürgecinin piri selman kör olsun mervan
C6/19

Pir Sultan Abdal

Horasan’dan Azerbaycan’daki Hoy kazasına ardından Anadolu’ya gelmiş olan Türkmen bir aileye mensup olduğu düşünülen Pir Sultan Abdal’ın asıl adı Haydar’dır.

“Halk söylenceleriyle birlikte kızı Senem’in bir şiirinde ozanın Sivas ili Yıldızeli ilçesi, Banaz köyünden olduğu anlaşılmaktadır. Alevi toplumunun tarihi ve kültürü üzerinde büyük etkisi olan adlardan birisidir. Alevi yolunu birçok yönüyle şiirlerine yansıttığı görülür. Sivas’ta asılarak idam edilmiştir. Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmiyor. XVI. yüzyılda yaşadığı ve bu yüzyılın ortalarında idam edildiği tahmin ediliyor.” (Gökbel, 2019:742).

16. yüzyılda yaşamış olduğu düşünülen Pir Sultan Abdal, Yedi Ulu Ozan’dan biridir. Diğer halk şairlerinin aksine Divan edebiyatından etkilenmemiş, Hak-Muhammet-Ali, Ehl-i Beyt, On İki İmam üzerine şiirler yazmıştır. Aynı zamanda toplumsal meselelerle ilgili de yazdığı görülmektedir. Deyişlerinde Türk kültürünün ve Alevi-Bektaşî inancını işlemiştir. Osmanlı bürokrasisine karşı duruşu ve verdiği eserlerin halk arasında oluşturduğu bilincin tepki çekmesi nedeniyle Hızır Paşa tarafından idam edilmiştir. Ölümünün ardından yazdıkları etkisini kaybetmemiş ve onun hayat görüşünü kendine düstur edinmiş insanlar tarafından Anadolu halk kültüründe yaşatılmaya devam etmektedir.

Metinlerde “Pir Sultan Abdal” şu şekilde geçmektedir:

ben nasıl varayım hak divanına pir divanına pir sultan abdalım gılarım zarı yüküm
C3/333

pir sultan abdalım ben bir fuhara

acep bulunur mu derdime çare C5/746

pir sultan abdalım da dünya durulmaz

gitti giden ömür geriye gelmez C6/105

pir sultan abdalım böyle mi olacak beklerim yolunu yavrum gelecek C10/284

Post

“Far. püst 1. Tüylü hayvan derisi. 2. mec. ve esk. Tarikatlarda şeyhlik makamı: Hacı Bektaş postu. 3. mec. Makam.” (Türkçe Sözlük, 2019:1940). Bir makamı temsil eden post, tarikat yolunda, yolda bir aşamayı, bir makamı simgeleyen ve seccade olarak algılanan, pirin, dedenin ya da babanın oturduğu tabaklanmış tüylü deriye denmektedir (Korkmaz, 2016:569-570). “Alevi-Bektaşî süreğinde On iki İmama bağlılık sonsuz bir görünüm sergilemektedir. Bunun için tarikattaki postlar da buna göre belirlenmiştir. Her imamı simgeleyen bir post düşünülmüş, böylece on iki post var edilmiştir.” (Gökbel, 2019:747). Post bir makamı temsil etmektedir. Muhip olan bir posta oturmakla makam sahibi olmuştur. Artık Erenler Meydanında onun da bir yeri vardır (Noyan, 2006:369). İnanç sistemi içerisinde post kutsaldır ve cem ibadeti esnasında postun serilmesi ve kaldırılması bir ritüele tabiidir. Postun başında dede-baba da denilen mürşit oturmaktadır. Post serildikten sonra gülbank okunur. Mürşit konumundaki dede-baba postun duasını okuyarak postun başına geçer. Ayin-i cemi yürüten dedebaba, Horasan postunu temsil eden (halife) postunda oturur. On iki post ise şunlardır:

1. Baba Postu: Horasan postu (Hacı Bektaş-ı Veli)
2. Aşçı Postu: Seyyid Ali Sultan postu
3. Ekmekçi Postu: Balım Sultan postu
4. Nakib Postu: Kaygusuz Sultan Abdal postu
5. Atacı Postu: Kanber Ali postu
6. Meydancı Postu: Sarı İsmail postu
7. Türbedar postu: Kara Donlu Can Baba postu
8. Kilerci Postu: Hacım Sultan postu
9. Kahveci Postu: Şah Şazeli postu
10. Kurbancı Postu: İbrahim postu
11. Ayakçı Postu: Abdal Musa postu
12. Mihmanevi Postu: Hızır peygamber postu (Gökbel, 2019:748)

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

erenlerin postu geldi hizmetler yerini aldı mümün müslüm cümlesi ikrar verdi
ikrarınız dāyim ola hak didarı göresiniz post sahiplerinin ... cümlemizin üzerinde
hazır ve nāzır ola C1/498-500

hünkar hacı bektāşı veli bu post muhammet mustafanın imamı aliye lurtazanın
postudur bu post imamı hasan müşteba imamı hüseyin deşti kerbelanın postudur
bu post zeynel ābānın muhammet bākılı bekānın caferi sıtkı sefanın postudur bu
post musayı kazımın ... şah horasanın postudur bu post muhammet tākinin imam
aliye nākinin postudur bu post hasan askeri gazinin ... sahip livanın postudur bu
post pirimiz hünkar hacı bektāşı velinin postudur bu post yerini aldı C1/841-842-
843-844-845-846

nārına perde olsun dest post allah eyvallah nefes pirdedir bismişah allah allah post
kadim ola post üzerinde yapacağımız hizmetleriniz kabul yüzünüz ak gönlünüz
pak ola C5/593-594

Rehber

Türkçe Sözlük'te, "Far. rehber 1. Kılavuz. 2. mec. Birinin doğruyu bulmasına yar-
dımıcı olan, yol gösteren kimse veya şey, delil." (Türkçe Sözlük, 2019:1970) anlamlarıyla
kayıtlı olan rehber kavramı, Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde, yola girenlere (aday-
lara) önderlik, yol göstericilik görevini yapan kimselere denir. Cemdeki on iki hizmet
sıralamasında yer alan dedenin yöneteceği törenleri hazırlama, yola girecek canlara yolu
öğretme, yardım etme görevlerini üstlenen kişilere (Gökbel, 2019:755) verilen addır.
Yola girecek kişi Hak yolunda ilerlerken kendine bir rehber edinir. Rehber kapı açan, yol
gösteren kişidir, hizmet sahibidir. On İki Hizmet sahiplerinden rehber postu Hz. Ali'nin-
dir.

Metinlerde "rehber" sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

şaktan bize nağme geldi

rehber sana haber olsun C5/517

evvel emanet budur ki hū hū hū

piri rehberi tutasın

kadim erkana yatasın hū hū hū C5/860

yediler yedisini rehber bilip sarıldım C5/1134

pir rehber haqqı haq mıdır 'haktır' C8/23

musa kazım rıza yolun rehberi C10/525

Saka

Sucu, sakacı, dolucu ve şerbetçi de denilen saka, Ar. saqqā 1. Evlere çeşmeden su taşımayı iş edinmiş olan kimse. 2. Kırsal bölgelerde sulama işlerini düzenleyen ve denetleyen kimse (Türkçe Sözlük, 2019:2011) anlamlarını taşımaktadır. Saka hizmetini gören kişiye saki de denmektedir. Alevi-Bektaşî şiirlerinde sıkça geçen sözcük, mey sunan, içki dağıtan, yeni bir hâl ve cezbe kazandıracak Hakikat bilgisini (ilm-i ledün) sunan kişi anlamlarına gelmektedir. Hz. Ali de Kevser Sakisi olarak bilinmektedir (Noyan, 2006:635). Alevi-Bektaşî inanç sisteminde, cem töreni esnasında görevli olan on iki hizmet sahibinden birini ifade etmektedir. Cemden önce şerbet hazırlar. Şerbetleri ve suları kaplarına doldurup hazır hâle getirir (Nevruzda süt hazırlar). Cem süresince susayan canlılara su verir. Şerbet dağıtımında, dağıtma görevini yapar. Boş zamanlarında niyazcıya (sofracı) yardım eder. Abdest alacak olanlara ibrik, leğen ve havlu ile hizmet vererek abdest almalarını sağlar (Gökbel, 2019:773). Aynı zamanda Hz. Hüseyin ve yandaşlarının Kerbelâ'da susuz bırakılmasına bir anıştırma olarak cem esnasında saka, suyu dağıtırken Yezit'e lanetler okunur. İçilen her damla su Hz. Hüseyin içindir.

***Saka suyu:** "1. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit olmadan önce döktüğü gözyaşını sembolize eden su. 2. Sembolik olarak içilip bilgiyle yıkanma anlamında iç abdesti aldırın su. 3. İçel bölgesindeki Tahtacılar da içeri cemleri ile muharrem orucunun sonunda akşam yapılan cemde yemekten sonra sakkacı tarafından Kerbelâ'da susuz şehit düşen İmam Hüseyin aşkına dağıtılan su." (Gökbel, 2019:773).

Metinlerde "saka" ve "sakacı" şu şekilde geçmektedir:

muhammet alinin yolu hüseyine geldi dolu sakacıya haber C1/5

doldur ver engürün tası

sakacıya haber olsun C2/400

canlar aranızda saka suyu içenler de olacak içmeyenler de olacak içmeyenler içenlere içenler de içmeyenlere haklarını helal etsin C2/919

sakacılar saka suyu konurken hiç kımıldamıcaksınız herkes dara dursun himmet eyle C4/199

doldur ver engürer tası

sakacıya haber olsun C5/563

Secde

Namazın farzlarından biri olan secde, boyun eğmek anlamını taşımaktadır. İslamiyet'te Tanrı'dan başkasına secde etmek haramdır. Alevi-Bektaşî inanç sisteminde secde, "özünü dara çekmek" deyimiyile açıklanabilir. Kişi Tanrı'nın önünde tüm sıfatlarından sıyrılarak boyun eğer ve hem kendiyile hesaplaşır hem de Tanrı'ya sığınır. Ayrıca secde etmek, secde davranışıyla bir makamı ya da o makamı temsil eden şeyi, kimliği kutsamak (Korkmaz, 2016:591) anlamını da taşımaktadır.

Türkçe Sözlük'te, Ar. secde din b. Genellikle namaz kılarken alnı, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum (*Türkçe Sözlük*, 2019:2053) anlamıyla kayıtlıdır.

Secde şu şekilde gerçekleştirilir: "Secdede, ellerin iç kısmı yere konmaz. Başparmak dışında kalan parmaklar avuca doğru bükülerek, bu parmakların dış tarafıyla açık durumdaki başparmağın iç tarafı yere dokunudurulur; dizler bükülür ve sol diz yere dayanır; önce sağ göz, sonra sol göz, ardından da alın yere değdirilir. Bu işlemler bitince ayağa kalkılarak niyaz duruşuna geçilir. Namazda, secde edilecek yere Kerbelâ toprağı konur. Yaşlılar, secdeyi ayakta niyaz ile de yapabilirler." (Gökbel, 2019:783-784).

Metinlerde "secde" şu şekilde geçmektedir:

erenler geldi sır verdi secdeye geldi gayibe iman verdi C4/50

ahmak sofü diz çöker de okuyup ihlasını

secde etmez dilārāya mecnun u leyla nedir C5/119

mümün müslüm dar olup secde dursun tüm hizmetler yerini bulsun C5/592

esmanın hüsnanın hürmeti hakkı için sejdeye başını koyup varlığını varlığında yok eden canları rahmetin ve kereminle lütfuna mazhar eyle C5/845

Selman

“Ar. (selmani<selman-ı Farisi ya da Selman-ı Pak’ın adından) a. Niyaz kabul eden gezginci derviş.” (Korkmaz, 2016:592). Selman-ı Pak veya Selman Farisi, Kırklar Cemi’ndeki Kırklardan biridir. Kırklar Cemi esnasında orada olmayan “Selman-ı Pak Parsta’tır” diye anlatılan kişidir. Kırklar Cemi anlatısında, Hz. Ali’nin kendi kanını akıtarak Kırkların bir olduğunu gösterdiği keramet sonucu herkesin kanının akmasıyla Selman’ın bir damla kanıda camdan içeriye doğru akar. Selman-ı Pak, adından da anlaşılacağı üzere temizliğin sembolüdür. “Cemlerde meydanı süpürmek, el suyu dökmek ve sofaları serip yemek süresince ihtiyaçları karşılamakla görevli hizmet sahibi.” (Gökbel, 2019:787).

Metinlerde “Selman” şu şekilde geçmektedir:

süpürgeyi süpürdü selman kör olsun yezidi mevrân C1/317

kırkların ceminde pirimiz üstadımız ibriktâr selmanı pak C1/493

hizmet verildi selmana

süpürgeciye haber olsun C2/383

süpürgecinin piri selman kör olsun mervan yardımcılarımız olsun on iki imam C6/19

bir üzüm danesi koydu hū hū hū

selmanın keşküllahına C10/570

Semah

Türkçe Sözlük’te “Ar. semā^c Alevi ve Bektaşî topluluklarında yaygın olan ve müzik eşliğinde uygulanan tören nitelikli oyun.” (Türkçe Sözlük, 2019:2063) şeklinde tanımlanan semah, Semah, tasavvufi görgüde yeri olan vecd ile kendinden geçerek Allah’a ulaşma yolunda aracı olan bedensel hareketler toplamına işaret eder. Alevi-Bektaşilikte semahın Kırklar Cemi kaynaklı olduğuna ve semah dönen ilk kişinin Miraç’tan dönüşünde Kırkların arasına katılan Hz. Muhammet olduğuna inanılır. Semah, cemdeki on iki hizmetten biridir. Bu salt müzik eşliğinde yapılan bir dans değildir. Hizmet sahiplerinin kadın ve erkek birlikte gerçekleştirdiği kutsal bir ritüeldir. Kadın ve erkeğin birlikte semah dönmesi aslında doğa ile insanın zorunlu uyumundan ve semahların, kökünde konar-

göçer toplumların dinsel oyunları olmasından kaynaklanmaktadır (Bozkurt, 1995:24). *Çark dönmek* veya *çarka dönmek* de denmektedir. Semahlar ağırlama, canlanma, yeldirme bölümlerinden oluşmaktadır. Başlıca semah türleri arasında, Çoban Baba semahı; Miraçlama; Ali Nur semahı; Kırklar semahı; Gençler semahı; Hacı Bektaş semahı; Turlar semahı sayılabilir.

Alevilik-Bektaşilik üzerine yapılmış akademik çalışmalarda “semah” şu şekilde açıklanmaktadır:

“Semah, Alevi-Bektaşî dinsel söylence ürünlerinin sanatsal biçimlendirilişidir; bu da ortodoks dinde sonun başlangıcı ve felsefi dinin doğuma hazırlanmasıdır. Çünkü burada doğa üstü güçlerin insansal olarak biçimlendirilişi bu güçleri tanrısal kılmakta, öbür dünyaya ilişkin güçler olmaktan çıkarmaktadır. Demek ki semah, mutluluk içgüdüsünü tatmin edebilmek için kendini söylence dünyasına taşıyan insanın özünün, görünüşlerinden ya da ortaya çıkışından başka bir şey değildir.” (Korkmaz,2016:593).

“Doğuyla başlayan oyun özlemi, yolumuzda kutsallık kazanarak işlevini sürdürür. Tapınımı içinde duymada etkin coşku ve esrimenin yansımasıdır. Bu nedenle sıradan oyundan ayrılır. Ve en önemli özeği Kırklar Semahı dışında hiçbir semah tek dönülmez. Semah tüm yalnız yolcuların yol üzerinde bir araya gelmesiyle doğar.” (Bozkurt, 2015:53).

Tarihsel süreçte kültürel bellek çeşitli motifleri değiştirip dönüştürerek ancak devamlı bir yaratımla canlı tutarak günümüze kadar ulaştırmaktadır. İnanç pratiklerinin barındırdığı sembolik öğeler incelendiğinde mutlaka bir ilk kaynağa atıf dikkat çekmektedir. Kamların yaptıkları ritüellerde Tanrıyla ve ruhlarla yakınlaşmak için vecd ile yaptıkları dans, zamanın ve mekânın ötesine geçmenin sembolik bir ifadesidir. Kamların ayin esnasında giydiği giysiler, çaldıkları davullar ve içtikleri içecekler trans hâline geçmek için gerekli unsurlardır. Cem ibadeti esnasında gerçekleştirilen pek çok pratik kamların ayinleri ile paralellik göstermektedir. Saz eşliğinde okunan deyişler, edilen dualar, on iki hizmet sahibinin giydiği giysiler, dolu içme gibi pratikler incelendiğinde birbirinden çok da uzak olmayan kam ayinleri ile cem ibadetinin, Tanrı’ya ulaşmak için yürünen birbirine çok benzer yollar olduğu görülmektedir. Semahlar da bu bakımdan cem ibadetinin gösterime dayalı ana unsurlarından biri olması ve vecd hâline ulaşmayı sağlaması gibi özellikleriyle kamların dansı ile benzerlikler göstermektedir. Dinî olsun veya olmasın Türklerin dansların daima bir dönüş barındırmaktadır (Eröz, 1990:318). Emel Esin, çalışmasında

Çinli bir şairin Göktürk kızlarının dansını anlattığı şu bölümü kaydetmiştir: “Güzde dal-dan düşüp titreyen yaprak gibi, kış rüzgarlarına tutulup döndüler. Sanki gök kuşağı gibi bir hafif kumaş idiler. Gölde fırtınalı bir rüzgâr gibi döndüler.” (Esin, 1974:12-13). Türklerin evren tasarımı makro ve mikro boyutta incelendiğinde tüm kâinatın dönüşü, mikro merkezde semah dönüşlerinde yahut kamların dönüşlerinde sembolik anlamda canlandırılmaktadır. Aynı zamanda kamların bu dönüşler esnasında çeşitli kuşların tüyleriyle bezeli kıyafetler giymesi yine semah dönmenin Hz. Ali ile özdeşleştirilen “turna”nın dönüşüne benzetilmesi ve kamların dönüşlerini ateş etrafında yapması ile ateşin içinde semah dönen Abdal Musa söylencesi (Turan, 2010:158) Türklerin eski inanç pratikleri ile Alevi-Bektaşî semahları arasında kültürel belleğin kurduğu bir köprü olduğunu göstermektedir.

Alan araştırmasında elde edilen ritüel metinlerinde şu şekilde geçmektedir:

bütün evren teker teker

baktım bir can semah döner C1/217

semahlar saf ola günahlar def, ola döndüğümüz çarkı pervazlar hazreti muhammet mustafanın kırklarında sevdiği semah ola C1/603-604

dönmüş olduğunuz semahlar kırklar meydânında dönülen semahlardan ola C3/161

döndüğünüz semahtan ... göresiniz muhammet mustafa efendimiz kırkların semahına kaydetsin C6/113

Semahçı

Pervane olarak da adlandırılmaktadır. Cemde semah hizmetini yerine getiren kişidir. Semah hizmetinden sorumlu talipler, semahçı olarak anılır ve diğer erkânlardaki hizmet sahiplerinden farklı olarak genellikle önceden belirlenmiş kişiler değildir. Her semah icrasının ardından semah dönenler dârda durarak dededen hizmetlerinin kutsanmasını talep ederler ve semah hizmeti gülbangı alırlar.

“İçel bölgesindeki Tahtacılar da bu terim, talipleri ceme davet etmek ve cem süresince dışarıdaki hizmetleri yerine getirmekle görevli kişi için kullanılır. Bu bölgede, bu hizmet sahibine peyik de denilir. Tahtacıların yaşadığı diğer bazı bölgelerde ise

dernekleri, salıklara haber ve toplantıda bulunmayanları getirmeye memur olan kişiye pervane adı verilir.” (Gökbel, 2019:732)

“Semah, İslam tasavvuf tarihi boyunca özellikle tarihî Horasan coğrafyasında ister reddedenler için isterse bu ibadet tarzının meşrutiyetini savunanlar için ele aldıkları eserlerin adeta merkezinde yer almıştır. Zahir ehli, semahı şeytani bir eylem bilirken İslam’ın bätını tarafına önem veren hâl ehli ise semahı müminin miracı ve Hak Teâla sırlarının açıklandığı meydan olarak göstermişlerdi. Bunların nezdinde genel olarak bu yazılarda semah için ortak olan şartlar bir mürşidin rehberliğinde, mahrem olan canlar ve zaman şartına uyarak yapılmasıdır.” (Baharlu, 2020:195)

Metinlerde “semahçı” şu şekilde geçmektedir:

semahçıya haber şah hatâyım pire geldim haş süre geldim C1/8

talip girmiş hakikata

semahçıya haber olsun C2/388

Süpürgeci

Süpürgeci, Alevi-Bektaşî cem ritüellerindeki on iki hizmet sahibinden biridir. Süpürgeci hizmeti, cem ritüelinde bulunanların manevi olarak arınmasını, temizlenmesini sembolize eden bir hizmettir. Meydanın süpürge ile süpürülmesine dayalı bu hizmeti görenler, “carcı” yahut “süpürgeci” olarak adlandırılır. Car hizmetinin piri olarak Seyyid-i Farraş kabul edilir. Süpürgeci hizmeti, İmam Hüseyin adına görülür.

Süpürge sözcüğünün etimolojisi ve farklı Türk lehçelerindeki karşılığı aşağıdaki gibidir:

= ET. sipürgü (Altun Yaruk, V 89; DTS ve EDPT’de bu biçim yoktur.)

~OT. süpürgü~süpürge (DLT)

< süp+ür-ge

An.ağl.: sipürge (DS.X, 3645); sübürcü (s. 3704); süpürkeç→süpür-süpürge ‘yabanıl mısır’; süpürgelik ‘döşemenin kıyılarına ve duvarın altına konan 10-15 cm. yüksekliğinde tahta’ (s. 3717)

~süpürge (Trkm.)

süpürgä (Az., Uyg.)

sübse/süpsə (Trkm.)

süpürği (Özb.)

süpsə/sübse ‘süpürge’ (Trkm.)

sıprıǵış (Kzk.)

sibirgi (Tel.)

sibirki (TatK.)

sibirthi (Blk.)

hibirtki (Bşk.)

sipse (KKl.p.) < sip-se

səbərəkə (TatK.)>Osty. səpərəkə

şıprıǵı (Kırg.)

şıpır ‘süpürge’ (Çuv.) <*sipir” (Gülensoy/II, 2007:823).

Meydana car hizmetini görmek üzere gelen süpürgeci, süpürgeyi sağ kolunun altına alıp sol kolunu dirsekten kıvrarak süpürgeyi tutup dâra durur ve manzum tanzim edilen bir tercüman söyler. Car hizmetini görececek kişinin tercümanı tamamlanınca dede tarafından dârdâ dua bekleyen carcıya hizmetine başlamadan önce bir gülbank verilir. Bu aşamada söylenen gülbanklara örnek olarak “Allah Allah, Allah bir Muhammed Ali, car-ı Selman, mülk-ü Süleyman, kör ola Yezid-i Mervan! Şah gele, Mehdi çıka, gerçeğe Hü!” şeklindeki gülbank gösterilebilir. Dede bu gülbangı verdikten sonra carcı elindeki süpürge ile “Allah, Muhammed, ya Ali!” diyerek üç kere meydanı süpürür.

“Süpürgeci”, alan araştırması kaynaklı metinlerde şu şekilde geçmektedir:

seyit faraş süpürgeci faraşçıya haber gelip gidelim mihmana C1/1

hizmet verildi selmana

süpürgeciye haber olsun C5/542

üç bacı idik güruhu naciydik kırklar meydanında süpürgeciydik C5/598

Şah

Sözcük *Türkçe Sözlük*'te, “Far. şāh 1. tar. İran veya Afgan hükümdarı. 2. Satranç oyununda her yönde tek hane gidebilen en önemli taş. 3. Alevilik-Bektaşilikte pir. 4. Benzerlerine oranla en üstün, en güzel, en iyi. *şahken şahbaz olmak* alay bir kimsenin herhangi bir sebeple çirkinliği veya durumunun kötülüğü artmak (Türkçe Sözlük, 2019:2195) anlamıyla kayıtlıdır.

Alevi Bektaşi ozanlarının deyişlerinde sık sık geçen ve bu zümreye mensup insanlar arasında kullanılan şah kavramı, Aleviler tarafından haksızlığı, yoksulluğu, zorbalığı ve zulmü ortadan kaldıracığına inanılan bir kurtarıcı güçtür. Hakkın, iyiliğin ve doğruluğun simgesidir. Bu kurtarıcı şah, kimi zaman Ali kimi zaman onun soyundan gelen On İki İmam kimi zaman Baba İlyas kimi zaman güvercin donunda yani dostluk donunda Anadolu'ya gelen Hacı Bektaş kimi zaman boynu vurulan Şah Kalender kimi zaman bir başkasıdır. Bu şahın ne zaman hangi donda ve kimin donunda ortaya çıkacağını kimse bilinmemektedir. Alevilikte ilk şah, şah-ı velayet (velilerin şahı) olan İmam Ali'dir. İmam Hüseyin ise şehitler şahıdır (Gökbel, 2019:819). Bu unvan Hz. Ali'ye, diğer imamlara ve tarikat, yol ulularına verilmekle birlikte hem bu dünyanın hem de öte dünyanın sultanı anlamında Hz. Muhammet'e de verilmektedir. Ayrıca evreninin tek ve yüce yaratıcısı konumundaki Tanrı'ya da şah denilmektedir (Korkmaz, 2016:613).

***Şah-ı merdan:** Hz. Ali için kullanılan bir sıfattır. Yiğitlerin şahı anlamına gelmektedir.

Metinlerde “şah” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

illallah şah eyvallah

ali mürşit güzel şah

şahım eyvallā eyvallā

ali mürşit güzel şah

şahım eyvallā eyvallā C1/613-614-615-616-617

ela gözlü pirim sen himmet eyle

ben de bu yayladan şaha giderim şaha giderim C6/91

Talip

“Ar. řālib 1. İsteyen, istekli” (Türkçe Sözlük, 2019:2256) kişi anlamına gelmektedir. Yola, erkâna girme hevesinde olanlara, Alevilik ve Bektaşilikte bu ad verilir. İkrar verip nasip alan kimseye de talip denmektedir (Gökbel, 2019:848).

“Talip, mürebbiye uyan; musahibe boyun eğen; Muhammet-Ali soyundan birini pîr tutan; pîrin kazanında pişip erkânı, yolu öğrenen; pîrin buyruklarına kesinlikle uyan; pîrin söylediklerinin tersini yapmayan; diliyle onaylayıp yüreğiyle inanan; Muhammet-Ali davasını bilen; Muhammet-Ali yolundan giden; bu yolun erkânını sürdüren; her işte rızalık alan ve rızadan dönmeyendir.” (Korkmaz, 2016:647).

İnanç sistemi içerisinde yola girecek talip öncesinde bir müddet ahlak ve edep yönünden denemeden geçirilir. Eğer bu sınavdan geçebilirse yola kabul edilir. Yolda rehberine ve mürşide bağlanacak, yolun gereklerini yerine getirecek ve bunu gönülden yapacaktır. Yola tüm varlığı ile kendini adaması gereken talip, ikrar vermeli ve hakikat için Hak yolunda yürümelidir.

Metinlerde “talip” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

alevilik allaha kul hazreti muhammede ümmet hazreti aliye talip olarak hazreti hüseyin gibi ser verip o yoldan gitmek dört kapı kırk makam üç yüz atmış menzili bilmek ve yaşama uygulamaktır C2/39

gelin gidek tarikata

kulak verin marifete

talip girmiş hakikata

semahçıya haber olsun C2/387

burda canız sorununuz varsa probleminiz varsa şikayetiniz varsa bu dedelerden de olabilir talipten de olabilir häpimiz burda eşitiz ve biriz C10/279

Tarikat

Türkçe Sözlük'te, Ar. řarīřat din b. Aynı dinin içinde birtakım yorum ve uygulama farklılıklarına dayanan, bazı ilkelerde birbirinden ayrılan Tanrı'ya ulaşma ve onu tanıma yollarından her biri (Türkçe Sözlük, 2019:2271) şeklinde kayıtlıdır. Tarikat, manevi bir yoldur ve yolun talipleri Hakka ulaşmak için Alevi-Bektaşî inanç sisteminin İslam dinini

yorumlayarak oluşturduğu kendine özgü ilkelerini, kurallarını öğrenmekle yükümlüdür. Dört kapı öğretisine göre insan-ı kâmil aşamaları sıralamasında ikinci sırada yer alan ve zahitlerle özdeşleştirilen; Bektaşiliğin kurallarını, ilkelerini ve törenlerini öğrenme, Hak yolunu bulma evresidir. Bektaşilikte talip veya dervişe, tarikat kapısında yol alabilmek için bir rehber, mürebbi, üstat veya mürşit lazımdır. Üstat, dervişin tarikat ateşinde yanmaması için ona kılavuzluk yapan kişidir. Aşk ateşinin çerağını yakan kişi de odur (Gökbel, 2019: 851-852).

Metinlerde “tarikat” şu şekilde geçmektedir:

din muhammet mustafânındır tarikatı yol ehlîbeyti ali âbanındır güruhu nacinindir
C4/202

resulullah sen bize şeriatı anlattın ama marifet tarikat hakikatı tarikat marifet ha-
kikat aliye geldi C5/333

gelin gidek tarikata

kulak verin marifete

talip girmiş hakikata

tarîhçıya haber olsun C5/544

Teber

“Fars. teber a. Gezgin dervişlerin, vahşi hayvan saldırılarına karşı korunmak için taşıdıkları, uzun saplı, yuvarlak ağızlı balta.” (Korkmaz, 2016:677).

“1. Uzun bir bastona geçirilmiş ince bir baltadır ki, Osmanlı ordusunda savaş aleti olarak kullanılmıştır. 2. Gezgin dervişlerin, vahşi hayvan saldırılarına karşı korunmak için taşıdıkları, uzun saplı, yuvarlak ağızlı balta. 3. Dervişlerin seyahatlerinde taşıdığı balta şeklindeki kesici alet, nefisle mücadeleyi temsil eder.” (Gökbel, 2019:859).

Metinlerde şu şekilde geçmektedir:

münkürün boynundan gitmesin kıl ile teber C2/550

münküre karşı tığ ile teber C3/19

ilendedir şah oğlunun teberi hū C3/104

Metnin içerisindeki örneklere bakıldığında zulüm gösterenin hakkı tığ ve teberdir. Alevi-Bektaşî inanç sisteminin anlam evrenine yerleşmiş olan “boynundan düşmesin tığ ile teber” cümlesi adalet arayışının da yansıması kabul edilebilir.

Teberrâ

Alevilik-Bektaşîliğin temel ilkelerinden biri durumunda bulunan; Ehlibeyt’e, Ehlibeyt soyundan gelenlere ve bunları sevenlere düşmanlık gösterenleri, fenalık edenleri sevmeme, bunları sevenleri de sevmeyip onlardan uzak durma; ilk üç halifeye, onlara saygı gösterenlere sevgisizlik, tikslenme ve nefret duyma ilkesi. Tarihsel sürecinde teberra ilkesi, nefret zemininden insana yönelik baskıya, aşağılanmaya, sömürüye karşı verilen mücadele aşamasına evrildi (Korkmaz, 2016:677-678). Bunun karşıtı tevellâdır. Mürit tarikata girerken şeyhin dostunu dost, düşmanını düşman bileceğine söz verir. Bu da tevellâ ve tebarrâdır (Gökbel, 2019:859-860). Dini inanç gruplarında aidiyet önemli bir duygudur. Bu duygu Alevi-Bektaşî toplumunda da oldukça yoğun şekilde yaşanmaktadır. Tarihi süreçte yaşanan tüm olumsuzlukların bir çıktısı olarak “mağdur olma” psikolojisi kendini hissettirmektedir (Dedekargınoğlu, 2020:171). Köklere bağlanma ve ait olma duygusu burada perçinlenmektedir. Bunun akabinde tüm eziyet edenlere, düşmanlık besleyenlere karşı durma teberrânın inanç sisteminin sözlü ve yazılı geleneğinde ön plana çıkarmaktadır.

Metinlerde “tebarrâ” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

kapının dışı teberra içi temennadır hazreti muhammet mustafa buyurmuştur ...
kapısı şahı merdan alidir şahı merdan ali kapısından girdiğimiz zaman teberrâyı
dışarda bırakacaz teberra demek şeriattır şer doludur içeri alevi yoludur C1/36-38

Tezekâr

Bazı bölgelerde ibriktâr olarak da adlandırılmaktadır. Hz. Ali soyundan Selman adına kurulan ve cemdeki on iki hizmet sıralamasında yer alan temizlik için ibrikle su dökme işini yürüten hizmet sahibine verilen addır (Korkmaz, 2016:333). Eline leğen ve ibrik, omzunda havlu ile cemde hazır bulunur. Mürşidin abdest almasında ve yemekten sonra canların ellerini yıkamalarına hizmet verir. Suyunu döker, havluyu uzatır silinmelerini sağlar (Gökbel, 2019:413).

Alan araştırmasında elde edilen ritüel metinlerinde şu şekilde geçmektedir:

münkürü sürdü zindana

hizmet geldi tezekara

tezekara haber olsun

tezekara haber olsun C5/551

Tığ

Cem ibadetinde kurban tıglamak deyimindeki tıglama işini gerçekleştirmeye yarayan araç olan tığ, *Türkçe Sözlük*'te, "a. Far. tığ esk. Kılıç" (Türkçe Sözlük, 2019:2346) anlamıyla kayıtlıdır.

***Tıglamak:** "Bir hayvanı kurban kesme. Genellikle kurban, 'tercüman', 'lokma' ve 'rıza lokması' gibi adlarla, kurban kesme ise, çoğu zaman 'tıglama' tabiri ile ifade edilir." (Gökbel, 2019:880).

Metinlerde sözcük şu şekilde geçmektedir:

münküre karşı tığ ile teber C3/19

zalimin boynundan düşmesin tığ ile teber C5/803

Turna

Göçebe iri bir kuş tanımı yapılan turnanın etimolojik tahlili şu şekildedir:

= ET. (Uyg.) turuṅaya

~OT. turna (DLT; KB)

Eski Kıpç.: turna

Çağ. (Muh. Lug.): turna

TT.: TURNA+(ayağı 'düğün çiçeği' / balığı/CI (eski, tarihî) 'Yeniçeri ocağında ava giden, av köpekleri ve tazılara bakan, birkaç turna taşıyan bir sınıf asker' / geçidi 'baharda esen fırtına' /GİLLER

An.ağl.: turna 'dam saçağı'; Turnacı 'asker toplayan görevli'; turnadili 'uzun taneli bir tür buğday' (DS.X, 3995)

~tuyurā (Soy.)

tuṅurā (Soy.) < turuṅa

turná (Koyb.)

turuna (KKırg., Kırg.)

turuya (Yak.)

turna (Osm., KKırg., Kırg., Nog., Alt., Tel., Şor., Sag., Koyb., Uyg.)

turnä (Özb.)

tørna /torna (Bşk., TatK.)

tırna (Kzk., KKlp.)

tərńa, tørńe (Çuv.) (> Çer. ÇLÇ 228: turná)

durna (Osm., Trkm., Ker./KrTS, 140; Az.)

duryā (Tuva)

dufýā (KKırg.)

~Moğ. (KWb., 411) turag” (Gülensoy/II, 2007:934).

İnanç sistemi içerisinde, Hz. Ali ile ilişki içinde olduğuna inanılır ve bu nedenle kutsal kabul edilmiştir. Cem ritüelinde on iki hizmetten biri olan semahın türlerinden biri de turna semahıdır. Yaygın olarak dönülen, turnanın duruşunu, yürüyüşünü, uçuşunu ve kanat çırpışını simgeleyen hareketlerle belirgin ağır bir semahtır (Korkmaz, 2016:690). Alevi-Bektaşî şiirlerinde ve türkülerinde turna metafor olarak kullanılmaktadır. Umut, özlem turna ile anlatılır ve sevgiliye selam turna ile gönderilir. Turna aynı zamanda kız bebelere ad olarak da verilmektedir (Gökbel, 2019:886).

Roux da mitolojik öğeleri açıkladığı çalışmasında turna maddesinde şunlara değinmektedir: “İbn Fadlan, Başkırtların turnaya duydukları ilgiye dikkat çekmiştir. Bu bağlamda tapınmaktan söz etmektedir, ne var ki bunu çok ciddiye almamak lazım. Ayrıca İrk Bitig’de bir anekdot yer alır. Bu anekdota göre, eğer bir turna ağa yakalanırsa, bunun insan için iyi olmayacağı belirtilmektedir. Bu husus ayrıca, çağdaş halk şiirinde benzeri tasarımlar ile vurgulanmaktadır. Aynı şekilde, İbn Fadlan’a ait bilgilere ancak, turna ile ilintili o farklı ve zengin aktarım bağlamında vurgulanabilir.” (Roux, 2012:132-133). Yalnızca Türk mitolojisi değil dünya mitolojisinde de izlerine rastlanan turna, çoğu kez

güneş-kuş, eşsiz Anka ile (phénix) karışmaktadır. Hz. Ali, güneş timsali aslan ve güneş kuş turna ile temsil edilmektedir. Turna sembolizmi, Çin, Kore, Japon gibi Uzak Doğu uluslarında yaygındır. Çin’de turna, her şeyden önce ölümsüzlük kuşudur; uzun yaşamının ve ebedî yaşamın karşılığıdır. Çin’in kutsal oyunları arasında cenazeler vesilesiyle yapılan turna dansı vardır (Mélkoff, 1993: 127).

Turna, Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Hatta Gök Tanrı’yı temsil ettiği için kutsallaştırılmıştır. Alevi-Bektaşî inanç sisteminde ise özellikle Ahmed Yesevi’nin Anadolu’ya turna donunda gelişi söylencesi önemlidir. Ayrıca Hz. Ali’yi temsil ettiğine dair görüşler de yaygındır. Ayrıca, turna kuşunun insanlara gökyüzünden ateş istediğine inanılır (Dilek, 2014:181).

Metinlerde “turna” şu şekilde geçmektedir:

turna gibi bir muamma

turna gibi bir muamma iner ali ali diye C1/206-207

postta bi turna katarı olun C4/50

bir bölük turnaya sökün dediler

bir bölük turnaya sökün dediler

yürekteki derdi dökün dediler dökün dediler C6/92-93

Üçler

“Üç”, Alevi-Bektaşî inanç evreninin sözlü yaratım kümesinin tamamına yakınında yer verilen formel sayıların başında yer alır. *Türkçe Sözlük*’te, “Halkın inançlarına göre üç kişilik ermişler topluluğu.” (Türkçe Sözlük, 2019: 2442) olarak tanımlanan Üçler ile Alevi-Bektaşî inancında, “Hak”, “Muhammed” ve “Ali”nin kast edildiği ifade edilebilir. Bu üçlü teslis aslında birliği ifade etmektedir. Tanrı’nın hakikati Hz. Muhammet ve Hz. Ali’de tezahür etmektedir. Hz. Muhammet’in “Ben ilim şehriyim, onun kapısı Ali’dir” hadisi Alevi-Bektaşî toplumu arasında çok sevilmiştir (Birge, 1991:151).

Alevi-Bektaşî inanç evreninde, Üçler ile Hak-Muhammet-Ali’nin yanında, Muhammet- Ali -Fatma ya da Ali -Hasan- Hüseyin’in kast edildiğini iddia eden görüşler de mevcuttur. Üçler, gayb erenlerinden bir kutup ve iki imamdan oluşan üç ulu ermiş (Korkmaz,2016:696) olarak tanımlanabilir.

Üç rakamı Mevlevilikte de bir tekâmül sürecinin zaman boyutunu ifade etmektedir. Derviş adayı önce çile çeker ve mutfakta post üstünde üç gün bekler. Devam edip etmeyeceğine bu aşamada karar verir ve kararı değişmemişse üç gün sonra kendisine tennure giydirilir, beline elif harfini çağrıştıran ince uzun bir kuşak olan elif-i nemed bağlanır, tennurenin üstüne kısa kollu bir hırka olan destegül giydirilir, başına da sikke takılır. Bundan yaklaşık üç yıl sonra (binbir gün) çeşitli hizmetler görmeye başlar (Çoruhlu, 2011:225).

“Üçlülük, İslam’ın mutlak tektanrıcılığında bile kendisine yol bulabilmiştir. İnanç açıklamasının Şii biçimi -“Allah’tan başka tanrı yoktur; Muhammed Allah’ın habercisidir; Ali Allah’ın yakınıdır”- şiirde ve süsleme sanatlarında sayısız Allah-Muhammed-Ali üçlülüklerine yol açmıştır. Bazı aşırı Şii gruplarında, Muhammed, Ali ve İranlı Selman el-Farisi bile bir tür üçlülük olarak alınmıştır.” (Schimmel, 2000:78).

Alan araştırmasında elde ettiğimiz metinlerde şu şekilde geçmektedir:

üçler kimdir āllah muhammet alidir C2/10

birlerin üçlerin beşlerin yedilerin on iki imamların on dört masumu pakların on yedi kemerbestlerin kırkların ... bizi bağışla C2/750

on iki yıldızın üçü terazi

üçlere karıştı da onun birazı C3/168

Yediler

“Yedi kişilik evliya topluluğu.” (Türkçe Sözlük, 2019:2564). İnanç sistemi içerisinde özellikle Üçler, Yediler, Kırklar üçlemesi ile önemli bir yere sahiptir. Yediler de, Gayb Erenleri hiyerarşisinde Üçler’den sonra gelen ve Tanrı tarafından kendilerine olağanüstü nitelikler bağışlandığına inanılan, Hak ereni yedi ulu ermişe denilmektedir (Korkmaz, 2016:711).

Pek çok kültür ve inanç sisteminde geniş bir anlam dairesine sahip olan 7 sayısı eski Türk geleneğinde de sıklıkla kullanılan bir semboldür. “İlk insan olan “yeryüzünün evladı” 7 cennet boyunca sürecek bir yolculuğa çıkıyor; burada Yenisey’de bir şaman davulunun dış yüzeyine çizilmiştir. Dış çemberde 7 küçük çıkıntı vardır; içteki çemberde

7 noktada çıkıntı ve sekizinci noktada da bir kuş bulunmaktadır: Eliade'ye göre bunlar sırasıyla, çok güzel düzlüklerine ve gök tanrısının 7 oğluna gönderme yapmaktadır.” (Schimmel, 157).

Yedilere, Ricâl-i ulâ, Ricâl-i mearic-i ûlâ da denmektedir. Her nefeste miraç yapıp Allah'ın huzurundan marifet-ilim tahsil etmektedirler. Hz. İbrahim'in kalbi üzere bulunan yediler, onun meşrebi ve mizacı üzere olup halka hep yumuşak muamele eder, kimseye kin beslemezler (Uludağ, 2016:386). Yediler denilince Tanrı, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Hz. Hatice ve Hz. Fâtıma düşünülür. “Ayrıca yedilerin bir başka gruplandırması ise, Hz. Ali'nin sadık aşıkları etrafında oluşturulmuştur. “Âşık-ı sadık” adıyla bilinen bu yedi zat; Kanber Ali (Ebu Ali Reyhaneyn), Selman-ı Farisî, Ammar bin Yaser, Malik Eşter bin Haris, Muhammed bin Ebu Bekir, Benân ibn-i Selman ve Nusayrî'dir.” (Gökbel, 2019:921).

Metinlerde “Yediler” şu şekilde geçmektedir:

üÇe beşe nazar kılar yediler kırıklar da bile belki ceme mihman gele C1/6

yediler kimdir allah muhammet ali hasan hüseyin hazreti fâtıma hatice-i kübradır C2/11

üÇleriñ beşleriñ yedileriñ cümlesiniñ şefâtından cümlemizi ayırmaya C3/161

Yezit

Türkçe Sözlük içerisinde yezit, “Ar. yezîd mec. 1. Nefret edilen kimseler için kullanılan bir söz. 2. sf. Hilekâr, sahtekâr.” (Türkçe Sözlük, 2019:2587) şeklinde tanımlanır. Yezit, Alevi-Bektaşî teolojisinde kötülük kavramı ile özdeş tutulan isimlerin başında gelir. Muvaviye, onun oğlu olan Yezit ve Yezit'in oğlu Mervan, Alevi-Bektaşî inanç evreninde, mezalim olgusunun sembol isimleri niteliğindedir. Bu isimler arasından Yezit, Kerbela kıyımının onun hilafeti döneminde gerçekleştirilmiş olması dolayısıyla, büyük bir öfke ile anılır. Emevi Devleti'nin kurucusu olan Muaviye'nin oğlu II. Emevi halifesi Yezit, 10 Ekim 680 (10 Muharrem) tarihinde Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin'i ve yanındaki 72 kişiyi Kerbelâ'da şehit etmiştir. Alevilerin cemlerde Yezit'e lanet okumalarının nedeni budur. Aleviler bugün Yezit sözcüğünü Ehl-i Beyt'i ve soyunu sevmeyenler, Alevilere zulüm edenler ve Yezit'i destekleyenler için bir hakaret sözü olarak kullanmaktadır.

Alan araştırmasında elde ettiğimiz metinlerde şu şekilde geçmektedir:

yezit var kimdir adem ile havva döneminde cennette çıkan melek şeytan olmuştur adem ataya şirk koşmuştur bu bir yezittir ibrahim peygamber döneminde firavundu hazreti mustafa döneminde ebu sufyandı hazreti ali döneminde muaviyeydi imam hüseyin döneminde bu muaviyenin oğlu yezidin kendisiydi onla bitti mi şah ismayille savaşlar yapan alevileri bütün yok etmeye çalışan asimile yavuz sultan selimdir bunun gibi niceleri yani hak yiyen hukuk yiyen insan ... ihlal eden kendinden başkasının tanımayan herkes yezittir C1/118-119-120-124

Yol

Türkçe Sözlük'te, "1. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için açılan uzaklık, tarik; 2. Karada insan veya hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer; 3. Genellikle yerleşim alanlarını bağlamak için düzeltilecek açılmış ulaşım şeridi; 4. İçinden veya üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer; 5. Yolculuk; 6. Gidiş abukluğu, hız; 7. (mec.) bir amaca ulaşmak için başvurulması gereken çare, yöntem; 8. Davranış, tutum, gidiş veya davranış biçimi; 9. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz; 10. (mec.) gaye, uğur, maksat; 11. Uzun izgi; 12. (hlk.) kez, defa'" (Türkçe Sözlük, 2019:2602) anlamları verilen yol kavramı, Alevi-Bektaşi inanç sisteminde Muhammed-Ali'den kalmıştır ve Alevi yolunun kurucusu, şah-ı Merdan Ali'dir. Bu yolun Anadolu temsilcisi ise Hacı Bektaş Veli'dir (Gl, 2017:25). İnsan-ı kmil olma yolunda yürünecek yol olan Dört Kapı Kırk Makam anlayışının etrafında şekillenmiştir. İnanç sistemi içerisinde yol kavramı ile tarikat kastedilmektedir. Alevi-Bektaşi Terimleri Sözlüğünde Korkmaz, kavram ile ilgili şunları kaydeder: "1. Bir pirin, mürşidin Hakk'a ulaşmak için İşlam dinini yorumlayarak oluşturduğu, kendine özgü kuralları, ilkeleri ve törenleri bulunan inanç yolu, gönül yolu, manevi yol. 2. Bu anlamda Bektaşilik. 3. Dört kapı öğretisine göre insan-ı kmil aşamaları sıralamasında ikinci sırada yer alan ve zahitlerle özdeşleştiren; Bektaşiliğin kurallarını, ilkelerini ve törenlerini ğrenme, Hak yolunu bulma evresi; tarikat kapısı." (Korkmaz, 2016: 665). Alevi-Bektaşi inanç sisteminde "yol" nemli bir kavramdır. Çünkü bu tekml sürecinin tamamına bu ad verilmektedir. Dedelerin elinde bulunan şecere defterlerinde de yol kavramı deyimleşmiş şekilde vurgulanmaktadır. 'Yol cümleden uludur' şeklinde şecereelerde ifadelendirilir. 'Gönül kalsın, yol kalmasın' diye de dillerde dolaşır, nefeslerde yer alır (Gökbel, 2019:929). "Yol"un kurallarına uymayan kişiler düşkün kabul edilmektedir. Bu yol, tümüyle yazılı olmayan yasa kitabı gibidir.

Yol sözcüğünün etimolojisi ise şu şekildedir:

=ET., OT. yol ‘yol, seyahat, gezi’ (EUTS, 301; DLT)

< *yōl

TT.:YOL+(AK/CU/CULUK/DAŞ/DAŞLIK/geçen/LA-/LA-/MA/LAN-
/LANMA/LU/LUK/SUZLUK/uyla)

An. ağıl.: yo ‘kez’; yol ‘1. kez; 2. düğünde, oğlan evinin kız evine, kıza verdiği para, mal, armağan; 3. elverişli durum, olanak’ (DS.XI, 4288); yola çıkar- ‘uğurlamak’; yola çık- ‘yol kesmek’; yola gel- ‘direnmeyi bırakmak’; yola git- ‘geçinmek, anlaşmak’

~yol (Az., Özb., Uyg.)

yōl (Trkm.)

yul (Bşk., TatK.)

yū°l (Hlç.)

col (Kırg.)

çol (Kumd.)

jol (Kzk.)

suol (Yak.) < *yōl” (Gülensoy/II, 2007:1155-1156).

***Yol oğlu:** Tarikata giren kişi anlamında kullanılmaktadır.

Alan araştırması neticesinde elde edilen ritüel metinlerinde “yol” şu şekilde geçmektedir:

ben bir yol oğluyum yol sefiliydim

ben de bu yayladan Şaha giderim Şaha giderim

pir sultan abdalım da dünya durulmaz

gitti giden ömür geriye gelmez C6/102-103

Yukarıdaki dizelerde Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisindeki önemli kavramlar bulunmaktadır. Dizelerde bahsedilen yol, bir tekâmül yoludur. Bu yol simgeseldir. Ceme giren

can, artık nefisini geride bırakmış ve sıfatlarından azade olmuştur. Yolun amacı Tanrı'ya ulaşmaktır.

ey can sen bu yola ikrar edeceksin söz vereceksin söz ikrardır gelinmez gelse dönülmez yolumuz kıldan ince kılıçtan keskin ateşten gömlektir sen bunu benimsedin geldiysen bız de seni haqqın huzurunda haqqın izniyle bu cemāte katmak için yola kabul ediyoruz bundan sonra nerde olursan ol hangi maqqamda olursan ol hangi ortamda olursan ol kesinlikle ve kesinlikle benliğinden özverinden taviz vermeyeceksin kişiliğin onurun hiçbir şeyin altına almayacaksın hiçbir şeyi viJdan muhasebesiyle kıyaslamayacaksın ne olursan nerde olursan ol ne kâ zengin olursan ol fağirine düşkününe yardımcı ol boyun egme kimseye de boyun egdirme yolumuz bunu ister bizim yolumuz ikrarımız bize degil bizim yolumuz ikrarımız haqqa bağılıdır C9/24-25-29-30

Zakir

Zakir sözcüğünün tanımına ilişkin Ferit Devellioğlu şu ifadeleri kaydeder: “Zikreden, zikredici, anan, tekkelerde zikir esnasında dervişleri teşvik için ilahiler okuyan kimse.” (Devellioğlu, 2000:1166).

Zakir, cemde on iki hizmet sıralamasında yer alan, deyiş, düvaz, miraçlama söyleme ve saz çalma görevlerini yerine getiren kimsenin adlandırmasıdır (Korkmaz, 2016:717). Cemde on iki hizmet sıralamasında yer alır. Genellikle sesi güzel olanlardan ve saz çalabilenler arasından seçilir. Mürşidin emri ile âyin-i cem süresince zikri yönetir. Söylediklerini saz eşliğinde icra eder. Mürşide yakın mesafede oturur (Gökbel, 2019:934).

Zâkirlik hizmeti, cem ritüellerinde dededen sonra en aktif hizmet içeriğine sahiptir. Cem ritüelinin hemen her aşamasında zâkirlik hizmeti yer almaktadır. Zâkirlik hizmetini gören kişi; zâkir, âşık gibi isimlerle anılır. Zâkirlik hizmeti, cem ritüeli süresince saz eşliğinde nazım şeklinde tanzim edilmiş çeşitli edebi örneklerin saz eşliğinde icrasını içerir. Zâkirlik hizmeti ağırlıklı olarak bağlama ile görülmekle birlikte çeşitli yörelerde, keman ve tef gibi sazların da kullanıldığı da bilinmektedir. Zâkirlik hizmeti, ritüelik işlevi bütün erkânlar sona erene kadar devam eden bir hizmettir. Dolayısıyla cem ritüelinin başından sonuna kadar zâkir, hizmet görmeye devam eder. Bir hizmetten diğerine geçiş aşamasında zâkirin ritüeldeki akışı sağlama, kopukluk yaşanmasını önleme gibi bir işlevi

söz konusudur. Bu bağlamda, ritüelik bütünlüğün sağlanması noktasında zâkirin cemdeki varlığı ve nitel özellikleri son derece önemlidir.

Türk halk şiirinin ortaya çıkışında Alevi-Bektaşî aşıklık ve zakirlik geleneğinin etkisi büyüktür. Zakirler, cem ritüellerinde on iki hizmetten biri olan zakirlik hizmetini yerine getirirler. Alevi-Bektaşî inanç sistemi içerisinde farklı bölgelerde değişik adlandırmalar da bulunmaktadır. Güvende, Sazandar, Âşık Baba bunlardandır. Zakirlerin bazıları kendi şiirlerini söyleyerek hizmet ederken yaratma kabiliyeti olmayıp Yedi Ulu Ozan'a ait şiirleri icra ederek hizmet edenler de vardır. Saz, Alevi-Bektaşîlerde "Telli Kur'an" olarak adlandırılmaktadır. Zakirin dilinden ve sazından dökülenler bu nedenle kutsaldır.

Zakir, kimi bölgelerde "kamber" olarak da isimlendirilmiştir. Hatta "Baba Kambar" Hz. Ali'nin hizmetçisi ve seyisi olarak bilinmektedir. Baba Kambar mitik bir varlıkken zamanla onun gerçekliğine inanılmaya başlanmıştır. Türkmenler arasında iki telli çalgı aleti olan dutarın yaratıcısı, musikicilerin koruyucusu ve pirdir. Anadolu Oğuzları ve Türkmenler bu söylenceyi biliyor olmalıdırlar. Çünkü "Kambersiz düğün olmaz." derken Baba Kambar'ı işaret etmektedirler (Bayat, 2007:89).

Metinlerde "zakir" şu şekilde geçmektedir:

zakirin zikri saz ile

kuran okur avaz ile

mümün müslüm niyaz ile

zakir sana haber olsun C2/401-404

zakirin zikri saz ile

kuran okur avaz ile C5/565

Zülfikar

"Ar. zu'l-fiķâr Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye armağan ettiği, ucu ikiye ayrılmış kılıç." (Türkçe Sözlük, 2019:2666). Cem ritülünde, terbiye ve kutsama aracı olarak algılanan alacadeğneği simgeleyen Zülfikar'ın, aslında Hz. Muhammet'in olduğuna ve Bedir Savaşı esnasında gökten indirildiğine inanılmaktadır (Korkmaz, 2016:722). Alevi-Bektaşî dede-babaların elinde görülen Melhem Ağacı, Tarik, Erkân-ı Evliyâ da denilen

değneğin bir adı da Zülfikar'dır. Bu değnek yeşil bir torbada saklanmaktadır ve bazen bir tahta kutuya yerleştirilmektedir. Değneğin konulduğu torbaya "Kefen", kutuya da "Tabut" denmektedir (Noyan, 2006:159).

Gücü temsil eden Zülfikar, halk arasındaki söylencelere göre, dünyada yapılmamış, Cebrail tarafından getirilerek Hz. Muhammet aracılığı ile Hz. Ali'ye hediye edilmiştir. Bu nedenle sorulu-cevaplı şiirlerde "demircinin döğmediği" şeklindeki soruya konu edilir. Zülfikar'ın, Hz. Ali'nin ölümünden sonra Nefes deryasına atıldığı, Zülfikar'ın Nefes deryasını yutup çöle çevirdiği söylencesi de mevcuttur (Gökbel, 2019:944).

Hz. Ali daima yiğitliği ve savaşlardaki başarılarıyla anlatılmaktadır. Onun kahramanlıkları anlatılırken Zülfikar kılıcı da heybeti ve keskinliği özellikleriyle anılır. Alevi-Bektaşî toplumu içerisinde evlerde duvarlara Zülfikar asılması geleneği yaygındır. Ayrıca Zülfikar figürlü takılar da inanca mensup kişiler arasında sıkça kullanılır. Bir çeşit koruyucu tılsım gibi düşünülmektedir.

Metinlerde "Zülfikar" şu şekilde geçmektedir:

zülfikar yaradanın nuru aşkına ya allah C1/455

yoktur aliden güçlü yiğit bulunmaz zülfikardan keskin kılıç C1/509

elinde zülfikar alidir billah

elinde zülfikar alidir billah

elinde zülfikar altında düldül

önünde kanberi dilleri bülbül C10/58

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM DİL BİLGİSİ

3.1. Ses Bilgisi

3.1.1. Ünlüler

Derleme metinlerinde Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunan 8 temel ünlünün (a, e, ı, i, o, ö, u, ü) yanında bu ünlülerin birlikte kullanıldığı ünlü ve ünsüz seslerin etkisiyle ya da tamamen konuşma özelliklerine bağlı olarak değişikliğe uğramış ara ünlüler de bulunmaktadır. Bu ünlüler şunlardır: á, ā, ę, ä, ē, í, ī, î, ó, ọ, ō, õ, ô, ú, ū, ũ.

Tablo 2. Ünlüler

ÜNLÜLER		DÜZ			DÜZ-YUVARLAK		YUVARLAK
		GENİŞ	GENİŞ -DAR	DAR	DAR	DAR- GENİŞ	YUVARLAK
KALIN	KISA	a		ı			
	NORMAL				u	á, ọ	o
	UZUN	ā		ī	ū		ō
KALIN- İNCE	NORMAL	e	ä	í	ú		ó
İNCE	KISA						
	NORMAL		ę	î	ü	ô	ö
	UZUN	ē		ī	ū		õ

Yazı dilinde bulunmayan ünlülere metinlerden örnekler şu şekildedir:

bárabár “beraber” C2/1, áli “Ali” C8/9, máhrum “mahrum” C9/47, ālī “Ali” C1/10, canlā “canlar” C3/3, ābeydinin “abidinin” C12/18, dęrdi “derdi” C1/668, yeryüzündeki “yeryüzündeki” C2/33, ęki “iki” C8/71, dāmimiz “demimiz” C2/23, kemerbást “kemerbest” C3/69, gerçäge “gerçeğe” C4/110, sāni “seni” C9/37, cēneti “cenneti” C1/101, vēsin “versin” C3/1, verecē “verecek” C10/2, hízmeti “hizmet” C1/494, komşularí “komşuları” C7/34, sevabí “sevabı” C8/16, yādī “yağdı” C1/69, arındırmadınız “arındırmadınız” C1/488, geldinde “geldiğinde”

C4/98, temizliği “temizliğini” C6/23, yaşıyórken “yaşıyorken” C1/105, geliyó “geliyor” C2/115, diyór “diyor” C2/21, atıyór “atıyor” C11/36, diyó “diyor” C2/57, söyleniyó “söyleniyor” C4/98, dórú “doğru” C8/43, tóbe “tövbe” C1/91, bõle “böyle” C2/87, hõmetine “hürmetine” C1/301, mõlkü “mülkü” C10/442, bõyük bõyük “büyük büyük” C11/55, oluyór “oluyor” C1/144, usúl “usul” C7/38, sonsuzlõna “sonsuzluğuna” C1/526, bõdur “budur” C1/576, sõni “sünni” C1/114, hõ “hü” C8/10.

Ünlülerde Ses Olayları³

1. Kalınlık-incelik uyumu (büyük ünlü uyumu) örnekleri metinlerde sıkça görölmektedir.

bahçalar “bahçeler” C2/969, ihtıyar “ihtiyar” C2/321, firavunula “firavunla” C5/253, anlatırkan “anlatırken” C5/258.

2. Kalınlık-incelik uyumunun bozulması (aykırılışma) ⁴ örnekleri genellikle alıntı sözcüklerde görölmektedir.

hıSmetin “hizmetin” C2/1021, hıızmetleriniz “hizmetleriniz” C9/89.

3. Düzlük-yuvarlaklık uyumu (küçük ünlü uyumu) alıntı sözcüklerde sıkça görölmektedir.

komşuları “komşuları” C7/34, gerçäğe “gerçeğe” C4/110, hastıya “hastaya” C10/223.

4. Ünlü değişmesi örnekleri metinlerde sıkça görölmektedir. Kalın ünlülerin incelmesi, ince ünlülerin kalınlaşması, geniş ünlülerin daralması, düz ünlülerin genişlemesi, yuvarlak ünlülerin düzleşmesi gibi ünlü değişmeleri bulunmaktadır:

serhoş “sarhoş” C3/210, heyran “hayran” C8/3, sebbahları “sabahları” C8/84, bahçalar “bahçeler” C2/969, hıızmetlerinizi “hizmetlerinizi” C5/8, bız “biz” C9/26, uzatmıcam “uzatmayacağım” C1/149, hastıya “hastaya” C10/223, sağlıyan “sağlayan” C10/262, yeızid “yezit” C1/112, eşasdır “esasdır” C3/308, çeşit

³ Krş. için bkz. Turgut Tok, *Denizli İli ve Güneybatı Ağızları*, Denizli, 2002, s. 71-81.; Muharrem Ergin, *Üniversiteler İçin Türk Dili*, İstanbul, 2007, s. 116-121; Ali Akar, *Muğla ve Yöresi Ağızları*, Ankara, 2013, s. 43-53.

⁴ Krş. için bkz. Münir Erten, *Diyarbakır Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)*, Ankara, 1994, s. 17.

“çeşit” C5/170, diyil “değil” C1/54, dinliyip “dinleyip” C5/81, çocuklarıdır “çocuklarıdır” C1/64, oraya “oraya” C11/132, kuysun “koysun” C5/236, kumşu “komşu” C5/424, bubaları “babaları” C5/323, mümün “mümin” C1/3, zülfükarı “zülfükarı” C1/223, mürşütdür “mürşittir” C2/5, mahabbettir “muhabbettir” C2/68, mıtafa “mustafa” C8/7, dönderdikten “döndürdükten” C2/159, münkürler “münkerler” C10/50, sıfrayı “sofrayı” C8/96, saklıyı “saklıyor” C8/83.

5. Ünlü düşmesi⁵ metinlerdeki alıntı sözcüklerde sıkça görülmektedir.

hüseyne “hüseyine” C9/34, görmediyni “görmediğini” C9/51, eşşenen “eşşeyile” C10/248, şurda “şurada” C5/377, orda “orada” C6/53, burda “burada” C9/37, on_ık_ imam “on iki imam” C3/225, cismize “cisminize” C8/19.

6. Ünlü türemesi⁶ örnekleri, özellikle alıntı kelimelerde başta ve içte ünlü türemesi şeklinde görülmektedir.

irakip “rakip” C5/1015, firavunula “firavunla” C5/255.

⁵ Krş. için bkz. T. Tok, *age.*, s. 57-59; A. Akar, *age.*, s. 55-56.

⁶ Krş. için bkz. T. Tok, *age.*, s. 59-61.; A. Akar, *age.*, s. 53-55.

3.1.2. Ünsüzler

Metinlerde Türkiye Türkçesi yazı dilinde bulunan 21 temel ünsüzün (b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, t, s, ş, t, v, y, z) yanında şu ünsüzler kullanılmaktadır: Ç, F, ğ, ħ, ħ, J, k, κ, K, Í, η, P, S, T, w.

Tablo 3. Ünsüzler

ÜNSÜZLER		AĞIZ			GENİZ
		Titreşimli		Titreşimsiz	Titreşimli
ÇİFT DU- DAK	Sürekli				m
		w			
	Süreksiz	b	P	p	
DİŞ DU- DAK	Sürekli	v	F	f	
	Süreksiz				
DİŞ	Sürekli	j, z	S	s, ş	
		J		Ç	
	Süreksiz	c		ç	
DİŞ ETİ	Sürekli	Í			n
	Süreksiz	d	T	t	
ÖN DA- MAK	Sürekli	l, r, y			
	Süreksiz	g	K	k	
ART DA- MAK	Sürekli	ğ			η
	Süreksiz	ğ		ķ, κ	
GIRTLAK	Sürekli		ħ, ħ	h	

Yazı dilinde bulunmayan ünsüzlere metinlerden örnekler şu şekildedir:

genÇliĝe “gençliĝe” C1/377, üÇler “üçler” C2/10, aÇtı “açtı” C6/59, kasFeti “kasveti” C1/525, ĝan “kan” C7/5, ĝabul “kabul” C7/26, baĝıřlaya “baĝıřlaya” C8/5, ĥizmetizni “hizmetinizi” C1/33, ĥızır “hızır” C2/100, ĥazreti “hazreti” C1/36, ĥayırlı “hayırlı” C11/46, seJde “secde” C1/145, eJdatları “ecdatları” C1/364, kırklar “kırklar” C1/6, zıķımla “zıkkımla” C2/20, erķan “erkan” C7/38, ıkarken “ıkarken” C1/87, kırkların “kırkların” C4/30, Kapıcıdır “kapıcıdır” C1/4, Koyarsaz “koyarsanız” C3/7, küsKün “küsKün” C3/4, ahlak “ahlak” C2/51, ĝadeřimizdi “kardeşimizindi” C3/3, derdiĝ “derdin” C7/15, sohPeti “sohbeti” C1/59, ocuklarımızıS “ocuklarımız” C1/63, rıSkımız “rızkımız” C2/9, Saten “zaten” C5/16, yeziT “yezit” C1/117, Tepsiye “tepsiye” C5/223, posTumdan “postumdan” C12/60, ewlatlarında “evlatlarında” C7/5.

Ünsüzlerde Ses Olayları⁷

1. Ünsüz türemesi örnekleri metinlerde ite ve sonda görölmektedir.

baĝzı “bazı” C1/62, dāyimi “daimi” C1/73, ismayil “ismail” C1/152, katliyamaları “katliamları” C2/198, ezrayilin “azrailin” C8/53, ĥaķķıy “hakki” C8/60, bizi “bizi” C8/73.

2. Ünsüz deĝiřmesi örnekleri alıntı sözcüklerde sıkça görölmektedir.

övkelenme “öfkelenme” C5/438, şeyit “şehit” C1/65, sayıpları “sahipleri” C1/332, eylibeytin “ehlibeytin” C6/8, gurban “kurban” C1/248, gırılısın “kırılısın” C1/261, gaynar “kaynar” C3/143, gılın “kılın” C3/155, galk “kalk” C4/74, ĝan “kan” C7/5, ĝabul “kabul” C7/26, küsKün “küsKün” C3/4, Kalgıp “kalkıp” C5/215, hatTa “hatta” C1/50, işiTen “işiten” C1/552, Tepsiye “tepsiye” C5/223, danesine “tanesine” C1/555, mürşüd “mürşit” C1/644, daşlarımız “taşlarımız”, barmakta “parmakta” C10/594, tavuSdu “tavusdu” C11/123, sohPeti “sohbeti” C1/58, kıPlegahımız “kıblegahımız” C3/49, sohpetini “sohbetini” C5/4, tikenli “dikenli” C1/163, peyķamberimize “peygamberimize” C9/32, kasFeti “kasveti”

⁷ Krş. için bkz. M. Erten, *age.*, s. 15.; A. Akar, *age.*, 2013, s. 57-80.; Tahsin Banguoĝlu, *Türkçenin Grameri*, Ankara, 2015, s. 102-114.; Emine Atmaca, “Antalya İli Elmalı İlçesi Aĝızlarının Standart Türkiye Türkçesinden Farklı Ses ve Şekil Bilgisi Özellikleri”, *AKSOS*, Antalya, 2018, S.4, s. 62-78.

C1/525, biSi “bizi” C1/298, menlikten “benlikten” C1/522, men “ben” C3/175, gençliğe “gençliğe” C1/377, hiç “hiç” C1/435, üçler “üçler” C2/10, güçlü “güçlü” C3/20, açtı “açtı” C6/59, üç “üç” C9/49, dohturun “doktorun” C2/322, toplandıh “toplandık” C4/2, kulağ “kulak” C8/20, ayağ “ayak” C8/21, kağın “kalkın” C8/21, kakın “kalkın” C8/18, hoçça kal “hoşça kal” C10/572, viJdanın “vicdanın” C1/184, seJdeye “secdeye” C10/178, gömlegi “gömleği” C2/994, koymadıgını “koymadığını” C9/51, bağışlaya C8/5, ewlatlarında C7/5, eylence “eğlence” C1/127, eymedi “atınan “atıyla” C10/248, lurdan “nurdan” C3/266, mesebine “mezhebine” C2/44, deyme “değme” C6/54, neyrin “nehrin” C10/302, gurban “kurban” C1/245, gırılısın “kırılısın” C1/258, qadimli “kadimli” C8/10, erqanı “erkanı” C10/231.

3. Ünsüz benzeşmesi örnekleri tam ve yarı benzeşme şeklinde görülmektedir.

/-yl-/>/-yn-/

atınan “atıyla” C10/248.

/-nl-/>/-nn-/

yannış “yanlış” C5/438.

/-mb-/>/-nb-/

kanberiyem “kamberiyem” C1/481.

/-db-/>/-bb-/

tebbiri “tedbiri” C2/64.

/-ls-/>/-ss-/

ossun “olsun” C1/64-65.

/-rl-/>/-ll-/

birbillerine “birbirlerine” C10/260, billeştigi “birleştiği” C10/302.

4. Ünsüz düşmesi örnekleri metinlerde sıkça görülmektedir.

sālık “sağlık” C1/28, dōru “doğru” C8/44, mesebine “mezhebine” C2/44, tembīle “tembihle” C2/246, vēsin “versin” C3/1, gādeşimiziñdi “kardeşimizindi” C3/3, oturuyōmuş “oturuyormuş” C5/224, tōbe “tövbe” C1/91, bōle “böyle” C2/87, bōle “böyle” C5/202, biliyō “biliyor” C1/45, demlē “demler” C3/189, diyollā “diyorlar” C10/288, allā eyvallā “allah eyvallah” C1/42, inşallā “inşallah” C1/83, allā “allah” C7/21.

5. Ünsüz ikizleşmesi⁸ örnekleri metinlerde özellikle alıntı sözcüklerde sıkça görülmektedir.

cemmimize “cemimize” C1/18, otturacaksınız “oturacaksınız” C1/22, sükküneti “sükûnet” C1/22, sebbahları “sabahları” C8/84, maqqamda “makamda” C9/27, oturdu “oturdu” C1/80, yakında “yakında” C1/80, mümminin “müminin” C3/46.

6. Ünsüz tekleşmesi örnekleri metinlerde genellikle alıntı sözcüklerde görülmektedir.

eveli “evvel” C1/599, evel “evvel” C1/852, muhamet “muhammet” C3/1.

7. Hece kaynaşması örnekleri metinlerde sıkça görülmektedir.

yaprānı “yaprağını” C1/91, terk etmicēne “terk etmeyeceğine” C4/103, alacā verecē “alacağı vereceği” C10/2, yīcek “yiyecek” C1/866, iliklerini “iyiliklerini” C7/29.

9. Ünsüzlerde yer değiştirme örnekleri metinlerde nadiren görülmektedir.

evrah “ervah” C2/33, elviya “evliya” C8/35.

⁸ Krş. için bkz. A. Akar, *age.*, s. 74; T. Banguoğlu, *age.*, s.62.

3.2. Şekil Bilgisi

3.2.1. İsimler

1. İsim yapım eklerine metinlerden örnekler şu şekildedir:

oğlanını C10/221, erenler C10/400, gençlik “gençlik” C2/93, iliklerini “iyiliklerini” C7/29, erlik “erlik” C10/486, gardaşlar “kardeşler” C2/663, haldaşımız “haldeşimiz” C10/423, sakacılar C4/202, kurbançıya C5/542, süpürgeci C11/154, kadıncık C4/46, ufacık C5/394, nazlı C1/727, şanlı C6/14, hayırlı “hayırlı” C11/46, itikatsız C3/151, rāsızlık “rahatsızlık” C11/67, önce C4/117, erkek C1/435, başkan C7/3, ölüm C5/416, süreç C10/315, bağışlamakla C1/161, yıkılmak “yıkılmak” C11/35, inançlı C1/400, kazancınızla C1/108, eyence “eğlence” C1/129, içkileri C2/33, düşkün C1/752, yangından C4/194, yorgunsun C2/312, alacaklı verecekli C2/338, yemişi C3/247, sapıtmışlar C5/188, düzenli C10/385, kalanların C5/248, uzak C1/309, açık C9/3, açıklamasını C5/191, yanlış C1/117, öğretmenlere C9/64.

2. İsim çekim eklerine metinlerden örnekler şu şekildedir:

- **Çokluk Eki: /+lAr/**

kırlar “kırlar” C1/3, canlar C6/17, gerçekler C6/22.

- **İyelik Ekleri**

I. Teklik Kişi İyelik Eki:

tavsiyem C1/115, çocuğum C1/133, etegim “eteğim” C9/43, älibeytim “ehlibeytim” C11/75.

II. Teklik Kişi İyelik Eki:

senin viJdanın “senin vicdanın” C1/187, ağzın C5/227, senin sırlarına C5/779.

III. Teklik Kişi İyelik Eki:

meyinden C4/31, onun sikkesine C9/60, onun carına C10/420.

I. Çokluk Kişi İyelik Eki:

dämimiz “demimiz” C2/23, pırimiz C6/143, yolumuz ikrarımız C9/32, postumuzu C10/371.

II. Çokluk Kişi İyelik Eki:

haqqınızı “hakınızı” C1/110, lokmanız C1/197, özünüze C5/178.

III. Çokluk Kişi İyelik Eki:

evlatlarına C2/43, elleri ayakları C2/497, keremleri C3/30, ulularının C5/854.

• Durum Ekleri

İlgi Durumu Eki: /+nIn/, /+In/, /+In/, /+n/

cümlenin muradını C3/36, vaktimizin hayırlısı C3/45, bunların müsayıpliğine “bunların musahipliğine” C4/16, kırkların semahına C6/114, cümlemiziñ üzerinde “cümlemizin üzerinde” C10/22.

Yükleme Durumu Eki: /+I/, /+nI/, /+yI/, /nI/

asayı C1/20, teberrayı “teberrayı” C1/38, ocağını C5/6, katırını “katırını” C10/447.

Yönelme Durumu Eki: /+A/

haqqı “hakka” C1/1, zākirlere “zakirlere” C1/3, mertebelere C9/66.

Bulunma Durumu Eki: /+DA/

cemde C1/5, budakta C3/319, dergahında C5/70, eteginde “eteğinde” C9/80.

Ayrılma Durumu Eki: /+DAn/

eşikten kapıdan C1/21, horasandan C10/474.

Araç Durumu Eki: /+IA/, /+IAn/

tokmağıyla C1/96, hocaylan “hocayla” C2/269, desTuruyla “desturuyla” C2/271, alilen “aliyle” C3/52.

Eşitlik Durumu Eki: /+cA/

yüzlerce binlerce C1/130, yıllarca C5/331, milyonlarca C10/381.

Yön Eki: /+ar/, /+rA/, /+ArI/

dışarda C1/38, buraya C1/139, içeriye C10/256, burda “burada” C10/484.

- **Aitlik Eki:** /+ki/

elindeki C1/20, gönlündeki C8/90, yanındaki C10/307.

- **Soru Eki:** /mI/

var mı C1/47, arif mi C3/274.

3.2.2. Sıfatlar

1. Niteleme Sıfatları

ela gözlü pirim C6/90, boz atlı hızır C10/285, yüce allahlan “yüce allahla” C11/10.

2. Belirtme Sıfatları

- **İşaret Sıfatları**

bu canlar C1/32, şol yel “şu yel” C10/219, o mөлkü “o mülkü” C10/442.

- **Sayı Sıfatları**

on dört masumu pak C1/63, on yedi kemerbestler C2/280, on sekiz bin gayip erenler seksen bin rum erenleri doksan bin horasan pirleri yirmi dört bin peygamber üç yüz atmış beş bin serçeşme C2/752-753, yedinci imam musayı kazım C5/579, on birinci hasanul asgeri on ikinci imam şah mehdiye C5/580-581, birer āsa “birer asa” C1/15, birer cebrail üçer imam abbas lokması “üçer imam abbas lokması” C8/25, dörtte üçü sudur dünyanın dörtte üçü su insanoğlunun da dörtte üçü su insan C5/386-387.

- **Soru Sıfatları**

kaç oyla C1/402, hangi maqqamda “hangi makamda” C9/27, ne günah C1/86, ne kā zengin “ne kadar zengin” C9/30, nasıl bi anlamıyla “nasıl bir anlamıyla” C10/313-314.

- **Belirsizlik Sıfatları**

az yicek “az yiyecek” C1/864, başka ana bacılardan C2/294, biraz aş C11/81, bütün melâkeleri “bütün melakeleri” C11/121, birçok canımızla “birçok canımızla” C5/30, çok ilerideydi C5/256, her kişinin C10/348, hiç birimiz “hiç birimiz” C1/98, öbür cennet cehennem C1/104-105, kimi sofı kimi hacı “kimi sofı kimi hacı” C10/498.

3.2.3. Zarflar

1. Yer ve Yön Zarfları

dışarıya C1/311, geri dönmüyör “geri dönmüyor” C1/394, içeri girdi C2/791, üfürdüm içeri C3/325.

2. Zaman Zarfları

sabah akşam onu tesbih ederler C2/445, sabahleyin C5/274, sabah daha gün doğarken tan ağarırken C10/322, bu sene yazın matem orucu tuttum C2/136-137, bir an evvel C10/384, söyle ki gündüz gece allah tek C5/183-184, şimdi senden el tutayım hū C5/865.

3. Niteleme ve Durum Zarfları

baştan sona anlatıyō “baştan sona anlatıyor” C5/81, kısmet gür olsun C6/20, şöyle geldi C10/219, ne güzel uymuş C10/401, çabuk olun C4/22, iyi biliyō “iyi biliyor” C1/45, ayrıca anlatacaz “ayrıca anlatacağız” C10/311, özet özet anlatıyorum C1/149, biraz rāsızlandı “biraz rahatsızlandı” C11/66, böyle yaptın “böyle yaptın” C11/36.

4. Azlık-Çokluk Zarfları

çok uzun sürer C1/140, kimi az yicek kimi çok getirdi kimi az getirdi “kimi az yiyecek kimi çok getirdi kimi az getirdi” C1/831-832, pek acıktım C5/266, hiç bilmiyordum “hiç bilmiyordum” C1/74.

5. Soru Zarfları

nasıl veriliyör “nasıl veriliyor” C1/399, nasıl yorumluyō “nasıl yorumluyor” C10/295, neden böyle yaptın “neden böyle yaptın” C11/38, neden devam ediyō “neden devam ediyor” C2/86-87, niye geldiniz C4/88, ne kadar yıkarsanız yıkayın C1/488, nere gidersen git “nereye gidersen git” C9/72.

3.2.4. Zamirler

1. Kişi Zamirleri

ben hakka yürüdükten sonra benim kabrimi C1/146, geceler bana gündüzdür C2/942.

sen böyle böyle dedin C5/231, eveli sen ahiri sen zahiri sen batını sen cümle sırlar sana ayan “evveli sen ahiri sen zahiri sen batını sen cümle sırlar sana ayan” C1/599-600, seni zikreyledik C7/56.

onu açtırmayız C1/434, onu iyilikle tembîle “onu iyilikle tembihle” C2/246, o hizmeti yürütüyō canlar “hizmeti yürütüyor canlar” C10/28-29.

biz gönülleri dinlemeye geldik C1/35-36, biz rıza şehrine girmiş olduk C1/48-49, dil bizden ola nefes hünkarı pir abdal musa C3/44, aliyel murtazağa bağışla bizi C5/577.

mihmanlar siz bize sefa geldiniz C5/1056, sizi özünüzdeki hakka teslim edeceğiz C2/334-335, madem size kırklar derler “madem size kırklar derler” C5/926.

onlar nesîmi darındaydı “onlar nesimi darındaydı” C5/171, onlar nasıl hağğa söz verdise “onlar nasıl hakka söz verdiyse” C9/44, sen de onları sev C11/76.

2. Dönüşlülük Zamiri⁹

dinimi ben kendim tercih ederim C1/412-413, kendin bilmeden C3/256, kendiğe şefât ... diyelim “kendine şefaât ... diyelim” C7/25.

3. İşaret Zamirleri

bunlar da hünkar hacı bektaş veli dergahına bağlıdır C10/237-238, hani şu kelle kesiyōlar “hani şu kelle kesiyorlar” C10/333.

4. Soru Zamirleri

⁹ Bilgi için bkz. Meriç Güven, “Türkçede Kendi Zamiri ve Kendi Zamiri ile Oluşmuş Kelime Öbeklerinin Kuruluş Biçimi”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/4, Uşak, 2015, s.341-356.

kim bunları seviyōsa “kim bunları seviyorsa” C11/76, kimler buna sebep oldu “kimler buna sebep oldu” C1/112, ne söylüyor mevlāna C1/487, nereden gelir canı kırkların “nereden gelir canı kırkların” C4/34.

5. Belirsizlik Zamirleri

hepsi ocakzade C10/374, başkası değildir C5/296, kureş adında biri C7/4, birisi kapuyu çalmış “birisi kapıyı çalmış” C11/80, çoğu canımız C10/270, herkes bakıp geçer C10/365.

3.2.5. Edatlar¹⁰

1. Ünlem Edatları

hū bismiṣāh allah allah C1/318, yā ali C4/40, yā hüseyin ah hüseyin C5/1131, el aman yetiş C1/268, canlā “canlar” C3/3, ey erenler C10/400, hey can C1/680, evet canlar C2/316, tamam C1/450, işte C1/375.

2. Bağlama Edatları

isayla incilin hōrmet için musa ile tevrat hōrmet için davud ile zabur hōrmet için muhammet ile furkan hūmmeti olsun “isayla incilin hūrmeti için musa ile tevratın hūrmeti için davut ile zeburun hūrmeti için muhammet ile furkanın hūrmeti için” C8/62-63, fatmaynan ali C5/200, muhammet mustafa ve ehlibeytine selevat C5/173-174, bilerek veya bilmiyerek hata ve günah işlediyseniz “bilerek veya bilmiyerek hata ve günah işlediyseniz” C5/178-179, işte hemi kış olması veyahut da diğer hastalıkların sepmemesi için C10/7, hiç durmadan yürüycen yahut senelerce senelerce seneler harcayacan “hiç durmadan yürüyeceksin yahut senelerce seneler harcayacaksın” C5/291, hem zahir hem batın şeriat hem şeriat hem hakikat C5/340-341, ya belki hatırlar ya belki hatırlamaz ya bir gün unutmaz C10/207-208, ne niyaz dilediyse ne dilek dilediyse C2/1033, kimi sofı kimi hacı C10/498, bir ölü gibi dirisiniz ama bir ölü gibi özümüzü birliycez “bir ölü gibi dirisiniz ama bir ölü gibi özümüzü birleyeceğiz” C1/38-39, zeynep ana gülbenkiyle oku çıkarıp başını bađlıyōr ama teslim oluyōr hakka yürüyōr “zeynep ana gülbankıyla oku çıkarıp başını bağlıyor ama teslim oluyor hakka yürüyor” C1/144, genç yuṣaya da eğitmek için çünkü hazreti musadan sonra yerine yuṣa geçecek C5/354-355,

¹⁰ Bilgi için bkz. Necmettin Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul, 1971.

geldim devri aleme diyor eğer biz on dört bin yıl önce varsak C2/187-188, hakikat ilmüne sahip fakat mânâ olarak aşadan birinde bulunsa “hakikat ilmüne sahip fakat mânâ olarak aşağıdan birinden bulunsa” C5/351-352, seJde etti yalnız bi tek kişi yapmadı “secde etti yalnız bir tek kişi kalmadı” C11/122, öyle gelmiş zaten bugüne kadar zaten yasaklıydık C10/375-376, hep birlikte yürüyüp o akışta kalmak gine hak teala cediti cemalimiz “hep birlikte yürüyüp o akışta kalmak yine hak teâlâ cediti cemalimiz” C2/99.

3. Son Çekim Edatları

muhammed bile girdi kırklar ile semağa “muhammet bile girdi kırklar ile semaha” C1/596, benden başka ilmi fazla olan yoktur C5/261, yaradan aşkına da hey can bir semmah eyle “yaradan aşkına da hey can bir semah eyle” C1/681, güzelin döndüğü de meydan öğünsün C1/720, arşa dek yanıp yakılıp C3/70-71, bitinceye kadar kalacaklar C4/26, iki denizin birleştiği yere kadar C5/290-291.

3.2.6. Fiiller

1. Fiil yapım eklerine metinlerden örnekler şu şekildedir:

uzatmıcam “uzatmayacağım” C1/149, uğratmayasan “uğratmayasın” C8/34, değiştirmedim C3/33, uyandırdık C10/43, bulunduran C10/239, süründürsün C10/287, batırır C1/5, bitirdi C1/72, almayacaksın C9/29, bulunursam C2/246, görünür C2/282, çalınan C8/67, tutulur C2/315, görülüp C4/53, görüşüyödü “görüşüyordu” C10/7, süründürsün C10/287, gözetesin C2/283, yaşayan C6/13, dirilip C5/272, durulmaz C6/105, bekler C1/7, yaralandı C1/775, başarılı C6/14, sararıp C5/217.

2. Kişi Ekleri

Tablo 4. Birinci Tip Kişi Ekleri

Kişi	Ek
I. Teklik Kişi	/-Im/
II. Teklik Kişi	/-sIn/, /-sIn/
III. Çokluk Kişi	-
I. Çokluk Kişi	/-z/, /-S/

II. Çokluk Kişi	/-sInIz/, /-sInIz/
III. Çokluk Kişi	/-lAr/, /-lā/, /-lār/

Kişi zamiri kökenli olan bu ekler, şimdiki zaman, bilinen geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman, istek ve gereklilik çekimlerinde kullanılan kişi ekleridir.

Tablo 5. İkinci Tip Kişi Ekleri

Kişi	Ek
I. Teklik Kişi	/-m/
II. Teklik Kişi	/-n/, /-n/
III. Çokluk Kişi	-
I. Çokluk Kişi	/-k/
II. Çokluk Kişi	/-nIz/, /-nIz/
III. Çokluk Kişi	/-lAr/, /-lā/, /-lār/

İyelik eki kökenli olan ikinci tip kişi ekleri, bilinen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılır.

3. Şekil ve Zaman Ekleri

- Bildirme (Haber) Kipleri

Geniş Zaman: /-Xr/

hakka bakarım C3/163, tamamlarsın C4/136, şakıyıp durur C3/164, yanarız C5/87, tutarlar C11/77, çıkmam C12/60, nasip etmezsen C2/347, bilmeyiz C2/104, elde edemezler C5/395-396.

Şimdiki Zaman: /-yor/, /-yō/, /-yō/

söylüyorum C1/23, veremiyo “veremiyor” C10/270, gözlemliyorS “gözlemliyoruz” C10/191, biliyōsunuz “biliyorsunuz” C5/16, göremiyorum C1/187, karışmıyorS “karışmıyoruz” C10/194, veremiyōsunuz “veremiyorsunuz” C4/161, bilmiyōlar “bilmiyorlar” C5/1097.

Duyulan (Öğrenilen) Geçmiş Zaman: (-mIş)

içmişim C2/31, sormuş C2/212, oluşturmuşuz C10/271, getirmişsiniz C1/189, değerlendirmişler C7/6, kılmamış C7/46.

Görülen (Bilinen) Geçmiş Zaman: /-TI/

yarattım C11/110, sefil ettin C5/1131, dinledi C2/546, duyduk C5/1173, şeref verdiniz C2/141, dediler C6/96, sormadım C1/208, kesmedin C4/207, okumadı C5/116, kıymadık C5/311, tutmadınız C4/132, dutmadılar “tutmadılar” C5/234.

Gelecek Zaman: /-AcAk/

yapacam “yapacağım” C10/323, barışacaksın C1/374, gelecek C1/433, teslim edeceğiz C5/176, saklıcaksınız “saklayacaksınız” C10/16, yiyecekler C4/26, çıkmayacam “çıkmayacağım” C5/305, yapmayacaksın C1/185, diz çökmeyecek C1/422, bitmeyecek “bitmeyecek” C1/126.

- **Dilek (Tasarlama) Kipleri**

Emir Kipi:

Tablo 6. Emir Kipi

Kişi	Ek
I. Teklik Kişi	/-AyIm/
II. Teklik Kişi	/-Ø/, /-AsIn/
III. Çokluk Kişi	/-sIn/, /-sInj/
I. Çokluk Kişi	/-Allm/
II. Çokluk Kişi	/-n/, /-nj/
III. Çokluk Kişi	/-sInlAr/

tutayım C5/865, gel C3/242, yapma C5/314, Kabul etsin “kabul etsin” C3/3, yapalım C5/1212, hürmet edin C8/1, alsınlar gelsinler C4/22.

İstek Kipi: /-A/

ayırmasın C2/282, saklıyasın bekliyesin göresin gözetesin C2/283, göreler C4/45, kalkasınız C1/869.

Şart Kipi: /-sA/

yapsam C3/215, çağırırsan C5/742, gelse C9/25, birleşmezsek C2/82, yapmanız C2/314.

Gereklilik Kipi: /-mAII/

alışmalı C1/440, yapmalıyız C2/148.

4. Fiillerin Birleşik Çekimleri¹¹

- **Hikâye**

giderlerdi C10/248, bilmiyordum C1/79, hedefliyorduk C2/178, geçiyordu C2/305, görüşüyödu “görüşüyordu” C10/7, öğretiyorlardı C2/156, gelmiştim C2/299, söylemiştin C4/96, öğrenmiştik C5/301, söylemişti C11/21, olacaktı C1/51, olmayacaktı C2/193, yapacaktık C2/308-309, olsaydı C1/50, olmasaydı C2/193, görseydi C1/164.

- **Rivayet**

yapıyormuş C1/30, oturuyömuş “oturuyormuş” C5/224.

- **Şarh Birleşik Zaman**

seversen C5/576, dilerse C5/303, bakarsak C1/381, yıkarsanız C1/488, saklarsanız C3/4, buyurlarsa C9/4, geliyorsa C10/200, ağıyorsak C1/200, helal ediyorsanız C2/338, geldiysen C9/26, dilediyse C2/1033, işlediyseniz C5/179, çaldılarsa C10/319, yıkayacaksınız C1/485-486, kuymayacaksın C5/423.

5. Birleşik fiiller¹², isimlere gelen yardımcı fiiller¹³ ve fiillere gelen yardımcı fiiller¹⁴, yoluyla iki şekilde kurulmaktadır. Metinlerde yeterlik, süreklilik, uzaklaşma fiili örneklerine rastlanmaktadır.

haber olsun C2/409, hoş ettin C2/436, hamle kıldı C2/774, niyaz eyler C3/128, iman verdi C4/51, yas tutmak C4/54, alıkoymuyor C1/66, kırabiliyoruz C2/250,

¹¹ Krş. için bkz. Ayşe İlker, *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*, Ankara, 1997, s. 132-137; A. Akar, *age.*, s. 163-166.; Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara, 2019, s. 645-682.

¹² Krş. için bkz. A. Akar, *age.*, s.166-167.; Z. Korkmaz, *age.*, s.693-744.

¹³ Krş. için bkz. A. Akar, *age.*, s. 166-167.

¹⁴ Krş. için bkz. Z. Korkmaz, *age.*, s. 200-201.

dolaşıp gelecek C2/1040, katagör C3/110-111, yapamıyōsan “yapamıyorsan” C10/346, gelip gitmedi C10/364.

6. Ek fiil, Ölçünlü Türkiye Türkçesinde ek fiil /-i/ ‘dir. İsim ve isim soylu sözcükleri yüklem yapar ve basit zamanlı fiilleri birleşik zamanlı fiil yapar. Birleşik zamanlı fiil yapma işlevi ise “Birleşik Zamanlı Fiiller” başlığı altında incelenmiştir. Bu başlık altında isimleri yüklemleştirme işlevi gösterilmiştir.

- Ek Fiilin Geniş Zamanı

burdayım C1/34-35, ocaktasın “ocaktasın” C2/123, dayımdır “daimdir” C10/481, aşamasındayız C1/327.

- Ek Fiilin Görülen (Bilinen) Zamanı

fıravundu C1/120, zorunluluktan C2/170.

- Ek Fiilin Duyulan (Öğrenilen) Zamanı

varmış C2/786, üç gün imiş “üç gün imiş” C3/226.

- Ek Fiilin Şart Çekimi

insansa C1/84-85, inançtaysa C1/421, biriyse C2/90.

7. Fiilimsiler, isim-fiil; sıfat-fiil ve zarf-fiil olmak üzere üç başlık altında incelenmektedir.

- İsim-Fiiller: /-mA/, /-mAk/, /-Iş/

destur almaya geldim C1/387, kalp kırmamaya çalışıyoruS “kalp kırmamaya çalışıyoruz” C2/143, bir araya gelmeye gerçekten hasret kalmışız C5/18, bilgiyi almak için C5/357, oluşturup C2/27, yok oluş C2/72.

- Sıfat-Fiiller¹⁵: /-An/¹⁶, /-AsI/, /-mAz/, /-dIk/, /-AcAk/, /-mIş/

coşkun akan şel “coşkun akan sel” C10/489, kör olası yezidi mervan C5/598, yaramaz avrat şerrinden yaramaz hakim şerrine yaramaz komşu C8/81, yazdığım bi nefes

¹⁵ Krş. için bkz. A. İlker, *age.*, s. 142-149; A. Akar, *age.*, s. 172-174.

¹⁶ Bilgi için bkz. Meriç Güven, “-An, -En Sıfat-Fiil Ekinin Dilbilgisel İşlemi, Dönüşmüş Yapılar Kurma ve Ki Bağlayıcısı Tabanında Dönüşüm Gerçekleştirme İşlevi”, *Turkish Studies*, 8/9, Ankara, 2013, s.1625-1637.

“yazdığım bir nefes” C5/82, geldiğiniz yerde tuttuğunuz darda C1/10, anlayamayacağına delildir C5/365, gelmiş gönül katmış olan C10/31, hak libası giymiş gibi yunus emrem C10/225.

- Zarf-Fiiller: /-A/, /-ArAk/, /-AII/, /-asıya/, /-Ip/, /-IncA/, /-ken/, /-mAdAn/, /-UbAn/

Aşağıda örnekleri bulunan /-UbAn/ eki, /-Up/ ekinin genişletilmiş şeklidir ve Eski Anadolu Türkçesinde işlek bir ektir.¹⁷ Bu ekin örneği ritüel esnasında okunan manzum bir metinde görülmektedir. Günlük konuşmada ek işlek değildir.

kala kaldı C1/361, gide gide bir köye varıyolar C10/318, pir sultan dernekleri olarak başkanımız da burda C10/361-362, kıyasıya savaşmaya başlamıştı C2/194, bir araya getirip C1/207, gidip ders veriyō C1/266, elinizden geldiğince gücünüzün yettiğince salınız C4/133-134, yaşıyörken yapmamız lazım C1/105, ulaşmadan duydu ki yā hüseyin C1/137, durmadan satıyoruS C1/382, eğiliben seJde kıldı C2/794, oturuben oldu sakin C2/815, cümlesi de el çırpıben dediler ki allah allah C1/595, ölünceye kadar bu şeriatın içinde “ölünceye kadar bu şeriatın içinde” C5/370.

3.3. Türkiye Türkçesi Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler Bakımından Saha Çalışması Yapılan Bölgelerin Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde Leyla Karahan tarafından ortaya konan Anadolu ağızlarının sınıflandırılmasındaki ölçütler, çalışmanın saha çalışması kısmında elde edilen ritüelik metinlerin ağızlarına uygulanmıştır. Bu değerlendirme ana ağız gruplarını belirleyen özellikler dikkate alınarak gerçekleştirilmiş ve alt grupları belirleyen özelliklere değinilmemiştir. Leyla Karahan’ın ayırıcı ve belirleyici özellik olarak tespit ettiği bazı ses, şekil ve söz dizimi özelliklerine göre Anadolu ağızları başlıca üç ana grupta toplanmaktadır (2014:1).

1. Doğu Grubu Ağızları

¹⁷ Krş. için bkz. Necmettin Hacıeminoğlu, *Karahanlı Türkçesi Grameri*, Ankara, 2019, s. 172; Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*, Ankara, 2020, s. 145; Ali Akar, *Oğuzların Dili Eski Anadolu Türkçesine Giriş*, İstanbul, 2019, s. 201; Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara, 2020, s. 144.

Saha çalışmasının gerçekleştirildiği Diyarbakır ve Elâzığ illeri bu gruba dahildir. Diyarbakır, Doğu grubunun birinci alt grubuna, Elâzığ ise Doğu grubunun dördüncü alt grubuna dahildir.

2. Kuzey Doğu Grubu Ağızları

Bu grubun kapsamındaki illerde saha çalışması gerçekleştirilmemiştir.

3. Batı Grubu Ağızları

Saha çalışmasının gerçekleştirildiği Antalya, Aydın, Balıkesir, Denizli, Eskişehir, Ordu ve Tokat illeri bu gruba dahildir. Antalya, Aydın, Balıkesir, Denizli ve Eskişehir Batı grubunun birinci alt grubuna dahildir. Ordu, Batı grubunun beşinci alt grubuna dahildir. Tokat, Batı grubunun altıncı alt grubuna dahildir.

Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler

Leyla Karahan'ın hazırlamış olduğu Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler (2014:53) başlıklı tabloya göre tasnif gerçekleştirilmiştir. Örneklendirmeler özellikleri gösteren ağız grupları üzerinden yapılmıştır.

1. Alınma Sözcüklerdeki Uzun Ünlülerin Normal Süreli Ünlüye Dönüşmesi

Doğu Grubu Ağızları

can C9/24, islam C11/2, keramet C11/6

Batı Grubu Ağızları

ikrar C4/10, makbul C5/23, sevap C7/26

2. Kalınlık-İncelik Bakımından Ünlü Benzeşmesi

Doğu Grubu Ağızları

âliye C9/33, fatmegile C11/62

Batı Grubu Ağızları

bahçalar C2/969, ihtiyar C10/276

3. Alınma Sözcüklerde Ünlü İncelmesi ile Meydana Gelen Uyum Değişmesi

Doğu Grubu Ağızları

evliyáleriđ C8/79, hekiğat C9/16, řakikát C11/155

4. Arka ve Orta Damak Geniz Ünsüzü ŋ'nin Korunması veya Kaybolması**Batı Grubu Ağızları**

řizmetizŋi C1/33, geliyoŋuz C1/198, Kabul etsiŋ C3/3, muratlarıŋız C6/112

5. Ön Damak Ünsüzü g'nin İki Ünlü Arasında ve Hece Sonunda Korunması**Doğu Grubu Ağızları**

egilin C8/19, degil C9/32, eger C11/58,

6. Patlayıcı Ünsüzlerin İkizleşmesi**Doğu Grubu Ağızları**

yeddi C8/53, mađđamda C9/27

7. Belirli Bazı Ünsüzlerin Sözcük İçinde Yer Değiştirmesi**Doğu Grubu Ağızları**

elviya C8/35

8. Zamir Kökenli Çokluk 2. Kişi Eki ile Bildirme Ekinin Yapısı**Doğu Grubu Ağızları**

işitesiz C8/20, gelesiz C8/21, şabul eder misiz C9/8

Batı Grubu Ağızları

dediŋiz C4/186, hoş geldiŋiz C5/193

9. Çokluk 2. Kişi İyelik Eki ile Bildirme Ekinin Yapısı**Doğu Grubu Ağızları**

sırrıza C8/3, miracıız C8/95

Batı Grubu Ağızları

hizmetleriñiz C3/73, sesiñiz C4/186, dilekleriñizi C5/607, hizmetleriñiz C6/20

10. Şimdiki Zaman Ekinde Meydana Gelen Ses Değişmeleri

Batı Grubu Ağzları

ayrılıyō C3/187, cevap veremiyō bilmiyō C10/270

11. Duyulan Geçmiş Zaman Ekinin Tek Şekilli Olması

Doğu Grubu Ağzları

ķalmış C8/22, saĀmıř C8/75, erişmiş C11/5

Batı Grubu Ağzları

hizmet etmiş C3/29, yemişiz C5/89, aĀılmıř C6/43

12. Teklik ve Çokluk 1. Kişi Emir Eklerindeki Ses Değişmeleri

Batı Grubu Ağzları

sōyliyim C1/25, bakıyım C4/105, yapıyım C5/3

13. İstek Eki -a/-e'nin İşleklik Ekindeki Farklılıklar

Batı Grubu Ağzları

gidek C2/388, gidek C5/549

SONUÇ

Mısır'dan Balkanlara kadar çok geniş bir coğrafyaya yayılmış Alevi-Bektaşî inanç sistemine dair yapılan çalışmalar son yirmi yılda hız kazanmış olsa da salt yazılı kaynaklara dayalı yapılan çalışmaların bağlamdan kopuk olması inanç sisteminin ezoterik yapısının tam anlamıyla anlaşılmasına engel teşkil etmektedir. İnanç sisteminin "sır dili"ni ve sembollerle örülü yapısını inanç pratikleri olmadan yalnızca mülakat şeklinde gerçekleştirilen çalışmalarla anlamlandırmak güçtür. Alevi-Bektaşî toplumuna mensup kişilerin arasında cem ve erkânlardaki ritüel uygulamaları esnasında ve günlük yaşantılarında yalnızca kendilerinin anlam evreninde karşılığı olan içinde mecazlar ve sembolik ifadeler barındıran ortak bir dili vardır. Kültürel kodları içinde barındıran bu sembolik form, cem ritüeli esnasında her defasında yeniden yaratılır ve bu yaratımın gösterime dayalı öğeler içermesi nedeniyle bağlam merkezli bir çözümleme, cem ritüelindeki tüm değişkenlerin icraya etkisini takip etmeye ve mitik kökene olan atıflarını anlamlandırmaya olanak sağlamaktadır. Çalışmanın bağlama dayalı yürütülmesi ve cem ibadetine ait ritüel metinlerinin katılımlı gözlem yoluyla derlenmiş olması dilin dinamik yapısının sağladığı imkanları ve farklılaşmaları kayıt altına alma olanağı sunmaktadır.

Mitik kökeni Hz. Muhammed'in Miraç gecesi Kırklarla karşılaşarak gerçekleştirdiği ritüele dayanan cem, işlev bakımından çok yönlü bir yapıya sahiptir. Ölüm, matem, sorgudan geçme, ikrar verme, düşkünlükten kurtulma gibi nedenlere bağlı olarak gerçekleştirilen cemler, bir kutsamayı da içinde barındıran dinî ritüellerdir. Cem ibadeti, öncesinde ve sonrasında gerçekleşen tüm pratikleriyle Alevi-Bektaşî inanç sisteminin evren tasarımı ve katmanlı yapısını içinde barındırır. Dil verisini ses ve şekil bilgisi bakımından incelediğimiz cemleri bu nedenlerle bütüncül bir bakışla mercek altına alan çalışmada Alevi-Bektaşî inanç sisteminin terminolojisini cem metinlerine bağlı kalarak açıklanmaya ve metinlerin içerisinden kavramların kullanımlarına dair örneklerle anlamlandırılmaya çalışıldı.

Cem ibadetine ait kavramların analizi esnasında eski Türk inanç sistemi ile Alevi-Bektaşî inanç sistemi arasında sıklıkla paralellikler tespit edilmiştir. Heterodoks bir yapıya sahip Alevi-Bektaşî inanç sistemi, kadim öğretiler ve İslamiyet'in senteziyle kendi felsefesini temellendirmektedir. Alevi-Bektaşî inanç sisteminin mitik kökenine dair sorgulamalar eski Türk inanç sistemini işaret eden öğeler barındırmaktadır. Bu nedenle kavram analizi kısmında Alevi-Bektaşî inanç sisteminin kavramları açıklanırken Türklerin eski inanç sisteminin mitik unsurlarıyla ilişkilendirilerek tamamlayıcı bir açıklama

yapılmaya çalışıldı. Ateş kültü, atalar kültü, şekil (don) değiştirme, zamanı ve mekânı aşmak, kadın ve erkeğin birlikte ibadet etmesi, semah ve kamların dansı, dolu ve kımız, güvercin, turna gibi pek çok unsur Anlam Bilgisi başlıklı bölümde ortaklıklar barındıran kavram maddelerinin içerisinde incelendi.

Cemi yürüten dede-babanın üslubu da cemin akışında farklılaşmalar meydana getirmektedir. Dede-baba, görgüsü, bilgisi, deneyimi ve hayat görüşüyle en önemlisi ibadetin yürütücüsü sıfatıyla tüm bağlam üzerinde etkilidir. Cemin gerçekleştiği mekân ve zamanda ritüelin akışına etki etmektedir. Örneğin Covid-19 tedbirleri kapsamında ve sonrasında yapılan cemlerde dede-babanın sohbet anındaki gündemi öncelikle salgın ve salgınla mücadeleyle ilgili olmuştur. Çok yakın bir zamanda ülkemizde geniş bir coğrafyada yıkıma neden olan 6 Şubat depreminden sonra gerçekleşen cemlerde ise dede-baba ölenlere rahmet, yakınlarına baş sağlığı dileyerek sohbete giriş yapmış ve deprem bölgeleri için yardım çağrısında bulunarak çeşitli yardım kampanyalarından bahsetmiştir. Cemevleri, ibadethane oldukları kadar sosyal hayatın içerisinde toplumsal olayları da merkezine alan kapsayıcı ve birleştirici yapılar olduğu da yapılan alan araştırmasında ve alınan kayıtlarda gözlemlenmektedir.

Yedi coğrafi bölgeden seçilen dokuz ilden alınan kayıtlar ışığında üzerinde durulması gereken bir diğer nokta ise şehir merkezleri ve taşralar da dahil olmak üzere cem ibadetinin dilinin Türkçe olmasıdır. Bazı kalıp ifadeler haricinde tüm dualar Türkçe okunmaktadır. Katıldığımız cemlerin bazılarında Arapça okunan duanın hemen ardından Türkçesi de okunmaktadır.

Alan araştırması kapsamında Marmara Bölgesi'nden Balıkesir, Ege Bölgesi'nden Aydın ve Denizli, Akdeniz Bölgesi'nden Antalya, İç Anadolu Bölgesi'nden Eskişehir, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nden Diyarbakır, Doğu Anadolu Bölgesi'nden Elâzığ, Karadeniz Bölgesi'nden Tokat ve Ordu illerinden alınan cem ibadetine ait on iki ayrı kayıt transkripsiyon edilmiştir. Metinler C1, C2, C3 ... şeklinde kodlanmıştır. Her metne ait bilgi metnin başında verilmiştir. Metinlerin farklı illerden alınmış olması nedeniyle ağız özellikleri bölge ağızlarının özelliklerini taşımakta ve bazı farklılıklar barındırmaktadır. Ses ve şekil bilgisi incelemesi yapılırken verilen her örneğin yanında hangi metne ve satır numarasına ait olduğu belirtilmiştir. Ses ve şekil bilgisi incelemesi sonucu elde edilen veriler özetle şu şekildedir:

Ses Bilgisi

1. Dokuz farklı ilden derlenen 12 metinde yazı dilimizdeki 8 ünlünün yanında á, ę, ä, í, ó, օ, ô, ú, ünlüleri kullanılmaktadır. Bu ünlülerle birlikte bazı ses olayları neticesinde 8 temel ünlünün uzun şekilleri ā, ē, ī, ī, ō, ð, ū, ū kullanılmaktadır.
2. Bölge ağızlarında Eski ve Orta Türkçedeki kök hecede bulunan ę, i ünlüleri korunmaktadır. (ver, ye-, de-, yi- ...)
3. Uzun ünlüler; hece kaynaşması, ünsüz düşmesi, çift ünlülerin kaynaşması, tonlama ve vurgu gibi nedenlerle oluşmaktadır.
4. Dil benzeşmesi örneklerine metinlerin tümünde rastlanmaktadır. Ek fiillerde, -ken zarf fiil ekinde ve “ile” edatında dil benzeşmesi yoğundur. Benzeşmenin en yoğun görülüşü metin C5 kodlu Eskişehir metnine aittir.
5. C8 ve C9 kodlu Diyarbakır’dan alınan kayda ait olan metinlerde sıklıkla “ı” ünlüsünün ince sıraya geçme eğilimi göstererek “i” ünlüsüne dönüştüğü görülmektedir.
6. Ünlü değişmesi örneklerine tüm metinlerde sıklıkla rastlanmaktadır.
7. Vurgusuz orta hecedeki dar ünlülerin düşmesi yanında özellikle yabancı kökenli sözcüklerde ünlü düşmelerine rastlanmaktadır. (şefât “şefaât” , hüseyin “hüseyin ...)
8. Dokuz ilden derlenen 12 metinde yazı dilimizdeki 21 temel ünsüzün yanında Ç, F, ğ, ħ, ħ, J, k, κ, K, Í, η, P, S, T,w ünsüzleri de bulunmaktadır.
9. Sonda ünsüz türemelerinde dikkat çeken örnekler C8 kodlu Diyarbakır’da alınan kayda ait metinlerde görülmektedir. Son seste “y” ünsüzü türemektedir. (ħaħħıy “ħakı”, biziy “bizi”...)
10. Ünsüzlerin özelliklerine bağlı olarak ünsüz uyumunun/benzeşmesinin bozulduğu örnekler bulunmaktadır.
11. Ünsüz değişimi tüm metinlerde sıkça görülmektedir.
12. Ön seste b>m değişiklikleri görülmektedir.
13. Ön seste p>b değişiklikleri görülmektedir.
14. Eski Türkçe dönemi özelliği olan söz başında “k” sesinin korunduğu örnekler bulunmaktadır.
15. Eski Türkçe dönemi özelliği olan söz başında “t” sesinin korunduğu örnekler bulunmaktadır.

16. Yabancı kökenli sözcüklerde ünsüz tekleşmesi görülmektedir. (evel “evvel”, muhamet “muhammet” ...)
17. Ünsüz ikizleşmesine hem Türkçe hem de yabancı kökenli sözcüklerde sıkça rastlanmaktadır. (cemmimize “cemimize”, maḳḳamda “makamda”, otturacaksınız “oturacaksınız” ...)
18. Titreşimli seslerin bulunduğu kelimelerde hece kaynaşması sıkça görülmektedir. (yaprānı “yaprağını”, yīcek “yiyecek”, iliklerini “iyiliklerini” ...)
19. Ünsüzlerde yer değiştirme yabancı kökenli sözcüklerde görülmektedir. (evrah “ervah”, elviya “evliya” ...)

Şekil Bilgisi

1. İlgi durumu eki olarak /+nIn/, /+In/, /+In/, /+n/ ekleri kullanılmaktadır. (elleriḅ karalarıḅ, cümleinin muradını ...)
2. Yükleme durumu eki olarak /+I/, /+nI/, /+yI/, /nI/ ekleri kullanılmaktadır. (teberrāyı, ocağını ...)
3. Yönelme durumu eki olarak /+A/ eki kullanılmaktadır. (zākirlere “zakirlere”, ḥaḳḳa “hakka” ...)
4. Bulunma durumu eki olarak /+DA/ eki kullanılmaktadır. (eteginde “eteğinde”, cemde ...)
5. Ayrılma durumu eki olarak /+DAn/ eki kullanılmaktadır. (eşikten kapıdan, horasandan...)
6. Araç durumu eki olarak /+IA/, /+IAAn/ ekleri kullanılmaktadır. (hocaylan “hocayla”, alilen “aliyle” ...)
7. Eşitlik durumu eki olarak /+cA/ eki kullanılmaktadır. (yüzlerce binlerce ...)
8. Yön eki olarak /+r/, /+ar/, /+rA/, /+ArI/ ekleri kullanılmaktadır. (içeriye, burda “burada” ...)
9. Aitlik eki olarak /+ki/ eki kullanılmaktadır. (gönlündeki, ordaki “oradaki” ...)
10. Cem ibadetinde sıkça tekrar edilen “ḥū bismiḣāh allah allah, yā ali, yā hüseyin ah hüseyin” gibi kalıplaşmış ifadeler ünlem olarak kullanılmaktadır.
11. Zarf fiilin, /-A/, /-ArAk/, /-All/, /-asıya/, /-Ip/, /-IncA/, /-ken/, /-mAdAn/ eklerinin yanında Eski Anadolu Türkçesinde işlek bir ek olan /-UbAn/ ekiyle de yapıldığı örnekler C1 ve C2 kodlu Aydın’dan alınmış kayıtlara ait metinlerde geçmektedir. (eḡiliben seJde kıldı, oturuben oldu sakin, cümlesi de el çırpıben dediler ki allah allah)

12. “gerek” sözcüğü gereklilik kipi yerine kullanılmaktadır. (bilmek gerekir ...)

Günümüzde kozmopolit yapının derinleşmesiyle birlikte inanç sisteminde çeşitli çözümler meydana gelmektedir. Alevi-Bektaşî inanç sisteminin merkezinde bulunan cemler sekteye uğramakta ve bu durum yeni yetişen, inanç sistemine mensup kişilerin inançtan yavaş yavaş kopmasına ya da tamamen uzak durmasına sebep olmaktadır. Alan araştırmasındaki gözlemler neticesinde ceme katılan kişilerin genellikle orta yaşlı ve yaşlı bireyler olduğu görülmüştür. Şehirleşme beraberinde kökten uzaklaşmayı da getirmektedir. Ayrıca siyasi çekişmelerin odağında olan Alevi-Bektaşî inanç sistemi tahrip edilmekte ve özünden uzaklaştırılmaktadır. Bağlam merkezli yürüttüğümüz çalışmada şehir merkezleri ve taşralarda yürütülen cemlere ait verilerin dijital ortamda kayıt altına alınması bütüncül bir bakışla çalışmayı değerlendirme olanağı sunmaktadır. Kaybolma tehlikesine karşın çalışmamız süresince elde edilen kayıtların cemlerin yaratım sürecinin saklanması katkıda bulunmuş olmasını temenni etmekteyiz.

METİNLER

Metinler Hakkında

İncelenen metinler, ses kayıtlarına dayanan metinlerdir. Alevi-Bektaşî inanç sisteminin ibadeti olan cemlerden elde edilen on iki metin, Türk Dil Kurumu tarafından geliştirilen *Ağız çalışmaları Çevriyazı İşaretleri ile Times Turkish Transcription* yazı tipinde yazıya aktarılmıştır. Ancak bilimsel bir ağız çalışmasındaki detaylara inilmemiş, derlemelerin yapıldığı bölgelerdeki belirgin ses özellikleri yazıda gösterilmiştir.

Metin kodlamaları yapılırken derleme yapılan iller üzerinden yapılmamış, cemler esas alınarak metinler C1, C2, C3 şeklinde kodlanmıştır. Her metnin başlangıcından önce hazırlanan tablolarda derlemenin hangi ilde yapıldığı belirtilmiştir. Metinlere kendi içlerinde satır numaraları verilmiştir. Örneğin, C1/45 1. metnin 45. satırını işaret etmektedir.

C1 : Aydın

C2 : Aydın

C3 : Antalya

C4 : Balıkesir

C5 : Eskişehir

C6 : Denizli

C7 : Denizli

C8 : Diyarbakır

C9 : Diyarbakır

C10 : Tokat

C11 : Elâzığ

C12 : Ordu

Metin Kodu	C1
Derleme Yeri	Aydın, Söke
Kaynak Kişi	Bahri DOĞANAY, Rıza ÇETİNKAYA
Konu	Muharrem Matem Lokması Cemi

AYDIN/SÖKE

her can cemdâ kardeş bacı oladır haqqâ duacı seyit faraş süpürgeci faraşçıya haber gelip gidelim mihmana tavaf edelim her cana ... kurbana kurbancıya haber zâkirin zikri saz ile kuran okur avaz ile mümün müslüm ... zâkirlere haber bu yola giden hacıdır kırklar ... cem kilidi Kapıcıdır Kapıya haber ta ezelden dedik ... muhammet alinin yolu hüseyine

5 geldi dolu sakacıya haber hatunlar cemde oturur Kazana kepçe batırır canlara loğma yedirir ... haber üçe beşe nazar kılar yediler kırklar da bile belki ceme mihman gele mihmandara haber haq yolunda eyle nazar haqqın kelâmını yazar ... haber bekler peyik sana haber olsun allah ... semahçıya haber şah hatâyım pire geldim haq süre geldim mümün müslüm dara geldi izniçkiye haber ossun allah allah bismişah allah allah allah yâ muham-

10 met âlî ... hacı bektâşı veli geldiğiniz yerde tuttuğunuz darda kırklar meydanında mürşüt pir rehber ... hizmet sayiplerinin şefâtı üzerinizde hazır ve nâzır olsun allah allah siz bizlere hizmet edeceksiniz hizmet sayipleri de gerçeğe hü allah allah hem anamız gerçeğe hû gözcü kapı bekçisi hariç ... yanına bir kişi daha yok mu bekçi bir kişi daha gelsin kapı bekçiliği yapacak bir can daha gelsin canım çekinmeyin imam hasan efendimizin görevini yapacaksınız siz de elinize birer āsa alacaksınız özellikle sizi bekletmemin

15 nedeni en ... görev sizin siz karaca ahmet efendimizin görevini yapıyosunuz siz de imam hasan efendimizin görevini yapıyosunuz imam hasan efendimizin görevini yapan iki bekçi biri kapının iç kısmında biri dışında cemmimize uygunsuz hâkir davranacak cemimizin huzurunu kaçırarak bir durum var ise engel olacaksınız almıyacaksınız yalnız elindeki asayı da birilerini dövmek için değil de sadece bir simgedir siz karaca ahmet görevini yapıyosunuz bekçilerin kapıdan eşikten kapıdan içeri aldığı canları yaşına kemâline göre yer gösterip otturacaksınız sakinliği sükküneti sağlayacaksınız yine aynı şekilde söylüyorum elindeki āsa sadece temsilen uyarıdır kimseyi ... dövmek değildir tamam hadi

görevlerinizinevet sevgili canlar öncelikle şunu söyliyim beni tanımayan var ise
25 tokat zileliyim ankarada oturuyorum hünkar hacı bekaş veli vakfı serçeşme cem evi de-
deliğini yapıyorum altı ay önce yönetim aradılar geçen sene de aranızda ayrılan haçka
yürüyen feti baba kardeşimiz de cenâbı allahtan rahmet diliyorum sevenleri de geri ka-
lanlarına cenâbı allah sâlık selâmet versin bi boşluğumuz vardı çıktık geldik allah hizme-
timizi kabul ederse işallah kabul eder sizlerin de ibadetlerini kabul eder yanımda rıza
30 dedem var kartal cem evi dedesi daha evvel yapıyormuş ... dede tanıyorsunuz burda ha-
san dedemiz var yine seyidi canımız var ismini bilmiyorum solumdaki zâkirim şah
ibrahim veli ocağından özcan özdemir yanında melek bacımız eşidir bu canlar da hizmet
için geldi allah hizmetizni kabul etsin gençlerimizin cenâbı allah tekerine ayağına taş
dokundurmasın allah allah hepsi de hoş gelmiş sizler de yaklaşık on üç on dört gün bur-
35 dayım sima olarak tanıdığım var tanımadığım var önemli değil biz gönülleri dinlemeye
geldik buraya kapının dışı teberrâ içi temennadır hazreti muhammet mustafa buyurmuştur
... kapısı şahı merdan alidir şâhı merdan ali kapısından girdiğimiz zaman teberrâyı dı-
şarda bırakcaz teberrâ demek şeriattır şer doludur içeri alevi yoludur erķânıdır bir ölü
gibi dirisiniz ama bir ölü gibi özümüzü birlycez kırklar meydanına ... çıkmıycaz
40 başlamadan ... her gün talibi olan siz değilsiniz her zaman da dedeniz ben deyilim fakat
sizlere şunu söylüyorum madem şâhı merdan kapısından ali kapısından içeri girdik cânı
gönülden cümleliz birbirinizden râzı mısınız allâ eyvallâ razı mısınız allâ eyvallâ razı
mısınız allâ eyvallâ allâ eyvallâ diyen dillere cenâbı allah acı vermesin uğru açık olsun
allah allah sevgili canlar bunlar tabi bi şey dâ söylemek istiyorum bazı canlar birbirine
45 kırgındır razıyız herkes allah eyvallah iyi biliyō dil yumuşak her şeyi söyleyebiliyor bir-
birinden kırgın olup da bu diyen kişileri sizler biliyōsanız siz söyler misiniz var mı alla
eyvallâ var mı alla eyvallâ var mı alla eyvallâ birleşen gönülleriniz dayim olsun kadim
olsun allah sizden râzı olsun lokmalarımızı beraber paylaşcaz beraber ... biz rıza şehrine
girmiş olduk o rıza şehrinde haram loğma olmaz kin kibir olmaz küslük olmaz hatTa şunu
50 söyliyim bu bir görgü cemi olsaydı daha ... bu bir muharrem matem loğmasını cemidir
abdal musa cemi olsa da aynısı olacaktı lütfen hangi cem olursa olsun görgü cemini zaten
herkesin bilebileceği gibi abdal musa cemlerine perşembe muhabbetlerine gelecek canlar
ufak tefek kırgınlıkları var ise gelebilir ama burda da barışacak ... loğma yenirken içi-
nizde katil olan var ise namus üzerine leke sürmüşse rica ediyorum kimse o lokmayı ye-
55 mesin kimse derken bu kişiler yemesin bilmiyoruz bileniz de yok özellikle loğmaya ke-
sinlikle katillik yapan başkasının namusuna göz koyan kimse o loğmayı yemesin ufak
tefek kırgınlıklar da gönülleri birlediniz allâ eyvallâ dediniz allah cümleliz yardımıcısı

olsun allah allah canlar şimdi eğer bu cem diyil de her günki yaptığımız muharrem sohPeti
 olsaydı allah razı olsun dedelerimiz buraya gelmiş sırasıyla herkes konuşacaktı sırası her-
 kes sırası gelince dua verecek konferansmış gibi karşılıklı konuşup bi şeyler söylemeyecez
 on iki gündür gelenler sohPetimizi dinlemiştir tabi kısaca bizde bağzı şeylere deyiyecez
 özellikle çocuklarımızıS ya da sizler çocuk iken siz de çocuktunuz bir çocuk bir damla su
 gibidir doğduğunda bak on dört masumu pak diyoruS sıfır yaş ile üç yaş arası kerbelada
 şeyit edilen ehli beytin çocuklarıdır masumu pak diyoruS kız çocuğu ossun erkek çocuğu
 ossun fark etmes bak hiç kimse cinsiyet bilmiyor hak hukuk bilmiyor hırsızlık bilmiyor
 soysuzluk bilmiyor insan ibretini alıkoymuyor onun için masumu paktır nâdir bu da bir
 damla sudur insan ... büyücek yaşıycak bir gün de doğduğu gibi tekrar toprağa gidecek
 cenâbı allah gençlikte ölüm yaşlılıkta zulüm eylesin allah allah bir damla su geriye
 dönüş yapar size yağmur yādī zaman biri gelip arklardan derelerden çaylardan ırmak olup
 denizlere denizlerden okyanuslara okyanusların tabanından süzülerek yeniden her türlü
 canlıya can verir biz insan kendimizi öyle bilicez ve bunu sevgili dāyimi çok güzel açıkl-
 lamıştır der ki dervişe bel bağladım ey erenler aldı benliğimi yedi bitirdi benden beni bir
 damla su idim ırmağa karıştım denizden denize götürdü bāni denizden nice kaptan kaba
 doldum boşaldım denize girdim ki ben de bu denizden oldum o küçücük damlanın içinde
 koca evreni gördüm özaktan kendimi tanır oldum gökyüzünde güneş vurdu bana buhar
 oldum yağdım yağrına karıştım toprak çamuruna piştim fırınlarda hamuruna üstadım sof-
 raya yatırdı beni üstadım aldı dişleriyle ezdi beni ezildim vücut eleğinde süzdü süzüldüm
 irfan kalemiyle hakka yazıldım irfan mektebine yazdırdı beni dayimiyem ermişlerin eriği
 hiç bilmiyordum buymuş tabiatın gereği tanımadan oldum bir ananın emeği aldı dizlerine
 oturdu beni yakında ya da geçmişte eşini dostunu sevdiklerini hakka yolcu eden tüm
 canların devri dayim ossun allah allah cenâbı allah sizlere sabır versin işallah onlar da
 böyle bahseden gibi dāyiminin tanımadık bir ananın çocuğu gibi aramızda tekrar olacaktır
 inşallā allah allah bunun benzeri beyazıt bestami o bir yüz yirmi dört bin nebi peygam-
 berdendir peygamber suç işler mi ya da suç işledim diye düşünür mü insansa düşünecek
 di mi insansa kesin düşünecek beyazıt bestami gibi bir peygamber lokman hekime gider
 der ki bana günahlarımın reçetesini yazar mısın öyle bi şey yok ... sen ne günah işlediysen
 onun cevabını sen vereceksin kapıdan çıkarken kapının eşiğinin dışında lokman
 hekimin dükkanında köşe başında on yedi on sekiz yaşında genç delikanlı biri ağzında
 salyası akıyor divane yardıma muhtaç kimi tekme vuruyor kimi bi bahçeye itekliyor ey
 peygamber gel gel diyor senin derdinin dermanı reçeteyi ben yazarım diyor peygamber
 bu divanenin karşısında el pençe durur divane der ki bana istifar ağacının yaprānı tōbe

ağacının kökünü getir Koşar arar bulur getirir getirdim der bunu bana verme gönül havanına koy gönül havanı nedir hepinizin midesi deminki dāyiminin dediği gibi üstadım aldı dişleriyle ezdi ezildim ... süzdü süzıldüm gönül havanına koy tevhit tokmağıyla döv tevhit tokmağı nedir kurandaki ayetlerdir bak canlarım semah yaptığı zaman semah arasında okunan tevhitler yani ayetlerdir kuranı anlatır gönül havanına Koy tevhit tokmağıyla döv vicut eleğinde ele göz yaşının pınarıyla hamur eyle aşk ateşinde pişir sabır sofrasında Koy kanāt kaşığıyla ye derdinin dermanını bulursun yani içimizde hiÇ birimiz birimizi küçümsemeycez ... kimde ne var kimse bilemez yani bu çocuktur bu hastadır bu divanedir bu delidir demek çok yanlıştır her kim kimin hakkında ne kötü niyet düşünüyorsa karşıdaki kişi diil kendisi bu kötü niyeti bulacaktır buna emin olun cēneti cēnemi bu dünyada herkes yaşayacak hak eden cehennemli hak etmeyen de cenneti cennet neresi evinizde neşe dolu güler yüzle muhabbete muhtac olmayacak kadar yicek lokmanız varsa ayağın birbirine sevgisi saygısı varsa bundan iyi cennet olur mu hakkın buyurduğu öbür cennet cehennem hak bilir biz burda cennet cēnemi yani yaşıyórken yapmamız lazım sevgili canlar sizle de tanışmama vesile olan sizin tırnaklarınızla çalışmalarınızla gücünüzle kazancınızla biriktirip bu cem evini meydana getirip size önder olan canlar ve şu anki yönetim teşekkür ediyorum vesile oldu sizlerle tanıştık sizden ... aldık helallik aldım siz de hakkınızı bana helal ediyor musunuz allah allah helal ediyor musunuz allah allah helal ediyor musunuz allah allah benden de ne hakkım geçtiyse helāli hoş olsun on dört gündür lokmalarınızı ... inşallā dertlerimize deva hastalarımıza şifa ... şimdi on iki gün boyunca ... oldu konu nādir muarrem matem yasıdır kimler buna sebep oldu yezid sebep oldu yezid derken benim acizane bi tavsiyem var alışıl gelmiş yan yana arkadaş yan yana komşu beraber işte çalışan seyāt eden alevi ve sūni canlar işte sūnni aleviyi gördü mü şakadır ciddidir nedir napıyon kızılbaş o diyor napıyon yezitT bu yanlış kelimeler lütfen kullanmasın hep insanız her şeyden önce musayı kazımın evlatlarından hünkar hacı bektaş veli buyurmuştur yetmiş iki milleti bi nazarda görmemiz ... biz herkesi kardeşçe kucaklıyoruz seviyoruz özümüz bu yolumuz bu erkanımız da budur yezit var kimdir adem ile havva döneminde cennette çıkan melek şeytan olmuştur adem ataya şirk koşmuştur bu bir yezittir ibrahim peygamber döneminde firavundu hazreti mustafa döneminde ebu sufyanı hazreti ali döneminde muaviyeydi imam hüseyin döneminde bu muaviyenin oğlu yezidin kendisiydi onla bitti mi şah ismayille savaşlar yapan alevileri bütün yok etmeye çalışan asimile yavuz sultan selimdir bunun gibi niceleri yani hak yiyen hukuk yiyen insan ... ihlal eden kendinden başkasının tanımayan herkes yezittir bu aleviden olur sunniden olur yahudiden olur ne kavim varsa önemli değil önemli olan kesinlikle karşıdaki gördüğün

insani insan gibi bileceksin senin gibi onun da yaşama hakkı olduğunu bileceksin bu çok
 önemlidir daha dün bir iki yıl geçmedi suruÇta ankara garından reyna eyvence merkezinde
 fransada sultan ahmette edepsizler bir bombayla yüzlerce binlerce insanı öldürüyö bunlar
 yezit değil mi onların anası babası yok mu ya da Penim çocuğum senin çocuğum kardeşim
 130 sınırların dışında savaşırken suriyeli vatanını bayrağını terk etmiş burda nargile içen yezit
 değil mi ben açık söylüyorum benim kardeşim bänim çocuğum benim vatandaşım sava-
 şacak on yedi on sekiz yirmi yaşındaki delikanlı vergi vermeyecek üniverste sınavsız gi-
 decek sahilleri dolduracak nargile içecek ben onun bekçiliğini yapıcım yani yezit bit-
 miyör bitmeyecek biz imam hüseyini neden seviyoruz o yezitlere o zulm edenlere boyun
 135 eymedi özüyle sözüyle iradesiyle bunların karşısına kadar çıktı fakat arkasında yetmiş iki
 bin tane hüseyini seven vardı o firatın yakasına gidene kadar yetmiş iki kişi kaldı hatta
 daha buraya ulaşmadan duydu ki yā hüseyin yezit otuz bin askerle sizi bekliyor kannızı
 içecek biliyórum ama benim arkamdan gelenler yaşıycak diyor biz hem yaşıyóruz hem
 yaşatıyoruz dē mi yezit de hiç bir zaman otuz bin askerinden herhangi birine bak sız mu-
 140 hammet mustafanın torunun imam aliye murtazanın oğlu imam hüseyini öldüreceksiniz
 demiyor sadece şunu öldüreceksiniz diyor ve ilk kendi oğlunu gönderiyor oğlu geliyor eli
 kolu boş ama sırtında zehirli hançeri bakıyor ki imam hüseyin diz çöküp seJde ediyör
 imam hüseyine ve yezit kendi okuyla kendi oğlunu başından vuruyör imam hüseyinin
 Kızı zeynep ana gülbenkiyle oku çıkarıp başını bağıyör ama teslim olúyor hakka yürüyör
 145 ve imam hüseyin bu zaman diyor ki ey nas arapça farsçada nas kelimesi ahali anlamında-
 dır ben hakka yürüdükten sonra benim kabrimi hac kabul edecek canlar var ise bana gel-
 meden yezidin oğlunu ziyaret etsin harın oğlu hür oldu hürün oğlu har oldu adı hardı dī
 mi ama yetmiş iki bin nerde kaldı yetmiş iki insan dē mi ve nitekim sırladılar imam hü-
 seyin de orda uzatmıcam çünkü çok uzun sürer bu özet özet anlatıyorum gün geliyor iran
 150 şahı şah ismayil dönemi hiç inanmıyor bu muhabbeti duyuyor bu haberden haberdar ilk
 kişi şu yezitin oğlunun mezarını kaldırım diyor inanmıyör kaldırıyor gerçekten de zeynep
 ananın dülbenti başında şah ismail mezarın başına diz çöker elini açar hata hüda ettim
 bağışla ya muhammet mustafa imam aliye murtáza hata hüda için bağışla yā imamı hasan
 müştēbā ya imam hüseyin deşti kerbela hata hüda için bağışla ya imamı zeyneli habā yā
 155 muhammet bākılı bekā hata hüda için bağışla ya imamı cāferi sıtkı sefā yā imamı musayı
 kazımı ali rıza şahı horasan hata hüda için bağışla yā muhammet tāki yā imam aliye nāki
 hata hüda için bağışla yā hüseyin askerī gazi yā ... noldu şah ismayilin adı kendiliğinden
 doğan can hatayi oldu hata hüda bağışlamakla mahlasını kendi alan tek ulu ozanlardan
 biridir peki imam hüseyini öyle ya da böyle yezit kasten katletti peki yezit nasıl öldü

160 bilenniz var mı az önce bi şey söyledim cennet cehennem bu dünyada imam hüseyinin kafasını boğazdan kestikten sonra bi tepsiye koyuyor büyük bir havuzun içine şarap dolduruyor tepsiyi de havuzun köşesine koyuyor hem şarap içinde yüzüyor ara ara içiyor elinde de tikenli bi çubuk o köşeye gittiği zaman dudaklarına vuruyomuş benim atam sağ olsaydı da zāferimi görseydi biri çıkıyo adı köse ... cibril sen napıyosun sen kimi öldürdün

165 ya düşmanımı düşmanın kim kim işte burda ya adı nedir adı hüseyin ya bu hüseyin muhammet mustafanın tornu hüseyin mi söylemek bile istemiyor kafa sallıyō ...ya sen kimden şfaat umarsın kimden şfaat beklersin hazreti muhammet mustafadan tornunu öldürüyorsun nasıl şfaat beklersin yezit diyor ... kimsin sen köse cibril kendi sıfatına giriyō cebrail aleyisselam yezit diz çöker bu sefer benim için af dile bu tepsideki imam hüseyinin

170 kafası bizim davamız mahşere kaldı uğraşma diyor gerçekten öyle değil mi amaç o gündür bu gündür biz imam hüseyini yaşıyoruz yaşatacaz daha sonra yezit otuz bin askeri arkasına alıyor kendisi en başta atla bütün arabistanı müslüman alemini tura çıkıyor her gittiği yerde arkadaki askerlere avaz avaz bağıyor kralımız sen yaşa kralımız sen yaşa karşıda bir kişi orduyu görüyō sırtını dönüyō yürürken bağıyo hey sen dönüyō buyur

175 sen beni tanımadın mı hayır ben ... oğlu yezidim şamın valisiyim öyle mi diyor dönüyor yezidin yanına kadar gidiyor sırtından hançeri çıkarıyor yezide saplayacāna atın boynuna sapalıyor at dağ taş bunu yerde süre süre bu katil yezidin sadece bir ayağı bulunuyō hiç başka bulunmuyor noldu cehennemi kendisi de gördü değil mi belki imam hüseyini bir seferde nālet olasıca kesti ama kendisi paramparça daya taşa vura vura ne oldu kimse

180 kimseye kötülük yapmasın a bu imam hüseyine benzettim gibi olmasın fakat yaradan var yaradılanların sahibidir herkes herkesi görür de ki allah görmez nerde zaten hep bizi kandırdılar gökyüzünde allah dediler biz hep allaha baktık baktık yalvardık yere baktık ki malımız mülkümüz kalmamış hepsini götürmüşler kandırıyorlar bizi allah herkesin viJdanında elimizi buraya koyup biz dua ediyoruz senin viJdanın sana yapılmasını istemiyorsa sen de başkasına yapmayacaksın olay budur kim diyor bunu bunu allah emrediyō

185 bu kadar basittir ... sevgili canlar bizler gerçekten alevi inancı olarak ... eski alevi inancında pek göremiyorum işin gerçeğini söylemek lazım şu bir nimettir ... bir nimettir alevisi için de sünnisi için de gayri müslüm için de işi olmayan fākiri fukarası için de bu düzeye getirmişsiniz bu perşembe muhabbetlerinde biz burda on on beş kişiydik demek

190 ki kimsenin itiyacı yok buna demek ki öyle gelmiyolar fakat burası bi dergah olmalı günlük itiyaacı olan kişilerin gelip burda lokmasını yemesi lazım mevcut mu mevcut veriliyō mu veriliyō verilebilir mi verilebilir görüyōrum burda ya yaratıyōlar birileri hayrına veriyō yöneticiler geliyō çebinden alıyō dolduruyō vesayre vesayre her türlü lokma veriliyō

dimi sizin de lokmanız var allah kabul etsin yok demiyorum ben fakat en azında ... kırk
 195 sekiz perşembeye geliyoğuz mu yok en azından bu günler dolu dolu birlikte insanlar sık-
 madan insanları şevke getirerek ya hüseyin diyerek dağıtacak cenabı allah bu dünyada
 hüseyinin başına gelenleri hiçbir insan alemine nasiP eylesin allah allah acı olay kötü
 olay ne oldu bunlar mı kazandı hüseyin mi kazandı hüseyin kazandı çünkü hālā sevenleri
 var bin dördüz yetmiş yılını geçti imam hüseyin yani hazreti muhammet mustafa hakka
 200 yürüyerek bin dördüz yetmiş yıldır hüseyini biz tanıyosak yolundan ağlıyorsak bu bir
 nimettir hepimizin bi babası vardı hepimizin dedesi vardı hepimizin babanında babası
 vardı bu dedenin de dedesi vardı üçüncü göbekten dedenizin adını hatırlayamazsınız ana-
 mazsınız dimi gözyaşı dökemezsiniz tanımadığınız bir insan için gözyaşı döküyorsanız
 demek ki bunun bi güzelliği vardır evet canlar fazla uzatmadan sohPetime melek bacım
 205 da size mersiyeler okusun akabinde devam edecez

turna gibi bir muamma

turna gibi bir muamma iner ali ali diye

adını sormadım amma kanar ali ali diye

ak üstünde karaları salmış saçın turaları

210 ah ettikçe yaraları sızlar ali ali diye

ak üstünde karaları salmış saçın turaları

ah ettikçe yaraları sızlar ali ali diye

dersim ellerinden soyu selviye benziyor boyu

sanki abu kevser suyu sunar ali ali diye

215 şah merdana boyun büker

bütün evren teker teker

baktım bir can semah döner

hü der ali ali diye

şah merdana boyun büker

220 bütün evren teker teker

baktım bir can semah döner

hü der ali ali diye

ak gerdandan zülfükarı gönüldeki bütün vārı

kerbelada zarı zarı yanar ali ali diye

225 zeynel der ki doğan güneş huri meleklerine eş

alev alev düşen ateş söner ali ali diye

zeynel der ki doğan güneş huri meleklerine eş

alev alev düşen ateş söner ali ali diye

kerbelayı adım adım yürüdüm yürüdüm yürüdüm dost yürüdüm

230 sana geldim can hüseyin merhaba merhaba merhaba dost merhaba

su içmedim yudum yudum kurudum kurudum kurudum dost kurudum

sana geldim can hüseyin merhaba merhaba merhaba dost merhaba

ben düşmüşüm şu alemin derdine derdine derdine dost derdine

canım kurban erenlerin yoluna yoluna yoluna dost yoluna

235 gözlerimden su getirdim yurduna yurduna yurduna dost yurduna

sana geldim can hüseyin merhaba merhaba merhaba dost merhaba

sana geldim can hüseyin merhaba merhaba merhaba dost merhaba

ferman bana yalvarıyor allaha allaha allaha dost allaha

giden canlar geri gelmez bir daha bir daha bir daha dost bir daha

240 ben bilirim suçum yoktur vallaha vallaha vallaha dost vallaha

sana geldim can hüseyin merhaba merhaba merhaba dost merhaba

sana geldim can hüseyin merhaba merhaba merhaba dost merhaba

nereyi eyleşem mekan

- her yanı toz ile duman
- 245 bir canım var yola gurban
- bak sana geldim can sana geldim
- su getirdim gözlerimle
- yanan saram ellerimle
- şah hüseynim kerbelam ben
- 250 bak sana geldim can sana geldim
- ıstırabım gelmez dile
- mazlumlar hep çeker çile
- paramparça yüreğimle
- bak sana geldim can sana geldim
- 255 paramparça yüreğimle
- bak sana geldim can sana geldim
- seyit hamzanın dileği
- çarkı gırılısın feleğin
- ehlibeyti şah hüseynim
- 260 bak sana geldim can sana geldim
- ehlibeyti şah hüseynim
- bak sana geldim can sana geldim
- su getirdim gözlerimle
- yanan saram ellerimle
- 265 şah hüseynim kerbelam ben
- bak sana geldim can sana geldim

- her bunalan sana tutar yüzünü
hak muhammet ali el aman yetiş
kabul eyle yaz deftere sözümü
- 270 bugün imdat günü gel aman yetiş
bugün imdat günü gel aman yetiş
allah allah
bir hayır kapı açar yaradan
ayırma kaderden cemden sıradan
- 275 allah allah
yeri göğü arşı kürsü yaradan
ağlatma çeşmimi sil aman yetiş
ağlatma çeşmimi sil aman yetiş
allah allah
- 280 katerlendim aşk kervanı giderim
on iki imamları virdin ederim
sizden aşkı özge yâri niderim
şah hasan hüseyin el aman yetiş
şah hasan hüseyin el aman yetiş
- 285 zeynel bakır cafer kiblegâhımız
musa kazım rıza padişahımız
taki naki asker mehdi rahımız
zalıma bir kılıç çal aman yetiş
zalıma bir gılıç çal aman yetiş

290 yaralar hicrandır dermana bakar
 şu seyit süleyman fermana bakar
 miski amber nur cemali mis kokar
 hünkar hacı bektaş el aman yetiş
 hünkar hacı bektaş gel aman yetiş

295 allah allah ...

allah bismişah allah allah
 canlar cümleten seJdeye inelim başımızı seJdeye koyalım bismişah allah allah vakitler
 tümnden hayır ola allah allah şerler tümnden def ola allah allah yarabbi bağışla biSi allah
 allah elest bezm ikrarına bağışla allah allah... bağışla imanına bağışla allah allah seyyitler
 300 çarı hüseyine bağışla allah allah derman hakkı kuran hakkı bağışla allah allah evliyaların
 enbiyaların hürmetine bağışla allah allah sadıkların dervişlerin kimsesizlerin hõrmetine
 bağışla yārabbi yārabbi alan da sensin veren de sensin ālī de sensin velī de sensin allah
 allah cömert ... sensin yārabbi biz tek sana tapar sana allah allah d̄er dua ederiz yārabbi
 dualarımızı ibadetlerimizi lokmalarımızı hazret hüseyin için dökülen gözyaşlarımızı
 305 dergāhı izzetine kabul eyle yārabbi allah allah nūri nebī keremül ālī gülbengi muhammet
 pirimiz ustadımız hünkar hacı bektāşı velī uzak yakın sayımadık cümle erenlerin evliya-
 ların devri devranına duası bizden kabulü allahtan ola gerçekler demine evliyalar demine
 ya allah ya muhammet ya ali gerçekler demine hū uyana bi faraş bulalım faraş sü-
 pürge gerçeğe hū bi dakika evāt saygıdeğer canlar süpürgenin mānası nedir bu elimize
 310 alıp böyle üç defa vurduğumuz gerçeğe hü dinliyoruzS süpürgenin mānası şu hünkar hacı
 bektāşı veli buyurur ki kalbinizde kiri kibiri nefreti dışarıya atıp hak muhammet ali
 dergāhına temiz ve pak olarak gelin biS de içimizdeki kiri kibiri dışarıya atıp tertemiz
 olarak buraya gelip ibadet ediyoruz allah ibadetlerinizi kabul eylesin allah allah desTur
 pirim hü erenler hak muhammet ali hizmeti geldi hü erenler hak muhammet ali hizmeti
 315 geldi hü erenler hak muhammet ali hizmeti geldi gerçeksın yā ali allah muhammet yā ali
 hü bismişāh allā allah biz üç bacıydık gülruyu nacıydık kırklar ceminde süpürgeciydik
 süpürgeyi süpürdü selman kör olsun yezidi mevrān sūra gelsin ... allah eyvallah nefes
 pirimdedir hū bismişāh allah allah ... salman mülkü süleyman cennette rıdvān zuhre ...
 sāhibi zaman allah allah ... şāhı merdān allah allah seyidi farāşım ... kerāmetin allah allah

320 ali hürmeti cümlemizin üzerinde hazır ve nâzır ola allah allah ... şefaata göresiniz gerçek-
 lere hü bismişâh allah allah tecellânız temennânız temiz yüzünüz ak gönlünüz pâk ola
 allah allah ... haktan nazar ola hak saklaya hızır bekleye yüce allah ta cümlemize yardım
 eyleye allah allah gerçekler demine ya allah ya muhammet yâ ali gerçeklere hü evet niyaz
 edip oturun dar çeken didar görsün didar gören hakka ersin haş cümleminin muradını ver-
 325 sin oturabilirsiniz canlar beş on dakika daha sohpPet edecem elini el suyunu hizmetleri-
 mize başlamış olamaz az önce gözcü baba dedi ki ya dedi biz cem yapıyoruz daha delil
 yanmadı biz daha sohpPet aşamasındayız on iki hizmete başlamadık bunda yanlışı yok
 çoğu yerde az önce yaptığımız on iki hizmet duasını da on iki hizmetlerle beraber yaparlar
 fâkat cemi yapan hizmet sayıpları belli değil cemin başında yaptık o kaldı herkes hizme-
 330 tini biliyō hizmetlerle devam edecez sevgili canlar imam hüseyinden kısaca bi kaç keli-
 meyle anlattık imam hüseyinden sonra yavuz yezitin yaptıkları daha ileride ikinci beyazıt
 döneminden sonra sultan selimin yaptıkları bitmedi osmanlı imparatorluğunun sersem
 halil paşa döneminde yaptıkları o yetmedi çorumda sivasta maraşa muğla ortacada yapı-
 lan alevi katliamları hiç bitmedi inşallah bundan sonra olmayacak ilim irfanı olan insanlar
 335 da tabi ki olmaz ama uyuşturulan insanlar tabi her şey yapabilir şuna emin olun okumak
 isteyen arz eden yazarın adı ali haydar avcı bulursanız muhakkak alın kitabını alın okuyun
 özet olarak kitaptan bazı şeyleri söyleyecem size abartısız değil bak bu yüzde yüz hep
 delillidir konya polatlı ankara kırıkale alaca dedikleri yer çorum alaca gerçek adı hüseyin
 ovasıdır amasya suluova amasya merkez turhal tokat sivas ve diyarbakır gidiyōr doğu
 340 karsa kadar yüzde yüzü abartısız alevi yüzde yüzü abartı ... diyarbakır hayret edersiniz ne
 yazık ki bugün git diyarbakırlı şer odaklara noktalanmış ... bir diyarbakırlı bir alevi öl-
 dürdüm zaman cennete giderim inancında tekke ve zaviyeleri zaten çoktan kapatmıştı
 osmanlı o zaman kendi bünyesinden en çok güvendiği sersem halil paşayı götürdü hünkar
 hacı bektaş veli dergahına postnişin yaptı oturdu orda o benim şimdi deminki dediğim
 345 konyadan tutup da polatlıya ankara kırıkale suluova hüseyin ovası diyarbakıra olan hatta
 neden niye bu hatlar bu hatlar kızılırmak hattıdır neden kızılırmak adını nerden aldı ale-
 vilere kese kese ırmağa atılan kızılaştığı için kızılırmak kaldı oranın adı emin olun delil-
 lidir bunlar tarihiyle zabıtlarıyla delillidir nasıl ki hamdullah muhammet çelevi yargılan-
 dığında o zaman kavimi kam diye bi makam atanırdı mahkemelerin başına yani kayma-
 350 kamın bünyesinde bi makamdır kavimi kam denir şimdi kavim atanıyo kavim şey yapıyo
 ondan gelmedir o dönemde de elbette tüm deliller alıp bi yere konuyōr nitekim hamdullah
 muhammet çelevinin yargılanmasındaki tüm tutanakları da gerek müftünün gerek kadının
 gerek kaymakamın gerek hamdullah muhammet çelevinin savında bütün bilgileri çorum

merkez sarıkbeyi köyünün ilk yapılan köy enstüsünün bir hücre köşesinin bir sandıkta
 355 bulundu yunus koçak isminde bir emniyet amiri o da çorumludur kitabı getirdi yani yani
 delilsiz bir şey yoktur o yetmedi sersem ali paşa da zaten yeteri kadar kestik kendiliğinden
 gelenlere de sen asimile et dedi hacı bektaş veliye post dedesi yaptılar yani babalık hün-
 kar hacı bektaş velide kalan bir şey değildir yani bu baba olarak kaydedilmiş oluyor hacı
 bektaş veli derviş yetiştirirdi sıradan birini tayin etmezdi sıradan biri gelecek taliplerini
 360 görecek kişi korkusuzdur eJdatları yoksa eJdattan korkmaz ki eJdatı yoktur ki sersem ali
 paşa kala kala kala kaldı yav yolları ne kadar güzel dedi osmanlı paşalarına da hiç bilgi
 vermedi valla ben de alevi olacam diye Karar vermiş haber gelmeyince harabiyi gönder-
 diler harabi on yedi yaşında yine osmanlı imparatorluğunun ... çalışan mükemmel bir in-
 san ama kime göre mükemmel padişahlara şer odaklara göre mükemmel birisi özel yetiş-
 365 tirilmiş harabiyi gönderiyorlar ki şu sersem ne yaptı bi takip et harabi dergaha gider hacı
 bektaş veli dergahına uzaktan takip eder dinler dinler dinler harabiden bi ses çıkmayınca
 başka bi heyet gönderirler ... yav harabiyi gönderdik bu sersemden ses çıkmadı gidiyorlar
 bakıyorlar kenara çekiyorlar naptın sersem naptı harabi sadece elini viJdanına koyuyor
 harabi ... bana söyleten hakikattir senlik benlik lafı alevi toplumunda yasaktır çirkin kibir
 370 eyleyene burası çıkmaS sokaktır haddini bilen otursun haddini bilmeyen defolsun gitsin
 ben de aleviyim diyor özümüzü yaşatmıyorS biz özümüzü yaşatsak vallahi de billahi de
 dünya alevi olsun diye değil vallahi de alevi olur dünyada da bi tane burnu kanamaz kim-
 senin çünkü her sene çıkıp burda hesap vereceksiniz var mı hakim var mı savcı var mı
 jandarma var mı hapisâne cezası sadece geleceksin kavga ettiğin insanla barışacaksın
 375 varsa vereceksin yoksa alacaksın biSim işte mahkememiz burası kimse kimseyi öldürmü-
 yor kimse kimseyi kınamıyor kimsa al dışarı etmiyor fakat bunla bitmiyor atatürkün bu
 türkiye cumhuriyetinde çok büyük önemli yeri yer yer yok sayılsa da önemi yok genÇliğe
 hitabeyi hatırlayanlar genÇliğe hitabe yazısı aynı kuran gibi bir gün çıkacak herkesin kar-
 şısına bu türkiye cumhuriyeti ilelebet kalacaktır diyen hiç kimse korkmasın mustafa ke-
 380 mal atatürkün samsuna gidişi kendiliğinden olan bi şey değil sersem paşa gibi türkiyenin
 her tarafını düşmanlar kuşatmış istimlak etmiş gidişata bakarsak etrafta şimdi halen öyle
 durmadan satıyorS ama o zaman gasp edilmiş ve ingilizler fransızlar özellikle türkiye
 haberdar ediyor bakınız sizin karadeniz bölgesinde samsunda bizim vatandaşımız çok ya-
 şıyor sizin vatandaş bizim vatandaşlara kast ediyor zulm ediyor işkence yapıyor önlemine
 385 alın almazsanız biz almasını biliriz dediler atatürkü teymenken oraya ordu komutanı ola-
 rak gönderdiler mustafa kemal atatürk oraya gitmeden direk hünkar hacı bektaş veli der-
 gahına gider cemalettin muhammet çelebini huzuruna çıkar der ki ben sizden destur

almaya geldim böyle bana bi görev verildi desdur verir misiniz eyil kulağına bi şey söy-
 licem diyo hamdullah muhammet çelevi eğilip kulağını verir siz cumhuriyeti kurabilecek
 390 misiniz diyor atatürk donup kalıyor sultanım ben bunu kendimden başka kimseye söyle-
 medim tek amacım bu o zaman ikrar cemine gireceksin diyor ikrar cemine giriyor sam-
 suna gidişi öyle oluyor samsundan başlıyor amasya kongresi sivasta atatürkü öldürecek-
 lermiş bi şekilde kaçırmışlar yine hünkar hacı bektaş veli postnişini cemalettin muham-
 met çeleviye bu süreç içerisinde işte bu ikinci beyazıtın oğlu yavuz sultan selim gibi in-
 395 sanlar tüm yeniçeri ocağını lağv etmişti yeniçeri ocağı dergahta yetiştirilirdi osmanlı im-
 paratorluğunun ayakta tutan inançlı onurlu orduydu o üç ilah yeniçeri ocağının bayrağıdır
 yani alevilerin bayrağıdır ... demi ve bütün orta anadoludaki saydığım bu alevi bölgede
 on altı on yedi on sekiz yaşındaki tüm çocuklarını hacı bektaş veli dergahına asker olarak
 gönderirler yeniçeri ocağı gibi o da neye denk geliyo mustafa kemal atatürkün samsundan
 400 kaçıp pardon sivastan kaçıp hacı bektaş ... hamdullā muhammet çelevi diyor ki sivas
 kongresini bitirmälisin bitirmälisin bak ne kadar asker gelmiş al götür diyor ve nitekim
 başardı dönüşünde yine uğruyor sultanım mebusum olur musun diyor bir mebus kaç oyla
 olur işte atıyorum bin oyla dünya benim Saten ya ben Saten mebus gibiyim ne gerek var
 ki diyor cemalettin muhammet çelevi samsundan döndükten ankaraya türkiye cumhuri-
 405 yetini daha kurmadan hamdullah muhammet çelevi hakka yürüyo vâ tarihte yeri var söy-
 lenmiyör kendisi hakka teslim olduğu halde mecliste adı mebus olarak okunuyör fakat
 söylenmiyör söylemiyollar yav mevlana hacı bektaş veliden ders aldı gitti konyaya der-
 gahını kurdu hocası kim hacı bektaş veli mevlanayı sünni yaptılar atatürkü alevi yaptılar
 hacı bektaş alevi yaptılar zaten atatürk bektaşidir o ayrı konu biri birinin hocası ondan
 410 ders alıyor şems diyor ki hacı bektaş veli ahmet yeseviden ders aldı biri sünni biri alevi
 mi olacak yani elbette eğitim var ahmet yesevi de buyuruyor ırkım kaderimdir dinim
 tercihim olmalı işin gerçeği de bu değil mi ben okumuşsam dinimi ben kendim tercih
 ederim tercih ama bizim alevi canların arkasında ulusal devlet yok alevi canların verdiği
 vergiler geri dönmüyör dönmediği taktirde de eşitsizlik oluyor bir ulusal bütünlüğün ol-
 415 ması için o ülkede yaşayan tüm vatandaşlar eşit insan hürriyetinden yararlanması lazım
 bak bugün hep görüyoruS tüm cem evlerine gittiğimiz için allah ibadetlerini kabul etsin
 caminin ışığı veriliyo suyu veriliyo elektriği veriliyō hocasının maaşı veriliyör lojman
 veriliyō buraya da bakıyorum bir çay lazım nasıl alırız şekeri nasıl alırız kim ne getirir
 çalışanın maaşı nasıl veriliyör ama yine de diyoruS ki en çok dua eden biz allah devleti-
 420 mize zeval vermesin diyen insan biziz allah allah var olsun başımız da olsun diyoruS hālā

incinsen de incitme demiş yav beni öldürüyorlar nasıl incinmiyorsun kim ne derse desin bu dünyada ne insan varsa hangi inançtaysa hangi dildeyse hangi ırktaysa bizim kardeşimizdir dünya insanları kardeşler adem ile havvadan geldik o kardeşliğimizin sembolü olan bu kardeşliği koruycaz kolluycaz kolluycaz ötesi yoktur ayrıca bi şey daha söylicem başta

425 söylemem gerekeni unuttum başka cemlerde dedelerin huzurunda naparsınız bilmiyorum benim yaptığım cemlerde kısmet oldu burdayım kısmet olursa yine geliriz şu meydana çıkacak hiçbir bacı diz çökmeyecek secdeye eğilmeyecek karşıyım ben istemiyorum bacımız anadır kızlarımız ana adayıdır bunlar her biri bir fatımadır fatma ayakta boynu bükük eli göğsünde darda durmuştur siz de ayakta duracaksınız diz çökmeyeceksiniz elinizi

430 yere niyaz alacaksınız bekleyeceksiniz erkek canlarımız da diz çöksün niyazını alsın ayrı konu benim kendi şahsım arzu ettiğim bir şeydir doğrusu da böyle biliyorum ama başka cemlerde başka dedeler ne derse desin ikinci bir mevzu genç kızımız varsa alışmıssa başı açıksa başı açık gelecek buraya annemizin bacımızın başında tülbent varsa tülbentle gelecek onu açtırmayız kimse zorlayamaz kimse kimsenin kafasını kapatamaz elbisesi eski

435 olabilir temiz olsun hiç önemli değil hiç utanmasın eski olabilir fakat edep erkan dediğimizde edep erkanımızı korucak şekilde giyinmeliyiz bu da çok çok önemlidir onun akabinde çolumuzu çocumuzu getiricez çünkü burda ötekileştirmiyoruz kimseyi kardeşliği öğretiyoruS sevgiyi öğretiyoruS bunları hep aşılyoruS birlikte acılarımızı paylaşarak azaltıyoruS sevgilerimizi paylaşarak çoğaltıyoruS çocuklarımız geleceğimizin garantisidir çocuklarımız bu örf adet bu kültüre alışmalı lütfen çocuklarınızı getirin çocuklar uzaklaşmış çocuklar uyuşturucu gibi internet kafelerde internete bulaşmış doğru değil resmen bir uyuşturucu maddesidir bu elbette çocuğun cebinde cep telefonu olmasa senin de benim de canım sıkılır nasıl haberleşcem diye artık köy değil seslenemiyosun duyuramıyosun şehir büyük olacak bazı önlemleri alcaz cenabı allah çoluk çocunuza ilim irfan nasip

440 eylesin acısını kimseye nasiP etmesin kimse evin içerisinde gözyaşı dökmesin son olarak hizmete başlaycaz bi şey daha söyliyecem birazdan hizmete başlıyoruS şahı merdan ali kapısı mühürlenecek hemen gitmek isteyen varsa işi varsa şimdiden çıksın yoksa kimse çıkamaz dışardaki de geliyorsa içerdekini tanıyorsa yer aramayacak geldiği yere çökecek yani kimsenin ahengi bozulmayacak ibadetimiz ara verilmeyecek var mı bi soracağınız

450 hizmetimize başlıyoruz tamam değnekçimiz gelsin akabinde el suyu hazır olsun hemen onun peşinden post sericez seccade bi taraftan hazır olsun desTur pirim bismişah allah allah çerağı ruşen allah allah fahri dervişan allah allah zuhuru iman allah allah himmeti pirân allah allah pîri horasan allah allah kuşadı meydan allah allah kuvâyı abdalın allah allah kânūnu evliya allah allah edelim muhammet mustafa ve himmetine candan salavat

455 allah allah bismişah allah allah la fette illa ila seyfe illa zülfikar yaradanın nuru aşkına ya
 allah ya allah ya allah peygamberlerin nuru aşkına ya muhammet ya muhammet ya mu-
 hammet velayetün nuru aşkına ya ali ya ali ya ali çün çerağı uyandırdık fahri hüdanın
 aşkına allah allah seyyidül kevneyn muhammeT mustafanın aşkına allah allah saki kevser
 aliyül mürtezanın aşkına allah allah şah hasan hülki rıza hem şah hüseyini kerbela ol
 460 imamı etkiya zeynel abanın aşkına hem muhammet bakır ol kim nesli pakı mürteza caferü
 sadık imamı rehmümanın aşkına allah allah musayı kazım serfirāzı ehli hak hem ali musa
 rızayı sabriyanın aşkına allah allah şah taki ve ba nāki hem hasānül askeri ol muhammed
 mehdi sahip livānın aşkına pirimiz üstadımız hünkar hacı bektāşı velinin aşkına allah al-
 lah hař ederek yanan yakılan aşikānın aşkına allah eyvallah nefes pirimdedir hū hū hak
 465 muhammet hū ali ... hū erenler aşkına hū geldi bu delil hū aliyel kübra hū ... hū hasan
 hüseyine hū geldi bu delil hū hasan hüseyine hū geldi bu delil hū zeynel bakır musayı
 kazım musayı kazım musa naki tāki ... hū muhammeT mehdiye hū vardı niyazı hü kırkla-
 rın... geldi bu delil ... hü geldi bu delil hü muhammet alinin hū yāri de geldi hū hasan
 hüseyinin ... hū geldi bu delil hū on iki ... hū geldi bu deli hū imam bakır caferi ... hū
 470 musa kazım rıza ... hū taki naki asker ... hū muhammet mehdiye hū geldi bu delil hū hağ
 muhammed āli hū imam bakır cafer ... hū on iki imamlara ... hū musa kazım rıza
 böyle buyurdu böyle buyurdu taki naki asker ... hü süleyman pir aşkına hū geldi bu devir
 hū süleyman pir aşkına hū geldi bu devir hū süleyman pir aşkına hū geldi bu devir allah
 allah bismişah allah allah delili yaktık allahın nuru aşkına allah allah delili yaktık pey-
 475 gamberin nurı aşkına allah allah bu çırağı yüzümüzün akı için insanlığın akı için yaktık
 yaksın yakılsın çırağımız yansın yakılsın allahın nurı aşkına çırağımız yaksın yakılsın
 birliğimizin dirliğimizin nurı aşkına allah allah çırağımız yansın yakılsın āhlibeytin nurı
 aşkına ... çırağımız yansın yansın yakılsın cümle insanlığın bir arada allah allah demeleri
 nurı aşkına ... cümlemizi bu çırağın altında allah allah demeleri cümlemize nāsiP eyle
 480 yārabbi allah allah gerçekler demine evliyalar keremine gönüller birliğine allah ya mu-
 hammet ya ali gerçekler demine hū bismiřah allah allah ben gulamı kanberiyem etmezem
 adüvlerden hayf pirimiz hünkārımız kırklar meydanında selmānı pak ber cemāli muham-
 met kemāli imām hüseyin imām ali aliyi pir bilip verelim muhammed mustafa ve ehli-
 beytine salavat evet değerli canlar mānāsi şu hünkar hacı bektāşı veli buyuruyor ki eliniz
 485 kirlenir suyla yıkarsınız geçer gider ama gönlünüz ve kalbiniz kirlenirse neyle yıkayacak-
 sanız yüce allah kimsenin gönlünü ve kalbini kirletmesin allah allah mevlāna hazretleri
 ne söylüyor mevlāna da diyor ki bir şişenin içerisine nefesi doldurun götürün akan bir
 suda ne kadar yıkarsanız yıkayın onun içine arındırmadınız müddetçe onun içi yine nefes

doludur işte bu kapı arınma kapısıdır bu kapı gönül kapısıdır bu kapıda suyla değil allah
 490 kelamlarıyla arınırsın onun için yüce allah cümlemizi bu kelimelerle arındırmış olsun evet
 suyu ağaçların altına çiçeklerin altına dökünüz bismişah allah allah haydarın rahında te-
 nim oldu pak yüzüm sürdüm dergâhına eyledim hâk kırkların ceminde pirimiz üstadımız
 ibriktâr selmanı pak şeynillah allah eyvallah nefes pirimdedir hü bismişah allah allah bu
 495 hizmetini kabul eyle ey şâh dergah ali dergahı bu dergahtan bizi ayırma ey şâh erenlerden
 hayırlı hakla himmet şeyhanüllah allah eyvallah gerçeklere hû yâ ali desTur pirim allah
 muhammet ya ali allah muhammet ya ali bismişah allah allah erenler meydânına secca-
 demizi serdiler mümün müslüm dar olup seJde kıldılar bütün hizmetler yerini bula secca-
 demiz ... ola allah eyvallah nefes pirimdedir hû bismişah allah allah erenlerin postu geldi
 500 hizmetler yerini aldı mümün müslüm cümlesi ikrar verdi ikrarınız dâyim ola hak didarı
 göresiniz post sahiplerinin ... cümlemizin üzerinde hazır ve nâzır ola hizmetinizden şefaât
 göresiniz üssü nur altı sır ola gerçekler demine hû rahatsızlığı olan rahat otursun gençle-
 rimiz dize gelsin hizmetimiz başlıyo himmet eyleyin canlar bismillahirrahmani rahim ber
 cemâli muhammet pir kemali hasan hüseyin alinin gül cemalına verelim selavet allahüm
 seyidine muhammed ve âlâ ali muhammet ehlibeyt la feta illa aliya seyfe illa zülfikâr ...
 505 ... perverdigâr niyet ettik allah rızası için ibadete girdik on iki imam cafer yoluna kıldığımız
 muhammet seJdegâhımız âli pirimiz hünkar hacı bektaşî veli evliyaları enbiyaları
 vesile kılıp ibadete niyet ettikse kabul eyle yâ allah ... ibadetimize niyet muhammet mus-
 tafaya selavet ey allahım yüce peygamberimiz muhammede ehlibeytine ve onun soyun-
 dan gelenlere selam saygı ve selam olsun yoktur aliden güçlü yiğit bulunmaz zülfikardan
 510 keskin kılıç ... perverdigâr ihlas suresi esirgeyen ve bağışlayan allahın adıyla şöyle ki
 güngüz gece tanrı tek tanrı yüce o doğmaz doğurmaz kimse ona denk olmaz fatihâ suresi
 esirgeyen bağışlayan allahın adıyla hamd edenler sahibi yüce allah içindir allah ki acı-
 yandır koruyandır sevendir günü gelince ancak odur hesap soracak hep sana tapan senden
 medet umanlarız biz sapıtmışların yoluna düşürmekten koru bizi doğru yoldan ayırma
 515 bizi yarabbi hak la ilahe illallah muhammeden resullullah aliyül veliyullah veliyül kâbeul-
 lah mürşüdü kâmil kâmilî mürşüdüllah resulullah ... el hasan el hüseyin el cemâli mu-
 hammed hasanla hüseyine edelim selavet selam sana olsun ya muhammet mustafa imamı
 aliyel murtaza haticeyi kübra fatmayi zehra hasânı müştebe hüseyini deşti kerbela imâmı
 zeyneli abâ imam muhammet bakırî bekâ sıtkı sefâ musâyı kâzımı cismi pak imam ali
 520 rıza şâh horasan muhammet tâki ya aliyel nâki hasan askâri gâzi muhammed mehdî sahibi
 liva eksiklerimize tövbeler olsun tövbe günahlarımıza estâfurlah estâfurlah estâfurlah al-
 lahım menlikten yaramaşıktan kibri hasetten gönlümüzde gözümüzde kalbimizde

dilimizde cemi azalarımızla yapmış olduğumuz günahların cümlesine töbe günahlarımıza
 estâfurullah estâfurullah estâfurullah tövbe edip pişman olup döndük senin ululuğuna on-
 525 lardan ırak rahmetle birliğe sığındık her türlü gaza bela acı afeti tufan gamı kasFeti def
 etmeye günahları affetmeye kadersin af eyle ey yüce allahım merhametin sonsuzlûna sı-
 ğınarak kul beşerdir hata işler sultan olan da bağışlar niyetiyle özümüzü dara çekip tövbe
 edip sana yalvarıyoruS sen bağışla ya yüce allahım gece gündüz hata etmektir işimiz töbe
 günahlarımıza estafurullah estafurullah estafurullah muhammet âliye bağlıdır başımız
 530 töbe günahlarımıza estafurullah estafurullah estafurullah hasan hüseyin sır içinde sır ise
 imâmı zeynel nur içinde nur ise özümüzde kibir benlik var ise töbe günahlarımıza estafu-
 rullah estafurullah estafurullah muhammed bākırın izinden çıkma yüzün caferden Tut
 gayriye bakma hatra deyip gönülleri yıkma töbe günahlarımıza estafurullah estafurullah
 estafurullah benim sevdiğim müsaiyî kâzım imam rızaya bağlıdır özüm eksiklik noksanlık
 535 hep kusur bizim töbe günahlarımıza estafurullah estafurullah estafurullah muhammed
 tâki ile varalım şâha ali nâki emeğimizi vermeye zâya ettiğimiz kem işlere bed huya töbe
 günahlarımıza estafurullah estafurullah estafurullah hasan askerinin gülleri bite mehdi
 gönlümüzün gamını ata ettiğimiz yalan gova gyibete töbe günahlarımıza estafurullah es-
 tafurullah estafurullah şah hatayım der ki dostlar kaldık zamaneye böyle asra ya âli kerem
 540 kanisin kalma kusura töbe günahlarımıza estafurullah estafurullah estafurullah levleke
 levleke gönderdim muhammedi pek mi susadın alin evladının kanına günde yüz bin kere
 nalet olsun senin şanına ey vilayetlerin serdarı mādānım sırrım ali alemleri nuru sensin
 ya hacı bektaş yaradıcısın yaradıcı sana etmem gümanı sana güman edenlerin hergiz yok-
 tur İmanı sen sana gönderdim ol ... fermanı ey vilayetlerin serdarı mādānımsın ali alem-
 545 lerin umudu sensin ya hacı bektaş alim zülfikârı nefes deryasına attı nefes deryası coştı
 bu nidâyı işiTen devler Kaf dağın ardına kaçtı bu duayı işiTen canlar abu kevserden içti
 ey vilayetlerin serdârı mādānı serdârı sırrım ali alemlerin umudu sensin ya hacı bektâş
 veli muhammedi davet ettim kendim öz hanesine günde bin adam azād ederdi bir adam
 danesine tün dedi ... yerin göğün binasına ey vilayetlerin serdarı mādānım sırrım ali alem-
 550 lerin umudu sensin ya hacı bektâş veli muhammed hasanın aldı dizine öptün ağzını imam
 hüseyin coşa geldin öptürdün o ağzını imam zeynel haqqı için kabul kıldı yazımızı ey
 vilayetlerin serdarı mādānım sırrım ali alemlerin umudu sensin ya hünkar hacı bektâş
 veli muhammed baqır geldi haqTan hidayet ... cemalini görünce gaziler mürvet diledi
 caferin yolu sürünce ey vilayetlerin serdarı mādānım sırrım ali alemlerin umudu sensin
 555 ya hünkar hacı bektâş veli musayı kâzım ... mümünler razı olsun haqTan gelen Kazaya
 elin ile zehir verdiler ol imam rızaya ey vilayetlerin serdarı mādānım sırrım ali alemlerin

umudu sensin ya hünkar hacı bektâşı veli muhammet tākıdir tarīkatın binası aliyül nākıdir
 mümünlerin aynası mümünlerin ahretliğin verdi ... dünyası ey vilayetlerin serdarı mādā-
 nım sırrım ali alemlerin umudu sensin ya hünkar hacı bektâşı veli hasanül askeridir şu
 560 mehdinin atası ... dur dedi durdu ... kayası yerin güğün arşın kürsün ... ey vilayetlerin
 serdarı mādānım sırrım ali alemlerin umudu sensin ya hünkar hacı bektâşı veli ey hatayım
 sil gönül sarayım sultan gerek olmaya sen seni yaraTandan bil ki cismen o da yanmaya
 öyle bir sultan sevin ki dünyalıkta... olmaya hey vilayetlerin serdarı mādānım sırrım ali
 alemlerin umudu sensin ya hünkar hacı bektâşı veli ayinimiz karainimiz gerekmesin gö-
 565 zükmesin pis nefeslerin yaramaz ağuların dilini bağladı şahı merdan aliden himmet alıp
 bir kale yaptım muhammedin mührüyle mühürledim yā ali canlar sana ısmarladım sen de
 sahip çık allah allah canlar cemin kudreti pirin himmetine candan diyelim bir allah allah
 allah allah meydanlarımız olsun ābaT allah allah cemimiz ehlibeytten bünyād allah allah
 gönül birliği firkat bütünlüğüyle elin yerde yüzün yerde şimdi bu cemde hakkın huzu-
 570 runda seJde bütün mümün bütün canlar istekleri nāil günahlar affola allah allah ey yerleri
 gökleri vār eden yüce allah sana candan yalvarıyorum bizleri ehlibeytin ... doğru yoldan
 ayırma dertlerimize dermān gönüllerimize iman nefsimize sabır olsun ... ihsan eyle
 yārabbi ceddimiz imam rıza galibi horasan erenlerimize ... vermeye evliya enbiyaların
 himmetinden şefātinden mahrum eyleme yārabbi nurı nebi keremi ali pir hünkar hacı
 575 bektâşı veli gerçek erenlerin demi dervişe hū yā ali (Arapça bölüm) hū ismini zikreden
 hū būdur saadet (Arapça bölüm) hū çohdur himmeti hū döndürürsün çarkı hū devranı
 hünkar hū döndürürsün çarkı hū devranı hünkar hū elest bezminden hū verdiğim senet hū
 kalbimin ikrārı hū ... hünkar hū Kalbimin ikrārı hū ... hünkar hū muhammeT mustafa
 alinin nesli muhammeT mustafa allah ālinin nesli hū ... zeynel h hū... aslı hü caferi sadıktır
 580 hū gönülde yastır hū çalar ... hū ey canı hünkar hü cana bülbül değer hū ey can hünkar hü
 musayı kazım imam rıza musayı kazım allah imam rıza hü şah taki nāki hü askeri ... hü
 muhammed mehdi hü şah dostumuz ... hü ... hü ... hü devranı hünkar hū ... hū devranı
 hünkar ... bismişah allah allah ey ilāhi yārabbi senin rızan için oruç tuttuk hasan hüseyin
 için gözyaşı döktük lokmalarımızı veriyoruS yā rabbi verilen lokmaları dökülen gözyaş-
 585 ları şeyitler şahı ya imam hüseyini ... haberdār eyle yā rabbi yā rabbi cümle insanlığın
 geçmişine rahmet ... ihsan eyle yā rabbi yā rabbi bizleri dinden imandan kurandan takva-
 dan ayırma yā rabbi birliğimizi dirliğimizi dāim eyle kardeşçe yaşamayı cümlemize nāsip
 eyle bu ibadet yerlerinde allah allah demekleri cümlemize nāsip eyle yā rabbi nūrı nebi
 kerem ali gülbengi muhammet pirimiz ustadımız hünkar hacı bektâşı veli gerçek erenler
 590 demine yā allah ya muhammet yā ali gerçeklere hü müminler ya ali mümünler uyana ...

hağ muhammet mustafaya evvel emanet olur ki hū hū hū piri rehberi (Arapça bölüm)
 muhammet belin bağladı hū hū hū ... iki gönül bir oldular yürüdüler dergaha vardı dergah
 kapısına hū hū hū gördü biçare dervişi hū hū hū... himmetime rahmet olsun himme-
 time rahmet olsun himmetime rahmet olsun hū hū hū ... cümlesine seJde kıldı hū hū hū...
 595 izzetiyle selam verdi hū hū hū... mümün müslüm üryan büryan hep girdiler semağa cüm-
 lesi de el çırpıben dediler ki hū hū hū muhammed bile girdi kırklar ile semağa muham-
 medim coşa geldi tacı başından düştü kemendi kırk pare oldu hepsi sardı kırklara muhab-
 betler galip oldu yol erkan yerini buldu ... muhammedi hatırlar oldu sefa muhammeT
 evine gitti ali hağkı tevaf etti hatemi önüne koydu dedi saddaksın yā ali eveli sen ahiri
 600 sen zahiri sen batını sen cümle sırlar sana ayan dedi şahı evliya şah hatayım vakıf oldum
 hū hū hū hū hū hū ben bu sırrın ötesine hağkı inandıramadım özü çürük ervaha hağkı inan-
 dıramadım özü çürük ervaha allah allah allah allah semahlar saf ola günahlar def ola dön-
 düğümüz çarkı pervazlar hazreti muhammet mustafanın kırklarında sevdiği semah ola
 şefâtı üzerinize hazır ve nāzır ola hū hak muhammet ali zeynel bakır hasan hüseyin cafer
 605 taki nāki askerī muhammed mehdiye şükürler ola hak muhammet için bir niyaz verecem
 ol kırkların ceminde
 la ilahe illahlah
 erenler meydānında
 la ilahe illallah
 610 erenler meydānında
 la ilahe illallah
 hağ la ilahe illallah
 illallah şah eyvallah
 ali mürşiT güzel şah
 615 şahım eyvallā eyvallā
 ali mürşiT güzel şah
 şahım eyvallā eyvallā

- el çektiler dest kefe
 dediler cana sefa
- 620 yetiş muhammeT mustafa
 la ilahe illallah
 yetiş muhammet mustafa
 la ilahe illallah
 h ak la ilahe illallah
- 625 illallah şah illallah
 ali mürşiT güzel şah
 şahım eyvallah eyvallah
 imam hassan meydanda
 şah hüseyin irfanda
- 630 imam zeynel zindanda
 la ilahe illallah
 imam zeynel zindanda
 la ilahe illallah
 h ak la ilahe illallah
- 635 illallah şah illallah
 ali mürşüd güzel şah
 şahım eyvallah eyvallah
 imam bakır sultanı
 imam cafer erkānı
- 640 yetiş keremler kāni

la ilahe illallah

yetşin keremler kâni

la ilahe illallah

h ağ la ilahe illallah

645 illallah şah illallah

ali mürşiT g zel şah

şahım eyvallah eyvallah

musayı kazımı şahtır

d yım h ağğa der ş k r

650 imam rıza dua okur

la ilahe ilallah

imam rıza dua okur

la ilahe ilallah

h ağ la ilahe illallah

655 illallah şah illallah

ali mürşiT güzel şah

şahım eyvallah eyvallah

taki naki engine

hasan asker dengine

660 mehdi resul cengine

la ilahe ilallah

mehdi resul cengine

la ilahe ilallah

ħağ la ilahe illallah

665 illallah şah illallah

ali mürşiT güzel şah

şahım eyvallah eyvallah

kalmadı imamlar dęrdi

aşk muhabbet verdi

670 derviş velinin virdi

la ilahe ilallah

derviş velinin virdi

la ilahe ilallah

ħağ la ilahe illallah

675 illallah şah illallah

ali mürşiT güzel şah

şahım eyvallah eyvallah

ali mürşiT güzel şah

şahım eyvallah eyvallah

680 yaradan aşkına hey can bir semah eyle bir semah eyle

yaradan aşkına da hey can bir semmah eyle

özünü ol ħağğa ver de öyle gel

şahın himmetiyle de haydar bir avaz eyle

yüzünü turaba sür de öyle gel

685 şahın himmetiyle de haydar haydar haydar haydar

haydar bir avaz eyle

- yüzünü turaba sür de öyle gel
- benim sevdiceğim ol şāhı merdan
- nasibimiz senden senden ola yaradan
- 690 süreriz bu yolu da haydar bin yıl aradan
- serini meydāna ver de öyle gel
- süreriz bu yolu da haydar haydar haydar haydar
- haydar serini meydāna sür de öyle gel ...
- kır at bu dağları aşmalı bugün
- 695 kır at bu dağları aşmalı bugün
- dostun ellerine düşmeli bugün ömrüm ömrüm
- varam dost eline de bir su ...
- yarınan devranım da sohPetim bugün
- as nenni nenni dos nenni nenni nenni de nenni gül nenni nenni
- 700 açılsın laleler açılsın güller
- açılsın güller ömrüm ömrüm ömrüm ömrüm ömrüm ömrüm ömrüm ömrüm
- açılsın da laleler açılsın güller
- güllerin dalında da ötsün bülbüller
- as nenni nenni dos nenni nenni
- 705 nenni de nenni gül nenni nenni
- ...
- ceylan bakışına da kurban olduğum
- sallanma karşımda da öldürdün beni
- ah gülüm gülüm gülsene canım

710 ah gülüm gülüm gülsene canım

meJnun ediP de düşürdün çöle

kerem gibi burda da yandırma beni

ah gülüm gülüm gülsene canım

ah gülüm gülüm gülsene canım

715 bu Kadar sallanma da öldürdün beni

ölürüm unutmam da sevdiğim seni

ah gülüm gülüm gülsene canım

ah gülüm gülüm gülsene canım

bırakın sallansın da nazlı gelini

720 güzelin döndüğü de meydan öğünsün

ah gülüm gülüm gülsene canım

ah gülüm gülüm gülsene canım

... hū

yar senin derdinden derbeder oldum

725 derdi derūnumu sor da sonra git

hasretinden meJnun misali oldum

ne hale düşmüşüm o yar o yar o yar o yar o yar o yar o yar o yar sor da sonra git

ne hale düşmüşüm yar yar o yar o yar o yar o yar o yar o yar o yar o yar sor da sonra git

...

730 eyvallah hāşa semāmız salıncak değildir ... bi sırdır oyuncak değildir her kim ki semahı-
mızı oyundan sayar ise mümün olarak dāhi cenaze namazı kılınır değildir bismişah allah
allah samahlar saf ola günahlar af ola pervaneye dönenlere aşk ola pervaneye dönen be-
denleriniz ağrı acı dert kam kesavet görmeye abuzarı gaffarinin ... dönmüş olduğu

semahların ... kerāmeti ... hüsnü hümmeti cümlemizin üzerinde hazır ve nāzır ola kısme-
 735 tinizden şefaāt göresiniz hazreti alinin ... gerçekler demine hü tecelanız temennānız te-
 berrānız ... ak gönlünüz pak_ola ... bedenleriniz ağrı görmeye yaşınız uzun binanız kāyim
 yardımcınız şāhı merdan ali ola gerçekler demine hü ya ali hü .. ali hasan hüseyin zeynel
 bakır cafer kazım taki naki askeri muhammet mehdiye bir niyaz eyle hü

medet ey allahım medet gel dertlere derman eyle

740 yetiş ya ali muhammed gel dertlere derman eyle

allah allah allah allah allah allah allah allah

illallah ilallah şah illallah ... şahım eyvallah eyvallah

la ilahe illallah la ilahe illallah şefāt ya resullullah

hasan hüseyin aşkına yardım eyle düşküne

745 imam zeynelin aşkına gel dertlere derman eyle

illallah ilallah şah illallah ali mürşüddür ben şahım eyvallah eyvallah

la ilahe illallah la ilahe illallah şefāt ya resullullah

la ilahe illallah la ilahe illallah şefaāt ya resullulah

imam bakırın Katına caferin ilmi zatına

750 musa rıza hürmetine gel dertlere derman eyle

illallah ilallah şah illallah ali mürşüddür ben şahım şahım eyvallah eyvallah

la ilahe illallah la ilahe illallah şefat ya resullullah

la ilahe illallah la ilahe illallah şefaāt ya resullulah şefaāt ya resul allah

şah takinin hem nakinin imam hasan-el askerinin

755 yargılamak senin şanın gel dertlere derman eyle

illallah ilallah şah illallah ali mürşüddür ben şahım şahım eyvallah eyvallah

la ilahe illallah la ilahe illallah şefāt ya resullullah

la ilahe illallah la ilahe illallah şefaât ya resullulah şefaât ya resul allah

gelip haqтан dilek dile mehdi sahip zaman dile

760 dedemoğlu seJde Kılar gel dertlere derman eyle

illallah ilallah şah illallah ali mürşüddür ben şahım şahım eyvallah eyvallah

la ilahe illallah la ilahe illallah şefât ya resullullah

la ilahe illallah la ilahe illallah şefaât ya resullulah şefaât ya resul allah

...

765 bismişah allah allah allah her istediğine şifa verir selāmullah allah ya imam hüseyin evlâdı
imam hüseyin lutfuna muhtacız eyle ihsan ya hüseyin derdimize senden derman eyle der-
man ya hüseyin gayriye muhtac eyleme sevenleri el aman sen medet kıl bizlere her vakit

yâ hüseyin ... sad hezar nalet olsun ... ahdı bozup şehit kıldılar onlar seni yâ hüseyin ismi
pakın aşkı için zikredeni koyma zulmette hergiz bermurat et dide-i giryan ile ağlayanı ya
770 imam hüseyin izninle su taşırdım aşkınla vermek için aşkınla içenlere kıl abı hayat ya
hüseyin ber cemâli muhammed ber kemâli hasan imam hüseyin imam aliyi pir bilip ve-
relim muhammet mustafaya ve ehli beytine salavat (Arapça bölüm) nâlet olsun yezide
rahmet olsun hüseyine

bugün matem günü geldi

775 ah hüseyin vah hüseyin

senin derdin bağrım derdi

sânin derdin bağrım derdi

ah hüseyin vah hüseyin

şehit düşmüş şahı merdan

780 ah hüseyim vah hüseynim

şehit düşmüş şahı merdan

şah hüseyin vah hüseyin

- bir su verin masum cana
- yezit içti kana kana
- 785 fatma ana yana yana
- ah hüseynim vah hüseynim
- şehit düşmüş şahı merdan
- ah hüseynim vah hüseynim
- şehit düşmüş şahı merdan
- 790 ah hüseynim vah hüseynim
- ey felek senin elinden iki gözüm kan ağladı iki gözüm şurda dursun ... can ağladı öyle bir
ah eyledim ki ... başa değer gökyüzünde melakeler yerde insanlar can ağladı boynuma
taktılar kemet beni götürdüler dara düşmanların şah olup güldü dostlarım hep kan ağladı
elime aldım kağıt ile kalem ... nağmeler yazmaya kağıdım yandı tutuştu kalemimden kan
795 damladı ey nesibi can nesibi çok bilip çok ağlama ... çok bilenler hep ağladı çok ağladı
- kerbelanın yazıları
- şehit düştü gazileri
- fatma ana kuzuları
- fatma ana kuzuları
- 800 ah hasanım vah hüseynim
- şehit düşmüş şahı merdan
- şah hüseynim vah hüseynim
- şehit düşmüş şahı merdan
- şah hüseynim vah hüseynim
- 805 gökte yıldız paralandı
- şehriban ana karalandı

- şah hüseyin yaralandı
- ah hüseynim vah hüseynim
- şehit düşmüş şahı merdan
- 810 şah hüseynim vah hüseynim
- boz bulanık puslu dağlar
- virandır bahçalar bağlar
- şah hatayım durmaz ağlar
- şah hatayım durmaz ağlar
- 815 ah hüseynim vah hüseynim
- şehit düşmüş şahı merdan
- şah hüseynim vah hüseynim
- şehit düşmüş şahı merdan
- şah hüseynim vah hüseynim
- 820 ...
- çekerim aşkın diyarında zinharı ... bülbül ah çekip ağladı hüseyin ah ah hüseyin şah hüseyin gerçeğe hū diyelim allah allah allah allah ya allah ya muhammet ali pirimiz hünkar hacı beктаş veli vakitlerimiz hayr_ola hayırlarımız feth ola şerlerimiz def ola mümünlerimiz ... ola cenābı allah cümle canlara dert keder vermesin dertlerin derman
- 825 arattırmasın yasımız kutlu mutlu olsun cenābı allah ehlibeytin başına geleni bi da insanoğlunun başına vermesin erenler ... yüz yirmi dört bin peygamber hacı beктаş veli ... evimizin direği babalar bereketi anneler cennet meyvesi çocuklarınızla yuvanızda şen şakrak yaşamayı nasip eylesin cenābı allah kimseye evlat acısı vermesin gençlikte ölüm yaşlılıkta zülüm eylemesin Samanı geleni alsın sırası geleni affetsin pirimiz hünkar hacı
- 830 beктаş veli ... artsın eksilmesin taşsın dökülmesin ehlibeyt gökte rahmetinizi yerde bereketinizi eksik eylemesin burası bir dem ... evliyādan ... gerçeklere hü ya ali hü desTur pirim hü erenler hak muhammet ali hizmeti geldi hü erenler hak muhammet ali hizmeti geldi hü erenler hak muhammet ali hizmeti geldi allah muhammet ya ali bismişah allah

allah biz üç bacıydık güruhu nacıydık kırklar ceminde süpürgeciydik süpürgeyi süpürdü
 835 selman kör olsun yezidi mervan zūra gelsin mehdi sahibi zaman allah eyvallah nefes pi-
 rimdedir hū allah allah allah allah sahibi selman süleyman kör olsun mervan zuhur ede
 geldi sahibi zaman ... keşfi kerameti cümle canlar üzerinde hāzır ve nāzır ola ... hü bismi-
 şah allah allah evvel allah diyelim erenler meydānına seccademiz serildi mümün müslüm
 dar olup seJde kıldı bütün hizmetler yerini buldu seccademiz cehennem nārına perde oldu
 840 allah eyvallah nefes pirimdedir hū allah allah allah allah ya muhammet ya ali hü pirimiz
 hünkar hacı bektāşı veli bu post muhammet mustafanın imamı aliyel murtazanın postudur
 bu post imamı hasan müşteba imamı hüseyin deşti kerbelanın postudur bu post zeynel
 ābānın muhammet bākılı bekānın caferi sıtkı sefanın postudur bu post musayı kazımın ...
 şah horasanın postudur bu post muhammet tākinin imam aliyel nākinin postudur bu post
 845 hasan askeri gazinin ... sahip livanın postudur bu post pirimiz hünkar hacı bektāşı velinin
 postudur bu post yerini aldı ... buldu ... cenābı allah bi dakini nasip eyleye duası bizden
 nefes hünkar hacı bektāşı veliden kabul allahtan gerçeğin demine hü hizmet sahipleri çık-
 sın on iki hizmet görenler kemerbest bağlayanların hepsi çıksın bismişah allah allah mu-
 hammet yā ali pirimiz hünkar hacı bektāşı veli canlar siz bu ceme hizmet ettiniz ... hazır
 850 ve nāzır ola cenābı allah hizmetlerinizi kabul eyleye erenlerin evliyaların ehlibeytlerin
 gerçeğe hü tecellanız temennanız kabul ola hak muhammet ali dergahına hū bismişah
 allah allah evel allah diyelim kadim allah diyelim geldi ali sofrası desTur yā şah diyelim
 hakkın gönderdiğini yiyelim demine hü diyelim sofraya aldım destime haktan hidayet iste-
 rim cümle cem erenlerinden medet mürvet isterim ... sofraya dolu pirimiz hünkar hacı bektāş
 855 veli allah eyvallah allah allah allah allah geldiniz yerde durduğunuz darda kırklar meyda-
 nında mürşüt pir huzurunda şefaata dilesin lokmalar burda kurban ola gittiği yerde dur-
 durak ola cümlenin başında bin belayı def eyleye nur ola iman ola dertlere dēva hastalara
 şifa ... ola cenābı allah dertlere derman arattırmaya erenlerin evliyaların yaktığı çerahlar
 yolunuzu aydınlata duası bizden nefes hünkardan ... gerçeğe hū bismişah allah allah la
 860 fette illa ila seyfe illa zülfikar yaradanın nuru aşkına ya allah ya allah ya allah peygamber-
 lerin nuru aşkına ya muhammet ya muhammet ya muhammet velayetin nuru aşkına ya ali
 ya ali ya ali allah ya allah ya muhammet ya ali pirimiz hünkar hacı bektāşı veli hizmetin
 Kabul Kabul makbul ola cenabı allah dilde dileklerini gönlünde muratlarını hasıl eyleye
 ne muradın varsa hünkar hacı bektāşı veli vere gerçeğin demine hü dar çeken didar görsün
 865 didar gören hakka ersin hak cümlemizin muradını versin canlar son kez söylüyorum
 lokmalarınız harman oldu önümüzde kimi çok yicek kimi az yicek kimi çok getirdi kimi
 az getirdi hepsi biri bindir herkes birbirin hakkını helal etsin helal ediyor musun helal

olsun helal ediyor musun helal olsun helal ediyor musun helal olsun cümlelere erenlerin
evliyaların şefatı hazır ve nâzır olsun ... bir yastığa baş koyup sağ yatıp sayı kalkasınız ...
870 cenâbı allahın nuru üzerinizde olsun allah eyvallah

Metin Kodu	C2
Derleme Yeri	Aydın, Söke
Kaynak Kişi	Haktan ÇELİK
Konu	Birlik Cemi

AYDIN/SÖKE

háp b rab r söyliyelim mi medet y  allah y  muhammet y  ali pirim hacı bekt şı veli el
aman bahri  mman desdur zeman allah allah eveli billah desdur Şahı ... aliyele mürteza
on iki imamı desti kerbela başındaki tac ... muhammed alnımdaki z hre yıldızı hazreti
f tımadır kaŐlarım taliptir yanaklarım muhammet mustafadır diŐer yarısı aliyele m r-
5 tez d r dudaklarım haŐkqın kelamıdır diŐlerim m rŐ td r dilim terc m ndir gözlerim um-
mandır kirpiklerim zeynel abidindir kulaŐlarım ... imam hasan im m hüseyin n rı evvel-
dir g n l  mmandır kalbim seyfullaŐtır y  rabbi elimi aŐtımd boynumu b kt m sen her
Şeyin sahibisin keremler sultanısın nebilerin keremisin sen yaratansın ben yaratılanım
rıSkımız daim olsun g nl m z pak olsun s z m z bir olsun g nl m z yar olsun birler
10 kimdir allaŐtır  Őler kimdir  llah muhammet alidir beşler kimdir allah muhammet ali
hasan hüseyindir yediler kimdir allah muhammet ali hasan hüseyin hazreti f tıma hatice-
i kübradır on ikiler kimdir on iki imamlardır bir imam ali iki imam hasan  c imam hüseyin
dört imam zeynel abidin beş imam muhammet bakır altı im m-ı c feri sadık yedi imam
m sayi k zım sekiz imam ali rıza dokuz imam aliyele naki on muhammedi taki on bir
15 imam hasan l askeri on iki imam muhammet mehdi sayıp zaman allah allah ahiri zaman
destur zeman ... yetiş ya Şahi merdan hu y  bekt şı veli evet canlar özellikle bu konunun
 zerinde biraz durmak istiyorum biliy sunuz ki bizim bazı camiyalarımızda bu dem olayı
vardır biliy sunuz de mi Şimdi bu dem olayını insanlar böyle zahir aleme dökmüŐler ...
dünya kapısında olan insanlıŐı k t l Őe sürükleyen ... bizdeki dem neymiş öncelikle ona
20 bir deyinelim onların o iŐmiŐ olduŐu o zehir zıqımla ilgili hiÇ bir baŐlantısı yok sizler de
bunu çok iyi biliyosunuz zaten pir sultan diy r ki ... evliya sırsından bizim nurumuz pirin
sohPetidir muhabbetidir ilahi aşkla mest olup birlik potasında erimektir pervane olup ilahi
nurun etrafında dönmektir bizim d mimiz evelden ahire olan zamandır bu zaman dili-
minde ali olarak gelip ali olarak da gitmektir bizim demimiz ... gelmek insanı Őamil ol-
25 maktır dönmek don deŐiŐtirmek hakkın özü olarak hak ile birleşmek bütün olmaktır bizim

dämimiz devriyedir olgunlaşma äriyip bir olmaktır yeniden doğmaktır var olanlar birleşip birlik denizini oluşturup ummanlara yelken açmaktır yine bizim doğrumuz bu bilgiye olan aşkımızdır yoksa kimilerin bahsetti gibi rakı şarap değildir rakı şarap gönlümüzü mäst etmez yapsa yapsa bizi yoldan ... götürür şeytan benlikle dergahtan azdı aşık maşuğu

30 aradı gezdi iki cihan fahrı bir engür ezdi pir sultanım eydür okur yazarım turap olup ayaklarda tozarım ezälden içmişim sermest gezerim pirden içilmeyen doluyu neylersin o yüzden bizim dolumuz öyle bir doludur ki bu doluyu içenler beden ... azad olup ... bizim dämimiz öyle bir demdir ki yeryüzündeki bütün içkileri toplasan böyle bir kıvama gelmez

35 bizim kadehlerimiz aşk ile o ne yüce bir aşktır ki bütün evrah bütün evren dahi bu aşkla semah döner işte bizim demimiz aşkımız da ... kırklar meydanında yapılan ilahi aşktır zaten bir insanda aşk varsa zaten sarhoş olmasına gerek yok ki zaten sarhoştur ama insanda aşk olmadıktan sonra ne yapsan da boş illaki o aşk olması lazım ... bi şeylere değindi ben de bir iki cümle daha deyinim fazla vaktinizi almayalım ... ibadetimize geçeriz

40 şimdi alevilik allaha kul hazreti muhammede ümmet hazreti aliye talip olarak hazreti hüseyin gibi ser verip o yoldan gitmek dört kapı kırk makam üç yüz atmış menzili bilmek ve yaşama uygulamaktır alevilik hazreti muhammedin ehlibeytine hazreti ali hazreti fatıma hazreti hasan ve hüseyin efendilerimize ve bunlardan gelen evlatlarına sevgi muhabbet beslemek ... ve onların yolundan gitmektir işte bizim yolumuz ve inancımızdaki aleviliğin bir özelliği de bundan ibarettir alevilik imam caferi sadık mesebine bağlı ... tarikatı

45 ve tasavvuf yoludur islamiyetin özüdür özetidir hak muhammed ali yoludur zamanın birinde de hazreti muhammedin ... biri gelir selam verip soru soruyor diyor ki ya muhammed senin dinin nedir hazreti muhammed de diyo ki benim dinim ... hazreti salih cevabı işitince oradan ayrılıp kendi büyüklerinin yanına varır büyükleri diyō ki sordun mu hazreti peygambere dini neymiş diye o da diyō ki sordum diyōr ... bunlar da ... bilmediği için

50 resulun yanına gidip yine soruyorlar aynı soruyu ya peygamber diyōr senin dinin nedir diyōr yine peygamber diyo ki ahlaktır tamam ya peygamber diyor ahlāk olduğunu anladık ama ahlāk nedir diyor ahlākın ne olduğunu biz bilmiyoruz ki yani neyin nesidir hazreti peygamber diyo ki insan toplumuna hayırlı fikirler yardımsever düşünceler bir kişide zuhura gelirse o kişi diyo bendendir ahlāk sahibidir diyor bir kişi ne kadar bilgin olursa olsun insan toplumuna diyor zararlı fikirler öğretirse o benden değildir ahlāk sahibi de

55 değildir diyor benim dinim güzel ahlāk ve sevgi üzerine kurulmuştur ... hazreti peygamber diyō ki islam dini ... olmayanın dini de olmuyor diyor ... diyor ki ezelden divane etti aşk beni hüseyiniyim aleviyim ne dersin niçin dahledersin tarık düşmanı hüseyiniyim aleviyim ne dersin imamı alidir aynı bekadır pir elinden zehir içsem şifadır yardımcımız ise

60 muhammet mustafadır hüseyniyim aleviyim ne dersin imam rızanın ben envarıyım şah kerbelada doğan aliyim münkürün yezidin azrayiliyim hüseyniyim aleviyim ne dersin pir sultanım çağırır hintte yemende dolaşırsam seni sahip zamanda iradet getirdim ikrar imanda hüseyniyim aleviyim ne dersin yani değerli canlar alevilik ikrardır ikrara da tabi olmaktır ... işe aşa eşe de sahip olmaktır birazdan hizmetlerimiz başladığı zaman hani

65 seccademiz gelir post dediğimiz o postun başı teslim olmaktır o da ikrar verip bu yola bağlanmaktır mürşüdün emrini uygulamaktır yani pirin emrini pirin söyleceği teb-biri uygulamaktır dışarsı sabır içersi sükünettir o yüzden ... edep erkan sükütü ... diyoruz deyil mi işte içersi sükünat dışarsı ise sabırdır ortası mahabbettir mürşüt cemalini mihrap edinmektir ... gelip o güzelliği yakalayabilmektir doğusu sevinç batısı ilim şarkı erenler

70 önünde baş eğmektir ... ise tekbirdir tebirdir evrat ve zikirdir şeriatı tevbedir tarikatı takvadır tanrı korkusudur tevazudur yani marifeti rızadır tanrı rızasını dilemektir o yüz-den dedik tanrıyı zikrederken bile o rızayı ... hakikatı fenafillah yani tanrıda yok oluş tevekküldür her an tanrıyı düşünmektir hani biz her zaman diyoruzS kuranda bir ayet geçer ya bakara suresinde diyō onlar ayaktayken otururken yatarken binek üzerindeyken çalış-

75 ırken sürekli allahı anarlar işte bu nedir sürekli allahı anmak allaha yalvarıp yakarmak bu da bir ibadettir ... azamettir yani yani yücelik sana olsun diyo sonunda ... yā ali cömertlik sana olsun yā ali diyōr ... yā ali selamet sana olsun yā ali diyo ortasında ise lā ilahe illallah muhammeden resulullah ali veliyullah diyo allahtan başka yaratıcı yoktur muhammet allahın ... görevlendirilmiş emrindedir elçisidir hāzreti ali ise onun velisidir

80 önünde ise postun önünde emanet ... ali diyo ... sana olsun yā ali yani değerli canlar postun tamamı kutsallık ifade eder ... bizler ne yaparsak kendimize birleşirsek kendimize ama birleşmezsek ayrılırsak yine kendimize zaman birlik zamanıdır zaman artık bütünleşme zamanıdır çünkü dünyada öyle şeyler oluyo ki sizler de görüyorsunuz bak suriye tarafında binlerce alevi köylerini basıp insanları alıyolar tek tek daha önce de çorumda

85 maraşa gazedde ... hala da devam etmekte aleviler üzerine oynanan bu olaylar hala da devam etmekte bin iki yüz yıl öncesinde bugüne kadar bu sıkıntılar devam ediyō neden devam ediyō çünkü bizler birleşemedimiz için hani biz hep diyoruzS ya bōle türkiye haritasına baktımız zaman diyoS ki yirmi beş milyon alevi var ama yirmi beş milyon alevi var ama yirmi beş milyon alevinin hepsi bu şekilde değil hepimiz bak mesela yeri geldī

90 senede iki sefer büyük cemlerimiz oluyōr biri muharrem biriye hızır ... bu her ikisinde de kurban kesiliyōr kurban olduğu zaman iğne atsan yere düşmez et var diye mi acaba ya da kurbanımız var diye mi acaba ama yeri geldī zaman böyle birlik cemleri yapıldī zaman işte bak insanları bi araya toplayamıyorus işte hele ki yeni gençlik canlarımıza da bu yol

aşkını açıklamamız lazım yani anne babalar hepimize bu görev farzdır bence çünkü bizler
 95 büyük olarak çoluk çoçumuza ne verirse onlar da ilerki yaşlarda bunun üzerine gidebil-
 cekler gitmiyosa bile zorla götürcez götürceS çünkü bu aşılamayı yapmamız lazım hani
 zaman zaman bakıyoruS böyle beş yaşındaki insanlar çocuklar mesela allah her-
 keSe nasip etsin kuran okumayı o yüzden bizim niyetimiz odur ki o birliği yakala-
 mak ve o deryada hep birlikte yürüyüp o akışta kalmak gine hak teala cediti cemaletimiz
 100 hıdır cümlemizi bu yolda utandırmasın ne derdimiz varsa dertlerimize de ... varsa sormak
 istediğiniz sorular ... bir iki tane de olsa sorabiliriz daha iyi olur çünkü karşılıklı muhabbet
 daha güzeldir ayrıca biraz zamanımız var varsa buyrun sorularınızı alabiliriz hepimiz çok
 şey biliyorsunuz değil mi yeri geldiği zaman çok şey biliriz ama yeri geldiği zaman
 da hiçbir şey bilmeyiz şimdi canlar şimdi bizim bi canımız şu an yolda gelmek üzere çoğu-
 105 nuz tanıyosunuS o da şih ahmet dedegilin ocağından kendisi cenaze hizmetleri olsun on
 iki hizmet olsun o hizmetlerle meşgul on iki hizmeti yapabilecek canlar varsa on iki tane
 genç varsa buyursun hadi bizler de yardımcı oluruz çekinmeye gerek yok bacı zaten vardı
 süpürgeydi de mi on iki gişi kalksın oraya gitsin sorum vardı desTur dedem ben alman-
 yadan geliyorum ... dedik ya o birliği yakalayamamamızın tek nedeni var o da şudur cüm-
 110 lemizim başı hacı beктаştır cümlemiz oraya bağlıdır horasan erenleridir horasan piridir
 genel olarak şöyle istanbula git ankaraya git izmire gel nereye gidersen git eğer bi vakıf
 varsa o da hacı beктаşı veli vakfı olması lazım hepimizin oraya bağlanması lazım ama
 artık bütün ocaklar kendi adı üzerinde vakıflar açmaya başladılar mesela baba mansurlar-
 115 ın vakfı oldu sarı saltıkların vakfı oldu hacı kureyşanın vakfı oldu oldu da oldu oldu da
 oldu işte bi çatı altında birleşemiyoruS yeri geliyó zaman zaman post makamlarındaki
 dedeler de birbirini kabullenemiyó hani üstünlük mertebesine gidiyorlar mesela halbüki
 üstün olan allahdır kul kuldun üstün olabilir mi allah kullardan üstün olabilir işte öncelik
 bu cemevlerimizdeki düzeni bir vakıfa bağlayabilmek o çatı altında eğer toplanabilirsek
 bütün alevi canlar ama bu olmadığı sürece de mümkünatı yok zor yani eyvallah şah aşkına
 120 olsun noldu on iki hizmet var mı görevliler gönüllü var mı aranızda duayı sorun etmeyin
 bakın elimizde verebiliriS hemen size dualarınızı okuyabilirsiniz güzel canlar içinizde
 kureşanlı baba mansurlu sarı saltuklu ocakzade olan varsa elini kaldırsın hangi
 ocaktasın hanım ‘baba mansur’ e gelsene buraya otursana hanım ben istiyorum ki hangi
 ocakta ise gelsin yanımda otursun ben dede değilim hepimiz bir canız hepimiz biriz ben
 125 istiyorum ki hepimiz yan yana olalım can cana olalım yar olalım canan olalım hak hū
 diyelim ben istiyorum ki kanım canım yanımda otursun ocakzade yanımda otursun dede
 Kızları burda otursun hak aşkına ehlibeyit aşkına erkek dişi yoktur muhabbet dilinde her

şey yerli yerinde eksiklik noksanlık alevi demek öz kimliğini bilen demektir alevi demek
özünü sözünü hünkârını pîrini mürşüdini rehberini yolunu erkânını bilen demektir güzel
130 canlar hakkın kelamı ... aşkı niyaz eylerim benim analarıma bir sualım var soru değil soru
şeytandan kalmıştır şeytana nalet olsun analar sizler bu yolun neresindesiniz analar sizlere
suhalım var sizler bu yolun neresindesiniz efendim ehlibeyt yolundasınız hanımları tek
tek dinlemek istiyorum anaları büyük aşkla dinlemek istiyorum bu aşk ilahi bir aşkı tek
tek analarım Konuşsun da ehlibeyit aşkına anlatın dinliyorum analar anlat de ki ben bu
135 aleviliği bu şekil yaşıyorum kendini anlat bu yolun neresindesin valla ben bu yolun ...
düşükten sonra ... rahmetli gazi dedenin cem bağlamasıyla bu yola gönül verdim bu sene
yazın matem orucu tuttum hazreti hüseyin aşkına su içmedim on üçüncü sene tamamlama-
yamadım rüyamı gördüm ... ondan sonra da hızır aleyisselam aşkına onun yoluna kurban-
140 larımı kesiyorum bu yolun yolcusuyum inşallah hatalarımı günahlarımı cenabı allah ba-
ğışlasın inşallah bi yerlere varabileceğimi umuyorum ben ehlibeytteyim dede kızımı tor-
nunun tornuyum ... pülümürlüyüm dedem hoş geldiniz şeref verdiniz bizlere ben baba
mansur ocağındayım dedem rahmetli hüseyin ... diye bilinir biz de elimizden geldikçe
ondan gördüğümüzü dev°am ettirmeye çalışıyorS kalp kırmamaya çalışıyorS çok şey
yaptığımız söylenemez çok fazla alevilikle ilgili birlik beraberliğimiz yok ama bizler yo-
145 lumuzun gereklerini ama evlerimizde ama dışardaki hayatımızda yerine getirmeye çalışı-
yoruz ilhan baba hak aşkına desTur pirim canlar bizler hak muhammet ali yolunda alevi-
lik öğretisini gerçek anlamda yaşamak için mücadele eden bir bireyim biraz önce bir ca-
nımız özellikle ... ne yapmalıyız gibi bir soruydu bu benliğe nalet olsun diyorum benlikle
hiç yolumuz yok ama kendimi tanıtmam lazım ben manisa celal bayar üniversitesinde bir
150 öğretim üyesiyim bu yola baş koymuş bu yolda da yapabildiğimiz kadarıyla yapmak için
mücadele verenlerdenim buranın birliği dediğimiz olay ne yapmalıyız sorusunu biz ken-
dimize o kadar çok soruyoruz pirlerimiz dedelerimiz mürşitlerimiz bizleri buraya kadar
getirdiler bundan sonrası bizler bir şey yapmalıyız bunu yapabilmek için de dedemin söy-
lemiştir olduğu bir yaklaşım vardı bizim biz olabilmek için gerçek anlamda o birliği ortaya
155 koyabilmek işte bunu nasıl yapmalıyız bunu yapabilmek daha önceleri dedelerimiz farklı
bölgelerden gelip farklı bölgelere ulaşıp kendi taliplerine yolu ve erkanı öğretiyorlardı
öğretirlerken yazılı kaynaklarımız yoktu bizim sözel kaynaklarla geldik biz sözel kaynak-
lar yavaş yavaş yazılı kaynaklara doğru dönüşüyō bizler o sözel kaynakları yazılı kay-
naklara dönderdikten sonra işte ondan sonrasında kopmalar başladı bizde o bizim dede-
160 lerimiz bizim pirlerimiz zor koşullarda bugüne bizi getirdiler bugün biz neler yapmalıyız
bu bölgede yaptıklarımızla ilgili kısa bi bilgi vermek isterim aydın bölgesinde yirmi yedi

tane örgütlenmeyi sağlamış olan alevi örgütleri var vakıflar var dernekler var bağımsız cemevlerimiz var canlar bu yapılar önceden bizim yoktu cemevlerimiz yoktu bizler bu süreç içerisinde cemevlerimizi inşa edebildik cemevlerini inşa ettikten sonra içini dol-

165 durma sorunlarımız ortaya çıktı buralar birer bizim eğitim yuvası olmak zorunda ve o eğitim yuvasının içerisinde alevi öğretisini koymamız gerekiyor alevi öğretisinin en önemli noktaları benlikten uzaklaşmadır o seviyeyi ortaya koyabilmek eğer bizim ... sevgiyi kendinde bir din olarak görebildiyse bizler o sevgiyi gerçek anlamda yaşamımızın içerisine aktarmak zorundayız işte bu yapıyla bu var olan dernekler vakıflar ve bağımsız

170 cemevlerimiz bir yapılanmanın içine girdiler zorunluluktan bu hepsi aynı adla aydın alevi güç birliği diye bir güç birliği yarattılar ve yaratmış oldukları o güç birliği birbirlerini eksik kalan yerlerini tamamlama sorumluluğunu üzerine alır ve bir bizim önceki ocaklarımız gibi ocaklarımız bizim alevi öğretisini ortaya koyan bir dergahlarımızdı şu an bizim ocaklarımız bizim aynı zamanda cemevlerimizi birer eğitim kurumu hâline dönüştürme

175 zorunluluğumuzu ortaya koyuyor akbük didim bölgesindedir didim bölgesindeki akbük cemevi yeni yapılıyor projesinde değişiklik yaptık o yapmış olduğumuz değişiklik konferans salonlarıyla ve eğitim salonlarıyla misafirhanesiyle aşeviyle morguyla ve on iki hizmeti yürüteceğimiz cem salonuyla bir yaşam merkezine dönüştürmeyi hedefliyorduk koyduğumuz alanda geniş bir boşluk var o boşluğa da tüm bölgelerimizde alevi öğretisine

180 hedef koymuş gençlerimizi çocuklarımızı oraya taşıyıp orda bir öğretim planlamasını yapmayı hedefledik biz çocuklar dışarıdan gelecekler orda yirmi dört saat aşevimizi kaynıyacak ve çocuklara kuracağımız ormanlık bölgedir çadır kentimiz o çocukları eğitime alacak ve eğitimden geçen o çocuklarımız gittikleri bölgelerde kendileri gibi öğretiyeye hazır olan o çocuklarımızı bize göndericekler ve bunu bir kartopu gibi o bölgede yetiştirip

185 büyütüp ve toplum içersine sokacaz ve böylece bizim o alevi öğretisindeki hak muhammet ali üçlemesini yaşamsal anlamda yaşamaya çalışacaz tabii koştığımız noktalar var çünkü bizim hak ozanlarımız söylediği bir söylemi var on dört bin yıl önce geldim devri aleme diyor eğer biz on dört bin yıl önce varsak ki harâbinin sözüyle de baktığımızda daha cihan ve gök diyor yok iken biz seni var etmedik mi diyor işte demek ki var olan

190 bizim sevgi kimliğimiz eğer biz o sevgi kimliğimizi ortaya koyabilirsek o sevgi kimliğimizi bugüne taşıyabilirsek biz gerçek anlamda dün selçuklunun kurulmasında biz vardık osmanlının kurulmasında biz vardık bir araştırmacı hoca şunu söyledi eğer ki yavuz hocam olmasaydı bugün alevi sünni diye ayırım yapacağımız bir toplum olmayacaktı doğru bi tespittir çünkü yavuzla beraber iki türk devleti birbiriyle kıyasıya savaşmaya başlamıştı

195 bir tarafta iran bir tarafta osmanlı ve iki kardeş arasında bir kin savaşı dediğimiz din

savaşına dönüştürdüler katletme zihniyeti başladı o dönem alevi katliamları yaşandı daha sonra biz cumhuriyete sahip çıktık dostlar cumhuriyette de evet çünkü çıkmış olduğumuz o engebeli yerlerden dağlardan inmek zorundaydık indiğimizde cumhuriyetin tüm varlıklarına tüm desteği verdik ama cumhuriyette de biz nasıl selçukluda olduysa nasıl

200 osmanlıda olduysa aynı şekilde cumhuriyette de hırpalandık ve hala da hırpalamaya çalışıyorlar biraz önce haktan dedemiz söyledi maraşa şu an bir yeni oyun oynanıyor o oyunun bütün türkiyede etkilenebilecek bir oyun ve onun senaryosunu yazdılar orda o senaryoyu yaşama geçirip tepkiyi ölçecekler dostlar işte o tepkinin karşısında da yeni bir atağa geçecekler ama biz o büyük denize dalmış belirli bir denizin dibinde o yükseklik fiti dediğimiz belirli bir derinliğin içerisindeyken biz vurgun yemişiz evet o denizden biz çıkmak zorundayız çıktığımızda da o yemiş olduğumuz vurgunu ortadan kaldırmak zorundayız bizim derneklerimizi vakıflarımızı ve bağımsız olan cemevlerimizi bir araya getirip tabandan başlayan bir örgütlenmeyi ortaya koymalıyız çünkü tepeler sorunu artık çöze-

205 mez konumda kaldılar sadece ve sadece üretken yapı ortaya koyuyoruz işleri ortaya koymak zorundayız bu işlevler bizlere düşen sorumluluklar bölgesel sorumluluklar şeklinde yeniden yapılanmanın ihtiyacı var hepinizi aşkı muhabbetle selamlıyorum eyvallah ... var olsun aslında ali babanın sormuş olduğu soru karşılığı öyle değil de şu bi gerçek zaten canlarımız da çok iyi biliyor dedelerimiz de çok iyi biliyor bu yolun evladı olmak gerekir hani bu yolun dedemin de dediği gibi bizler ... hazreti peygamber imam hüseyin bizler

210 sadece bu yolun turabıyız ama turabıyken de ne kadar bu yola erkana tâbiyiz ne kadar bu yolun ... ne kadar insanlara yol gösterebiliriz acaba hani imam caferi sadığın bir sözü var diyō ki pir olan bir kimse dört kapı kırk makamı yüz sünneti farzı bilecek hak ile hak olacak ... verecek diyor ya zahiri alemi çok iyi bilecek ya da batini alemi bilecek her iki kapıda mahrumsa pirlük yapamaz ama Kapının birinde birine tâbise o zaman yol gösterebilir insanlara yol verebilir onlara yol gösterebilir nasiyat verebilir sonuçta evlâdı resul olabiliriz hepimiz bi dedenin evladıyız sonuçta hepimizin soyu hacı bektaş hünkar veli soyağacına baktığın zaman imam musayî kazımın soyuna dayanır bizim de soy secere-

215 mize baktığının zaman bizde de aynı musayî kazımın soyuna dayanır bütün seyitlerin soyağacı ordan gelmektedir ama haşa ki biz ne babamız gibi olabiliriz ne de dedelerimiz gibi olabiliriz biS sadece allahın hep şunu söylüyo cenabı allah bu yolda bu uğurda bizi utandırmasın önce ceddimize karşı sonra kendine karşı çünkü yanlış yaparsak ceddimizi incitmiş oluruz ceddimizi de incitirsek direkman o ... incitmiş oluruz ana bacılar analık görevini iyi bilmesi lazım çünkü fatmayı zehrayı temsil ediyor sizler cennet ... zaten boşuna demiyor cennet ana bacıların ayaklarının altında de mi ama bence her ananın

220

225

230 ayakları altında değildir çünkü her çocuk doğuran ana olabilir mi ana var ana var ama ana
var gerçekten layığıyla bu yolda giden ama ana da var ki gerçekten bu yolda layığıyla
gitmeyen ana da var kimi evlat doğurur evladının kıymetini iyi bilir kimi evladı olmaz
evlat hasretiyle yanar tüterken evladı olanlar da kıymetini bilmez di mi o yüzden analık
babalık görevi çok ağır bir makamdır bize göre ilk müşidimiz ana babamızdır pirimiz de
235 müşidimiz de rayberimiz de onlardır çünkü ilk terbiyemizi ana babamızdan alıyoruz ana
baba terbiyesiyle yetişmesek onların o terbiyesinin dışına çıkarsak zaten pir falan yol gös-
terse nolur göstermese nolur ben zaten anamın babamın sözünden çıkmışım dışarı ama
gerçekten o ana babanın nasiyatıyla yolda gidersek zaten onların sözü bile pirin buyruğu
gibidir ki dönülmez bilene ana cennet kapısıdır baba ise her iki dünya kapısıdır hem bu
240 dünyadan hem o dünyadan diyorS ya ana ne kadar evladına beddua da etse ... ama baba
ise kargış ederse her iki dünyada da seni nasibin de kapanır rıskın da kapanır senin yolun
her zaman sürekli ayağın taşa değer yine allah öyle tür şeyleri nasip etmesin hiçbirimize
çünkü baba bedduası almak ağır bi itam ya çünkü yaşanan örnekler var günümüzde ben
her zaman şunu söylüyom diyom ki ya allama da her zaman söylüyom yarabbim eğer ki
245 istemeden de olsa bi anlık bi öfkeme yenik düşüp eğer ki evladıma ağır bi söz itâmında
bulunursam sen yine onu iyilikle tembîle sen çünkü istemeden insan bazen her şeyi söy-
leyebiliyor° dil öyle bir şeydir hem acıyı hem tatlıyı birden dışarı çıkarabilir söz senin
ağzındayken senin esirin ama ağzından çıktığı° zaman artık sen onun esirisin o yüzden iyi
düşünüp iyi taşınmak lazım söylemeden önce gene bir düşünelim ama bir danışalım on-
250 dan sonra söyleyelim çünkü bazen istemeden de Kalp kırabiliyoruz değerli canlar bi de
şuna deyinmek istiyorum şimdi bir dede eğer ki dışardan geldiği zaman post makamında
evladı resul oturuyosa hepinizin ayağa kalkması gerekiyor çünkü ... oturan dedeler var
zaten hiç bi dede yoksa zaten pir içeri girdiği zaman hepimiz ayağa kalkcaz ikincisi ihti-
yaçlarımız olabilir dışarı çıkabilirsiniz şurda oturan bacılarımız olsun canlarımız olsun dı-
255 şarı çıktığınız zaman da şu post makamına sırtınızı dönmeyin bizler varız diye değil zaten
dedeye sırtını dönmek günahdır makama da sırtını dönmek günahdır bizi bi kenara atın
ama bu makamın sorumluluğu vardır bu makamın ağırlığı vardır herkes burda oturur ama
herkes bu makamın hakkından gelmez ama bu günah o günah insanın yakasına takılmış
kravat gibidir o günah ki kimimiz haşa ki mesela bazen yeri geldiği zaman postu yere
260 sermek postun üzerine oturmak bile günahdır biz o postun hakkından çıkamayız o post
bizim başımızdır yani bu divan da o divandır ki muhammeT ali makamıdır bizler o ma-
kama erişemeyiz ne kadar ... ne kadar ... olursak fark etmiyo ben yine diyorum gençleri-
nize özellikle yolu açıklamaya çalışın ben izmirde mesela güzeltepe taraflarında olsun

265 çığıli tarafında derneklerde mesela kuran dersi veriyorum öğrencilere kendi alevi kültürü-
 müz ilgi alanımız olsun sünni kesimde canlarımız olsun öğrenmek isteyen herkes zaten
 geliyō faydalanyō ünüverstelerde ünüverste okuyan gençlerimize de gidip ders veriyō
 zaten hıdır hoca da gelecek hıdır hocaylan beraber zaten birçok seminere biz beraber ka-
 tıldık mümkün mertebe yolumuzu anlatmaya çalışıyoruS allaha şükürler olsun ben yedi
 270 yaşında rahmetli babamdan el aldığımda bu yola girdim onun desTuruyla onun himme-
 tiyle bu yola geldim o zaman bu zaman şimdi yirmi dokuz yaşındayım o zaman bu zaman
 yolun turabıyız yine hızır himmet etti dokuz yaşında kuranı öğrenmeye başladık okumaya
 başladık o zamanlar o zaman bu zaman gine de hak kitabını hak kelamını okuyup öğret-
 meye çalışıyoz canlarımıza sizler de öğrenin öğrenmek marifet değil öğrenip öğrendiğini
 başka birine verebilmektir bismillah bismişah allah allah allah allah akşamlar hayır ola
 275 hayırlar fet_ola şerler defola cenabı allah cümlemizin birliğini dirliğini ağız datlarını boz-
 maya geldiğiniz yoldan durduğunuz dardan çağırılmış olduğunuz pirlerden şefaata bulasınız
 allah muhammet ali yar ve yardımcınız ola darına durduk yā allah yā allah yā allah diva-
 nına durduk yā muhammet yā muhammet yā muhammet keremine sığındık yā ali yā ali
 yā ali inayet edin yā on iki imamlar yol gösterin yā on dört masumu paklar yardım edesi-
 280 niz yā on yedi kemerbestler bağışlama da senin yüzü suyu hürmetine yā pirim yā hacı
 beктаşı veli ilahi yā rabbil alemin sen bizi hak muhammet ali yolundan ehlibeytin kata-
 rından ayırmayasın cümlemizi de görünür görünmez kaza beladan ... zalimin zulmünden
 şeytanın şerrinden ... sen saklıyasın beklıyesin göresin gözetesin ... dertlerimize deva ve-
 resin hastalarımıza şifa veresin ... bizleri iki cihanda ... her gönülde bir murat vardır murat
 285 isteyenlerin gönüllerindeki muratlarını veresin yā rabbim gerçek erenlerin demine hū mü-
 mine yā allah yā muhammet yā ali bismillahi yā allah yā muhammet yā ali ... yā ali hün-
 karım ... darı didar ola didarı haktan ola imam hüseyin katarından ikrarından ... ayırmaya
 erenler kerem ola şah hüseyin yanımızda ola allah eyvallah yolumuz muhammet ali yo-
 ludur hak didardır didar katardır beni yanlış anlamasınlar onların ocağı da burda eğer ki
 290 ben taliple evlendiysen ben de posta oturmamam lazım çünkü ben ceddı celalim muham-
 met ali ve ehlibeyti incitmiş olurum ... canınız canımdır teniniz tenimdir harınız harımdır
 yanınız yanımdır ... hak muhammet ali bunu buyurur ki tā ezelden beri ceddı celalim
 hepimize yardımcı olsun hikmet hızır hünkar hacı beктаşı veli yardımcınız olsun içinizde
 kureşanlı olan var mı başka ana bacılardan niyaz et o ana bacıların yanında otur ey güze
 295 canlar hepimiz can olalım yar olalım yaren olalım hak olalım hak aşkına ehlibeyt aşkına
 muhammet mustafa aşkına ... onlara gönül verelim ki aşk ile şevk ile hakikat ile ilim ile
 irfan ile güzel canlar ben aydına gelmemin bu benim on birinci yılım toplamda gelip

gitmemi sorarsan yirmi sene ilk defa burdaki cem evine gelmişimdir burdaki cem evine
 geldiğim zaman da güzel canlar bir cenazeye denk gelmişim binali soyadı neydi kaş
 300 mıydı kaya hakkın rahmetine kavuşmuştur sultandan olma binali bu dünyadan o dünyaya
 ... hakkınızı helal ediyor musunuz canlar helal olsun hakkınızı helal ediyor musunuz can-
 lar helal olsun hakkı da helali de sizden olsun o sebeple benim canım ilhan kardeşim beni
 aradı böyle bir canımız başkanımızın kardeşi hakka yürüdü deyince allah eyvallah
 ... dedim gel beni biraz gezdir ki içimdeki sıkıntı yok olsun ve ilhan kardeşimiz yine
 305 doktoru aradı şu anda bir cenaze yerine gidiyoruS saat beşi beşi on on yedi geçiyordu beş
 buçukta biz buraya girdik ve mezarlığa geldik o yüzden geldik buraya geldik ama hoş
 geldik de mi canlar geldik sizler gibi güzel canları gördük cenazeyi gördük ama çok ka-
 labalıktı bizim alevi toplumsal olarak olarak güzel canlar bir Perşembe günü cemi yapa-
 caktık başkanımız dedi ki dedem dedi sen yorgunsun rahatsızsın ne zaman yapmak ister-
 310 sen ben de dedim ki tamam başkanım pazartesi olur pazar günü olur cumartesi olur ama
 ben yine de ... düğün de vardı herkes düğüne gitti ama ceme gelmedi düğün yapanlar ve
 gidenler düğün yapıp da gidenler ben onları bekledim ama onlar beni beklemedi ve gitti
 ben burda cem evinde var iken yemek herkes yiyor ama arkana bakmıyor ya bu bu da hiç
 olmazda bu da bir lira bir lira ya beş milyonda boş ver ... bu cem evinde bağış yapsanız
 315 burası ayakta tutulur elektrik su ve sizin geleceğiniz için değil hepimizin geleceği için daha
 iyi olur cenaze gününde hepinizi gördüm çok kalabalıktı allah cenaze günü değil de cem
 yapma gününde kalabalık etsin inan ki bir kurban olursa bir kurban olursa yeme için gel-
 mek için çoğalırız cenaze olursa onda da yemek vardır ya yine çoğalırız ya üzülmüş gibi
 yaparız ... karnımızı doyurmaya ama yol muhammet ali yolu ... hepiniz burdasınız ne
 320 mutlu vala hiÇ bir tane erkek göremiyorum üç ya da beş tane çünkü güzel canlar yok
 bacılar yok hep ihtiyar ve atadan dededen babadan bu cemi görüp de yapayım ve buraya
 gelenler hak muhammet aliyi seviyosanız bugünden sonra ben burdayım burdaki dohtu-
 run olduğu yerde kalacam ikinci evimde hep burda oluyō hepinizi de eğitmek isti-
 yorum yetiştirmek istiyorum hepinizi de bir çatıda toplamak istiyorum ve kuran kursu da
 325 öğretmek istiyorum öğrenmek isteyen varsa gelsin kuran kursu on iki hizmet kursu semah
 kursu hepsini size öğretmek istiyorum ölmeden istiyorum gelen varsa buyursun gel-
 sin gelmeyen varsa ben ona ... öğretirim boşu boşuna kaçmasınlar yol muhammet ali yo-
 ludur bizim yolumuz ağardır kıldan ince kılıçtan keskin ilhan kardeşiniz bi şey söylemişti
 ben dışardayken bizler toplumsal olarak ... içinde olmazsak hiÇ bi şey yaşayamayız hiç bi
 330 yere gelemeyiz biz o yüzden aleviyiz neyiz biliyō musunuz alev alev başlayalım mı allah
 eyvallah canlar en öncelikle dedemin de dediği gibi cem evimize yardım edelim devletin

bu konuda yardımları da olmayō yani bi cami gibi olamıyoruz malesef biz sahip çıkmazsak kimse sahip çıkmaz ... cem evimize verelim yardımlarımızı esirgemeyelim allah eyvallah himmet edin canlar evet canlar yolumuz rıza yolu ... sizi özünüzdeki hakka teslim

335 edeceğiz ... aranızda dargın küskün birbirinden alacaklı verecekli var ise .. dile gelsin bire gelsin özünü dara çeksın yoksa allah eyvallah desin birbirinize haklarınızı helal ediyor musunuz ‘helal olsun’ birbirinizden razı mısınız ‘razıyız’ birbirinizden razı mısınız ‘razıyız’ bizlerden razı mısınız ‘razıyız’ eğer birbirlerinize haklarınızı helal ediyorsanız ve cümleliz birbirinize razıysanız edep erkan sükutu lisan mümine nişan düzgün oturun konuşmayın ve de barışık olduğunuza dair sağınızdaki solunuzdaki canlardan niyaz alın

340 niyaz alın şöyle omuzdan omuza ber cemali muhammet ber kemali imam hasan imam hüseyin imam aliyi pir bilip verelim muhammete ve ehlibeyte canı gönülden selavat ... (Arapça bölüm) esirgeyen ve bağışlayan allahın adıyla söyleyin güzdüz gece tanrı tek tanrı yüce ... kimse ona denk olmaz fatiha suresi esirgeyen ve bağışlayan allahın adıyla

345 sahibi yüce allah içindir allah ... koruyandır sevendir günü gelince ancak odur hesap soracak tek sana tapan senden medet umanlarız biz sapıtmışların yoluna düşmekten koru bizi doğru yolundan ayırma bizi rabbimiz sen nasip etmezsen dara kalkmaz mı hamd edip cemevine girenler her dem ... doğru gitmez mi niyaz eyleyip cemevine gelenler muhammet alinin düştük peşine sevaplar yazılır adım başına arz eyleyip cemevine girenler

350 muhammet aliye bulduk burada arz eyleyip cemevine gelenler muhammet aliye biat ederim tecellayı tebellayı getirin bin can isen bir can gibi otur arz eyleyip cemevine gelenler erenler yolunun izinden çıkma cehennem narında kendini yakma burda kem göz ile kimseye bakma arz eyleyip cemevine gelenler pir sultan abdalım ... böyle muhabbetle nasıl doyulur cümle ... bir can sayılır arz eyleyip cemevine gelenler selam ve salavat sana

355 olsun yâ resulullah selam ve salavat sana olsun yâ ali salavat sana olsun yâ ... salavat sana olsun yâ hüseyini deşti kerbela yâ zeyneli ... yâ muhammet bakırı ... salavat sana olsun yâ caferi sıtkı sefa yâ musayı kazımı cismi pak yâ ali rıza şahı horasan yâ muhammet taki yâ aliyül naki yâ hasanül askeri gazi yâ mehdi sahibi zaman evirip çeviren kuvvet kudret sahibi ancak cenabı allahdır

360 ھاڭtan bize haber geldi

pirim sana haber olsun

şahıtan bize haber geldi

rehber sana haber olsun

- 365 ھاڭ kuluna eyler nazar
 dört kalıptan adem dizer
 kalleş gelmiş cemi bozar
 gözcü sana haber olsun
 bu yola giren hacılar
 kırklar güruhu naciler
 370 cem kilidi kapıcılar
 kapıcıya haber olsun
 mümin yolun yakın ister
 münkirlerden sakın ister
 delil yanmaz yağın ister
 375 çerahcıya haber olsun
 mümünü çekti meydana
 münkürü sürdü zindana
 tekbir verildi kurbana
 kurbancıya haber olsun
 380 kurbancıya haber olsun
 mümünü çektiler dara
 münkürü sürürler nara
 hizmet verildi selmana
 süpürgeciye haber olsun
 385 gelin gidek tarikata
 kulak verin marifete

- talip girmiş hakikata
 semahçıya haber olsun
 mümünü çektiler dara
 390 münkürü sürdü zindana
 hizmet verildi tezekkara
 tezekkara haber olsun
 bu yola giren hacılar
 kırklar güruhu naciler
 395 mümün müslüm hep bacılar
 peyik sana haber olsun
 gider hasa haslar hası
 giymiş hakikat libası
 doldur ver engürün tası
 400 sakacıya haber olsun
 zakirin zikri saz ile
 kuran okur avaz ile
 mümün müslüm niyaz ile
 zakir sana haber olsun
 405 şah hatayım varı geldi
 varı geldi varı geçti
 sefil bülbül zara düştü
 iznikçiye haber olsun
 iznikçiye haber olsun dost dost ali dost

410 allah allah allah allah

hayır hizmetiniz Kabul ola muradınız hasıl ola durdünüz dar imam hüseyin darı ola gerçeklerin erenlerin keremlerin ... nebiler veliler o dünyada bu dünyada ... hak da didarından sizi ayırmaya gerçeklik erenler demine hū diyelim yā ali allah allah allah allah temennanız ak gönlünüz pak ola ... allah eyvallah bismişah allah allah cem birliğine sohPet sırlığına

415 evliya keremine uğur açıklığına dest dost eyvallah pirim allah allah allah allah allah allah erenler diyarına seccade serilsin mümün müslüm dar olup seJde kılsın tüm hizmetler yerini bulsun seccademiz cehennem narına perde olsun ... uğur açıklığına evliya demine dest dost eyvallah hü allah allah erenler postu geldi hizmetler yerini aldı mümün müslüm ikrar verdi ikrarınız dāyim olsun ... gerçekler demine hü mümüne yā allah yā muhammet

420 yā ali pir himmet eyle allah muhammet yā ali bismişah allah allah biz üç bacıydık gürühu nacıydık kırklar ceminde süpürgeciydik süpürgeyi süpürdü selman kör olsun yezidi mervan zuhura gel sahibi zaman allah eyvallah nefes pirdedir allah allah allah allah allah allah sahibi zaman hizmeti selman hizmetleriniz kabul muratlarınız hasıl ola istediğ°iniz dilediğ°iniz hak muhammet ali vere gerçekler demine hū mümüne yā allah yā muhammet

425 yā ali pir himmet eyle bismişah allah allah manayı marifet sırrı hakikat geldi hizmeti muhammet sukut edin ey canlar allah muhammet yā ali bismişah allah allah manayı marifet sırrı hakikat geldi hizmeti muhammet sukut edin ey canlar allah muhammet yā ali bismişah allah allah manayı marifet sırrı hakikat geldi hizmeti muhammet sukut edin ey canlar allah muhammet yā ali bismişah allah allah ben gulamı kanberiyem etmezem adülerden hayf pirimiz üstadımız kırklar meydanında selmanı pak ber cemali muhammet ber kemali imam hasan imam hüseyin imam aliyi pir bilip edelim muhammet mustafa ve ehlibeytine candan selavat bismişah allah allah haydarın rahında tenim oldu pak yüzüm sürüp dergahına eyledim hak kırklar meydanında pirimiz üstadımız selmanı pak şeyennillah allah eyvallah nefes pirdedirallah allah allah allah hayır hizmetin kabul ola hak

435 muhammet ali şah imam hüseyin deşti kerbela hizmetlerin dergahta ... ola ... rızkın dayim ola gönlümü hoş ettin hak da senin gönlünü yad eyleye doğru gidesin boş dönme yesin gönlün şevkatin ulu olsun ... imam hüseyin yardımcın ola allah eyvallah tecella temenna pak ola yüzün pak ola gölün sır ola öğünün taam ola hak yardımcın ola allah eyvallah pir himmet eyle esirgeyen bağışlayan allahın adıyla allah göklerin ve yerin nurudur onun nurunun örneği içinde çerağ bulunan bir kandile benzer kandil bir sırça içerisindedir sırça inciden bir yıldız gibidir ki doğuya da batıya da nispeti olmayan bereketli

440 bir zeytin ağacından yakılır bu ağacın yağı neredeyse ateş dokunmasa bile ışık saçar nur

- üzerine nurdur o allah dilediğini kendi nuruna kılavuzlar allah insanlara örnekler verir
allah her şeyi bilmektedir bu ışık allahın yüksek tutulmasına ve içinde adının anılmasına
445 izin verildiği evlerde yakılır onlar buralarda sabah akşam onu tesbih ederler bismişah al-
lah allah çerağı ruşen fahrî devreşan zuhuru iman himmeti pîran pîri horasan kuşadı mey-
dan kuvveyi abdalan kanuni evliya verelim muhammet mustafa ve ehlibeytine candan
selavat bismillahirrahmanirahim lâ feta illa ali lâ seyfe illa zülfikar yaradanın nuru aşkına
yâ allah yâ allah yâ allah peygamberliğin nuru aşkına yâ muhammet yâ muhammet yâ
450 muhammet velayetin nuru aşkına yâ ali yâ ali yâ ali bismişah allah allah çün çerağ uyan-
dırdık fahrî hüdanın aşkına seyidül kevnayen muhammet mustafânın aşkına saki kevser
aliyül mürtezanın aşkına hem haticeyi fatma hayrunnisanın aşkına şah hasan hulkı rıza
hem şah hüseyni kerbela ol imamül etkiya zeynel abanın aşkına muhammet bakır hem ...
caferül sadık imamı rehnümanın aşkına musayî kazım serfirazı ehli hak hem âli musa rıza
455 sabiranın aşkına şah tâki ve bâ nâki hem hasanül aşgeri ol muhammet mehdi sahibi livanın
aşkına pirimiz üstadımız hünkar hacı bektaşî velinin aşkına haşr edip yanan yakılan cümle
aşukanın aşkına ber cemali muhammet ber kemali imam hasan imam hüseyin imam aliyi
pir bilip verelim muhammet mustafa ve ehlibeytine candan selavat allah eyvallah nefes
pirdedir
- 460 hata ettim hüda yaktı delili
muhammet mustafa yaktı delili
muhammet mustafa yaktı delili
ol ali abādan haydarı kerrar
aliyül mürteze yaktı delili
- 465 aliyül mürteza yaktı delili
hatice kübra fadima zehra
ol hayrunnisa yaktı delili
ol hayrunnisa yaktı delili
hasanın aşkına girdim meydana
- 470 hüseyni kerbela yaktı delili

- imam zeynel imam bakırı cafer
- kazım musa rıza yaktı delili
- kazım musa rıza yaktı delili
- muhammet takiden hem ali naki
- 475 hasanül askeri yaktı delili
- hasanül askeri yaktı delili
- muhammet mehdi ol sahib zeman
- eşiğinde ayet yaktı delili
- eşiğinde ayet yaktı delili
- 480 bilirim günahım hadden aşubdur
- hünkarı evliya yaktı delili
- on iki imamdır bu nur hatayi
- şiri yezdan ali yaktı delili
- şiri yezdan ali yaktı delili
- 485 allah allah allah allah bismillahirrahmanirahim ... hizmetin hak olsun ... olsun bu cihanın
sahibi yedi kat gök yedi kat yer tüm cihanı alem ışıık saçan muhammet mustafa ışık saçan
ehlibeyit nuru aşkına durduğunuz dardan geldiğiniz yoldan ayırmaya allah muhammet yâ
ali gerçek erenler yâ ali güzel canlar ses geliyor mu lokmayı getirin buraya indirin o bü-
yük tepsileri getirin pir himmet eyle cümle canların niyazın niyetine bismişah allah allah
- 490 elimiz elde gözümüz yerde özümüz darda hak divanına pir huzuruna geldik ber cemali
muhammet ber kemali imam hasan imam hüseyin imam aliyi pir bilip verelim muhammet
mustafa ve ehlibeytine candan selavat allah eyvallah nefes pirdedir allah allah allah allah
allah allah bu gitti yenisi gele hak erenleri bereketin vere pişirip getirenler hizmet edenler
elleri ayakları dert görmeye pirimiz hünkarımız hünkar hacı bektaş veli ... baba mansur
- 495 yuvalarımızdan taş gözlerimizden yaş düşürmeye sofranız arta eksilmeye taşa dökülmeye
bir lokmanız kazaya belaya karşı gele ... niyetleriniz muratlarınız varsa allahın divanında
pir imam hüseyin katarında Kabul ola ismayil peygamberin kurbanı kabul olduğu gibi

sizin de lokmalarınız peygamberin eşiğinde kabul ola cenabı allah cümlelizin görünür
 görünmez kazadan beladan ateşten afetten dertlerinize deva hastalarınıza şifa ola
 500 gerçeklere hū mümine yā ali hū pir himmet eyle bismişah allah allah allahtan ola
 himmet allahtan ola hidayet muhammet mustafâdan ola şefaati aliye mürtezadan ola him-
 met pirimiz üstadımız gözcü karaca ahmet allah eyvallah nefes pirdedir allah allah allah
 allah hizmetleriniz kabul ola muratlarınız hasıl ola allah muhammet ali yardımcınız ola
 cebrail hazretlerinin hüsni himmetleri üzerinizde hazır ve nazır ola gerçeğe hū mümine
 505 yā allah yā muhammet yā ali rahman ve rahim olan allahın adıyla ey iman edenler ... bir
 tövbe ile allaha yönelin umulur ki rabbiniz çirkinliklerinizi ve günahlarınızı örter sizi
 altından ırmaklar akan cennete yerleştirir o gün allah peygamberi ve onunla birlikte ina-
 nanları utandırmayacaktır onların ışığı önlerinden ve sağ yanlarından koşup gelir şöyle der
 ey rabbimiz ışığımızı tamamla ve bizi bağışla sen her şeye kadirsin senin her şeye gücün
 510 yeter tahrir suresi ayet sekiz yā eyyühellezine amentü billah tövbe günahlarımıza estağ-
 furullah estağfurullah estağfurullah allahümme yā rabbi benlikten yaramazlıktan kibri ha-
 setten gönlümüzle gözümüzle kalbimizle dilimizle cemi azalarımızla yapmış olduğumuz
 günahların cümlesine tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah
 tövbe ettik pişman olduk döndük senin ululuğuna yüceliğine rahmetine ve birliğine sığın-
 515 dık her türlü kazayı belayı acıyı afeti tufanı gamı gasveti def etmeye günahları affetmeye
 kadirsin merhametin sonsuzluğuna sığınarak kul beşerdir hata işler sultan olan da bağışlar
 niyetiyle özümüzü dara çekip tövbe edip sana yalvarıyoruz tövbe günahlarımıza estağfu-
 rullah estağfurullah estağfurullah ey yüce allahım veballerimizi muhammet ali derga-
 hında sırrı kerbelâ hakkı için bağışla allah allah cemimizi birledik hazreti muhammedin
 520 nübüvvet mühürüyle hazreti alinin kilidiyle kitledik yā allah sana sığındık bir severiz mu-
 hammet aliye erleri pirleri onun ehlibeytini müdür olan bozmaz hiç bi zaman ... cemimizi
 birledik hazreti muhammedin nübüvvet mühürüyle hazreti alinin kilidiyle kitledik yā al-
 lah sana sığındık biz severiz hazreti aliye erleri pirleri onun ehlibeytini ... cemimizi birle-
 didik hazreti muhammedin nübüvvet mühürüyle hazreti alinin kilidiyle kitledik yā allah
 525 sana sığındık biz severiz hazreti aliye erleri pirleri onun ehlibeytini ... gece gündüz hata
 etmektedir işimiz tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah muham-
 met aliye bağlıdır başımız tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah
 hasan hüseyin sır içinde sır ise imam zeynel nur içinde nur ise özümüzde kibir benlik var
 ise tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah muhammet bakırın izin-
 530 den çıkma yükün caferden tut gayriye bakma hatıra deyip gönüller yıkma tövbe günahla-
 rımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah benim sevdiceğim musayı kazım imam

rızaya bağlıdır özüm eksiklik noksanlık hâp kusur bizim tövbe günahlarımıza estağfurullah
 estağfurullah estağfurullah muhammet taki ile varalım şaha ali naki emeğimizi ver-
 maye zaya ettiğimiz kem işlere bed huya tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah
 535 estağfurullah hasan askerinin gülleri bite mehdi gönlümüzün gamını ata ettiğimiz yalan
 gova gıybete tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah şah hatayim
 bağdat basra kaldık zamane böyle asra yâ ali kerem kanisin kalma kusura tövbe günahla-
 rımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah nadi ali alinin yüksek sıfatları alinin vas-
 fıdır adem o imamın nuru ile bütün ilahi isimleri bildi şit peygamber kendinde alinin
 540 nurunu gördü yüksek alemi öğrendi nuh kendini yüksek menzile ulaştırıncaya kadar iste-
 diğini hep onda buldu halil ibrahim peygamber dostlukla onu andı da ateş ona al lale oldu
 o idi ki keyfiyle kendi koyununu ismaile kurban etti yusuf kuyuda onu andı da o saltanat
 mülkünü süsleyen tahtı buldu yakup onun önünde yusufun kokusunu alıp gözleri açıldı
 imranın oğlu musa onun nurunu gördü uzun geceler hayran kaldı yine alinin sevgisidir ki
 545 meryeme arkadaş oldu isa peygamber vücuda geldi iki cihanın sultanı muhammet mustafa
 onun sırrını gördü alinin nutkunu aliden dinledi allah yolunda ali sizin kılavuzunuzdur
 esirgeyen ve bağışlayan allahın adıyla (Arapça bölüm) yâ allah yâ allah yâ allah (Arapça
 bölüm) yâ muhammet yâ muhammet yâ muhammet yetiş yâ hasan yâ hasan yâ hasan yetiş
 yâ hüseyin yâ hüseyin yâ hüseyin (Arapça bölüm) her keza nerden gelirse def eyle per-
 550 verdigar münkürün boynundan gitmesin kıl ile teber (Arapça bölüm) canlar seJdeye allah
 allah allah allah bismillahirrahmanirahim akşamlar hayr ola hayırlar fet ola şerler defola
 münkürlere ... ola ... berbat ola geldikçe hayırlar gele gönüller gülşen ola yüce allah dilde
 birliklerini gönülde muratlarını vere her kazayı her belayı esirgeye cemi cümlemizi uzak
 eyleye evlerimizde sağlık siyat huzur bereket nasip eyleye cümlemizi namerte muhtac
 555 eylemeye dertlere düşürmeye kimseye muhtac eylemeye gerçekler erenler demine
 hû mümüne yâ allah yâ muhammet yâ ali allah eyvallah allah allah allah allah medet yâ
 muhammet yâ ali yâ pirim hacı bektaş veli sana sığındım yâ muhammet yâ ali

 medet yâ allah yâ muhammet yâ ali

 bizi dergahından mahrum eyleme yâ ali yâ ali

 560 divanı muhammet ehlibeytine bağışla bizi bağışla bizi

 yaradan aşkına senden bize derman ver yâ ali yâ ali allah allah

 haydar haydar hey ya hızır ya hızır sen bizi darda koyma yâ muhammet mustafa

(Kürtçe bölüm) her derde dermansın gönlümüze devasın

hak muhammet alisin şahı merdan hüseyni ali

565 ya hızır ya hızır yetiş

ya ... hızır yetiş

muhammet aliye vardım

muhammet aliye vardım

hızırı görünce kendimden geçtim

570 allah bir muhammet yâ ali allah

allah allah allah allah

... ..

carımıza yetiş yâ hızır

bizi dardan kurtar yâ imam hüseyin

575 allah allah diyenin muradını veresin

allah allah diyenin muradını veresin

... ..

muhammet alidir adı ali

... geliyor kureş baba

580 sarı saltuk kureş baba baba mansur

boz atlı hızırla beraber geliyor

... ..

boz atlı hızırdır kendi

carımıza yetiş yâ ali

585

allah allah allah allah seJdeye insin başlar allah allah allah allah allah allah ey kayınatın
 sahibi ... kapını aşındırdık senin ... nayıl olmak için bütün imanımızla dua ediyoruz ve
 kayınatın mührü vurup hakikatı arayan bütün canların gözünden perdeyi kaldır bizi ehli-
 beytin aşkına aydınlanmışlardan eyle yâ rabbim ... içersinde bırakma yâ rabbim ... mut-
 590 luluk sevgi barış kardeşlik ve ... hep bir olmayı nasip et yâ rabbim dualarımızı niyetleri-
 mizi rahmetinden ... kereminden ihsanından ... başımızı seJdeye koyup sana teslim olduk
 ... on iki imamın güzelliklerini ... haticetül kübra fatmatül zehra bizleri onların keremin-
 den katarından ayırma yâ rabbim evliyaların enbiyaların ilmiyle ilimlendir marifet-
 leriyle marifetlendir ahlâkıyla ahlâklandır yâ rabbi bizi eyle nuru nebi keremi ali
 595 pirimiz hünkar hacı beктаşı veli gerçekler demine hū mūmūne yâ allah yâ muhammet yâ
 ali

şu aleme nur doğdu

lā ilāhe illallah

muhammet doğdu gece

600 lā ilāhe illallah

yeşil kandilden nur indi

lā ilāhe illallah

hak lā ilāhe illallah

illallah şah illallah

605 sen alimsin güzel şah

şahım eyvallah eyvallah

sen alimsin güzel şah

şahım eyvallah eyvallah

huri kızların hepsi

610 lā ilāhe illallah

muhammet dinin tapusu

lā ilāhe illallah

açıldı cennet kapısı

lā ilāhe illallah

615 muhammet doğdu bu gece

lā ilāhe illallah

hak lā ilāhe illallah

illallah şah illallah

sen alimsin güzel şah

620 şahım eyvallah eyvallah

sen alimsin güzel şah

şahım eyvallah eyvallah

muhammet anadan düştü

lā ilāhe illallah

625 kafirlerin aklı şaştı

lā ilāhe illallah

bin bir putlar yere geçti

lā ilāhe illallah

muhammet doğduğu gece

630 lā ilāhe illallah

hak lā ilāhe illallah

illallah şah illallah

sen alimsin güzel şah

şahım eyvallah eyvallah

- 635 sen alimsin güzel şah
 şahım eyvallah eyvallah
 huri kızları geldiler
 lâ ilâhe illallah
 muhammet dinin sordular
- 640 lâ ilâhe illallah
 nurdan kundağa sardılar
 lâ ilâhe illallah
 haq lâ ilâhe illallah
 illallah şah illallah
- 645 sen alimsin güzel şah
 şahım eyvallah eyvallah
 sen alimsin güzel şah
 şahım eyvallah eyvallah
 muhammet kalkıp oturdu
- 650 lâ ilâhe illallah
 alemi nura batırdı
 lâ ilâhe illallah
 yer gök salavat getirdi
 lâ ilâhe illallah
- 655 muhammet doğduğu gece
 lâ ilâhe illallah
 hak lâ ilâhe illallah

- illallah şah illallah
 sen alimsin güzel şah
 660 şahım eyvallah eyvallah
 sen alimsin güzel şah
 şahım eyvallah eyvallah
 şah hatayım ey gardaşlar
 lâ ilâhe illallah
 665 güzel olur hep bu işler
 lâ ilâhe illallah
 seJdeye indir hep başlar
 lâ ilâhe illallah
 muhammet doğduğu gece
 670 lâ ilâhe illallah
 hak lâ ilâhe illallah
 illallah şah illallah
 sen alimsin güzel şah
 şahım eyvallah eyvallah
 675 sen alimsin güzel şah
 şahım eyvallah eyvallah
 ...
 muhammedi candan sev ki
 aliye selman olasın
 680 ehlibeyte gönül ver ki

aliye selman olasin

allah allah allah allah

aliye selman olasin

hey dost hey dost hey dost hey dost

685 aliye selman olasin

muhammedi hazır bil ki

can hakka nazır bil ki

her gördüğün hızır bil ki

aliye selman olasin

690

hey dost hey dost hey dost hey dost

aliye selman olasin

şah şah aşkına allah allah

muhammede gönül gat ki

695 geh edip rehbera yet ki

bir gerçekten etek tut ki

aliye selman olasin

bir gerçekten etek tut ki

aliye selman olasin

700 allah allah allah allah

aliye selman olasin

haydar haydar haydar haydar

aliye selman olasin

- hasan ile girdim ceme
- 705 hüseyin sırrımı deme
- müsayipsiz lokma yeme
- aliye selman olasin
- müsayipsiz lokma yeme
- aliye selman olasin
- 710 allah allah allah allah
- aliye selman olasin
- aliye selman olasin
- hey dost hey dost hey dost hey dost
- aliye selman olasin
- 715 zeynel bakır cafer kazım
- rızaya bağıdır özüm
- hatırı kırma şahvazım
- aliye selman olasin
- hatırı kırma şahvazım
- 720 aliye selman olasin
- allah allah allah allah
- aliye selman olasin
- hey dost hey dost hey dost hey dost
- aliye selman olasin
- 725 hey dost hey dost hey dost hey dost
- aliye selman olasin

- taki nakiye de eriş
- askeri de biter her iş
- mehdinin sırrına gariş
- 730 aliye selman olasin
- mehdinin sırrına gariş
- aliye selman olasin
- allah allah allah allah
- aliye selman olasin
- 735 haydar haydar haydar haydar
- aliye selman olasin
- şah hatayım özün kırma
- bir gerçekten sözün kırma
- her ademe sırrın verme
- 740 aliye selman olasin
- her ademe sırrın verme
- aliye selman olasin
- hey dost hey dost hey dost hey dost
- aliye selman olasin
- 745
- aliye selman olasin
- hey dost hü
- alınlar seJdeye allah allah allah allah

bismişah allah allah bizi kazadan beladan bizi koruyasın yā rabbi ... aşkına ehli-
 750 beytin nuru aşkına ... bütün evliyaların aşkına bizi bağışla yā rabbi birlerin üçlerin beşle-
 rin yedilerin on iki imamların on dört masumu pakların on yedi kemerbestlerin kırkların
 ... bizi bağışla on sekiz bin gayip erenler seksen bin rum erenleri doksan bin horasan
 pirleri yirmi dört bin peygamber üç yüz atmış beş bin serçeşme ... şahı merdan bizi bağışla
 allah allah allah allah akşamlar hayrola hayırlar fet_ola şerler defola gerçek erenler de-
 755 mine hū yā allah allah eyvallah

geldi çağırdı cebrail

hak muhammet mustafaya

hak seni miraca okur

davete kadir hūdaya

760 evel emanet budur ki

piri rehberi tutasın

kadim erkana yatasın

tarikı müstakiyme

muhammet sukūta vardı

765 vardı hakkı zikreyledi

şimdi senden el tutayım

hak buyurdu vedduha

muhammet belin bağıladı

anda ahir cebrail

770 iki gönül bir oluben

yürüdüler dergaha

vardı dergah kapısına

gördü orda bir aslan yatar

- arşlan anda hamle kıldı
- 775 ...
- buyurdu sırrı kayınat
- korkma habibim dedi
- hatemi ağzına ver ki
- arşlan ister bir nişane
- 780 hatemi ağzına verdi
- arşlan orda oldu sakin
- muhammede yol verüben
- arşlan gitti nihaneye
- vardı hakkı tavaf etti
- 785 evela bunu söyledi
- ne heybetli şirin varmış
- hayli çevreyledi bize
- gördü biçare derviş
- hemen yutmak diledi
- 790 ali yanımda olaydı
- dayanırdım ol şahıma
- gel benim sırrı devletim
- sana tabiyim ey habibim
- eğiliben seJde kıldı
- 795 eşiğı kılbehahına
- kudretten üç hon geldi

sütü elma baldan aldı

...

uzattı azmetullaha

800 doksan bin kelam danıştı

iki cihan dostu dostuna

tevhidi armağan aldı

... insanlara

muhammet ayağa durdu

805 hep ümmetin diledi

cümlesine rahmet olsun

cümlesine rahmet olsun

cümlesine rahmet olsun

dedi anda kibiriya

810 eğiliben seJde kıldı

hoşça kal sultanım dedi

kalkıp evine giderken

yol uğrattı kırklara

vardı kırklar makamına

815 oturuben oldu sakin

cümlesi de seJde kıldı

hazreti emrullaha

muhammed seJdeye koydu yüzün

hakka teslim etti özün

- 820 cebrail getirdi üzüm
hasan ile hüseyine
selman şeydullahtan geldi
hü deyip içeri girdi
bir üzüm tanesini koydu
- 825 selmanın keşküllahına
kudretten bir el geldi
ezdi bir engür eyledi
hatemi parmakta gördü
uğradı bir müşkül hale
- 830 canım size kimler derler
şahım bize kırklar derler
cümleden ulu yolumuz
eldedir külli varımız
birimize neşter vursan
- 835 bir yere akar Kanımız
cümleden ulu yolumuz
eldedir külli varımız
madem size kırklar derler
neden eksiktir biriniz
- 840 selman şeydullaha gitti
ondandır eksik birimiz
selman şeydullahtan geldi

- hü deyip içeri girdi
muhammet coşa geldi
- 845 tacı başından düştü
ol şerbetten biri içti
cümlesi de oldu hayran
mümün müslüm üryan büryan
hep girdiler semaha
- 850 mümün müslüm üryan büryan
hepsi de girdi semaha
cümlesi de el çırpıben
dediler ki allah allah
muhammet bile girdi
- 855 kırklar ile semaha
muhammet bile girdi
kırklar ile semaha
muhammet coşa geldi
tacı başından düştü
- 860 kemere kırk pare oldu
hepsi sardılar kırklara
kemere kırk pare oldu
hepsi sardılar kırklara
muhabbetler galip oldu
- 865 yol erkan yerini buldu

muhammede yol göründü

hatırları oldu sefa

muhammede yol göründü

hatırları oldu sefa

870 muhammet evine gitti

ali hakkı tavaf etti

hatemi önüne koydu

dedi saddaksın yâ ali

hatemi önüne koydu

875 dedi saddaksın yâ ali

evveli sen ahiri sen

zahiri sen batını sen

cümle sırlar ayan oldu

dedi şahı evliya

880 cümle sırlar ayan oldu

dedi şahı evliya

şah hatayım vakıf oldum

ben bu sırrın ötesine

hakkı inandıramadım

885 özü çürük ervaha

hakkı inandıramadım

özü çürük ervaha

hey dost hey dost allah allah

- allah allah allah allah
- 890 cümlesine allah allah
- muhammet alinin yolu
- muhammet alinin yolu
- hasan hüseyin
- cümlesine allah allah
- 895 cümlesine allah allah
- ...
- yoktur hekim çaresi
- şahı merdan ...
- allah allah allah allah
- 900 allah allah allah allah
- allah allah allah allah muhammet ali
- allah allah allah allah döndüğünüz çarklar pervazlar hakkın didarında ... döndüğünüz semahlar hak için ola durduğunuz dar imam hüseyin darı ola öğününüz taam ola gönlünüz sır ola gönlünüz bir ola semahlar saf ola günahlar af ola döndüğünüz semahlar kırklar
- 905 semahı ola hakkın huzurunda hakkın divanında ... ehlibeyit ... ola allah eyvallah gerçek erenler demine hü mümüne yâ ali tecellanız temennanız ak yüzünüz pak gönlünüz ak ola allah eyvallah gerçek erenler demine hü mümüni yâ ali dar çeken didar göre didar gören cehennem narı görmeye canlar rahat dura pir himmet eyle esirgeyen bağışlayan allahın adıyla bütün canlıları sudan yarattık allah her istediğine şifa verir selamullah âlâ imam
- 910 hüseyin evladı imam hüseyin lutfuna muhtacız eyle ihsanın yâ hüseyin derdimize senden derman eyle derman yâ hüseyin ... muhtac eyleme sevenleri el aman sen medet kıl bizlere her vakit yâ hüseyin ... lanet olsun ol güruhun delaletine ... şehit kıldılar onlar seni yâ hüseyin hakkı için zikredeni koyma zulmette giryan ile ağlayan yâ hüseyin izinle su taşırdım aşkına vermek için aşkınla içenlere kıl abu hayat yâ hüseyin ber cemali
- 915 muhammet ber kemali imam hasan imam hüseyin imam aliyi pir bilip verelim muhammet

mustafa ve ehlibeytine candan selavat bismişah allah allah allah allah erenlerin himme-
 tiyle muhammet ali şkına fatima anamızın ... yolumuzu erkanımızı
 gerçeklere hū mūmine yā allah yā muhammet yā ali yā sakka yā imam hüseyin yezide
 lanet ola canlar aranızda saka suyu içenler de olacak içmeyenler de olacak içmeyenler
 920 içenlere içenler de içmeyenlere haklarını helal etsin allah allah allah allah allah allah aşk
 olsun içene rahmet olsun göçene hazreti imam ali imam hasan imam hüseyin deşti kerbe-
 lada hizmetiniz kabul ola muradınız hasıl ola yaptığınız hizmetten şfaat bulasınız
 her ne dileğiniz varsa dilde muratlarınızı ... hak muhammet ali iki cihanda gerçekler
 demine hū mūmine yā allah yā muhammet yā ali canlar hep birlikte ayađa kalkalım bi
 925 mersiyemizi okuyalım

bugün matem günü geldi

ah hasanım vah hüseynim

senin derdin bağrım deldi

senin derdin bağrım deldi

930 ah hasanım vah hüseynim

şehit olmuş şahı merdan

şah hüseynim ah hüseynim

... ..

kerbelanın yazıları

935 şehit düşmüş gazileri

fatma ana Kuzuları

fatma ana Kuzuları

ah hasanım vah hüseynim

şehit olmuş şahı merdan şah hüseynim can hüseynim

940 şehit olmuş şahı merdan şah hüseynim şah hüseynim

kerbelanın önu düzdür

- geceler bana gündüzdür
 şah kerbelada yalnızdır
 şah kerbelada yalnızdır
 945 şah hüseyim vah hüseyim
 şehit olmuş şahı merdan
 ah hüseyim vah hüseyim
 şehit olmuş şahı merdan
 şah hüseyim can hüseyim
 950 gökte yıldız paralandı
 şehriban ana karalandı
 şah hüseyin yaralandı
 şah hüseyin yaralandı
 ah hasanım vah hüseyin
 955 şehit olmuş şahı merdan
 şah hüseyim can hüseyim
 şehit olmuş şahı merdan
 şah hüseyim can hüseyim
 bir su verin masum cana
 960 yezid içti kana kana
 fatma ana yana yana
 fatma ana yana yana
 ah hasanım vah hüseyim
 şehit olmuş şahı merdan

- 965 şah hüseynim can hüseynim
 şehit olmuş şahı merdan
 şah hüseynim can hüseynim

 virandır bahçalar bağlar
- 970 şah hatayım durmaz ağlar
 şah hatayım durmaz ağlar
 ah hasanım vah hüseynim
 şehit olmuş şahı merdan
 şah hüseynim can hüseynim
- 975 şehit olmuş şahı merdan
 şah hüseynim can hüseynim
 ...
 çöl yazıda ekilmiş bir kara duman
 dumanın içinde imam görünür
- 980 abbas at üstünde vermiyor aman vermiyor aman
 yezidin askeri yaman görünür
 hal böyle var pire söyle
 pirim mecnun olmuş
 ben olam leyle ben olam leyla
- 985 pir de benim gibi yanar mı böyle
 kerbela çölünde şamalar yanar şamalar yanar
 abbas at üstünde çark gibi döner

- ak libas altında yarası kanar yarası kanar
- ok saplanmış ciğercigi delinir
- 990 hal böyle böyle var pire söyle
- pirim mecnun olmuş ben olam leyla
- pir de benim gibi yanar mı böyle
- abbasın giydiği keten gömlektir keten gömlektir
- gömlegi soymuşlar kolları yoktur
- 995 bir değil beş değil yarası çoktur yarası çoktur
- abbası vuranlar elbet sürünür
- hal böyle böyle var pire söyle
- pirim mecnun olmuş
- var pire söyle
- 1000 durdum divanda eller bağlı
- yetiş imdanımıza yâ imam hüseyin
- bu aşkın elinden cigerim dağlı
- yetiş imdadımıza yâ imam hüseyin
- macerayı kerbelanın bir günü
- 1005 mülkümüz de şu dünyada fanidir fani
- yetiş hızır yetiş bugün car günüdür
- yetiş imdadımıza yâ imam hüseyin
- dermanı der kuran hak kuranullah
- sevenin gönlünden gitmiyor billah
- 1010 cümlemizin muradını veresin allah

yetiş imdadımıza yā imam hüseyñ

...

allah allah dualarımız kabul ibadetlerimiz makbul ola allahın himmetiyle alinin mürve-
 tiyle ... hakkın rahmeti üzerimize saçıla eksikler varsa tamama yazıla hizmet sahipleri
 1015 hizmetlerinde şefaatt bula seccademiz temiz yüzümüz ak ola yüce allah tekrar bu erkanı
 bu cemi cümlemize nasip eyleye gerçekler demine hū mümine yā allah yā muhammet yā
 ali süpürgeciye haber olsun pir himmet eyle allah muhammet yā ali bismişah allah allah
 hüseyñi kerbela için gözlerimiz yaştır zalimlerin bağrı kara taştır erenler yolunda aliyül
 mürteza baştır kırklar meydanında pirimiz üstadımız seyidül faraştır allah eyvallah nefes
 1020 pirdedir allah allah ey kulum hizmetin kabul olsun gittiğin yolda nur olsun gönlün ak
 olsun hıSmetin hakka olsun gönlün nurda olsun kalbin ayna olsun gül içinde nar olsun
 nar içinde ehlibeyit olsun gerçekler ... olsun ... hizmetin Kabul ola muradın hasıl ola ger-
 çeklerin dergahı on iki post hakkı on iki ocak hakkı ehlibeyitin başı hacı beктаřı veli yar-
 dımcın olsun gerçeđe hū mümine yā aliçerađcıya haber olsunbismiřah allah allah
 1025 yaradanın nuru aşkına yā allah yā allah yā allah peygamberliğin nuru aşkına yā muham-
 met yā muhammet yā muhammet velayetin nuru aşkına yā ali yā ali yā ali allah eyvallah
 nefes pirdedir allah allah allah allah allah allah hak muhammet ali sizleri iki cihanda
 utandırmaya gerçeklere hū mümine yā allah yā muhammet yā ali lokmacıya haber
 olsun pir himmet eyle bismişah allah allah allah allah diyelim kadim billah diyelim geldi
 1030 hak muhammet ali sofrası hak versin biz yiyelim demine hū diyelim allah eyvallah nefes
 pirdedir lokma nur ola nur da divan ola hak dergahında ola getiren götüren sağ ola kudret
 kandilinde yana küllü var ola gerçeklerin dergahında yanmış ola kurban olarak kesilmiş
 ola kim ne niyaz dilediyse ne dilek dilediyse hakkın dergahında yanmış olan kullar olarak
 getirmiş ola allah eyvallah allah kabul etsin bismillah bismişah allah allah hizmet-
 1035 leri kabul eyle ... keşfü kerametleri üzerinizde hazır ve nazır ola burada olmayıp da gö-
 nülleriyle burada olanların dualarını kabul eyle gerçeklere hū mümine yā allah yā mu-
 hammet yā ali allah allah ... temennamız ak yolumuz pak ola cenabı allah dilde dilekleri-
 nizi gönülde muratlarınızı vere gerçeđe hū mümine yā allah yā muhammet yā ali aramızda
 iki canlı olan varsa ayağa kalksın o zaman şah lokmasını buraya indiriyorum dolaşıp
 1040 gelecek burda durun her pirin duası olsun ki doğumun rahat olsun hızır yardımcıñ olsun
 nasip bana geldi on iki postun lokması olsun ya şah haydar ali haydar olsun bismişah allah
 allah oturan duran başını yastığa koyan sağ yatan ... kalka hayırlı düşler göre gecesi
 nur ola yardımcıñı hazreti hızır ola bu cemde bulunan büyük küçük bacı kardeşlerim ...

birbirinize hatanızı helal eylesiniz kusurları helal edip ... bağışlayınız nuru nebi keremi
1045 ali pirimiz üstadımız hünkar hacı bektaşî veli gerçekler demine hū mūmine yā allah yā
muhammet yā ali

Metin Kodu	C3
Derleme Yeri	Antalya, Elmalı (Tekke köyü)
Kaynak Kişi	Hüseyin ERİŞ
Konu	Birlik Cemi

ANTALYA/ELMALI

erenler dileğ^onizi vēsin yerine var^osın gerçeğe hū allah muhammet yā ali allah muhamet
yā ali allah muhamet yā ali hizmetin kabul olsun canlā birlimiz haydar gādeş ile ahmet
gādeşimiziñdi allah Kabul etsin canlā birliğe bitcez mümkünse edep erkan üzeri oturalım
bismişah allah allah canlā dar^ogın küskün var^osa konuşsun görüşün saklarsaz kendinizin
5 koyarsaz birliğin hoş musunuz ‘allah eyvallah’ canlā birliğe bitiyoz dargın küskün varsa
barışın görüşün saklarsaz kendinizin koyarsaz birliğin hoş musunuz ‘allah eyvallah’
canlā birliğe bitiyoz dargın küskün varsa barışın görüşün saklarsaz kendizin Koyarsaz
birliğin hoş musunuz ‘eyvallah’ eyvallah canlar bismişah allah allah yā allah yā
muhammet yā ali pirimiz hünkar hacı bektāş veli ... cümle hak erenler evliyalar bizleri
10 saklaya gizleye bizlerden bizlerden şefātlarını esirgemeye ‘allah allah’ nādı ali esirgeyen
bağışlayan tanrının adıyla zorda kaldığında hazreti imam aliyi çağır o ali ki üstün nitelik-
lere sahiptir tüm sıkıntı ve güçlüklerle karşı ondan medet dile ‘allah allah’ dile ki yardım
göresin dile ki mürvet bulasın ‘allah allah’ yüce yaradanın kutlu ışığı aşkına ya allah ya
allah ya allah ‘allah allah’ şanlı resülün aydınlığı aşkına yā muhammet yā muhammet yā
15 muhammet ‘allah allah’ kutlu velayetin arıtıcı nuru aşkına yā ali yā ali yā ali himmet eyle
fatma yā fatma yā fatma ‘allah allah’ himmet eyle yā hasan yā hasan yā hasan ‘allah allah’
himmət eyle yā hüseyin yā hüseyin yā hüseyin yoktur aliden güçlü yiğit ve bulunmaz zül-
fükardan keşgin gılıç ‘allah allah’ ey gazi ey şehit ne kutludur ol mürteza aşkına edilen
gaza her türlü beladan koru bizi ey rabbimiz ‘allah allah’ münküre karşı tığ ile teber mü-
20 müne zulm edenler olsun heder yoktur aliden güçlü yiğit ve bulunmaz zülfükardan kes-
kin kılıç eğriye doğrultan düzgün kılıç ey gazi ey şehit şüphesiz alidir şanlı yiğit dildeki
duanın gönüldeki dileğin kabulü gerçeğin demine hū bismişah allah allah (Arapça bölüm)
sayıp zaman ... beytül devrān açıl burhān on iki imām on dört ... masumu pak ‘allah allah’
on yedi kemerbest ... kırklar yetmiş iki şehit şühedalar pirimiz hünkarımız hünkar hacı

25 beктаşı veli sultan dergahında bulunduğumuz abdal musa sultan ‘allah allah’ hasanül gazi
sultan gaygusuz sultan ana bacı sultanlar budala sultan mesten şah sultan kerāmet baba
sultan solak baba sultan ‘allah allah’ ... haydar baba er oğlu baba sultanlar bahri baba
sultanı ibrahim baba sultanı hasan baba sultanı ... baba sultanı ‘allah allah’ ... hüsnü baba
30 sultanı meydanlarımıza dergahlarımıza hizmet etmiş olan cümle sultanların himmeti ke-
remleri üzerimizde hāzır ve nazır ola ‘allah allah’ bismişah allah allah akşamlarımıza ha-
yır ola şerler def ola münkür münafıklar berbat ola ‘allah allah’ mümünlere şādı hürrem
ola hakkımızda hayırlısı gele konumuza komşumuza çolumuza çoçumuza birlik dirlik
vere ‘allah allah’ birlikten dirlikten dizardan katardan ayırmaya ‘allah allah’ ne yedim ne
içtim dedirmeye kem damarlarımıza kem feillerimize işlemiş olduğumuz günahlarımıza
35 tövbe yarabbi tövbe yarabbi tövbe yarabbi ‘allah allah’ estağfurullah estağfurullah estağ-
furullah seydi cabbar meydi musattar cümlelerin muradını verisin yarabbi ya resulul-
lah muhammet el mustafa aliyel murtaza ... beraber eyleyesin cennetinle cemalinle mü-
şerref eyleyesin ‘allah allah’ allah erenler gökten hayırlı rahmetler yerden hayırlı bere-
ketler ihsan eylesin ‘allah allah’ devleti cumhuriyetimizin kılıcını keskin sözünü üstün
40 eylesin ‘allah allah’ allah erenler hastalarımıza şifa dertlerimize deva borçlarımızı edalar
eyleyip bizleri namertlere muhtac etmesin ‘allah allah’ allah erenler bizleri şaşırıp düşür-
mesin tüm kararlarımızda ... kadim eylesin ‘allah allah’ bu meydanlarımızdan bu erkan-
larımızdan gelmiş geçmiş olan anacan babacan cümle canların da ruhu revanların şad edip
cennet mekanlarını eyleyesin dil bizden ola nefes hünkarı pir abdal musa sultan cümle
45 erenlerden ola vaktimizin hayırlısı gele gerçek erenler demine hū diyelim hū bismişah
allah allah nasibimin allah fetmin garip beşir mümminin ya allah ya muhammed ali ya
pirim hünkar hacı beктаş veli şah abdal musa sultan aba ... ber cemali muhammet imam
ali hasan şah imam hüseyin ... bülent selevat eyvallah bismişah allah allah taşlarım mihr-
raba karşı biz niyaza gelmişiz kibleyi gördük onun için namāza gelmişiz kipleğahımız
50 hem pehmanımız sizsiniz ey mürşitlerimiz bir kuluz siz çare ... gelmişiz bercemali mu-
hammet kemal imam hasan ... eyvallah bismişah allah allah nurı muhammet alilen do-
ğuptur şems ulema fakirlerdi zerresinden alım desTur eyvallah ber cemali muhammet
kemal imam hasan şah imam hüseyin ali ra bülent selavat bismişah allah allah çırağı ruşan
fahri dervişan dem alişan himmet pirān piri horasan kürşadı meydan ber cemāli muham-
55 met kemal imam hasan şah imam hüseyin ali ra bülent selevat eyvallah bismişah allah
allah seyidi sadad muhubbi sadad hulasi mevcudat sefil yevmil arasat arasatta mevcudat
ber cemali muhammet kemal imam hasan şah imam hüseyin muhammet mustafaya can-
dan selavat çırağı rüşan fahri dervişan dem alişan himmet bi rabbi horasan kürşadı

meydan ber cemali muhammet kemal imam hasan şah imam hüseyin ali ra bülent candan
 60 selavat eyvallah bismişah allah allah rüşan oldu çün çıraklar her kanunu evliya ehli ...
 oldu bu delili rekduma ez darūnu ... ol ahmedi mürsel aliyel murtaza ber cemāli muham-
 met kemal imam hasan şah imam hüseyin ali ra bülent salavat eyvallah ‘allah allah’ bis-
 mişah allah allah çün çırağı fahri uyardık fahri hüdānın aşkına seyidel kevneyn muham-
 met mustafanın aşkına sāki kevser aliyel murtazanın aşkına hem hatice hem fatıma hay-
 65 rinisanın aşkına şah hasan hulki rıza şak hüseyini kerbela ol imam etkiyā zeynel ābanın
 aşkına hem muhammet bākır nesli fākih mustafa cafer ü sadık imam rehnuānın aşkına
 imam musayı kazım serfī rāzı ehli hak ali musa rıza ol avsiyānın aşkına şah TāKi ve nāKi
 hem hasanül asgeri ol muhammet mehdi sahip livānın aşkına on dört masumu pak on yedi
 kemerbāst yetmiş iki şeyidi şuhadanın aşkına pirimiz tārikat piri hünkar hacı beктаşı ve-
 70 linin aşkına dergahında bulunduğumuz abdal musa kaygusuz sultan aşkına arşa dek yanıp
 yakılıp ol aşikānın aşkına ber cemali muhammet imam kemal hasan şah imam hüseyin ali
 ra bülent selavat eyvallah bismişah allah allah muhabbetlerimiz ibadetlerimiz dayim
 ola hak dergahında gabul ola hizmetleriñiz gabul olsun muradınız hasıl olsun ossun
 yapmış olduğunuz hizmetler Kırklar meydanında olan hizmetlerden olsun meydancı üze-
 75 rinde hāzır nazır ossun gerçeğe hū bismişah allah allah batnıken çırağı nurı ahmet zahir
 oldu şems ile ... muhammet ber cemali muhammet kemal imam hasan şah imam hüseyin
 ali ra bülent selavat eyvallah nu suresi ayet otuz beş (Arapça bölüm) nuru semavātı ol ...
 münācat verelim muhammet ile aliye candān selavat aşıklar sadıklar bağı yanıklar eren-
 lerin gül cemaline cümleden cümleye cümle canlara aşk olsun erenler bismişah allah allah
 80 darda duranlar dīdar görenler muhammet aliyi can gözüyle görenler abdal musa sultan
 isteğ°inizi dilēnizi vesin erenler ... var°sın gerçeğe hū

allah göklerin ve yerin nurudur o nur mübarek bir zeytin ağacından alınır ateş dokunma-
 dan dāhi nerede olursa olsun ... tutuşur allah misaller veriri dilediğine nurunu gösterir
 sadak allahü aliyel azim

85 muhammeT ali candan sevenler hū
 yorulup yollarda kalmaz inşallah hū
 yorulup yollarda kalmaz inşallah hū
 imam hasanın da yüzünü görenler hū
 hüseyinden mahrum kalmaz inşallah hū

- 90 hüseyinden mahrum kalmaz inşaallah hū
 imam zeynal ile bir dolu içtik hū
 imam bakır ile kaynayıp coştuk hū
 imam bakır ile kaynayıp coştuk hū
 izninizle imam cafere ulaştık hū
- 95 bundan özge yola salmaz inşaallah hū
 bundan özge yola salmaz inşaallah hū
 museyi kazimden gelen erenler hū
 ser baş verip bu meydana gelenler hū
 ser baş verip bu meydana gelenler hū
- 100 imam rızaya da ağı verenler hū
 divanda şefaata bulmaz inşaallah hū
 divanda şefaata bulmaz inşaallah hū
 bir gün olur okuturlar defteri hū
 ilendedir şah oğlunun teberi hū
- 105 ilendedir şah oğlunun teberi hū
 uyanırsa taki nagi askeri hū
 açılan güllerimiz solmaz inşaallah hū
 açılan güllerimiz solmaz inşaallah hū
 şah hataynım bu yol bize yeter e hū
- 110 katagör özünü ulu katara hū
 katagör özünü ulu Katara hū
 mehdinin şavkı şu alemi tutar a hū

şah kuluna sitem olmaz inşallah hū

şah kuluna sitem olmaz inşallah hū

- 115 gerçeğe hū bismişah allah allah nurı nebi keremi ali pirimiz hünkar hacı bektāşı veli nefesleriñiz kimya ola dinleyen canlara şifa ola dilde dilekleriñizi gönülde muratlarıñızı vere yaramaz yanlış yerlere uğratmaya saymış olduğunuz on iki imamların da şefaatinde cümlemizi ayırmaya dil bizden ola nefes hünkārı pirden şah abdal musa sultandan ola imam bakır efendimiziñ himmeti keremi üzerinizde ola gerçeğe hū aşk olsun şükür olsun
- 120 yaradanın demine ... siyah ... düşmüş ... hele şah onki imam hazır alim alim ali yoluna hü diyen canlara da hemen aşk olsun hele şah görme bağlarında alim alim zeyn olur güller çevirmiş etrafını da hemen şakır ... hele şah muhabbete canı alim alim ... çekerler muhabbete giren giren de cana aşk olsun hele şah türbe bağlarının alim alim dört yanı bağlar suda ... olmuş olmuş da her yan ... hele şah üstümüze yürüdü alim alim ... yürüden canlara
- 125 da hemen dedem aşk olsun hele şah sırada daşlarımız alim alim bir hoş dizildi gören münkürlerin de hemen ödü yarıldı alim şah dedem değirmenini alim alim sola dönderdi dönderen canlara da hemen dedem aşk olsun hele şah abdal musa derler alim alim pirim ismi gel odun ateşe de hemen yanmadı cismim alim şah bahir niyaz eyler alim alim derdime hüsnü aynı cem kardeşler de hemen size aşk olsun ‘allah allah’ şah abdal musaya
- 130 bende olalım cümlelerin muradını verir ezelden hū hele şah şah şah gara da sancaklara niyaz ederiz muhammedin yadigarı ezelden hū alim şah şah şah batın olmaz batın muhammetin zatından hū hele şah şah şah telaşeyle bizi eşiğin bekleyip tozup tozan da hū alim şah şah şah nefes etti yedi dağı yürüttü nur dağıyı mesken tuttu da ... hū alim şah şah şah ... derya sır etti hakikat mendili şahım ... hū alim şah şah şah pirim hünkar
- 135 hacı bektāş velisin korkmak için imamların gülüsün hū bir gün abdal musa alisin alisin hū şah alim dost pirim dost dost kırklar semahı olsun namazlarınız niyazlarınız kabul olsun gerçeğe hū bismişah allah allah darda duranlar dīdar görenler hak muhammet aliyi can gözüyle görenler pirim şahım abdal musa yardımcınız olsun erenler değerine varsın gerçeğe hū mümine ya ali

- 140 viran bahçelerde bülbül öter mi

gönül eğlencəsi gül olmayınca

merhemsiz yaralar gaynar biter mi

anda bir gerçeğin el olmayınca

- talip olmayınca merhemi olmaz
- 145 mürşüt olmayınca hakga varılmaz
- yüz bin tabur gelse küffar alınmaz
- elinde zülfükarlı al olmayınca
- aşık olan aşık ... olur
- sorarlar ondan da bir divan olur
- 150 itikatsız tohum boş kovan olur
- ... içinde bal olmayınca
- iki de melek gelir divan durular
- yığarlar yükünü ... sorarlar
- bir gılın üstüne köprü gurarlar
- 155 geçemezsin hakka kul olmayınca
- söyle pir sultanım aşk ummanını coşurur
- aşık olanların aşka düşürür
- ... rehberini çiğ mi bişirir
- yanıp külhanlarda kül olmayınca
- 160 ... saf ola kalpleriniz pak ola günahlarınız af ola yüzleriniz ak ola dönmüş olduğunuz
semahlar kırklar meydânında dönülen semahlardan ola üçlerin beşlerin yedilerin cümle-
siniñ şefâtından cümlemizi ayırmaya semahlarınız aşk ola gerçeğe hū yā ali
- her sabah her sabah hakka bakarım
- karşımda üç yıldız şakıyıp durur
- 165 günahım çok diye de korkum çekerim
- günahım defterde yazılıp durur hū şah şah
- on iki yıldızın üçü terazi

- üçlere karıştı da onun birazı
- yarın mahşer günü de tartarlar bizi
- 170 ... terazi ... durur hü şah şah
- muhammed alinin nurdan yapısı
- besmeleyle açılır da onun gapısı
- korkusunu çektim de sırat köprüsü
- ... guyularda görünüp durur hü şah şah
- 175 söyle pir sultanım men ne fakirim
- alır aşkın kitabından okurum
- bülbül oldum bahçenizde şakırım
- nasibimiz haktan verilip durur hū
- bülbül oldum bahçenizde şakırım
- 180 bismişah allah allah kollarınız yorumlaya gönülleriniz yorulmaya kalpleriniz pak yüzle-
riğiniz ak ola dönmüş olduğunuz semahlar kırklar meydanında dönülen semahlardan ola ...
... gerçeğe hū yā ali imamlara da ... yetirdim kırklar denen bir meydanda oturdum
aslan alim oturdum hızır elimi ... götürdü götürdü bir ... kerbelaya yetirdi ol demde
meleklerde şerbet getirdi getirdi dediler alim dostta pirim dost dost 'aşk olsun aşk
185 olsun' bismişah allah allah erenler demine sefasına canlar işte şu anda ibadet faslı bitti
cem üçe ayrılıyō ibadet faslı muhabbet faslı yeme faslı şu anda muhabbet faslı başlıyō
yapmış olduğunuz yollardan hanelerinizden yurtlarınızdan ... olsun allah erenler kesele-
riñize halil ibrahim beraketi versin hayırlı evlā hayırlı devletler nasip etsin 'allah allah'
allah erenler sizleri nice nice böyle cemlerde demlē tutmak sağlık sıhat içerisinde nāsır
190 ve müesser eylesin 'allah allah' ak yazılı sultan efendimizin de himmeti güzelliği üzeri-
nizde hāzır ve nāzır olsun gerçeğe hū cemlerimiz cem ola muhabbetlerimiz gani ola 'allah
allah' hak muhammet ali yardımcımız bekçimiz gözcümüz şefaatkarcımız ola 'allah al-
lah' iÇçek olduğumuz dāmler abu u tuhur ola nur ola sır ola gittiği yerler Kam kasar acı
görmeye abdal musa sultan efendimizin demi devranı yürüye yürüyenin işi yürüye hū
195 gerçeğe hū yā ali güzel şahtan bize bir dolu geldi güzel şahtan bize bir dolu geldi bir sen

iç sakiye bir de ceme ver bir sen iç sakiye bir de ceme ver hünkar hacı bektaş veliden
 geldi hünkar hacı bektaş veliden geldi bir sen iç sakiye bir de ceme ver bir sen iç sakiye
 bir de ceme ver payım gelir erenlerin payından payım gelir erenlerin payından muhammet
 neslinden ali soyundan mihammet neslinden ali soyundan kırkların ezdi engür suyundan
 200 kırkların ezdiği engür suyundan bir sen iç sakiye bir de ceme bir sen iç sakiye bir de ceme
 beline kuşanmış bir nurdan kemer beline guşanmış bir nurdan kemer ... hızırdan
 ... aynı cem sakiden bir dolu umar aynı cem sakiden bir dolu umar bir sen iç sakiye bir de
 ceme ver bir sen iç sakiye bir de ceme ver herkes sevdiğini Tanır sesinden herkes sevdi-
 ğini Tanır sesinden şahın muhabbeti bizi has eden şahın muhabbeti bizi has eden selmanın
 205 keşkulu dolar bu sudan selmanın keşkulu dolar bu sudan bir sen iç sakiye bir de ceme ver
 bir sen iç sakiye bir de ceme ver senin aşıkların kaynayıp coştı senin aşıkların Kaynayıp
 coştı kaynayıp coştı da serinden geçti gaynayıp coştı da serinden geçti ... kul hüseynim
 bir dolu içti ... kul hüseynim bir dolu içti bir sen iç sakiye bir de ceme ver bir sen iç sakiye
 bir de ceme ver aynı cem ... bir de bize ver bu sofrada nevi kevser bal olsa bu sofrada nevi
 210 kevser bal olsa vallahi içemem serhoş olmadan billahi içemem serhoş olmadan sırat be-
 nim için düzgün yol olsa sırat benim için düzgün yol olsa vallahi geçemem serhoş olma-
 dan billahi geçemem serhoş olmadan yürüyüp te ... bezmi eleste yürüyüp te ... bezmi
 eleste beline bağlamış ipek kemerbest beline bağlamış ipek kemerbest altın leğen gümüş
 ibrik ... altın leğen gümüş ibrik ... vallahi alamam serhoş olmadan billahi alamam serhoş
 215 olmadan hakkın cemaline yapsam niyazı dostun cemaline yapsam niyazı mekan tutsam
 medineyi hicazı mekan dutsam medineyi hicazı allah için müslümanlık namazı allah için
 müslümanlık namazı vallahi gılamam sarhoş olmadan billahi gılamam serhoş olmadan
 gözlerimden ganlı yaşlar dökülse gözlerimden ganlı yaşlar dökülse umudum dükense be-
 lim bükülse umudum tükense belim bükülse azrail canımı almaya gelse azrail canımı al-
 220 maya gelse vallahi veremem serhoş olmadan billahi veremem serhoş olmadan derviş ke-
 mal boşa geldik cihana derviş kemal boşa geldik dünyaya dünya nimetleri de ... bir yana
 dünya nimetleri de ... bir yana açılrsa cennetin kapusu bana açılrsa cennetin kapusu bana
 vallahi giremem serhoş olmadan billahi giremem serhoş olmadan hū diyelim gerçeklerin
 dämine hū diyelim gerçeklerin dämine gerçeklerin dämi nurdan sayılır nurdan sayılır on,
 225 ik, imam gatarına uyanlar muhammed, aliye yardan sayılır on, ik, imam gatarına uyanlar
 muhammed, aliye yardan sayılır üç gün imiş şu dünyanın cefası üç gün imiş şu dünyanın
 cefası sefasından artık olur cefası gerçek erenlerin gutlu nefesi bizden sayılır ger-
 çek erenlerin gutlu nefesi bizden sayılır ihlas ile gelen gelen bu yoldan dönmez
 dost ihlas ile gelen bu yoldan dönmez dostu olan dostuna ikilik salmaz ikilik salmaz eh'li

230 hak görmeyen hakkı da görmez gözü bakar amma körden sayılır eh°li hak görmeyen hakkı
da görmez gözü bakar amma körden sayılır gerçek aşık menziline durursa gerçek aşık
menziline durursa çıra gibi yanıp yağı erirse yağı erirse her eksüğü kendözünde bulursa
o da erdir yine erden sayılır şah hataynım eydir eydir bağdattır vatan şah hataynım eydir
bağdattır vatan ikilikten geçip birliğe yeter birliğe yeter erenler cämine yolu diken-
235 lidir hey can hardan sayılır bismişah allah allah dilleriniz ağrımaya gönülleriniz yorul-
maya nefesleriniz kırklar meydanında söylenip hak dergahında kabul ola efendimi-
zin himmeti keremi üzerinizde ola gerçeğe hū yā ali aşk olsun ... etme ihanet yemek ile
iÇmek iÇin kurdu hak aslanı mümin kullarına aşk olsun hū babalar birliğimize beraberli-
mize ey babalar yardımcımız hak muhammet ali olsun güzellikler dolusu olsun allah
240 erenler sizleri kazasız belasız nice nice böyle kurbanlar kesmek demler° tutmak nasip ve
müyesser eylesin ak yazılı sultan efendimizin de himmeti keremi üzerinizde hāzır ve nāzır
olsun gerçeğe hū ‘eyvallah aşk olsun aşk olsun’ gel şimdi kanda koyma beni böyle
evvel tatlı idi sonrası acı sonrası acı dost gel şimdi kanda koyma beni böyle evel tatlı
neydi sonrası acı sonrası acı dost hakkın gevherinden arşın yüzünden onda hasıl oldu gül
245 ruhu naci hak sana bir evlat dünya yemişi verince tatlıdır alınca acı alınca acı hak sana
bir evlat dünya yemişi verince tatlıdır alınca acı alınca acı hak verir gısmeti beni gıdamu
kesmezem dilimden bari hüdami yorulmazdan evel cibril ademi hem adem yoğ iken kim
idi hacı kim idi hacı dost kesmezem dilimden bari hüdami hem adem yoğ iken kim idi
hacı kim idi hacı dost değme arif bu sözümü bileni yağurmazdan evvel cebril adami mün-
250 kürler ne bilir ilmi alemler ruhlar idi ruhlar idi haklara ulaşan hacı ulaşan hacı dost arif
arif iken gönül katmadan hak teyala bu dünyayı yapmadan selman dahi ol kırklara yet-
meden ya kim idi kırklardaki duacı alimi duacı hū selman dahi ol kırklara yetmeden ya
kim idi kırklardaki duacı ilimi duacı dost arif arif ile gönül katmadan kırklar ayan olup
semağ tutmadan selman dahi ol kırklara yetmeden ali idi kırklardaki duacı hey can duacı
255 hū selman dahi ol kırklara yetmeden ali idi kırklardaki duacı ey can duacı hū insan fehm
eyleyip kendin bilmeden hava ana gelip te hamile olmadan hū eritip de kalp erini silmeden
kim idi gökleri dar eden bacı dar eden bacı eritip te kalp erini silmeden kim idi gökleri
dar eden bacı dar eden bacı dost çekilip giderken mihraç yolunda ras gelip de sekiz uç-
mak elinde hū cānnet evlerinde elma dalında fatma ana idi dar çeken bacı dar çeken bacı
260 hū cennet ävlerinde elma dalında fatma ana idi dar eden bacı dar çeken bacı hū ezelden
beri sırrulla sır idi mümünlerin kalbi dolu nur idi hū ne körüğü ne çekici var idi neden
hasıl oldu ali kılınca ali kılınca dost ne körüğü ne çekici var idi neden hasıl oldu ali kılınca
ali kılınca dost ben günahkar kulum söylerim allahşu kara donlu beytullah hū körüğü

gülbenktir çekici eyvallah ... hasıl oldu ali kılınca ali kılınca körüğü gülbenktir çekici ey-
 265 vallah ... hasıl oldu ali kılınca ali kılınca hū özüm tasdik idip tevekküle gel sen seni san-
 mada divana da gel hū yüz yüzmü dört nebiden de evvel kim giydi başına ol lurdan tacı
 ol lurdan tacı hū yüz yüzmü dört nebiden de evvel kim giydi başına ol lurdan tacı ol lurdan
 tacı dost gerçeğ erenlerin incedir yolu sen seni sanma gi divane deli yüz yirmi dört bin
 nebiden evvel fahri alem giydi ol lurdan tacı ol lurdan tacı yüz yirmi dört bin nebiden
 270 evvel fahri alem giydi ol lurdan tacı ol lurdan tacı dost kul hüseynim hakka ikrar
 verip te kandı inandı dost kul himmeti kendin de arif mi sandın ... nerededir dünyanın ucu
 dünyanın ucu hū kul himmetim kendin de arif mi sandın ... nerededir dünyanın ucu dün-
 yanın ucu dost kul himmetim ne der yeTer bu sözüm söyletme hüseynim açıktır gözüm
 dost bir savıma baktım bir sol omuzum kabile yakındır dünyanın ucu dünyanın ucu hū bir
 275 sağıma baktım bir sol omuzum kabile yakındır dünyanın ucu dünyanın ucu dost bismişah
 allah allah deyişleriniz söyleyişleriniz Kabul ola kırklar meydanında söylenen hak derga-
 hında Kabul ola hizmetleriniz kabul ola muratlarınız hasıl ola ... cümle dileklerinizi ...
 erenler keselerinize halil ibrahim beraketi vere hayırlı devletler nasip eyleye imam imam
 bakir efendimizin de himmeti keremi üzerinizde hāzır ve nāzır ola 'aşk olsun' dergahına
 280 geldim niyaz eyledim medet allah yā muhammet yā ali can ali dost medet allah yā mu-
 hammet yā ali can ali dost aşkın kitābından avaz eyleyim eyledim medet allah yā muham-
 met yā ali can ali dost medet allah yā muhammet yā ali can ali dost nedeyim zevki sefayı
 dünyada dünyada budur murādımız indi hüdada hüdada dost budur murādımız indi hü-
 dada hüdada dost yarın maşşer günü koma cezada cezada medet allah yā muhammet yā
 285 ali can ali medet allah yā muhammet yā ali can ali dost genç abdalım özüm hakka bağla-
 dım bağladım coşkun sular gibi akar çağlarım çağlarım coşkun sular gibi akar çağlarım
 çağlarım dost eşiğine yüzüm sürer ağlarım ağlarım medet allah ya muhammet yā ali can
 ali dost 'aşk olsun aşk olsun' aman devredip gezersin dārül fenayı bağdat diyarına vardın
 mı durnam durnam oy oy oy medayi şehrinde fadim anayı anayı anayı anayı anayı aman
 290 sen de o anaya yüzler sürdün mü durnam durnam oy oy oy aman sen de o anaya yüzler
 sürdün mü durnam durnam oy aman biz de veli dedik bizden uluya ıhrar verip iman aldık
 veliye veliye dost dost necef deryasında imam aliye aliye aliye aman sen de o veliye yüz-
 ler sürdün mü durnam durnam oy oy oy aman sen de o veliye yüzler sürdün mü durnam
 durnam oy kul hüseynim varıp haka varalım varıp dergahına da yüzler sürelim dost can
 295 baş feda yedip de hakı görelim görelim görelim görelim görelim aman seğ de o haka da
 yüzler sürdün mü durnam durnam oy oy oy aman sen de o hakka da yüzler sürdün mü
 durnam aman dost 'aşk olsun aşk olsun' nefeslerinizi kimya ola dinleyen canlara şifa ola

... .. gönülleriniz yorulmaya kalpleriniz pak yüzleriniz ak ola sağlık ve sıhatle bu meydanlarda tekrar tekrar böyle sazlar çalıp nefesler söylemeyi nâsîp ve müyesser eyleye

300 imam bakır efendimizin himmeti keremi üzerinize ola gerçeğe hû aşk olsun kırk abdalı horasandan getiren kırk abdalı horasandan getiren soyun hacı beктаş şah abdal musa bi Kazanı kırk binlere bize de bir nasip ver abdal musa bize de bir nasip ver abdal musa oy musa bi Kazanı kırk binlere yetiren bize de bi nasip ver abdal musa bize de bi nasip ver abdal musa oy musa hasan gazi baban sultan anadır hasan gazi baban sultan anadır geyikli

305 baba da senden yanadır nice mucizetler hep te sanadır tanrının aslanı şah abdal musa tanrının aslanı şah abdal musa oy musa nice mucizetler hep te sanadır tanrının aslanı şah abdal musa tanrının aslanı şah abdal musa oy musa gök dergâhın biri abdal musadır gök dergâhın biri abdal musadır on birinci ... evden asadır ... ceminde gurban esasdır ... şah abdal musa ... şah abdal musa oy musa ali doğan der ki gurban esasdır ... şah abdal musa

310 ... şah abdal musa oy musa 'aşk olsun' arzuladım sana geldim hünkar hacı beктаş veli arzuladım sana geldim hünkar hacı beктаş veli eşğine yüzler sürdüm hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli bir elinden dolu içtim doldum elinize düştüm dost elinden dolu içtim doldum elinize düştüm ak cenneti gördüm geçtim hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli güvercin donunda duran cümle eksikler yetiren güvercin donunda duran cümle eksikler yetiren getiren hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli kırk budakta şama yanar dolusun içenler kanar kırk budakta şema yanar dolusun içenler kanar aşıkların semah döner hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli bahçemde gördüm gülünü erenler sürsün dâmini bahçemde gördüm gülünü erenler sürsün dâmini imam rızanın torunu hünkar hacı

320 beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli balım sultan er köçeyi gesser kılıncı bıçağı balım sultan er köçeyi keser kılıncı bıçağı cümle erenler gerçeyi hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli pir sultanım gerçek ... erenlerden çekmem âli pir sultanım gerçek ... erenlerden çekmem âli on kimamın serveri hünkar hacı beктаş veli pirim hacı beктаş veli şahım hacı beктаş veli dost 'aşk olsun aşk olsun' üfürdüm içeri yandıramadım gel alim şahım gönlümü yüksekte indiremâdim gel alim şahım aç doyurup susuz gandum ben nasıl varayım ak divanına pir divanına ya nasıl varayım ak divanına pir divanına ulu yol üstüne köprü gurmâdım hatırlar hoş edip gönül yakmadım gönül yakmadım hakkın emrettiği yola gitmedim can alim şahım ben nasıl varayım hak divanına pir divanına ya nasıl varayım hak divanına pir divanına yeşil pınarlarım arlıyıp

330 akar asıl da dâm olan aslına çeker pervanem olanlar aşk oduna yanar ben nasıl varayım hak divanına pir divanına ya nasıl varayım hak divanına pir divanına ben yükümü duttum

kaba söz ile can alim ... çok günahlar ettim gaba söz ile ya nasıl varayım gara yüz
 ile ben nasıl varayım hak divanına pir divanına pir sultan abdalım gılarım zarı yüküm ...
 eğer aşık isen sen sar yaramı ya nasıl varayım hak divanına pir divanına ‘aşk olsun’
 335 canın ister ... varmaya mürvet günahıma şah abdal musa nurlu eşîğ^oine yüzler sürmeye
 kısmet et canları şah abdal musa nurlu eşîğ^oine yüzler sürmeye ... bizlere şah abdal musa
 nasib olur dergahına gelirse canı yürekten sana çağırırsam ne zaman ki başımız darda
 olursa gayır sen bizleri şah abdal musa ne zaman ki başımız darda olursa kurtar sen bizleri
 340 pir abdal musa ulu tanrım yaratırken bizleri başımıza çoban etti sizleri niyazdadır mü-
 münlerin yüzleri gayır sen bizleri şah abdal musa niyazdadır mümünlerin yüzleri gayır
 sen bizleri şah abdal musa geldim de türbene niyaz eyledim başıma geleni sana söyledim
 eveli allah diyerek size yalvarırım kabul et dilekler pir abdal musa eveli allah diyerek
 sana yalvarırım kabul et dilekler pir abdal musa bütün erenleri görmektir tasam anlar uğ-
 runa dağları aşam türbeniñ içinde on garış asan korusun bizleri şah abdal musa türbeniñ
 345 içiñde on karış asan gorusun bizleri şah abdal musa söylerim destan imamlar uğ-
 runa serimi versem yetiş imdadımıza budala sultan unutma bizleri şah abdal musa yetiş
 imdadımıza budala sultan unutma bizleri pir abdal musa bismişah allah allah hizmetle-
 riñiz Kabul ola muratlarımız hâsıl ola cümle erenler hayırlı nasip eyleye dilleriniz ağrı-
 maya gönülleriniz yorulmaya nefesleriñiz kimya ola dinleyen canlara şifa ola söylemiş
 350 olduğunuz nefesler kırklar meydanında hak dergahında imam bakır efendinin himmeti
 keremi üzerinizde ola gerçeğe hū ‘aşk olsun babalar aşk olsun’

Metin Kodu	C4
Derleme Yeri	Balıkesir, Deliktaş
Kaynak Kişi	
Konu	Musahip Cemi

BALIKESİR/ DELİKLİTAŞ

değ°erli canlar geçen yıl toplandık tam üzerinden hiç mübalāsız tam bir yıl geçti cemimizin üzerinden bir yıl geçti tekrar burda toplandı hepimizi sağlık ve sıhatli ve birlik ve beraberlik içinde görmek bizi pek tabi ki çok memnun etti hepiniz hoş geldiniz hepinize köyümüze konumuza komşumuza müsafirlerimize herkese cemimizin hayırlı uğurlar getirmesini cenabı haktan aşkı niyaz ediyoruz cemimizin hayırlı olmasını tekrar diliyoruz

5 burda tabi en eski her yıl cem yapılan bir köy olduğu için burda cemin kural ve kayidelelerine bir bir anlatmaya size teker teker anlatmaya gerek yok burada hepiniz hizmet sayıpları olsun bizler ossun gayet iyi biliyoruz bu itibarla cemimizde sessizliğimizi muhafaza edelim ... ibadetimizi yapmak yapalım bi şey yok yani hü eyvallah dar çeken dīdar görsün

10 ikrarlık var mı ikrar alınacak var mı ikrarsız olan yok galiba dē mi o zaman yeni müsaipler kim onlar gelin bakım şöyle yeni müsaiyip olacaklar gelin şöyle gelin müsaiyip olacaklar bacılar da gelsin burda mi bacılar bacılar yok mu çağırın değerli canlar başlıyoruz soru sormayan konuşmasın sāce kime ne soruluyosa o cevap versin şöyle bacılar herkes müsaiyibinin yanına otursun böyle niyaz edin hü değerli canlar bu canlar biliyorsunuz sizin

15 köyünüzden akrabanız bu canlar müsaiyip olmak isterler bunların müsaiyipliğine mani herhangi bir durum var mı bunların müsaiyipliğine rıza mısınız ‘rızayız’ rıza mısınız ‘rızayız’ rıza mısınız ‘rızayız’ allah da sizden rıza olsun çünkü müsaiyiplikten evvel soralım ki herhangi bi pürüz çıkmadan ... bunu halletmemiz lazım eyvallah niyaz edin yerinize geçin çünkü bazen müsaiyip olmalarına mani ... problemler çıkıyo rızalınızı verdiniz artık biraz

20 sonra sorguda da orası tamamen değişik bir ... orda olduğu zaman çok dah°a başka ... verebilir Kurbanlarınızı alın lokma sahipleri orda bekleyin kurban sayıpları lokmalarını alsınlar gelsinler çabuk olun yalnız oraya duracaksınız devrişler değil sāce bacılar şimdi canlar biz bi kere daha tekrarlamamız da fayda var şimdi dün söylediğ°im gibi bugün aramıza dört tane mihmanımız var ilim irfan yolunda kendini feda etmiş bizim inancımızı

25 arşivlemek üzere bu hizmet yürüten arkadaşlarımız var bu arkadaşlarımız içimizde

cemimiz bitinceye kadar kalacaklar lokmalarımızdan yiyecekler ... faydalanacaklar sizler
 cem erenleri bu canlardan mihmanlarımızdan razı mısınız 'razıyız' razı mısınız 'razıyız'
 razı mısınız 'razıyız' allah hepinizden razı olsun eyvallā herkes olduğu yere niyaz etsin
 ayağa kalksın bismişah allah allah allah allah (Arapça bölüm) allah allah herkes olduğu
 30 yere niyaz etsin otur^osun kudret nurundan bir delil uyandı aleme şavk verir şanı kırkların
 kırklar içip onun meyinden kandı kudret sofrasıdır önü kırkların fatma anayı o makamda
 gördüler kemerbest bağlayıp ceme girdiler engür şerbetini orda verdiler bir damladan ge-
 lir canı kırkların meryem asla sırrını açmadı isa şu dünyada don değiştirmede kırklar ana
 rahmine düşmedi nerden gelir canı kırkların selman suya düştü allah dost dedi bir sayıl
 35 gönderdi hırka post dedi muhammet kırklardan nişan istedi bir aradan gelir canı kırkların
 eydir muhammedim sukuta vardım kırklar irfan gurdu doğru yol oldu kırkların cemi de
 gonca gül oldu burcu burcu kokar cemi kırkların allah allah akşamları hayr_ola
 hayırlar fet_ola şerler def_ola demler dayim münafıklar berbad_ola kırkların üçle-
 rin beşlerin yedilerin on iki imamların on dört masumu pakların on yedi kemerbestlerin
 40 kırkların ehlibeyt erenlerin ... ayırma yārabbi gerçeğe hū yā ali lokmacılar gelsin allah
 allah dilekleri gabul ola muratları hasıl ola hak muhammet ali ... geldiği yoldan yaptığı
 hizmetten ... hizmet sayıplarının kerameti üzerinde hazır ve nāzır ola gerçeğe hū şöyle
 sıraya geçin bacılar allah allah allah allah nuru hüda muhammet mustafa aliyel murtaza
 hünkar hacı beктаşı veli ayırmayasın yārabbi durdukları dardan geldikleri yoldan
 45 yaptıkları hizmetten şefaаt göreler lokmaları Kabul ocakları aydın ola lokmaları fatimetül
 zehranın kadıncık ananın lokması ola gerçeğe hū koyun olduğu yere niyaz edin bırak artık
 gapı kulu allah muhammet yā ali allah allah allah allah cennette rıdvan ... hāsıl ola
 hak muhammet ali ... vere seyit ferraşın hayır ... kerameti üzerinde ola gerçē hū allah
 muhammet yā ali allah allah allah allah şefaаt göre gerçeğe hū herkes kemerli bağladı
 50 mı postta bi turna katarı olun allah allah allah allah erenler geldi sır verdi secdeye
 geldi gayibe iman verdi Kalk bakalım ne gördün ne eyledin er gördüm pir gördüm
 er hak mı 'hağ' pir hak mı 'hağ' dört kapı kırk makam on iki imam hak mı 'hağ' senede
 bir defa görülüp sorulmak hak mı 'hağ' ... hak mı 'hağ' ... hak mı 'hağ' ... hak mı 'hağ'
 muh^oarrem ayında yas tutmak oruç tutmak hak mı 'hağ' tuttun mu oruç 'tuttum' sen 'tut-
 55 tum' iyi allah kabul etsin hak hak diyenin diline hak ... borcumu ver hū ... erenler bu
 canlar eli dili bağlı bu canlardan rıza mısınız 'rıızayız' rıza mısınız 'rıızayız' rıza mısınız
 'rıızayız' erenler ... inin posta allah allah allah allah nuru hüda muhammet mustafa aliyel
 murtaza hacı beктаşı veli saklaya bekleye muhammetin şefaаtinden alinin hidayetinden
 ayırmayasın yarabbim gerçeğe hū allah allah allah allah hizmetleri gabul ola muratları

60 hasıl ola hak muhammet ali durduğu dardan geldiği yoldan verdiği hizmetten şefaata göre şah imam hüseyin dergahına... .. gerçe hū bismişah allah allah allah allah erenler ser verdi secdeye geldi gayibe iman verdi ... geldiğin hak kapısı durduğun mansur darıdır kalk bakalım ne gördün neden geldin er gördüm pir gördüm muhammet ali yoluna sorulmaya geldim hak muhammet ali yardımcın olsun er hak mı 'hak' pir hak mı 'hak' ...

65 hak mı 'hak' dört kapı kırk makam on iki imam hak mı 'hak'... hak mı 'hak' hak mı 'hak' hak mı 'hak' kırk sekiz cuma hak mı 'hak' mūarrem ayında yas tutmak oruç tutmak hak mı 'hak' tuttun mu 'evet' allah kabul etsin siz ... allah kabul etsin ağlattığı güldür yıktığı kaldır ... sar borcuğu ver hū cem erenleri bu canlar eli dili bağlı bu canlardan rıza mısınız 'rızayız' rıza mısınız 'rızayız' rıza mısınız 'rızayız' allah allah allah allah

70 nuru hüda muhammet mustafa muhammedin şefaatinde alinin hidayetinden ayırmaya ... gerçeğe hū allah allah hizmetleri Kabul ola muratları hasıl ola şefaata göre ... gerçeğe hū allah allah allah allah erenler ser verdi secdeye geldi gaybine iman verdi ... verdi geldiğin hak kapısı durduğun mansur darıdır galk bakalım ne gördün neye geldin er gördüm muhammet ali yolunda sorulmaya geldim er hak mı 'hak' pir hak mı

75 'hak' dört kapı kırk makam on iki imam hak mı 'hak' ... hak mı 'hak' senede bir defa görölüp sorulma hak mı 'hak' ... hak mı 'hak' kırk sekiz cuma hak mı 'hak' muharrem ayında yas çekmek oruç tutmak hak mı 'hak' orucu tuttun mu ağlattığı güldür dök-tünü kaldır ... sar borcumu ver hū cem erenleri bu canlar eli dili bağlı bu canlardan rıza mısınız 'rızayız' rıza mısınız 'rızayız' rıza mısınız 'rızayız' erenler ... kalsın in allah allah

80 allah allah nuru hüda muhammet mustafa aliyel murtaza hünkar hacı bektaş veli saklaya bekleye ... muhammedin şefaatinde alinin hidayetinden ayırmayasın yā allah gerçeğe hū allah allah allah allah dilekleri kabul ola muratları hasıl ola hak muhammet ali isteğini vere durduğu dardan geldiği yoldan verdiği hizmetten şefaata göre gerçeğe hū rızalaşın bakalım turna Katarı bismişah allah allah allah allah geldiğiniz hak muhammet ali yoludur

85 durduğunuz mansur darı gördüğün allah allah allah allah erenler ser verdi secdeye geldi hak cesetlerine can kalplerine iman verdi ağız çene talip dil mürşit sakladığınız gizlediğiniz huzuru mahşerde ameliniz ortaya koyup koyacak erenlerin kalkın bakalım divana ne gördünüz ne işittiniz niye geldiniz muhammet ali yolunda görölüp sorulmaya geldim muhammet ali er hak mı 'hak' pir hak mı 'hak' dört kapı kırk makam hak mı

90 'hak' yedi farz üç sünnet hak mı 'hak' erenlerin namazı niyazı hak mı 'hak' senede bir defa görölüp sorulmak hak mı 'hak' ... musahip hak mı 'hak' kırk sekiz cuma hak mı 'hak' hak muhammet ali yolunda birlik beraberlik dostluk kardeşlik barış hak mı 'hak' muharrem ayında on iki matem orucu hak mı 'hak' ... var mı 'var dedem' allah kabul

etsin bacılar allah kabul etsin hak hak diyenin demine hak ağlattığınızı güldürün yıktığı-
 95 nızı kaldırın döktüğünüzü doldurun sinenizi sarın borcunuzu verin memet dayı sen geçen
 sene bana bi şeyler söylemiştin istersen ben bugün değil de yarın müsayibinle sen benim
 saat dokuzda yanıma geleceksin ben sabah gelemem işe gidiyom sen geçen bu köye
 geldinde senin bi hafta on gün köye gelmediğin söyleniyō sen bu bi hafta on günün hesa-
 bını verebilecek misin nerde olduğun ne yaptığın ... çoluğun çocuğun tek başına kaderine
 100 terk edip gidebilecek misin ... bi mahsuru yok sence yok bizce var kimin nerde oldu-
 ğunu bilmek zorundayız yirmi dört saati geçtikten sonra onun malı canı kontrol altında
 olmalı bundan böyle bundan sonra şu andan bu andan itibaren bir daha bu köyü bu ayleyi
 bu toplumu terk etmicēne dayir posta düş bakıyım ‘allah allah allah allah’ eğer posta
 düşmenin ne manaya geldiğini ... ben bir daha bu hataya düşersem bu toplumun vebali
 105 günahı benim boynuma olsun allaha inkar olmuş oluyō onun için bir daha geçen sene sen
 söyledin ben affettim seni bu sene kendi gözlerimle tespit ettim kendim duydum kendim
 gördüm hakkın yok hakkın yok eyvallah posta bi düşün bismişah allah allah allah allah
 nuru hüda muhammet mustafa aliyel murtaza hünkar hacı beктаşı veli saklaya bekleye
 koruya gözete muhammet mustafadan şefaаt aliyel murtazadan hidayet muhammet
 110 mustafanın şefaаtinden aliyel murtazanın hidayetinden ayırma yā allah gerçāĝe hü bismi-
 şah allah allah allah allah hizmetler kabul ola durdukları dardan geldikleri yoldan ...
 ... medet medet yā medet medet medet medet yā medet bu duruş fatma ananın babası
 peygamberimiz hazreti muhammet sallallahu aleyhi vesselleme hizmet ediş duruşudur
 buna çepni ceminde fatma ana darı denir dara durun dediĝi zaman bu şekilde dara dura-
 115 caksınız siz ilk defa bu ceme ayak bastıĝınız için size tekrar tekrar söylemekte fayda var
 ilk önce özünüzü haklayın sonra hakka yarayın boyunlaşıp kuvvetli ve sesli allah muham-
 met yā ali allah muhammet ali yarınız yardımcınız yoldaşınız olsun darınız bu olacak bī
 de turna katarı posta düşün bakalım eyvallah bismişah allah allah geldiĝiniz hak muham-
 met ali yolu durdunuz mansur darı gördünüz hak didarı ... allah için allah allah erenler ser
 120 verdi seJdeye geldi hak cesetlerine can kalplerine iman verdi ... talip değil mürşit ... kal-
 dırın başınızı kalbinizdekileri dile gelin sakladınız gizlediniz huzuru mahşerde ... ortaya
 koyup koyacaksınız kalkın bakalım divanda ne gördünüz ne işittiniz niye geldiniz hak mu-
 hammet ali yolunda görülüp sorulmaya geldim hak muhammet ali yoluna on iki imam
 ehlibeyt soyuna ... ikrar verdiniz de mi hak muhammet ali yolunda er hak mı ‘hak’ hak
 125 muhammet ali yolunda er hak mı ‘hak’ pir hak mı ‘hak’ dört kapı kırk makam hak mı
 ‘hak’ yedi farz üç sünnet hak mı ‘hak’ erenlerin namazı niyazı hak mı ‘hak’ senede bir
 kere görülüp sorulmak hak mı ‘hak’ hak muhammet ali yolunda birlik beraberlik

kardeşlik hak mı 'hak' senede bir kere görülüp sorulmak hak mı 'hak' komşu hakkı hak
 mı 'hak' komşu hakkını sağlayacaksın gördün zaman gerçeği ortaya koyacaksın ... kırk
 130 sekiz cuma hak mı 'hak' ... senede bi kere on iki matem orucu ... belki de tuttunuz ... allah
 kabul etsin size sorucaz ... yeni bir yıl için ... sağlınız el verdiğince gücünüz yettiğince
 tutmaya ... ve senede bi kere hak mı dediğimizde ... tamamlamış olacaksınız ... tutmadınız
 oruç ibadetiniz eksik sayılır o bakımdan mümkün mertebe elinizden geldiğince gücünü-
 zün yettiğince salınız el verdiğince ... kırk sekiz cumadan bahsettik kırk sekiz cuma elli
 135 iki cuma vardır elli iki cumanın dört tanesi muarrem ayıdır ibadet ayıdır ... bu aylar on iki
 matem orucunu tamamlarsın elinizden geldiğince bu ibadeti tamamlarsın kırk sekiz cuma
 gidip almanyada ehli sünnet veya cemaat ehli yā da sünnilerin camisine gidip farzı kılıp
 sünneti terk etmek iki rekat namaz kılmak değil bu kırk sekiz cuma bizim üç cumayı
 aşmamak suretiyle siyasi ekonomi iktisadi ahlaki her türlü konularda kardeş olacaksınız
 140 birbirinize ziyarete gitceksiniz çayına yemeğine davet edeceksiniz birbirinizin eksini ta-
 mamlamaya çalışacaksınız maddi yönden ... paran yetmez nabıcağın ev yaptın müsaiyi-
 bine soracaksın bugün para verdikten sonra da geriye ödememezlik yapmayacaksın
 cumalarda kırk sekiz cumalarda anlaşacaksın bu kırk sekiz cuma bu demek hak
 hak diyenin cemine hak bundan böyle bundan sonra ağlattınızı güldüreceksiniz yıktınızı
 145 kaldıracaksınız döktünüzü olduracaksınız maddi manevi hesaplaşacaksınız ... borcunuzu
 ödeyeceksiniz düşüneceksiniz ... kimi ağlattık kimi güldürdük ... özünü bileceksiniz hü
 cem erenleri eli bağlı dili bağlı sizler gibi bu yola baş koydu sizler gibi didar görmek
 istedi canlardan rıza mısınız 'rızaıyız' rıza mısınız 'rızaıyız' rıza mısınız 'rızaıyız' erenler
 kandı şah ta kansın dördünüz şöyle karşıma gelin şimdi sizler hak muhammet aliye ikrar
 150 verip müsaiyip kavline girdiniz müsaiyip kavli bize hazreti muhammet sallallahü aleyhi-
 vessellem efendimizin miraçtan dönüşünde bir duyuma göre hazreti aliyle fatmanın evidir
 bir duyuma göre cebrailin peygamber efendimiz sallallahü aleyhivesselleme gösterdiği
 gök kubbeli kırkların ibadet ettiği yere kendisinin girmesi söyledikten sonra kırkların
 içine katıldı bir bölümde aliyle fatma ananın evinde hazreti muhammet sallallahü
 155 aleyhivessellem efendimizin miraçtan yani cenabı allahla doksan bin kelam konuşuyor
 döndükten sonra müsaiyiplik kavli bize burdan kaldı bin dört yüz yirmi sekiz yıldan beri
 uygulayageldiğimiz aynı şeyleri bize söylenenleri iştirak yönünde biz de sizlere söylemiş
 oluyoruz bu bize onlardan intikal etti biz de size intikal ettireceğiz şimdi bu müsaiyiplik
 kavlinde artık anne baba bacı kardeş amca dayı hatır gönül işi yok anne baba dedikleriniz
 160 bi tarafa sizler bi tarafa siz kardeşleriniz kızını oğluna alıyor ya da kızını oğluna veriyorsa
 ... müsaiyibin kızını alıp kızını oğluna veremiyösunuz yani ahirette inancımıza göre

kardeşsiniz birbirinize onun bunun dedikodusuna inanıp annenin babanın hısımların akra-
 banın dedisine kodusuna inanıp hazreti muhammetle hazreti ali yaşamı boyunca
 birbirine hiç darılıp küsmedi ... hazreti muhammet sallallahü aleyhivesselam efendimizle
 165 hazreti aliden kaldı onların dargın kırgın olduğu dünyada görülmedi sizde onun ... olarak
 bu kavle girdiniz mümkün merteye ... alevilik bir yaşam biçimi dini kültürü iç içe dedik
 ... müsayipliğinin tescili gereği biz ... siz birbirinize ikram edeceksiniz eyval-
 lah çare olsun derdinize derman olsun işte bir bardaktan paylaşmayı kardeşçe paylaşmayı
 da görmüş oldunuz bir bardaktan paylaşmayı bu şekilde tescil etmiş oldunuz şimdi tekrar
 170 bi turna katarı olsunlar allah muhammet yâ ali allah allah ... selman mülkü süleyman cen-
 nette rıdvan kör olsun yezid muaviye ... imdadımıza yetişsin şahi merdan hizmetiniz ka-
 bul muradınız hasıl ola dilde dileğ gönülde neşeniz vere seyyidi ferraşın hayır ...
 üzerinizde hazır ve nazır ola gerçē hū mûmine yâ ali allah muhammet yâ ali allah allah
 allah allah manayı marifet sırrı haşikat muhammede himmet hizmetiniz muhammede ola
 175 muhammede hizmet edene şefaate gele gerçeğe hū mûmine yâ ali bismişah allah allah
 allah allah allah allah dilekleri kabul ola muratları hasıl ola hak muhammet ali ...
 durduğu dardan yaptığı hizmetten şefaate göre ... kabul ola postları muhammet alinin postu
 ola gerçē hū allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ ali şehitler
 allah allah söz birliği allah allah hak birliği allah allah allah kurbanları kabul murat-
 180 ları hasıl ola allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ ali şehitler
 allah allah söz birliği allah allah hak birliği allah allah ... kadıncık ananın himmetleri ...
 kerametleri ... KapıKulu KapıKulunun bacıları allah muhammet yâ ali allah muhammet
 yâ ali allah muhammet yâ ali şehitler allah allah söz birliği allah allah hak birliği allah
 allah ... şeytanın şerrinden koruya gözete ... hiç sesiniz çıkmıyō erenler allah allah dediğiniz
 185 zaman ses dışarı çıksın yâ allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ ali allah muhammet
 yâ ali şehitler allah allah söz birliği allah allah hak birliği allah allah ... afetten beladan
 nusubetten her türlü beladan koruya allah fatimetül zehranın ümmügülsümün kadıncık
 ananın himmetleri hizmetleri kerametleri ... allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ
 ali allah muhammet yâ ali şehitler allah allah söz birliği allah allah hak birliği allah allah
 190 ... hastalarımıza şifa dualarımızı kabul eyle yâ rabbi ... süpürgecinin bacıları allah mu-
 hammet yâ ali allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ ali şehitler allah allah söz birliği
 allah allah hak birliği allah allah ... allah kazadan beladan yangından afetten koruya üç-
 lerin beşlerin yedilerin on dört masumu pakların on yedi kemerbestlerin ... katarlarından
 ayırma yâ rabbi ... niyaz edip erkandan geçecekler görülüp sorulmayanlar görülüp soru-
 195 lanlar yatacak allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ ali

şehitler allah allah söz birliği allah allah hak birliği allah allah ... el hak muhammet ali on
 iki imamlar masumu pak ... allah muhammet yâ ali allah muhammet yâ ali allah muham-
 met yâ ali şehitler için allah allah hak dini için diyelim allah allah ‘allah allah’ söz
 birliği diyelim allah allah ‘allah allah’ söz birliğine allah allah ‘allah allah’ hak bir-
 200 liğine allah allah ‘allah allah’ sakacılar saka suyu konurken hiç kıvılcakınız herke-
 dara dursun himmet eyle bismişah allah allah hū canlar duysun şehitler gaziler duyun
 canlar din muhammet mustafânındır tarikatı yol ehlîbeyti ali ābanındır gūruhu nacinindir
 gafil olmayalım sakaya ebu kevsere üstadı nefes tarikatı iman erkan meşaid erkan-
 sıza ne yol ne şehir ne şahit göz görenin yol varanın ibadet sürenindir gūruhu nacinindir
 205 (Arapça bölüm) yüz bin kere lanet olsun ey şehitlerin ... ben demedim hak buyurdu bunu
 senin canına nasıl kıydın kerbelada şahım imam hüseyin canına yuh lanet olsun tahtına
 peymanına kurt düşer kurbanına imamı aliden azavatı kesmedin keramet kimden
 gelir bilmedin şahım imam hüseyini kerbelada susuz şehit eyledin lanet olsun o çürük
 ... imanına inancına şahım bir kerem kanidir koymaz koymaz kimsenin ahdını peymanını
 210 yanına aşk olsun içenlere rahmet olsun gerçeklere selam olsun ehlibeyti ali abaya dünya-
 dan gidenlere kırkların sakacısı yâ hüseyin yâ hüseyin kalbimizin sızısı yâ hüseyin sela-
 mullah yâ hüseyin şehidi şehudullah yâ hüseyin (Arapça bölüm) allah eyvallah şeyh em-
 rillah hū hū canlar postumda cem erenlerin niyazı allah allah allah allah nur hüda muham-
 met mustafa aliyel mürteza hünkar hacı beктаşı veli ... muhammetten şeffat yâ allah
 215 durduğu dardan yaptığı hizmetten şefaata göre erkanları kabul ocakları aydın ola ... ger-
 çeğe hū mümine yâ ali allah ... gerçe hū mümine yâ ali allah muhammet yâ ali allah allah
 allah allah manayı marifet sırrı hakikat muhammede hizmet himmet muhammede olsun
 muhammede şefaata gerçe hū mümine yâ ali erenlerin sefasına lokmacı bacılar lokmaya
 göz izan el terazi ey erenler gökteki yıldızda ... yok elimize terazi yok verdiğiniz lokma-
 220 lardan rıza mısınız ‘razıyız’ rıza mısınız ‘razıyız’ allah razı olsun eyvallah

Metin Kodu	C5
Derleme Yeri	Eskişehir, Hacı Bektaş Veli Kültür Vakfı
Kaynak Kişi	Mustafa ÖZEL
Konu	Hızır Cemi

ESKİŞEHİR

uzaktan yakından hızır cemine gelen canlar hepiniz hoş geldiniz hepinizi burada postta oturan dedeler adına saygıyla selamlıyorum cemimiz hızır cemi cem hakkında kısa bi açıklama yapıyorum prōram hakkında yani cemimiz hızır hakkında bi sohpetle başlayacak bu hızır sohpetini mustafa dedemiz yapacak mustafa özel dedemiz kendisi seyit battal

5 gazi ocağının mürşitlerinden dede listesi bende yok ama o zaman ben mikrofonu dedele- rime sıraylan veriyorum herkes kendini ocağını sizlere tanıtacak bu hızır cämini gelirken biziyle beraber olanlar hepsinin cemi mübarek ve kutlu olsun cenabı allah ... kötü şeyleri bize nasip etmesin bütün hizmetlerinizi cenabı allah kabul etsin her zaman için dualarınız sizin dualarınız hebimiz beraberiz hızır aleyisselam bizim ... esasen ismi hıdırdır hıdır

10 aleyisselamdır ama hızır dediler ben kureşanlıyım kendim tünceliliyim benim ismim hü- seyin kazım akdoğan hepinizi saygıyla selamlıyorum dede canlar hızır cemimiz mübarek olsun hepiniz hoş geldiniz dualarınızı allah kabul etsin ben yahnıkapan köyündenim garip musa ocağından zeynel uğur taliplerimiz ise yeşilyurt karatepe topkaya ve yahnıkapan köylerinde dedelik yapıyoruz taliplerimiz o köylerdendir sağ olun bu kadar sevgili canlar

15 hepiniz hoş geldiniz hızır cemimiz mübarek olsun ben seyit battal gazi ocağı dedesi tun- cay su dede Saten çoğunuz tanıyōsunuz biliyōsunuz ayaklarınız dert görmesin inşallah bu hızır günlerinde bu virüsten falan kurtuluruz da en çok ta onun için dua edelim birlikte toplanmaya bir araya gelmeye gerçekten hasret kalmışız şu anda böyle bir topluluğu gö- rünce gerçekten ben çok mutlu oldum çok sevindim inşallah çok kısa sürede bu virüs

20 belasından kurtuluruz perşembe cemlerinde ve diğere cemlerde de inşallah beraber birlikte oluruz sağ olun himmetinizle erenler hak muhammet āli aşkıyla hünkarın himmetiyle erenlerin evliyaların nefesiyle cümlelerinizi saygı sevgi hürmetle selamlıyorum canlar hızır aşkıyla cümlelerinin tuttū oruçları yaptı ibadetleri niyetleri niyazları kabul ve makbul ey- lesin biz koçu baba ocağından besim ulusoy cümle canlarla beraber cemleriniz mübarek

25 ossun aşk ile evet sevgili canlar bizler de kütahyadan sevgi saygı selamlar getirdik bütün

canlara öncelikle bütün canların bu mübarek günde hıızır cemimiz mübarek olsun ben
cafer erdoğdu kütahya körs köyünün dedesiyim hüseyin gazi ocağına bağlıyız dergah ola-
rak da tabi ki hünkar hacı bektaşđ veliye bağlıyız hepinizin bütün canların bu mübarek
günü mübarek ossun sevgiler saygılar ali ihsan akyol kureşan ocağı tunceliliyim ama yak-
30 laşık işte bin dokuz yüz atmış ikiden beri eskişehirdeyiz biçok canımızla beraber burda
hizmet görüyoruz tekrar hıızır gecemiz hıızır cemimiz mübarek olsun hepimize allah ey-
vallah bismişah allah allah akşamlarımız hayrola hayırlar fet_ola şerler def_ola münkür
münafık berbad_ola kahrola üçlerin beşlerin yedilerin on iki imam on dört masumu pak
on yedi kemerbest efendilerimizin gatarlarından didarlarından ayırmaya hak erenler ha-
35 nelerinize sağlık selamet gazañclarınıza halil ibram bereketi vere görünür görünmez ka-
zalardan cümlemizi saklaya koruya bekleye hıızır yardımcımız ola nuri nebi keremi evliya
ceddimiz hünkar hacı bektaşđ veli dergahında bu akşam yapacağımız hıızır cemimin kabul
ve makbul ola gerçeđe hū yā allah yā muhammet yā ali haydi zakirimiz memed_ali uzun
hasan ali uzun pardon ondan bir açılış deyişini dinleyelim ondan sonra sohPete başlıyoruz

40 kırklardan ihsan diledim
var hemen gelsin dediler
mürvet dedim dāra durdum
hak olan gelsin dediler
hak olan gelsin dediler
45 mürvet dedim dāra durdum
hak olan gelsin dediler allah
hak olan gelsin dediler
gelmekliğin neyin için
söyle bağışlasın suçun
50 ol hakkın rızası için
ağlayan gülsün dediler allah
ağlayan gülsün dediler

- ‘aşk ile allah allah’
 ol hakkın rızası için
- 55 ağlayan gülsün dediler allah
 ağlayan gülsün dediler
 okudular bir menakip
 oldular derdine talip
 gaflet uykusundan kalkıp
- 60 uyanan gelsin dediler allah
 uyanan gelsin dediler
 gaflet uykusundan kalkıp
 uyanan gelsin dediler allah
 uyanan gelsin dediler
- 65 mürşide bağla özünü
 kulah ver dinle sözünü
 ilmi ledin nur emrini
 anlayan gelsin dediler
 anlayan gelsin dediler
- 70 ilmi ledün nur emrini
 anlayan gelsin dediler allah
 anlayan gelsin dediler
 viridi derviş vara vara
 yol bulur sora sora
- 75 yetmiş üç milleti bire

bağlayan gelsin dediler allah

bağlayan gelsin dediler

yetmiş üç milleti bire

bağlayan gelsin dediler allah

80 bağlayan gelsin dediler

değerli canlar bu nefes o kadar derin bi nefes ki heralda bu yolu baştan sona anlatıyō
diyelim bunu da anlatıyım aşık mahsuni şefirin dinliyip te yazdığım bi nefes ancak bu
mahsuni şerif halka yönelik te bi sanatçı büyüğümüzü ozanımızdı ancak böyle bi nefes
işte bu cem ehline söylenecek bi nefes ki onun için biz dışardaki kasetlerinde bunu duy-

85 mayız

biz bu aşkın belasına nimeti hak demişiz

biz yanarız narı aşka cenneti ālā nedir

aşık olmağ için cennette ol buğdayı yemişiz

sorun hele bir softaya mecnun u leyla nedir

90 aşık olmak için cennette buğdayı yemişiz

sorun hele bir softaya mecnun u leyla nedir

cennetin derdi belası hazreti adem bilir

cavidanı kamil anlar ya cahil nerden bilir

mürtezanın kim olduğun mihraca giden bilir

95 bugün doğdum bugün varım ya galubela nedir

mürtezanın kim olduğun mihraca giden bilir

sorun hele bir softaya mecnun u leyla nedir

kaşlarında okumuşum sitretül müntehayı

gözlerinde yazılıdır yasini vetahayı

- 100 doğdu adem nida etti çağırdı ki yā ahi
 havvayı ruyu zemindir bilmem ki bu bela nedir
 doğdu adem nida etti çağırdı ki yā ahi
 havvayı ruyu zemindir bilmem ki bu bela nedir
 gel ey zahit ver benim şu gıyasımın cevabın
- 105 pençeyi rüyu alāda kim giydi ali libasın
 azmi kūfe olmak her cana kolaydır bi hunin
 sorarım softaya hüseyin kim kerbela nedir
 azmi kūfe olmak her cana kolaydır bi hunin
 sorarım softaya hüseyin kim kerbela nedir
- 110 ben nice alim görmüşüm kalemine hak diyor
 nice arifan seyrettim benden gayrı yok diyor
 sorun hele nesimiye neden enel hak diyor
 neden yüzdüler derisin bu zalim bela nedir
 sorun hele nesimiye neden enel hak diyor
- 115 neden yüzdüler derisin bu zalım bela nedir
 ali boşa okumadı lā feta suresini
 bir kağıt yaprağı sanma o sureyi yasini
 ahmak sofı diz çöker de okuyup ihlasını
 secde etmez dilārāya mecnun u leyla nedir
- 120 ahmak sofı diz çöker de okuyup ihlasını
 secde etmez dilārāya mecnun u leyla nedir
 ey mahSuni mustafanın sırrı sübhan olduğun

- bilemezsin bu dünyaya şekil şekil geldiğin
 ben gibi olsa bilemez aşıkların bildiğin
 125 sorun sübhayı ala ne vücudu aksa nedir
 ben gibi olsa bilemez aşıkların bildiğin
 sorun sübhayı ala ne vücudu aksa nedir
 serime bi sevda düstü
 muhammed_āliden beri
 130 yandı vücudum kül oldu
 tā galubelādan beri
 ali fatıma Kanberi
 hırka tutunur yolları
 severiz on i°k_ımanı
 135 atası pirimden beri
 hasan hüseyini sevdim
 ikrarım onlara verdim
 kafirlerin putun kırdım
 halilür rahmandan beri
 140 imam zeynalın yolları
 açılmış gonca gülleri
 ol imam bakır serveri
 severim soy imamdan beri
 muhammed dünyaya geldi
 145 şu alem nur ile doldu

- hoca imam cafer oldu
okurum kurandan beri
sevdiğim musayı kazım
rızaya bağlıdır özüm
150 kolumda şahinim bazım
beslerim zamandan beri
naki sırrına yetmişem
takiden etek tutmuşam
askeriden mey içmişem
155 sarhoşum zamandan beri
ıkrarın bändi boşandı
indi turaba döşendi
mehdiden Kılıç kuşandı
bilerim zamandan beri
160 aşık hasan hakka yalvar
hak muhammet ali server
bizi sual eden canlar
gelişim divandan beri
allah allah allah allah akşamlarımız hayrola hayırlar fet_ola şerler defola münkür münafık
165 berbad_ola kahrola üçlerin beşlerin yedilerin on_iki imam on dört masumu pak on yedi
kemberbest efendimizin gatarlarından didarlarından ayırmaya saza vuran eller nefes söy-
leyen diller ağrı acı görmeye dar çeken didar göre erenler sefaya vara münkürler cefaya
vara yuh münküre lanet yezide olsun gerçeğe hū canlar buyrun oturun şimdi edep erkan
dediğimiz zaman duvaz imam okunurken edep erkan dediğimiz zaman bi mesela bacılar
170 ayağa kalktı başlı bacılar yani erkek canlarımız oturdular aslında onlar da otururken

dardaydı şindi alevilikte iki çeşit üç çeşit dar var şindi onlar nesimi darındaydı yani° diz
 çökerek oturuyōlardı bacılar da fatıma darında ayaktaydılar fatıma dariydi bunu açıklama-
 mak istedim fahri kayinat alemlere rahmet verelim muhammet mustafa ve ehlibeytine
 selevat ‘allahümme salli ālā seyidine muhammet ve ālā āli muhammet ve evladı ehlibeyt’
 175 yüce kitabımız böyle buyuruyor ey can razı etmiş ve edilmiş olarak dön rabbine necef
 suresi yirmi yedinci ayet canlar yolumuz rıza yoludur biz sizi size teslim edeceğiz sizin
 özünüze özünüzdeki hakka teslim edeceğiz özünüzdeki hak ile dar ve didar olacaksınız
 aranızda dargın ve küskün olanlar üzerinde kul hakkı olanlar varsa bilerek veya bilmiye-
 rek hata ve günah işlediyseniz hak meydanına gelin ve özünüzü dāra çekin yok ise allah
 180 eyvallah deyin ‘allah eyvallah’ birbirinizden razı mısınız canlar ‘allah eyvallah’ birbirle-
 rinizden haklarınızı helal ediyor musunuz ‘allah eyvallah’ helal ediyor iseniz edep erkan
 sükutü lisan mümine nişan şöyle şindi pandemi dolayısıyla yani böyle bi sefalaşmak yok
 şöyle yanınızdakinden gönülden esirgeyen bağışlayan allahın adıyla söyle ki gündüz gece
 allah tek allah yüce o doğmaz doğuramaz kimse ona denk olmaz esirgeyen bağışlayan
 185 allahın adıyla hamd evrenler sahibi yüce allah içindir allah ki acıyandır koruyandır se-
 vendir günü gelince ancak odur hesap soracak tek sana tapan senden medet umanlarınız biz
 sapıtmışlar yoluna düşmekten koru bizi doğru yoldan ayırma bizi aman rabbimiz tövbeyi
 birazdan yapacaz tövbeyi biraS sonra yapacaz şimdi günün önemini ve manasını taşıyan
 yani bu cemin bu cemin özü olan bu akşamki cemin özü olan hızır hızır cemi hızır nedir
 190 hızır tarihimizde nerden geldi bunun açıklamasını bunun sohpetini mustafa dedemizden
 dinleycez şindi mikrofonu ona veriyorum ben erenler himmet erenler cümle çağlar he-
 piñiz hoş geldiniz cenabı allah cümlemizin hızır ayını hızır oruçlarını hızırda yapılan lok-
 malarımızı ibadetlerimizi nazlarımızı niyazlarımızı cenabı allah hak erenler inşaallah ka-
 bul eder ‘allah allah’ erenler hızır orucu deh suresi yedi sekiz dokuzuncu ayetinde olan
 195 deh suresi isa suresinde şöyle der (Arapça bölüm) şöyle der onlar içleri çektikleri halde
 yiyeceklerini fakirlere yetimlere ve esirlere verirlerdi şimdi bu nasıl olmuş ta ayet inmiş
 orasını anlatalım peygamber efendimizin torunları imam hasanlan imam hüseyin hastala-
 nıyorlar hazreti ali efendimiz peygamber efendimizin yanına gittiğinde resulluhlah so-
 ruyō ya ali napıyor çocuklar fatma nasıl ya atam muhammet çocukların ikisi de hasta diyō
 200 hasan da hüseyin de o ara cebrayil geliyō ya muhammet aliye selam söyle fatmaynan ali
 üç gün oruç tutsunlar izin allah onların hastalığı geçer peygamber efendimiz de hazreti
 efendimize diyō ki yā ali cenabı allahtan diyō vahiy geldi cebrail geldi böyle böyle üç gün
 oruç tutacānız izin allah çocuklar iyi olur hazreti ali efendimiz galkıp eve geldiğinde fa-
 tıma anamıza diyō ki atam muhammet böyle böyle dedi üç gün oruç tutacaz izin allah

205 çocuklar hastalığı iyi olur dedi ve peygamber efendimizin torunları kitapta muhammedin
 çocukları olarak yani benim evlatlarım hasanla hüseyin bendendir tabi peygamber efen-
 dimiz durur mu o da oruca niyetleniyo bir iki gün hazreti ali efendimiz oruç tuttuğunda
 misafir geliyo ya ali allah rızası için diyō ben taam isterim ben bi diyor öksüzüm yetimim
 hazreti ali efendimiz o günkü yiceni taamını veriyō ikinci gün diyō ki ya ali ben diyo ben
 210 fakir miskinim ikinci günkü yemeni de veriyō üçüncü gün bir daha geliyō yā ali ben esir-
 lerden esirim bana allah rızası için taam ver üçüncü günkü taamı da verince hazreti ali
 efendimizin evinde yiyecek hiÇbi şey yok peygamber efendimiz diyō ki bugün oruçların
 sonu ben de gidiyim aliyle fatıma üçümüz beraber orucumuzu açarız peygamber efen-
 dimiz aS sonra peygamber efendimiz geliyo yā ali yā fatıma bugün orucumuzun sonu ben
 215 de geldim orucumuzu beraber açalım diyo hadi fatıma git diyō allah ne verdiyse al da gel
 yiyelim diyince evde hiÇbi şey olmadığını fatıma biliyō tabi atası koskoca muhammet
 gelmiş yok da diyemiyō var da diyemiyō benzi bi sararıp geçiyō peygamber efendimiz ya
 fatıma allah ne verdiyse mutfakta al da gel diyō allah ne verdiyse mutfaktan al da gel
 diyince peygamberin gızı tabi anlıyo ki ha bunda bi hikmet var gidiyo mutfaka varsa ki
 220 öyle bir güzel mis öyle bir güzel yemek var hatta hiÇ o memlekette bişmeyen bi yemek
 fatıma anamız anlıyō cennet taamı olduğunu Tepsiye doldurup alıp getiriyo ve peygamber
 efendimiz duasını ediyō oturuyolar yidikten sonra peygamber efendimiz Kalgıp evine gi-
 diyo hazreti ali efendimizle fatıma anamız yatıyolar peygamber efendimiz ertesi gün asa-
 bının içinde çıkıyō bekir yakınında şöyle oturuyōmuş bakıyō ki peygamberden tarafa gü-
 225 zel bi Koku geliyō ya resulullah diyō bugün senin ağzın güzel kokuyō yok yā diyo aynı
 diyō ve israr ediyo peygamber efendimize söylettiriyo aliyle fatıma üç gün oruç tuttular
 evlerine cennet taamı geldi diyo dün akşam alinin evinde cennet taamı yedik bekir şok
 oluyō tabi yā resulullah üç gün oruç tutunca diyo cennet taamı mı gelir alinin evine geldi
 diyo her eve gelmeS tabi alinin eve geldi diyō bekir gidiyo bir iki Üç beş sekiz on gün
 230 dutuyo ne et geliyo ne ot geliyō ne taam geliyo hiÇbi şey yok peygamber efendimize
 geliyō yā resulullah sen böyle böyle dedin ben on gündür oruç tutuyom yā bekir onlar
 içleri çektikleri halde yiyeceklerini içeceklerini allah rızası için verdiler cennetten taam
 gelsin diye de Karşılığında hiÇbir ücret istemediler teşekkür dāhi istemediler cennet ta-
 amı için dutmadılar sen cennet taamı için dutuyosan bir sene de olsa gelmez bakın canlar
 235 burdan ne anlarız allah garşı yapılan ibadeti eğer ben bunu orucu namazı kılıyom ikrar
 veriyom beni cennete kuysun veya cehennemden kurtulmam için yaparsak bu ibadetlerin
 hiÇbirisi allah indinde geçerli değil biz ibadetimizi yapalım kepeçciliğini biz yapmayalım
 cenabı allah onun zerresini zayi etmeden paylaşırır ve ondan sonra şimdi def suresi bunun

için geliyo ne diyo orda onlar yiyecekleri içleri çektikleri halde yiyeceklerini öksüzlere
 240 fakirlere esirlere verirlerdi bunun karşılığında hiçbi ücret dahi istemediler teşekkür dahi
 istemediler sadece allah rızası için yapıldı ve işte kuranda def suresinde inen ayet imam
 hasanla imam hüseyin hastalığı için dutulan oruç için şimdi hızır aleyisselamın kim ol-
 duğunu anlatacaz hızır aleyisselam gerçek ismi mikattır künyesi abbastır halk arasında
 lakabı hıdırdır ama hızır olarak anılır hızır aleyisselam bir milletin verilmiş yeryüzünün
 245 halkının seven sayan halkın her kesminde yardım eden fukaralara çaresizlere yolda kal-
 mışlara darda ve zorda kalanların yardımına yetişir bi zattır hızır aleyisselam gerçek ha-
 kikat dostlarına tabi olanlara daha çok sever hızır ve ilyasa köklü muhabbetleri vardı hal-
 kın hızır ilyas ... olarak hıdırellez bayramı da yaparız halkın diyō büyük itikadı vardır
 hızır mana olarak yeşillik anlamına gelir hızırın oturduğu yerler yeşerir görülmüştür ye-
 250 şilse hakkın varlığının gereken hayat bulmanın tanrısal ilminin sırrını bilmenin ermenin
 anlamıdır musa ile hızırın buluşması bir gün musa aleyiselam israiloğullarına vaaz edi-
 yordu hikmetlerini anlatıyor onlara hakkın gerçeklerini vaaz ediyordu israiloğullarından
 şükredin diye yaradana sizleri firavunula kıptilerin zorluğundan kurtardı diyerekten nasıl
 kurtarıldığını hor hakir iken nasıl aziz eylediğini anlatıyordu tevratı kendisine verdiği
 255 kendilerinden allahın ilahi yasaasının dışına çıkmamalarını yanlışta hataya düşmemelerini
 anlatıyordu musa aleyisselam şariat ilminde çok ilerideydi o güzel peygamber o hakikat
 sevdasını işiten türü sînada haqqa masar olan musa aleyisselam peygamberlik verilmişti
 allahū tealanın bu nimetlerini anlatırken bir kişi diyō ayağa kalktı musaya niyaz etti ve
 diyo bir müsade istedi yā musa yeryüzünde acaba senden çok ilmi çok olan birisi var mı
 260 musa da önce düşündü ben bi peygamberim benden daha çok ilmi bilgisi olan Sannetmi-
 yorum hiç tahmin etmiyorum benden başka ilmi fazla olan yoktur cenabı allahdan vahiy
 geliyor yā musa bir Kulum var ki senden çoktur fazladır ilmi yā rabbim o kulunu göster
 de ben ondan ilim alayım diyo cenabı allah yā musa senin taamin yani yiyeceğin taamin
 o kulumu sana gösterecektir hazreti musa özünü sözün ne demek olduğunu bildi yuşa
 265 aleyisselamı çağırdı ve ona dedi ki ben ... evine varıncaya kadar rahatım yok rahat yok
 bana yani bu ilmi öğreninceye kadar rahatım huzurum olmayacak bizim için azık tedarik
 et te beraber yola çıkalım dedi yusa aleyisselam hemen azıklarını hazırladı iki denizin
 birleştiği yere doğru hareket ettiler oraya vardıklarında yuşa hazırladığı balıktan birazını
 yemişti yarım balık kalmıştı ki çok yorulmuş ve balığın ... unutup uykuya daldı uyuya-
 270 kaldı yuşa aleyisselam o balığı çıkarıp rüzgara karşı koydu balık bozulmamış diye elini
 yıkayıp suyu balığın üzerine damlatınca kurumuş balık cenabı allah hikmetiyle yarısı da
 yinmiş balık dirilip suya akıp gidiyo yuşa buna hayret ediyo şaşırıyō nasıl olur yarısı

yinmiş balık ama çok yorgun olduğu için o arada musa aleyisselam da kayanın üzerine
 yatmış uyumuş yuşa da uyuyaKalıyo sabahleyin yuşa bunu musa aleyisselama anlatmayı
 275 unutuyo sabanın şehir yeri ağardığında hazreti musa yuşaya diyo ki hadi kalk gidelim
 yolumuzu yürüyelim denizin kıyısında epey bi yol aldıktan sonra musa diyō ki pek acıktım
 şu galan balığımızı getir de yiyelim yuşa o zaman dedi ki vallahi akşam o balık canlandı
 dirildi denize gitti olanı biteni musaya anlatıyo musa o zaman diyo ki işte şimdi bizim
 280 diyo dünKü balığı yediğimiz yerde diyo hızır aleyisselamla buluşacamız yer orasıydı he-
 men gerisin geri dönüp orayı bulalım diyō oraya bulup geliyolar iki denizin birleştikleri
 yere geldiklerinde bir baksalar ki hızır aleyisselam daşın üzerine oturmuş daşın üzerine
 diz çökmüş allaha niyaz da bulunuyō dua ediyō musa aleyisselam eğilerek selam veriyō
 hızır aleyisselam da hoş geldin musa diyerek isminlen karşılayınca musa şaşırıyo ben onu
 tanımiyom o beni tanımiyō amma muhakkak hızır işte bu diyō musa aleyisselam diyō ki
 285 ben senden ilim öğrenmeye geldim hızır aleyisselam diyō ki yav musa allah sana koskoca
 tevrati verdi bu yetmiyō mu az mı geldi diyō ve musa ısrar ediyō ben senden ilim almaya
 geldim her ne ise diyō bana bunu öğret hızır aleyisselam diyō ki sen benimle arkadaşlık
 yapmaya dayanamazsın musa aleyisselam diyō allah beni sabredenlerden bulur işallah
 sabrederim diyō ve kef suresinin atmışıncı ayetinne seksen ikinci ayetine kadar burda
 290 kurandan ayetleri söyleyecez bir zaman musa genç dostuna şöyle demişti iki denizin bir-
 leştiği yere kadar hiç durmadan yürüyecez yahut senelerce senelerce seneler harcayacan
 bu ikisi iki denizin birleştiği yere vardıklarında balıklarını unuttular bunun üzerine balık
 ta denizde bir deliğe doğru yol aldı gitti orayı geçtiklerinde musa genç arkadaşına dedi
 ki hadi getir sabah yediğimizi vallahi bu açlık bizi perişan etti genç adam dedi ki bak şu
 295 işe bana o balığı o kayanın dibine sığındığımızda bana o balığı unutturan şeytandır ondan
 başkası değildir dedi ve musa aleyisselam dedi ki o balık dedi denize aktı gitti musa arayıp
 bulduğumuz musa diyo arayıp bulduğumuz yer orasıydı bu balığın kaybolduğu yerdi ge-
 risin geriye hizmete dönelim ve oraya varalım orada pullarımızdan öyle bir pul buldurlar
 ki biz ona katımızdan bir rahmet vermiştik ve ilmimizden ilmi ledün öğretmiştik musa
 300 ona dedi sana öğretilenden bana da bir bilgi öğretir misin bir rahmet vermiş lutfunuzdan
 bir ilmi ledün öğrenmiştik hızır aleyisselam dedi ki doğrusu sen benimle arkadaşlık yap-
 maya dayanamazsın hafsalanın almadığı yani aklının ermediği bilmediğin bi şeye nasıl
 dayanacan dayanamazsın musa dedi allah dilerse beni sabırlı olacaksın hiÇbir işte sana
 karşı çıkmayacam bak eğer bana uyarsan ben saña kendiliğinden söz söylemiyinceye ka-
 305 dar sen de bana hiÇbi soru sorma ikisi birlikte yol tuttular bir süre gittikten sonra gemiye
 bindiler hızır aleyisselam geminin bir tarafını Tuttu ... musa aleyisselam hemen gızdı yav

dedi biz içindekilerini öldürmek için mi yaptın ne kadar kötü bir iş yaptın dedi hızır aleyisselam dedi ki ben demedim mi sana sen benimlen arkadaşlık yapamazsın sen bana dayanamazsın musa dedi ki vallahi dedi bundan şimdi beni azarlama güçlük te çıkarma

310 ve ordan sonra bir çocuğa rastladılar hızır aleyisselam duttu çocuğu öldürdü musa aleyisselam dedi ki hiÇbi cana kıymadık hiÇbi suç yapmadık çocuğu neden öldürdük vallahi çok kötü bir iş yaptın dedi hızır aleyisselam dedi ki ben sana demedim mi sen benimle arkadaşlık yapamazsın diye musa dedi ki bundan sonra eğer sana karışacak olursam benden arkadaşlığı yapma tamam diyō haklısın aS sonra bir kasabaya uğradılar kasabada

315 yicek için sordular kasaba da hiÇ kimse bunlara itimat gösterip yemeK aş vermediler tam çıkarken kasabanın dışında bi yıkık duvar hızır aleyisselam bu duvarı ördü musa yine duramadı yav ekmek vermediler bize bunun için üJret alırdın ekmek alırdık dedi hızır aleyisselam dedi ki seninle yolculuğumuz buraya kadar ben sana demedim mi bana arkadaşlık yapamazsın diye şimdi dedi gelelim gemiye gemi yoksul çocukların gemisiydi ilerideki kral da sağlam gemilere el Koyuyo el Koymasın diye ben gemiyi arzalandırdım

320 çocuğa gelince çocuk çok asi annesine babasına çok ızdırap çektirecek cenabı allah ona daha ahsen daha güzel bir evlat versin diye o Çocuğu böle böle allahın emrinlen öldürdük duvara gelince dedi duvar da ordaki iki tane yetim öksüz çocuğundu bunların bubaları da çok muhterem çok iyi bir insandı ve onların yetişinceye kadar duvarın sağlam galması için ileride çocuklar bu hazineyi alsın diyerekten biz bu duvarı ördük dedi atmıştan seksen

325 ikiye kadar olan yer okuduğumuz şimdi hazreti musa ile hızır aleyisselamın okuduklarımızın mănā bölümü mănā boyutu hazreti musa yuşaya sen iki denizin birleştiği yere kadar gitmek için yıllarca yürüyecem yürümeye kararlıyım dedi iki denizin birleştiği birincisi peygamberlerin şeriatı geliştirir hakikat ise velilerin şeriat peygamberleredir marifet hakikat ilmi de velilere evliyalara şimdi peygamber efendimiz mihraca gittiğinde yüz yirmi

330 bin kelim getirdi asabı sordular ya resullullah ne getirdin yüz yirmi bin kelim getirdim nedir bu otuz bini şeriat otuz bin tarikat otuz bin marifet otuz bin hakikat dedi ya resulullah sen bize şeriatı anlattın ama marifet tarikat hakikatı tarikat marifet hakikat aliye geldi varın aliye talip olun ki size anlatsın ‘allah eyvallah’ bütün peygamberler şeriat üzeri gelmiştir evliyalar veliler veliyullahlar tarikat marifet üzerine hızır aleyisselam iki denizin birleştiği yerde olması iki ilme sahip hem şeriat ilmine hem tarikat ilmine sahip olduğunu anlatıyor zahir ile batin ilmine sahip olduğu ve bu iki ilminde tevhid ettiğini gösterir hazreti musa birinin sorusu üzerine kendisinden daha ilim bilgisi olan olmadığını söyleyince hazreti musanın şeriat ilmi gerçekten fazlaydı fakat hazreti musa zahir ilminde insanların

340 bilgili olanıydı hazreti musa batın bilgisinde çok bilgili değildi hızır aleyisselam ise hem

zahir hem batın şeriat hem şeriat hem hakikat bilgisine sahipti kainatın varından var edip
 nurundan nurlandıran yüce allah hazreti musayı hızır aleyisselama göndermesindeki mak-
 sadın kamil insan olabilmenin koşul ... ilmini bilmekte bilmekle mümkün olduğunu hem
 musaya hem de bugün için bizlere örnek olarak yaptı hiçbir zaman bilginle övünmeye-
 345 ceksin her zaman kendinden daha bilgili insanların olduğunu bileceksin çünkü el elden
 üstündür elden arşa kadar şunu bilmek gerekir ki yüce yaradanın bilgisi ezeli ve ebedidir
 bizim bildiklerimiz onun bilgisinin yanında tarifi dahi olmaz hızır aleyisselamla musa
 gemiye bindiklerinde denizden bi tane küçük kuş bi damla su alıp kalkıyo hızır aleyisse-
 lam musa aleyisselama diyo ki kuşu gördün mü naptığını gördüm bi damla su aldı kalktı
 350 yâ musa senin de benim de ilmim cenabı allahın yanında bu denizden bu Kuşuñ aldığı su
 Kadar bile yok bu peygamber dahi olsa hakikat ilmine sahip fakat mânâ olarak aşadan
 birinde bulunsa dahi hakikat ilmi gereklidir hakikat ilmini bilenler hakka ibadet edecek
 kadar şeriat bilgileri varsa kafidir merteben ile övünme hakikat ilmi kimdeyse var ona
 talip ol diyo bu kıssanın başka bir boyutu da var aynı zamanda hazreti musaya gelen genç
 355 yuşaya da eğitmek için çünkü hazreti musadan sonra yerine yuşa geçecek her öğretmen
 yerine bir talebe yetiştirip öğretmesi lazım diyo ve hazreti yuşa bin bilsen de bir bilene
 danış ve o bilgiyi almak için talip ol demektedir bilginle övünme senden daha iyi bilen
 vardır hızır aleyisselam hazreti musaya diyo ki sen benimle sabredemezsin haberin olma-
 dığı bilmediğin şeylere nasıl sabredeceksin şimdi burda diyo ki bakın şeriat ehli sabırsızdır
 360 şeriat ehli tez canlıdır şeriat ehli tahammülsüzdür şeriat ehli hakikati bilmediği için yar-
 gılayıcıdır evet gerçekten canlar bu yüzden birçok hakikat ehli asılmıştır kesilmiştir yü-
 zülmüştür az önce dediğimiz gibi nesimler mansurlar pir sultanlar cahil şeriatçi yobazla-
 rın hakı hakikati anlayamadığı için az önce aşık dedi ya burda nesimi enel hak dedi niye
 dedi bunu anlayamadılar hızır aleyisselamın bu kelamı şeriat ilmine sahip kişilerin haki-
 365 kat ilmi anlayamayacağına delildir bu hazreti musa bile olsa hazreti musa şeriat ilmini
 gereğiyle ilk başlarda hızır aleyisselama muhalefet etti ama ledün ilmini öğrenmek mec-
 buriyeti olduğu için hızır aleyisselamdan defalarca özür diledi ve sabretti hakikat ilmini
 isteyen kişi pirine teslim olmalı destinin içinde suyu boşaltmadan mürşüdün rahmet su-
 yunu dolduramaz canlar bakın destinin içinde yani bi şeriat var insanın doğuşu yaşantısı
 370 ölünceye kadar bu şeriatın içinde ama şeriatın içinde bir de olmayan şeriat inancı koydular
 olmayan bir şeriat inancı koydular bu şeriat inancını diyo döküp boşaltmadığın sürece
 hak muhammet alinin tarikatı marifeti hakikatı doldurmazsın dolu desti su alır mı almaz
 içimizdeki ağır şeriat inancını atmamız lazım ki biz hak muhammet alinin yoluna girip
 ona talip olmamız için ey hakikat yolunun gerçeklerine ermek isteyen can alim olan

375 öncelikle ilmiyle ameliyle ahlâkıyla ... suyunu içerek arif olmalıdır halkın sevgisini ga-
 zanmalı hakka hizmet etmelidir şeriatla tarikat ilimlerini bir arada toplamış bir mür-
 şidi kamil olmaktan geçer o kapı akıl kapısıdır nuru velayete velayetine ulaşılır şurda ne
 diyo ... ahlâk istediği kadar çok ibadet etsin özür dilerim islamın şartı diye bi şart var
 islamın şartı önce güzel ahlâk hiÇbir hayvana bakın özür dilerim hiÇbir hayvana ibadet
 380 şart değil cenabı allah diyor ki biz insanoğlunu ... yarattık en üstünü yarattık ama bir
 kısmını dutup aşarılardan aşağısıyla bunlar hayvan bile değil bakın meleklerden üstündür
 insan hayvandan da aşağıdır insan gerçek insan olmamız için önce ahlâkımıza hazreti ali
 efendimiz ne diyō kişinin diyō sözüne bakılmaz kişinin yaşantı hayatına bakılır sözü he-
 pimiz çok güzel söylüyoruz ama ameli acaba ona bakmamız lazım şeriat gemisine
 385 bineceksin tarikat denizine açılacaksın marifet dalgıcı olacaksın hakikat incisini bulacak-
 sın insanın bedeni su içindedir insan bedeni içinde bir gemidir insanın bedeninin dörtte
 üçü sudur dünyanın dörtte üçü su insanoğlunun da dörtte üçü su insan minyatür bir dün-
 yadır dünyada altı yüz atmış altı bin ayet altı yüz atmış altı bin ırmak var diyolar insanın
 damarlarında da aynı damarlar kırkar damar denen aynı sayıya tekabül ediyō cenabı allah
 390 kayınatı yaratmış kayınatın içine de ufacık bi tane kayınat daha yaratmış işte o da insa-
 noğlu hızır aleyisselamın amacı musayı kendindeki hakka götürmek yuşa peygamber de
 bunun nasibini almıştır hızır aleyisselam sokaktaki çocuğu öldürmesi nefsi öldürmek ce-
 nabı allah der ki kuranda nefisleri öldürülünce boynunu kes demiyō hani bizi her yere
 götüren nefsimiz var ya görünmeden hiç itmeden kakmadan o nefsinı öldürün diyō yoksa
 395 kendini öldür intâr et demiyō nefis çocuğunu öldüremeyenler rahmet çocuğunu elde ede-
 mezler nefis çocuğu fitne fesat kin kibir benlik getirir rahmet çocuğu sevgi muhabbet
 şevkat huzur esenlik getirir aynı zamanda çocuğun öldürülmesi ... mertebesinden küllü
 ruh mertebesine yükselmektir ölmeden önce ölmeyenler ebedi olmayacaklardır ölmek
 için ölmeden önce ölmeliyiz doğmamak ve bir daha doğum sancısı çekmemek için ölme-
 400 den önce ölsünler hızır aleyisselamın duvarı eliyle düzeltmesinin mânâsı ise hazreti mu-
 sanın bedeninin yok edilip hakkın varlığına baki olması canlar şurda bi şey diyo ölmeden
 önce ölünüz dedelerimiz hemen hepsi cemlerde derler ki canlar peygamber efendimizin
 hadisidir muti kable ente mutu buyrūna uyun ölmeden önce ölün mahşer hesabını burda
 verin bakın hayatında helal rızıkınlan güzel ahlâkınlan yaşayıp şurda da hizmetinde doğru
 405 söylüyosan kıl kuşaklının sorduğunu nur kuşaklı sormaz ölmeden önce ölmemiz için dü-
 rüs yaşamamız lazım ki cenabı allah ne diyo mümün kulların benim katımdan doyurulur
 ama aşağı olan kullar için ne diyo onları biz diyō temiz gönderdik bedenlerini kirlettiler
 kirlettikleri için biz onları rahimden rahime rahimden rahime göndeririz işte cehennem

bu ayya girerse ruhun eşşeğe karıncaya kurta herhangi bi şeye biz insanları ayya may-
 410 muna domuza benzetiriz değişik sınıflara sokarız doğum sancısı çekmemek için insanca
 yaşamamız lazım doğum sancısını çekenler kim insanca doğup ta aşağı mahluk olarak
 ölenler işte bunlar rahimden rahime girip ölüm sancısı çekecekler duvar insanın beden
 duvarıdır insan beden duvarını sağlam ve doğrulukla örmelidir sağlam duvar bazen sar-
 sılır ama yıkılmaz hakkın hakikatiyle örülen beden duvarları yıkılmaz aynı zamanda yap-
 415 tıkları duvarlar da sağlam olur duvarı düzeltmenin karşılığı bir ücret istememesinde yap-
 tığı iyilikleri karşılık beklemeyerek yapmak çünkü hızır aleyisselam musa aleyisselama
 ilim öğretirken ücret karşılığında yapmadı duvarın düzelmesiyle de ... tevhidinden ulaştı
 ve bu şekilde hazreti musanın ... tamam oldu canlar ne diyo burda musa aleyisselama hızır
 aleyisselam bir ücret karşılığında iğitmedi ona ilim öğretmedi hazreti fatma anamızın
 420 hazreti ali efendimizle oruç tuttular üç gün taamlarını verdiler ama bunun karşılığında
 hiçbir ücret istemediler bakın biz de allaha ibadet ederken allahılan patronları pazarlık
 yapar gibi namaz kılar oruç tutaram ikrar veririm ben seni anlarım ama cennete kuyacak-
 san veya kuymayacaksan diye hani gönlümüzden bunu geçiriyosak bu ibadet ticaret iba-
 deti iki aramızda kumşu arasında eş dost arasında yaptığımız iyilikler ben âmede bugün
 425 bunu yaparsam yarın da bunu yaptırırım diyosan bu allah rızası için değil veya yaptığın
 iyiliği yaptın şana bi şey yapamayacak bugün gelip te ulan aç köpek sana felancada ekmek
 verdim diyosan cenabı allah ne diyo sen o kişinin gururunu gırdın günaha girdin yaptığın
 iyilik ... toprak gibidir yağmur yağdı mı akar gider senin bu yaptığın hayırdan iyilikten
 de hayır gelmez canlar hızır aleyisselamın musaya vasiyeti hazreti musa hızır aleyisse-
 430 lama sordu yâ hızır sen bu ilmi nasıl nerden öğrendin hızır aleyisselam dedi ki yâ musa
 ben ömrümde hiç kötülük yapmadım günah işlemedim hata etmedim daima hakkı zik-
 rettim musa aleyisselam diyo ki bana da bunun diyö tavsiyesini eder misin napmam lazım
 ... musa allahın kelamı tevratin verildiği kişi hiç kızma gazaba gelme övkenme dayma
 sakın ol alçak gönüllü ol bütün varlıkları sevici ol hiçbir yeri tahrip etme çünkü bir yeri
 435 tahrib eden kıran inciten allahın gazabını hak etmiştir yâ musa hayır yapıcı hak yolunda
 iş bitirici ol bu vasıflara sayıp olanlar allah dostlarıdır çok gülme kimsenin ayıbını görme
 insanların hatasına hatasına derken düşene gülme sevinme çok gülenler yarın çok ağla-
 yanlardır ey musa bir hata bir yanlış işledinse hatalarını düzeltip bir daha yapmıyıya
 yapmayanlar rabbinin rahmetinden bağışlanmasına neden olur canlar bugün hızır aleyis-
 440 selamın sohbetini hızırın ne olduğunu aklımızın erdiği kadar anlattık belki ağrıyan inci-
 nen olmuştur cümleten hepinizden özür dilerim haklarınızı helal edin 'helal olsun' canlar
 içinde bulunduğumuz hızır orucunu kesilen gurbanlarımızın lokmalarımızın söylenen

nefeslerimizin duvazlarımızın buraya kadar gelen canlarımızın ayaklarını yorgunluklarını
 buraya kadar gelen hızır aleyisselamın dinleyen konuşan söyleyen canlarımızın sohbetini
 445 muhabbetini cenabı allah hak erenler işallah kabul eder ali yoldaşımız hızır sırdaşımız
 olsun cenabı allah cümlemize hak muhammet alinin yolundan erkanından ayırmasın bir-
 liğimizi dirliğimizi bozmasın yezide yabana ikrarsıza imansıza yolsuza pirsiz bizleri
 muhtac etmesin cümleimize teşekkür ederim allah yenisine erdirmek nasip etsin ‘allah al-
 lah’ soru sormak isteyen canlar varsa aklına kafasına takılıp sormak isteyen varsa sorsun-
 450 lar burda dedelerden cevaplandırılmalı mustafa dedemin nefesine ağzına sağlık gönlüne
 sağlık allah razı olsun şimdi canlar bugün bugün ilimizin dışından buraya gelen misafirle-
 rimiz var onlara tekrardan hoş geldin diyorum birazdan cem hizmetini başlatıcım ama
 ondan önce kütahyadan gelen bizim kütahya hacı bektaş veli derneğinin sevgili zakiri
 ondan da bir iki nefes dinleyelim ondan sonra cem hizmetine başlıcam burdaki zakirle-
 455 rimden de özür diliyorum sizin de haklarınızı biraz geçiyō da ‘estağfurullah efendim’

kerbela çölündeñ de bir koyun geldi

guzum deyip te meleyip de geldi

koyunun sedası bağrımı deldi

yürekteki yarelerimi dağladı

460 koyun yere koydu nazlı dizlerini

dinleyin şeker gibi sözlerini

gıbleye döndermiş kara gözlerini

koyunun sesiñ yüreğim dağladı

muhammet koyunun aslını sordu

465 goyun dara geçip post ...

kuzu gurban olmaz ya niye oldu

fatma ananın gözyaşları dolu

goyun dedi benim kuzum aldılar

beni hasret ötesine de saldılar

- 470 cebrail mikail birlikte geldiler
 selam imamların belin bağladı
 koyun dedi kuzum hasların hası
 nuh felekten öte getirdi sesi
 yarın mahşer günü güden davası
- 475 deyince muhammed ali ağladı
 şah hatayım firkat bağrımı deldi
 ali fatma düldül zülfükar geldi
 guzu gurban olmaz ya neden oldu
 kırklar da hū deyip özün bağladı
- 480 ...
 gördüm göğercin donunda oturur
 gördüm seyreyledim hacı beктаşı
 esasın horasandan getirir
 el āman el āman el āman
- 485 gördüm seyreyledim hacı beктаşı
 el āman el āman el āman
 bahreyledin ummanına daldırdın
 dağı daşın cırnağilen kaldırdın
 el āmān
- 490 on iki öküzün bir gazana doldurduğ
 el āmān el āmān el āmān dost
 gördüm seyreyledim hacı beктаşı

- el āmān el āmān el āmān dost
- şah hatayım gork allahın işinden
- 495 uğradım geçtim delikli taşından
- el āmān
- tas almış oturur çeşme başından
- el āmān el āmān el āmān dost
- gördüm seyreyledim hacı beктаşu
- 500 el āmān el āmān dost ‘aşk olsun’
- hizmetin kabul olsun muratların hasıl olsun sazan vuran eller nefes söyleyen diller ağrı
acı görmesin eyvallah fahri kayinat alemlere rahmet verelim muhammet mustafa ve ehli-
beytine selavat (Arapça bölüm) selat ve selam sana olsun yā muhammet mustafa selam
ve salat sana olsun yā aliyel murtaza selat ve selam sana olsun yā haticeyi kübra fatmaü
505 zehra selat ve selam olsun yā imam hasanü müşteba selam ve salat sana olsun yā hüseyini
deşti kerbela selam ve salat sana olsun yā imam zeynel ābā selam ve salat sana olsun yā
imam muhammet bākır selam ve salat sana olsun yā imam caferi sıtkı sefa selat ve selam
sana olsun yā imam musayi kazımı pak selat ve selam sana olsun yā imam aliyel rıza şah
horasana selat ve selam sana olsun yā imamı muhammed tāki selat ve selam sana olsun
510 yā imam aliyel nāki selat ve selam sana olsun yā imam hasanul asgeri selat ve selam sana
olsun yā imam mehdi sahip zaman evirip çeviren kuvvet ve kudret sahibi ancak allahdır
hū
- himmət eyle pirim
- haktan bize nāme geldi
- 515 pirim sana haber olsun
- şaktan bize nağme geldi
- rehber sana haber olsun
- rehber sana haber olsun

- hak kuluna eyler nazar
- 520 dört kalıptan âdem dizer
- kalleş gelmiş cämi bozar
- gözcü sana haber olsun
- gözcü sana haber olsun
- bu yola giden hacılar
- 525 kırklar güruhu naciler
- cem kilidi kapıcılar
- kapıcıya haber olsun
- kapıcıya haber olsun
- mümin yolun yakın ister
- 530 münkürlerden saKın ister
- delil yanmaz yağın ister
- çerağcıya haber olsun
- çerağcıya haber olsun
- mümini çektiler meydana
- 535 münkürü sürdü zindana
- tekbir verildi kurbana
- kurbancıya haber olsun
- kurbancıya haber olsun
- mümini çektiler dara
- 540 münkürü sürerler nara
- hizmet verildi selmana

- süpürgeciye haber olsun
 süpürgeciye haber olsun
 gelin gidek tarikata
 545 kulak verin marifete
 talip girmiş hakikata
 tarihçiya haber olsun
 tarihçiya haber olsun
 mümini çektiler dara
 550 münkürü sürdü zindana
 hizmet geldi tezekara
 tezekara haber olsun
 tezekara haber olsun
 bu yola giden hacılar
 555 kırklar güruhu naciler
 mümünler müslüm bacılar
 peyik sana haber olsun
 peyik sana haber olsun
 aşkla diyelim bi allah allah ‘allah allah’
 560 yola gider haslar hası
 giymiş hakikat libası
 doldur ver engürer tası
 sakacıya haber olsun
 sakacıya haber olsun

- 565 zakirin zikri saz ile
 kuran okur avaz ile
 mümün müslüm niyaz ile
 zakir sana haber olsun
 zakir sana haber olsun
- 570 Şah hatayım varı geldi
 varı geldi varı geĉti
 sefil bülbül zora düştü
 iznikĉiye haber olsun
 iznikĉiye haber olsun
- 575 iznikĉiye haber olsun dost
 allah allah allah allah fahrı hakkın birliğini seversen muhammet mustafaya bağışla bizi
 farz olundu ... aliyel murtazaya bağışla bizi evvela pirimiz Şahı velayet ikinci hasana ...
 ĉnc hüseyine olsun hidayet dördüncü zeynele bağışla bizi beşinci imam bakır her dem
 lazım altıncı cafere candan niyazım yedinci imam musayı kazım sekizinci imam rızaya
 580 bağışla bizi dokuzuncu imam muhammet tki onuncu aliyel nki on birinci hasanul asgeri
 on ikinci imam Şah mehdiye bağışla bizi bismişah allah allah l ilahe illallah muhamme-
 den resulullah aliyul veliyullah veliyul ... mrŐd kamille ... hayır hacetlerimizi hayır
 dileklerimiz okunan nefeslerimizi okunan duvazı imamlarımızı edilen sohpetlerimizi ya-
 pıp getiren kurbanlarımızı kabul edici allah kabul eder inşallah er aşkına pir aşkına on iki
 585 imamlar aşkına diyelim bir allah allah ‘allah allah’ akşamlarımız hayrola akşamlarımız
 hayrola akşamlarımız hayrola hayırlar fet Şerler defola münkür münafık kahrola ber-
 bad_ola hizmetleriniz kabul muratlarınız hasıl ola hizmet yaparken ne dilediyseniz hak
 muhammet ali dilde dileklerinizi gönülde muratlarınızı vere hızır da yoldaşınız ola ger-
 ĉekler demine h mümine y allah y muhammet y ali eyvallah özür teslim tecelli hak
 590 katında yazıla zrnz temiz yüzünüz de pak ola gerĉekler demine h mümine y allah
 y muhammet y ali eyvallah bismişah allah allah erenler meydanına seccademiz serilsin
 mümün müslüm dar olup secde dursun tüm hizmetler yerini bulsun seccademiz cehennem

nārına perde olsun dest post allah eyvallah nefes pirdedir bismişah allah allah post kadim
ola post üzerinde yapacağımız hizmetleriniz kabul yüzünüz ak gönlünüz pak ola hak mu-
595 hammet ali gönlümüzün muradını vere gerçē gerçekler demine hū yā allah yā muhammet
yā ali yā allah yā muhammet yā ali yā allah yā muhammet yā ali yā allah yā muhammet
yā ali yā allah yā muhammet yā ali bismişah allah allah biz üç bacı idik güruhu naciydik
kırklar meydanında süpürgeciydik süpürgeyi süpürdü selman kör olası yezīdi mervan zu-
hura geldi mehdi sahibi zaman allah eyvallah nefes pirdedir bismişah allah allah allah
600 allah allah allah hizmetleriniz gabul muratlarınız hasıl ola hak muhammet ali gönlünüzün
muradını vere selmanı pak hazretlerinin de hüsnü himmetleri keşfi kerametleri üzerinizde
hazır ve nazır ola cenabı allah dilde dileklerinizi gönülde muratlarınızı vere gerçeğe ger-
çek erenler demine hū yā allah yā muhammet yā ali destur pirim manayı marifet sırrı
hakikat geldi hizmeti muhammet sükut eyle ey cemaat yā allah yā muhammet yā ali ma-
605 nayı marifet sırrı hakikat geldi hizmeti muhammet sükut eyle ey cemaat yā allah yā mu-
hammet yā ali manayı marifet sırrı hakikat geldi hizmeti muhammet sükut eyle ey cemaat
yā allah yā muhammet yā ali bismişah allah allah ben gulamı gamberiyem etmezem adü-
lerden hayf pirimiz üstadımız kırklar meydanında selmanı piri pak ber cemali muhammet
ber kemali imam hasan imam hüseyin imam aliyi pir bilip verelim muhammet mustafa ve
610 ehlibeytine cānı gönülden salavat bismişah allah allah bismişah allah allah haydarın ra-
hında tenimiz oldu pak yüzüm sürdüm dergaha eyledim hak pirimiz üstadımız kırklar
meydanında selmanı piri pak ber cemali muhammet ber kemali imam hasan imam hüse-
yin imam aliyi pir bilip verelim muhammet mustafa ve ehlibeytine cānı gönülden salavat
bismişah allah allah hak muhammet ali pirimiz hacı bektaş veli cümle erenler gelmiş
615 yetişmiş olan hizmetleriniz kabul muratlarınız hasıl ola dilde dileklerinizi gönülde murat-
larınızı vere hizmetin piri olan selmanı pak efendilerimizden hüsnü himmetleri keşfi ke-
rametleri üzerinizde hāzır ve nāzır ola diliniz bülbül gönlünüz şen ola gözünüzden yaş
duvarınızdan daş düşürmeye dil bizden ola ... hünkar hacı bektaş veliden kabulü de al-
lahtan ola gerçekler demine hū yā allah yā muhammet yā ali aşk ile erenler hizmetiniz
620 kabul olsun bismişah allah allah nur suresi otuz beş ve otuz altıncı ayetler bismillahirrah-
manirahim esirgeyen ve bağışlayan allahın adıyla allah göklerin ve yerin nurudur onun
nuru içinde ışık bulunan bir kandile benzer bu ışık bir cam içerisinde cam da sanki inci
gibi parlayan bir yıldızdır bu yalnız ne doğuya ne batıya ayit olmayan bereketli bir zeytin
ağacından tutuşturulur onun kendisine dokunulmasa bile hemen ışık verir bu ışık nur üstü
625 nurdur allah dilediğini nura kavuşturur allah dilediğine misaller verir allah her şeyi bilir
bismillahirrahmanirahim esirgeyen ve bağışlayan allahın adıyla bu ışık içlerinde adının

- anılmasına izin verildiği evlerde yakılır buralarda onu akşamdan sabaha kadar tesp ederler bismişah allah allah çerağı ruşen fahri dervişan zuhuru iman himmeti piran piri horasan küşadı meydan kuvveyi abdalın kanuni evliya gerçek erenler demine hū la feta illa
- 630 ali la seyfe illa zülfikar cem birliğine sohpet sırrına evliya demine uğur açıklığına çerahımız yansın yakılsın azametın nuru aşkına tekbir bismişah allah allah çün çerağı uyandırdık ol fahri hüdanın aşkına seyyidül kevneyn muhammet mustafanın aşkına saki kevser aliyel mürtezanın aşkına hem hatice hem fatıma hayrunisanın aşkına şah hasan hülki rıza hem şah hüseyni kerbela ol imam etkiya zeynel abidin aşkına hem muhammet bakır ol
- 635 kim nesli pakı mürteza caferi sadık imam rehmünanın aşkına musayı kazım serfi razı ehli hak hem ali musa rıza sabiranın aşkına şah tākı ve ba nākı hem hasanül askeri ol muhammet mehdi sahip livanın aşkına haşr ederek yanan yakılan aşıkların aşkına pirimiz hünkarımız hünkar hacı beктаşı velinin aşkına haşr ederek yanan yakılan aşıkların dervişlerin nebilerin tüm ocaklarımız aşkına cānı gönülden diyelim allah allah
- 640 hata ettim hüda yaktı delili
- muhammet mustafa yahtı delili
- ol ali abādan haydarı kerrar
- aliyel mürteza yaktı delili
- aliyel mürteza yaktı delili
- 645 hatıcetül kübra fatıma zühra
- ol hayrun nisa da yaktı delili
- hasanın aşkına girdim meydana
- hüseyni kerbela yaktı delili
- hüseyni kerbela yaktı delili
- 650 imam zeynel imam bahırı cafer
- kazım musa rıza yahtı delili
- muhammet tahiden hem ali naki
- hasanül askeri yahtı delili

- hasanül askeri yahtı delili
- 655 muhammet mehdi ol sahib zaman
- eşiğinde ayet yahtı delili
- bilirim günahım hadden aşıptır
- hünkarı evliya yahtı delili
- hünkarı evliya yahtı delili
- 660 on iki imamdır budur hatayı
- şiri yezdan ali yaktı delili
- allah allah allah allah hizmetleriniz gabul muradınız hasıl ola ... hazretlerinin himetleri
hidayetleri üzerinizde ola cenabı allah cümlelerinizi cenabı allahın nuru ışığında mahrum
goymıya cenabı allah devletimize milletimize karanlık zihniyetlerin eliğe düşürmeye ce-
665 nabı allah cümlemizi hak muhammet alinin yolundan ayırmaya şaşırmağa düşürmeye ...
hak muhammet aliden ola gerçekler demine hū
- himmet eyle pirim
- el aman mürvet geldik huzura
- yardım eyle bize boz atlı hızır
- 670 yüz sürüp yerlere yardım diledik
- yetiş yardım eyle boz atlı hızır
- toplanmış cemaat dua ediyor
- hızır gelir diye herkes bekliyor
- çağrılan yerlere hep yetişiyor
- 675 yetiş yardım eyle boz atlı hızır
- mümin olan yüzünü hep hakka döner
- irfan meydanında kaynayıp pişer

diz çökmüş önünde affını diler
 yetiş yardım eyle boz atlı hızır
 680 seni seven canlar elini açmış
 hızır günü diye duaya durmuş
 nebilik velilik tek sana gelmiş
 yetiş yardım eyle boz atlı hızır
 mümin ikrarına sadık olunca
 685 kusurun ele alıp alıp gelince
 medet mürvet deyip af dileyince
 yetiş yardım eyle boz atlı hızır
 kemter derviş diler özünü himmet
 mahrum etme beni eyle mürvet
 690 evliya embiyanın yüzü suyu hürmet
 yetiş yardım eyle boz atlı hızır
 ...
 kır atın gözünü duman bürüdü
 kesildi tahatı ferî gurudu
 695 gözüm yaşı sel sel oldu yürüdü
 aman sultan hızır carımıza gel
 carımıza gel gel
 gözüm yaşı sel sel oldu yürüdü
 aman sultan hızır carımıza gel
 700 carımıza gel gel

- dereye indim de çıkardım şalvar
kambere dedim ki habibe yalvar
bundan öte neçe çetin yol var
aman sultan hızır carımıza gel
705 carımıza gel gel
bundan öte neçe çetin yol var
aman sultan hızır carımıza gel
carımıza gel gel
gediğe çıhtım da baktım geriye
710 ikisi kıra binmiş biri doruya
onu da seyrettim aslan aliye
aman sultan hızır carımıza gel
carımıza gel gel
onu da seyrettim aslan aliye
715 aman sultan hızır carımıza gel
carımıza gel gel
abdal pir sultanım oynadı güldük
çok şükür mevlaya yolunu buldu
ahşam üstünde bir cem kurduh
720 aman sultan hızır carımıza gel
carımıza gel gel
ahşam üstünde bir cem kurduh
aman sultan hızır carımıza gel

carımıza gel gel

725 ...

gafil galdır şu gönlün gümanı

bu mülkün sahibi ali dāğil mi pirim dāğil mi

yaratmıştır on sekiz bin alemi

rızlıları veren ali dāğil mi pirim dāğil mi

730 řahım dāğil mi hū hū řahım dāğil mi

gelin vazgeçelim böyle gümandan

vallahi çıharız dinden imandan

şefaat umarız on k imamdan

anların atası ali dāğil mi pirim dāğil mi

735 řahım dāğil mi hū hū řahım dāğil mi

yaratıldı müclem oldu düşman

kast etti aliye oldu peşiman

hangi kitapta gördün ömer ilen osman

kuranda okunan ali dāğil mi pirim dāğil mi

740 řahım dāğil mi hū hū řahım dāğil mi

bin bir adı vardır bir adı hızır

her nerede çağırın orada hazır

ali padişahtır muhammet vezir

bu fermanı yazan ali dāğil mi pirim dāğil mi

745 řahım dāğil mi hū hū řahım dāğil mi

pir sultan abdalım ben bir fuhara

- acep bulunur mu derdime çare
 yüzüm kara nasıl varam huzura
 divanda oturan alim dâğil mi şahım dâğil mi
 750 şahım dâğil mi hū hū şahım dâğil mi
 edep erkan canlar
 muhammet mustafa ey şah-ı merdan
 aliyel mürteza sana sığındım
 hatice fatıma hasan müşteba
 755 hüseyni kerbela sana sığındım
 imam zeynel ile muhammet bakır
 cennet bahçesinde bülbüller şakır
 caferi sadığa erdik çok şükür
 kazım musa rıza sana sığındım
 760 muhammet takiye verdim selavat
 aliyel nakiden isterim imdat
 hasanül askeri el aman mürvet
 mehdi sahip liva sana sığındım
 on dört masumu pak güruhu naci
 765 on yedi kemerbest derdim ilacı
 pirim hacı beктаş serimin tacı
 hünkarı evliya sana sığındım
 viridi derviş senin kulun kurbanın
 yarın arasatta ulu divanın

770 senin mücrimlere çoktur ihsanın

sultan süca pirim sana sığındım

erenler bismişah allah allah ey yüce allahım bu gece hızır gecesi bu gece erenlerin evli-
yaların gecesi ilmi ledün sahibi yani senin sırlarına nayil olmuş hızır aleyisselamın ab-ı
hayat içmiş hızır aleyisselamın gecesi allah allah diyen bütün canlarımızın dildeki dilek-
775 lerini gönlündeki muratlarını ver ey yüce allahım bizleri ehlibeytin on iki imamların üç-
lerin beşlerin yedilerin on iki imamların on dört masumu pakların on yedi kemerbestlerin
kırkların darından didarından ayırma evlat istiyene evlat devlet istiyene devlet murat is-
tiyene murat ver allahım hızır aşkına evlerimize bereket ver huzur ver ülkemize bütün
insanlığa barış kardeşlik nasip eyle dünyamızdaki insanlık üzerindeki bu vürüs belasını
780 tez zamanda def eyle bilim adamlarımıza sağlıkçılarımıza doktorlarımıza güç kuvvet ver
bizleri de ehlibeytin pirlerimizin erenlerin evliyaların yolundan darından didarından
ayırma nur-u nebi kerem-i ali pirimiz hünkar hacı bektaş-ı veli gerçekler demine hū ya
allah yā muhammet yā ali eyvallah allah allah allah allah dar çeken didar göre didar gören
hakka ere erenler sefaya vara gerçeğe hū ber cemali muhammet kemali hasan hüseyin ali
785 ra bülente verelim selavat bismillahirrahmanirrahim canlar şimdi cemimizin en önemli ye-
rine geldik burada artık tövbeden sonra tevhide giriyoruz şimdi en önemli tövbemiz kaldı
o tövbeden sonra tevhide giriyoruz tevhidden sonra miraçlama kırklar semahımız var di-
ğer semahlarımız var mesela hızır semahımız var onları görecez bismillahirrahmanirra-
him dün ü günü günahkarlık işimiz tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah es-
790 tağfurullah muhammed aliye bağlıdır başımız tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfu-
rullah estağfurullah hasan hüseyin sır içinde sır ise imam zeynel nur içinde nur ise özü-
müzde kibir benlik var ise tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah
muhammet bakırın izinden çıkma yüzün caferden dut gayrıya bakma hatıra deyip te gö-
nüller yıkma tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah benim sevdi-
795 ceğim musayı kazım imam rızaya bağlıdır özüm eksiklik noksanlık hep kusur bizim tövbe
günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah muhammet takiyle varalım şaha
ali naki emeğimizi vermeye zaya ettiğimiz kem işlere bed huya tövbe günahlarımıza es-
tağfurullah estağfurullah estağfurullah hasan asgerinin gülleri bite mehdi gelip gönlümü-
zün gamını ata dün ü günü ettiğimiz gova gıybete tövbe günahlarımıza estağfurullah es-
800 tağfurullah estağfurullah şah hatayım eder bağdat basra kaldık zamaneye böyle asra yā
ali kerem kanisin kalma kusura tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfu-
rullah (Arapça bölüm) her kazayı her belayı def eyle perverdigar zalimin boynundan

düşmesin tığ ile teber la feta illa ali la seyfe illa zülfikar bu nadı ali duasının yüzü suyu
 hürmetine ilahi yarabbim yaptığımız tövbelerimizi kusurlarımızı affeyle nuri nebi keremi
 805 evliya ceddimiz hünkar hacı bektaş veli dergahında yapılan ibadetlerimizi dualarımızı
 kabul eyle hızır aleyisselamdan bu duaları haberdar eyle gerçeğe hū yā allah yā muham-
 met yā ali şindi tevhid tevhide geçiyoruz

du cihanda derde derman sendedir

yetiş yā allah yā muhammet yā ali

810 mümin müslüm bütün derdi gamdadır

yetiş yā allah yā muhammet yā ali şahım yā ali

la ilahe illallah la ilahe illallah la ilahe illallah allahu hu allah allahu hu allah

ağlar gökyüzünde o mahi mehri

firkat ile doldu iklimi şehri

815 şah imam hasana verdiler zehri

yetiş yā allah yā muhammet yā ali şahım yā ali

la ilahe illallah la ilahe illallah la ilahe illallah allahu hu allah allahu hu allah

yezidiler bir araya geldiler

ehlibeyti ara yere aldılar

820 şah imam hüseyne ... gıldılar

yetiş yā allah yā muhammet yā ali şahım yā ali

la ilahe illallah la ilahe illallah la ilahe illallah allahu hu allah allahu hu allah

tutmadılar resulullah sözünü

esir etti gelininin kızını

825 hakka tuttu evladı ali yüzünü

yetiş yā allah yā muhammet yā ali şahım yā ali

la ilahe illallah la ilahe illallah la ilahe illallah allahu hu allah allahu hu allah

imam zeynel abidini bastılar

şühedanın başlarını kestiler

830 götürdüler hem ... astılar

yetiş yâ allah yâ muhammet yâ ali şahım yâ ali

la ilahe illallah la ilahe illallah la ilahe illallah allahu hu allah allahu hu allah

imam bakır imm cafer hak için

musayı kazım imam rıza hak için

835 şah takiyle nakinin hak için

yetiş yâ allah yâ muhammet yâ ali şahım yâ ali

la ilahe illallah la ilahe illallah la ilahe illallah allahu hu allah allahu hu allah

askeri mehdidir ol sahip zaman

gelince kurulur ol ulu divan

840 çağır ey ilhami zaman bu zaman

yetiş yâ allah yâ muhammet yâ ali şahım yâ ali

la ilahe illallah la ilahe illallah la ilahe illallah allahu hu allah allahu hu allah

sevgili canlar biz sadece allahın huzurunda allahın önünde eğiliriz sejde bismişah allah

allah ilahi yâ rabbi varlığın birliğin rahmetin şevkatin doksan dokuz esmanın hüsnanın

845 hürmeti hakkı için sejdeye başını koyup varlığını varlığında yok eden canları rahmetin ve

kereminle lütfuna mazhar eyle yâ rabbi ilahi yâ rabbi arş yüzünde olan cümle meleklerin

ve onların ulularının ettikleri ibadetler yapmış oldukları hizmetlerin hakkı hürmetine biz-

lere ailemize ülkemize ve tüm insanlığa yardımlarını esirgeme yâ rabbi ‘allah allah’ pey-

gamberlerin eveli adem ve keremler sahibi muhammet mustafa arasında geçen yüz yirmi

850 dört bin peygamberlerin nebilerin velilerin evliyaların hakları hürmetine gönüllerimiz-

deki muratlarımıza vasıl eyle yâ rabbi ‘allah allah’ tevhidimiz oldu tamam yardımcımız

on iki imam ibadetlerimiz kabul muratlarımız hasıl ola yüce allah zikirlerimizi dilimizden
kesmiye duası bizden kabulü allahtan ola gerçeğe hū yā allah yā muhammet yā ali evet

himmet eyle pirim

855 geldi çağırıldı cebrail hū hū hū

hak muhammet mustafaya

hak seni miraca okur hū hū hū

davete kadir hūdaya

evvel emanet budur ki hū hū hū

860 piri rehberi tutasın

kadim erkana yatasın hū hū hū

tariki müstakime

muhammet sükuta vardı hū hū hū

vardı hakkı zikr eyledi

865 şimdi senden el tutayım hū hū hū

hak buyurdu veddua

muhammet belin bağladı hū hū hū

anda ahiri cebrail

iki gönül bir oluben hū hū hū

870 hep yürüdüler dergaha

vardı dergah Kapısına hū hū hū

gördü orda aslan yatar

aslan anda hamle gıldı

korktu muhammet mustafa

- 875 buyurdu sırrı kainat hū hū hū
 korkma yā habibim dādi
 hatemi ağzına ver ki hū hū hū
 aslan ister nişane
 hatemi ağzına verdi hū hū hū
- 880 aslan orda oldu sakin
 muhammete yol veruban hū hū hū
 aslan gitti nihaneye
 vardı hakkı tavaf etti hū hū hū
 evvela bunu söyledi
- 885 ne heybetli şirin varmış
 hayli cevreyledi bize
 gördü biçare dervişi hū hū hū
 hemen yutmah diledi
 ali yanımda olaydı
- 890 dayanırdım ol şahıma
 gel benim sırrı devletlim hū hū hū
 sana tabibim habibim
 eğiliben sejde gıldı hū hū hū
 eşiği kiblegahına
- 895 kudurettten üç hon geldi hū hū hū
 sütü elma baldan aldı
 muhammet destisin sundu hū hū hū

- nuş etti azemetullaha
- doksan bin kelam danıştı hū hū hū
- 900 iki cihan dost dostuna
- tevhiti armağan aldı
- yeryüzündeki insana
- muhammet ayağa kalktı hū hū hū
- hem ümmetini diledi
- 905 ümmetine rahmet olsun
- ümmetine rahmet olsun
- ümmetine rahmet olsun
- ‘allah allah’
- anda dedi kibriya
- 910 eğiliben sejde gıldı hū hū hū
- hoşça kal sultanım dedi
- kalhıp evine giderken hū hū hū
- yol uğrattı kırklara
- vardı kırklar makamına hū hū hū
- 915 oturuben oldu sakın
- cümlesine sejde gıldı
- hazreti emrullaha
- muhammet sürdü yüzünü hū hū hū
- hakka teslim etti özünü
- 920 cebrail getirdi üzümü

hasan hüseyin ol şaha

canım size kimler derler hū hū hū

şahım bize kırklar derler

cümleden ulu yolumuz

925 eldedir küllü varımız

madem size kırklar derler hū hū hū

niçin noksandır biriniz

selman şeydullaha gitti

ondandır eksik birimiz

930 cümleden ulu yolumuz

eldedir küllü varımız

birimize neşter vursan

bir yere akar kanımız

selman şeydullahtan geldi hū hū hū

935 hū deyip içeri girdi

bir üzüm tanesi Koydu hū hū hū

selmanın keşküllahına

kuduretten bir el geldi hū hū hū

ezdi bir engür eyledi

940 hatemi parmahta gördü

uğradı bir müşkül hale

ol şerbetten biri içti hū hū hū

cümlesi de oldu hayran

- mümün müslüm üryan büryan
- 945 hep girdiler semaha
cümlesine el çırpıben
dediler allah allah
muhammet bile gitti
tacı başından düştü
- 950 muhammet bile girdi
kırklar ile semaha
muhammedim coşa geldi
tacı başından düştü
kemerı kırh pare oldu
- 955 hepsi sardı kırhlara
muhabbetler galip oldu
yol erkan yerin aldı
muhammede yol göründü
hatırlar oldu sefa
- 960 muhammet evine gitti
ali hakkı tavaf etti
hatemi önüne koydu
dedi saddaksın yâ ali
eveli sen ahiri sen
- 965 zahiri sen batını sen
cümle sırlar sana ayan

dedi şahı evliya

şah hatayım varı geldi

allah allah allah allah

970 ben bu sırrın ötesine

allah allah allah allah

hakkı inandıramadım

allah allah allah allah

özü çürük evraha

975 bismişah allah allah semahlar saf ola günahlar af ola döndüğünüz çarkı pervazlar hak için
ola seyir için olmaya yardımcınız on iki imamlar ola isteğinizi dileğinizi hak muhammet
ali vere semahınız kırklar semahı ola semahı bizlere bağışlıyan muhammet mustafânın
şefaati üzerimizde hazır ve nazır ola gerçeğe hü ya allah yâ muhammet yâ ali bismişah
allah allah tecellanız temennanız kabul ola hakkın dergahına yazıla yüzünüz ak gönlünüz
980 pak ola yüce allah cümlemizin yardımcısı ola gerçeğe hü yâ allah yâ muhammet yâ ali
eyvallah

kalkıp arzulayıp ceme gelenler

bilesiniz cem cümleden uludur uludur

kovunan gıybeti diline alanlar

985 benim gibi günahkardır delidir delidir

bu yol ali yoludur

durma muhammede selavat getir dost getir

hemen gayret eyle bir

yardımcımız şahı merdan alidir alidir

990 bismişah allah allah semahlarınız saf ola günahlarınız af ola hak muhammet ali yardım-
cınız ola semah dönen ayaklarınız pervaz çalan kollarınız ağrı acı dert gam gasavet

görmeye bu döndüğünüz semahlar seyir için olmaya hak için ola hū yā allah yā muhammet yā ali

bir bacı meydanda carı çalarken

995 suyu dönerken dönerken

başta dedem hayır gülbenk çekerken

... .. lakırdı eden şeytan

ceme gelmek murat almak ne ...

o cemde okunur on iki ayet dostlar ayet

1000 vicudum şehrinin pak eyle gayet

gerçek mümin bu dergahta bellidir bellidir

bismişah allah allah semahlarınız saf ola günahlarınız af ola hak muhammet ali yardımcınız ola bu döndüğünüz semahlar seyir için olmaya hak için ola semah dönen ayaklarınız pervaz çalan kollarınız ağrı acı dert gam gasavet görmeye bizi bu semahı bağışlayan hak

1005 muhammet mustafânın keşfi kerameti üzerinize hazır ve nazır ola hü yā allah yā muhammet yā ali

güvendeler tevhid okur ne ...

buna inanmayan bil ki irakip irakip

bana inanmazsan işte menakip

1010 okuyup yazan bu dergahta bellidir bellidir

mümün müslüm diz üstüne gelince

... günahlıyı sorunca sorunca

hakkı seven ayağa galksın deyince

o da erenlerin güzel halidir halidir

1015 mimün müslüm bütün ola yerine

mimün murad, ala münkir yerine yerine

girince ... muhabbetin şarına

niyazi ... irfan gülüdür gülüdür

1020 bismişah allah allah akşamlarınız hayrola hayırlar fet ola şerler def ola hizmetleriniz kabul
ola hak muhammet ali cümlemizin yar ve yardımcısı ola ... zahir gayıp batın ayini cem
erenlerimizin nur cemallerine aşk ola on sekiz alemle birlikte mümin müslüm cümle kar-
deşlerimize muhammet ... mahrum eyleme muhammet er mustafa aliyel murtaza fatma
ananın ve diğer himmet sahiplerinin hüsnü himmeti üzerimize hazır ve nazır ola nürü nebi
1025 keremi ali pirimiz hünkarımız hacı beктаşı veli cümlemizin yardımcısı ola hū yā allah yā
muhammet yā ali özür tecella temenna hakka yazıla tecellanız temiz yüzünüz ak ola dar
çeken didar göre didar gören cehennem narı görmeye hü buyrun canlar

semahlarınız kabul olsun aşk olsun

el aman mürvet huzura geldik

yardım eyle bize boz atlı hızır

1030 yüz sürüp yerlere yardım diledik

yetiş yardım eyle boz atlı hızır

toplanmış canlar dua ediyor

hızır gelir diye herkes bekliyor

çāran kişiye yardım ediyor

1035 yetiş yardım eyle boz atlı hızır

mümin olan yüzün hep hakka döner

irfan meydanında kaynayıp pişer

diz çökmüş önünde affını diler

yetiş yardım eyle boz atlı hızır

1040 seni seven canlar elini açmış

- hızır günü diye duaya durmuş
nebilik velilik hep sana gelmiş
yetiş yardım eyle boz atlı hızır
mümin ikrarına sadık olunca
- 1045 kusurunu ele alıp gelince
ağlayıp sızlayıp af dileyince
yetiş yardım eyle boz atlı hızır
kemter derviş diler özüne himmet
mahrum etme beni eyle mürüvvet
- 1050 evliya enbiyanın yüzü suyu hürmet
yetiş yardım eyle boz atlı hızır
gelmiş geçmiş ola erenler allah allah
yine mihman geldi gönlüm şad oldu
mihmanlar siz bize sefa geldiniz
- 1055 gar kış ... iken bahar yaz oldu
mihmanlar siz bize sefa geldiniz
misafir aşk kapısının dilidir
erenler bağının bunca gülüdür
tanrı misafiri şahım alidir
- 1060 mihmanlar siz bize sefa geldiniz
himmet eyle pirim
... ..
büyük küçük anı hep hızır bile

- mihmanlar siz bize sefa geldiniz
- 1065 misafir gelirse kısmeti bile
- misafir hazırdır arzula dile
- hatayına sür yüzler özür dile
- mihmanlar siz bize sefa geldiniz
- mihmanlar cemimize hoş geldiniz
- 1070 gençlerimize allah razı olsun diyoruz sağ olsunlar şimdi sakka suyumuz var hü erenler sakka suyu seyidül kayinat verelim muhammet mustafaya candan selavat (Arapça bölüm) yâ imam hüseyin lanetullah ala katline imam hüseyin lütfüne muhtacız her dem ihsan eyle yâ hüseyin gayrıya muhtaç eyleme aşkanım el aman bizlere her dem ihsan eyle yâ hüseyin ... lanet olsun ol güruha sen gibi şahı şehit kıldı anlar yâ hüseyin bi nübüvvet et ... yâ
- 1075 hüseyin ismi pakın aşkına zikredeni kıl ... yâ hüseyin senin aşkınla vermek için bir kase su aldım elime aşk ile içine kıl abı hayat yâ hüseyin gösterme bize azabı duzağı el aman ver muradımızı âli mustafânın aşkına saki kevser atan aliyel murtazanın aşkına ... âli mustafânın aşkına medet affet isyanımızı hatice fatıma hayrunnisanın aşkına defteri isyanımızı yırt ... ol imam cafer sadık zeynel bakır rehnumanın aşkına tâ mahşerde kıl bizleri
- 1080 ali ahmetle komşu eyle caferi sadık kazım musa rızanın aşkına nâvsimizi mağlup edip bizleri zümreyi naciden eyle şah taki ben naki askeri mehdi sahip livanın aşkına yâ ilahi kılma bizleri gönlümüzde yer eden on iki imamın aşkına gözüm yaşı sefil ettim kerbela aşkına ... sakka hüseyin ... sakka hüseyin ... sakka hüseyin aşk olsun içenlere rahmet olsun göçenlere lanet olsun yezide sakka hüm yâ imam hüseyin sakka hüm yâ imam hüseyin
- 1085 sakka hüm yâ imam hüseyin içenlere helal olsun buyrun canlar imam hüseyin aşkına çağırdılar şah hüseyini
- haraP ettiler ilini
- kestiler ali soyunu
- onuñ için yastayım ben
- 1090 hastayım ben
- su yolunu bağladılar

- mahsunları ağlattılar
 su su diye söylediler
 onun için yastayım ben
- 1095 hastayım ben
 esirlerin göçlerini
 bilmiyolar suçlarını
 fatma yoldu saçlarını
 onun için yastayım ben
- 1100 hastayım ben
 su yolunu bağladılar
 mahsunları ağlattılar
 su su diye söylediler
 onun için yastayım ben
- 1105 onun için hastayım ben
 ... çeker yası
 fadime ... gınası
 gelin giydi yas libası
 onun için yastayım ben
- 1110 onun için hastayım ben
 bak şu dünyanın galleş haline
 hasan hüseynimi neyledin dünya
 ehlibeyit kerbelanın yolunda
 mazlum hüseynimi neyledin dünya

1115 hasan hüseynimi neyledin dünya

muhammet mustafa idi dedesi

aliyel murtaza idi babası

fatmatül zehra idi anası

mazlum hüseynime neyledin dünya

1120 hasan hüseynimi neyledin dünya

cebrail getirdi vahyi ilahi

... didar görmez vallahi

cehennem narında yanar billahi

mazāum hüseynimi neyledin dünya

1125 ah zalim dünya

... ... viran bağlarım

ak yerine de karaları bağlarım

hüseyin aşkına yanar ağlarım

mazlum hüseynimi neyledin dünya

1130 zalimsin dünya

kıl şafaat kadresinden düşeni gözüm yaşı sefil ettin yâ hüseyin ah hüseyin

bir yetmez dediler üç oldu çağırdım

beş istersen de hatta yine hazırdım

yediler yedisini rehber bilip sarıldım

1135 on ikinin yolundan gel hızır dedem

on dördün derdinden hala gülmedik

on yedinin kemerinden asla çıkmadık

- kırkların kırkı sır diye sual sormadık
yetmiş ikinin selamıyla gel hızır dedem
- 1140 aç kalırsam oruçtan sayılır dedim
bugün susuzsam bile yarın içerim
denedim hiçbiri değildi isteğim
boz atına bin de gel hızır dedem
her yıl sanki belli günün var gibi
- 1145 takvimden dem vuruyor dilleri
ne günü var dedim hatta ne yeri
anlatmaya halini gel hızır dedem
bir derdim var açamam kimseye
müşkül benimdir ondan kime ne
- 1150 yetiş cara minnet olmasın kimseye
kapıdaki eşikten gel hızır dedem
ben böyle dolarsam bi gün taşarım
dilim susturamam söyler coşarım
görünce tanısam yürümez koşarım
- 1155 baş köşe sanadır gel hızır dedem
nerde bilelim
geldiğini görmezsek nişan dilerim
fatmayım kendimce dua ederim
kabul olduğu günde gel hızır dedem

- 1160 seyidül kayinat verelim muhammet mustafaya selavat yâ ali mahı muarremdir yine gam üstüne gamdır didemizden akan lemdir yezide lanet etmek şamı şumdur ah hüseyin vah hüseyin gittiñ elden şah hüseyin hatice fatıma derdi hasanla hüseyini kurban verdi yezide yüz bin kere lanet derdi ah hüseyin vah hüseyin gittiñ elden şah hüseyin imam hüseyin yarası işte burdadır sırası derdimizin dermanını veresi yezide lanet etmek oldu töresi ah
- 1165 hüseyin vah hüseyin gittiñ elden şah hüseyin imam zeynel zindanda oturan gül cemalini nura batıran eba müslüme hüccet götüren yezide yüz bin kere lanet getiren ah hüseyin vah hüseyin gittiñ elden şah hüseyin imam cafer şahlar şahı ahirete kalmaz aşıkların ahı alemin güneşi mahı yezide lanet etmek oldu sahi ah hüseyin vah hüseyin gittiñ elden şah hüseyin bağdattadır imam musa dertli sinem döndü köze şafaat eyleye bize yezide lanet
- 1170 etmek oldu size ah hüseyin vah hüseyin gittiñ elden şah hüseyin imam rıza ağı yuttu atasının emrini tuttu şahım horasana gitti yezide yüz bin kere lanet etti ah hüseyin vah hüseyin ela gözlü şah hüseyin şah takidir şahı merdan onları sevenler oldu kurban biz böyle duyduk mürşitten pirden yezide lanet okurum her dem her an ah hüseyin vah hüseyin gittiñ elden şah hüseyin şah nakiye edelim niyaz yazıcı dersimi böylece yaz onların yüzünden değil mi yüz göz yezide yüz bin kere lanetim az ah hüseyin vah hüseyin ela gözlü
- 1175 şah hüseyin askeri zülfikar biler atasından himmet diler bir gün gelir kafire gılıç çalar yezide yüz bin kere lanet diler ah hüseyin vah hüseyin gittiñ elden şah hüseyin sene bin iki yüz atmış yedi benim bu kelamı böyle dedi mehdi mınafıklara lanet dedi yezide yüz bin kere lanet dedi ah hüseyin vah hüseyin gittiñ elden şah hüseyin hū dedikçene rahmet
- 1180 göçene hasanı aliye hüseyini veliye sadığa sak selmanı pak ahmedi muhtar haydarı kerrar tekbir edelim on iki imamlara ‘tekbir’ hayırlı cemlerimizi hayırlı sakkalarımızı hayırlı gurbanlarımızı kabul eder inşallah diyelim er aşkına pir aşkına on iki imam aşkına allah allah bismişah allah allah hizmetlerin kabul muratların hasıl olsun istedikleri dileklerin hak muhammet ali versin üçler beşler yediler on iki imamlar on dört masumu paklar kırklar
- 1185 kerbela şehidinin himmeti üzerinde hazır ve nazır olsun gerçeğe hū mümine yâ ali yâ allah yâ muhammet yâ ali bismişah allah allah biz üç bacıydık güruhu nacıydık kırklar meydanında süpürgeciydik süpürgeyi süpürdü selman körç olası yezidi mervan zuhura geldi mehdi sahibi zaman allah eyvallah nefes pirdedir bismişah allah allah hizmetleriñiz kabul muratlarıñız hasıl ola dilde dilekleriñizi gönülde muratlarıñızı vere hizmet yaptıklarıñızın piri hüsnü hürmetleri keşfi kerametleri üzerinizde hazır ve nazır ola dilde dileğiñizi gönülde muradınızı vere dil bizden ola nefes pir hünkar hacı bektaş veliden kabulü de allahtan ola gerçekler demine hü yâ allah yâ muhammet yâ ali bismişah allah allah allah allah lokmalarınız gabil muratlarıñız hasıl ola hak muhammet ali gönlünüzün

1195 muradını vere getirmiş olduğunuz lokmalar hak muhammet ali gatında gabul ola hatice
 anamızın fatıma anamızın hüsnü himmetleri keşfi kerametleri üzerinizde hazır ve nazır
 olsun cenabı allah dilde dileklerinizi gönülde muratlarınızı vere on iki imamlar defterine
 gaydola gerçeğe hū yā allah yā muhammet yā ali canlar burda ağız datlılık lokmaları var
 aşāda da kurban lokmaları var herkes giderken alsın lokmalarını erenler meydanına sec-
 cademiz serildi mümün müslüm dar olup durdu tüm hizmetler yerini buldu seccademiz
 1200 cehennem narına perde oldu es dost allah eyvallah nefes pirdedir allah allah batın oldu
 çerağ nuru ahmet şemsi oldu mahı muhammet allah eyvallah hū dost bu akşam cemimizde
 hizmet eden tüm hizmetkarlar şöyle dara dursun bakalım bismişah allah allah ey yüce
 allahım senin rızan için yaptığımız ibadetleri okuduğumuz duvazları tevhidleri verdiğimiz
 1205 bizleri sevgin ve rahmetinle ödüllendir allahım sen bizleri senden hak ve muhammet āli
 yolundan hak kitabından hak resulün muhammet mustafādan ve onun temiz ve masum
 ehlibeytinden ayırma bizlere hak erenlerinin izinden yürümeyi nasib eyle ibadetlerimizi
 sırrı kerbela hakkı için kabul eyle hak muhammet ali yolunda hizmet edenlerin de hiz-
 metlerini kabul eyle hizmet sahiplerinin keşfi kerametlerini üzerimizde hazır ve nāzır eyle
 1210 allah eyvallah gerçeğe hū yā allah yā muhammet yā ali eyvallah allah allah özür niyaz
 teslim tecella hakka yazıla tecellanız temiz gönlünüz pak ola gerçeğe hū yā allah yā mu-
 hammet yā ali canlar cemimizin sonuna geldik dağılmadan cem birliği yapalım bu cem
 erenlerindir hakkı görenlerindir bu ceme eğriler gelmez doğru gelenlerindir birbirinden
 ağrınan gücenen can var mı kardeşim ‘allah eyvallah’ birbirlerinizin haklarınızı helal eder
 1215 misiniz ‘helal olsun’ allah eyvallahınız kabul ve makbul olsun bizim de burada bu postta
 oturan dedeler olarak biz de haklarımızı sizlere helal ediyoruz hakkımız helal olsun hak-
 kınız helal olsun gerçeğe hū eyvallah sağ olun allah allah allah allah oturan duran koğsuz
 gıybetsiz evine varan niyaz edip yastığına baş koyan sağ yata salim galka ali yoldaşı ola
 hızır aleyisselam kılavuzu ola on iki imamlar da yardımcınız ola gerçeğe hū yā allah yā
 1220 muhammet yā ali

Metin Kodu	C6
Derleme Yeri	Denizli, Güzelköy
Kaynak Kişi	
Konu	Nevruz Cemi

DENİZLİ/GÜZELKÖY

bismişah allah allah lā ilahe illallah muhammeden resulullah aliyul veliyullah murşudi
kamilullah bu vakitlerimiz hayrolsun hayırlar fetih olsun şerler defolsun allahım cümle-
mizi münkürün münafın şerrinden ... etsin allahım cümlemizi görünür görünmez kazalar-
dan belalardan yangın sel deprem gibi doğal afetlerden öncelikle beldemizi ilimizi bu
5 güzel vatanımızı sen muhafaza eyle yā rabbim allahım cümlemizi dinimiz islamdan
kitābımız kurandan muhammet sevgisinden ali yolundan on iki imam katarından ayırma
yā rabbim allahım tuttuğumuz oruçlarımızı yaptığımız ibadetlerimizi kástıęımız kurban-
larımızı ... niyazımızı ... hakkın divanında kabul eyle bizleri de eylibeytin şefaatından
ayırma yā rabbim allahım alın teriyle çalışanlarımızı evlerinde pişirip taşırıp yedirip içi-
10 ren bacılarımızın kalp ve gönüllerindeki isteklerini kabul eyle yā rabbim allahım gurbet
ellerinde çalışanlarımızı vatani hizmetini yapanlarımızı ilk emri olan oku ayetini gurbet
ellerinde çocuklarımızı sağlıkla baba ocağına ana kucağına ... kavuştur yā rabbim allahım
havada karada denizde bir bayrak altında yařayan cümle milletimizi iç ve dıř dūřmanlar-
dan koruyan şanlı ordumuzu başarılı ve muzaffer eyle kılıcını keskin eyle yā rabbim al-
15 lahım ölenlerimizin cenneti ālaya varmasını kevser havsını görüp ... şerbetinden içip mu-
hammet ali sancağının altında toplanmalarını nasip eyle yā rabbi işte canlar sözlerimiz
burada oldu tamam budur ... varsa eksik noksan yardımcımız olsun yüce yaradan gerçeğe
hū hū can erenleri biz üç hacıydık gürüfü naciydik kırkların ceminde süpürgeciydik sü-
pürgecinin piri selman kör olsun mervan yardımcılarımız olsun on iki imam hizmetleriņiz
20 kabul muratlarımız hasıl olsun evleriniz ocaklarınız şen kısmet gür olsun her iki cihanda
yüzünüz ak özünüz pak olsun şemşi faraş yardımcımız olsun ... şefaatçınız olsun hak yo-
lunda zayi olmasın gerçekler cemine ... hak kabul etsin inşallah bu dökülen su sevgili
canlar tarikat abdesti buraya gelen her can evinde gerekli temizliņi yapıp en iyi kıyafetle-
rini giyip öyle geliyor burdaki usulen bir tarikat abdesti oluyor

- 25 yine koç burcundan verdi işaret de işaret
 gönüller sultanı sultanı nevrüz da nevrüz
 gösterdi yüzünü şahî velayet de velayet
 gönüller sultanı sultanı nevrüz da nevrüz
 beytullah içinde eyledi zuhur da zuhur
- 30 onun için de kâbe kazandı onur da onur
 aşıklara sunan badeyi tahur da tahur
 gönüller sultanı sultanı nevrüz da nevrüz
 gördüm bir vezir şaha gidiyor da gidiyor
 ...
- 35 ...
 ...
 müşteri arıyor sata da sata
 peşin almış da veresiye vermiyor da vermiyor
 akşamlar aşk olsun da bayram gecesi de gecesi
- 40 bu ayın ... sultanı nevrüz da nevrüz
 ... aldı şahım da bugün de dilek gecesi de gecesi
 ne mübarek gündür de sultanı nevrüz nevrüz
 bayram kutlu olsun da açılmış da güller güller
 konmuş meydana da garip bülbüller bülbüller
- 45 esmayı haydarı da zikreder de diller diller
 ne mübarek gündür de sultanı nevrüz nevrüz
 meclisler donandı açıldı meydana meydan

- erenler toplandı kuruldu erkan da erkan
cemalin nuruyla gark oldu cihan da cihan
- 50 gönüller sultanı sultanı nevrüz da nevrüz
yükünü tutmuş da safiye nurdan nurdan
sedası geliyor da kendisi sırdan sırdan
her ne ararsan da pazarı orda orda
deyme sarraf da kıymetini bilmiyor da bilmiyor
- 55 muhammet mustafa da cihanda sultan da sultan
alının sırrı da ... kıldı ...
hatice sırrın da hepsi şadan da şadan
ne mübarek gündür de sultanı nevrüz nevrüz
yeşillendi bağlar açtı sümbüller de sümbüller
- 60 şakıdı bülbüller de şad oldu güller de güller
sazlar coşa geldi çözüldü diller de diller
gönüller sultanı sultanı nevrüz da nevrüz
...
yüz bin harami de hiç kılmaz
- 65 ...
...
on dört masumu pak da sırrı da sürullah da sürullah
aynı cem içinde durur nurullah nurullah
... muradına verici allah da allah
- 70 bizi de şad eyler de sultanı nevrüz nevrüz

turgut baba nevrurunuz aşk olsun aşk olsun

canlar sevdiğinden bir dolu alsın da alsın

kalbiniz nurula imanla dolsun da dolsun

gönüller sultanı sultanı nevrüz da nevrüz

75 ol bezirgana bezirgana

... ..

... ..

o da her kuluna da nasip olmuyor olmuyor

... bu deme de şükür de şükür

80 ... sırrı da kaldı tevekkül tevekkül

muhammet alidir de ... zakir de zakir

ne mübarek gündür de sultanı nevrüz nevrüz

yâ allah yâ muhammet yâ ali hizmetleriniz kabul muratlarınız hasıl olsun çalıp söyleyen
işitip dinleyen canları şefatından mahrum etmesin imam cafer hazretleri yar ve yardımcısı

85 nız olsun hak yolunda zayi olmasın gerçekler cemine hizmetiniz hak kabul etsin inşaallah

karşıdan görünen ne güzel yayla

karşıdan görünen ne güzel yayla

bir dem sürmedim ben giderim böyle giderim böyle

ela gözlü pirim sen himmet eyle

90 ela gözlü pirim sen himmet eyle

ben de bu yayladan şaha giderim şaha giderim

bir bölük turnaya sökün dediler

bir bölük turnaya sökün dediler

yürekteki derdi dökün dediler dökün dediler

- 95 yayladan ötesi yakın dediler
yayladan ötesi yakın dediler
ben de bu yayladan şaha giderim şaha giderim
dost elinden dolu içmiş de gelir
dost elinden dolu içmiş de gelir
- 100 ... kan döküldü neşesi değil
... kan döküldü neşesi değil neşesi değil
ben bir yol oğluyum yol sefilidim
ben bir yol oğluyum yol sefilidim
ben de bu yayladan şaha giderim şaha giderim
- 105 pir sultan abdalım da dünya durulmaz
gitti giden ömür geriye gelmez
ah yar yar dost medet şah şah
gözlerim de şah yolundan ayrılmaz
ben de bu yayladan şaha giderim ah yar yar
- 110 dost dost medet şah şah
yā allah yā muhammet yā ali hizmetleriñiz kabul muratlarıñız hasıl olsun evleriñiz ocak-
larıñız şen kısmetleriñiz gür olsun her iki cihanda yüzünüz ak özünüz pak olsun döndü-
ğünüz semahtan ... göresiniz muhammet mustafa efendimiz kırkların semahına kaydetsin
ebüzer gaffari fatma yıldız şefaatçileriñiz olsun hak yolunda zayi olmasın gerçekler ce-
mine hizmetiñiz de hakka erin hak kabul etsin inşallah
- 115 edep erkan sürçü lisan
bülbul oldum gül dalında gül dalında şakıdım
medet allah yā muhammet muhammed_ali

- şahı merdan kitabından kitabından okunur
- 120 medet allah yā muhammet muhammed_ali
 muhammet alidir ... veren
 hasan hüseyindir ... okutan
 zeynel abidinin kalbine giren
 medet allah yā muhammet muhammed_ali
- 125 medet allah yā muhammet muhammed_ali
 imam bakırın deryası nur deryasına ...
 imam cafer bizi sırlar sırlar okutur
 musayı kazım ... yükünü tuttu
 medet allah yā muhammet muhammed_ali
- 130 medet allah yā muhammet muhammed_ali
 imam rızanın yeşildir donu
 taki nakinin
 hasan askeri de bu aşkı ...
 medet allah yā muhammet muhammed_ali
- 135 medet allah yā muhammet muhammed_ali
 şah hatayim aynı halim yazık

 muhammet mehdiye
 medet allah yā muhammet muhammed_ali
- 140 medet allah yā muhammet muhammed_ali

hü erenler erenler ceminde çalınır sazımız muhammet aliye bağlıdır özümüz imam cafer-
 dir bizim pirimiz darı divana geldim hū hak gelsin yerine yā allah yā muhammet yā ali
 hizmetleriñ kabul muratlarıñ hasıl olsun evlerin ocakların şen kısmetlerin gür olsun nefes
 söyleyen dillerin mızrap vuran ellerin dert görmesin çalıp çağırın işitip dinleyen canları
 145 şefâtından mahrum etmesin imam cafer hazretleri yar ve yardımcın olsun hak yolunda
 zayi olmasın gerçekler ceminde hizmetin de hakka ere hak kabul etsin erenler hū can
 erenleri sofralar elimde kementler belimde cümle alem dilimde hep beraber diyelim allah
 allah allah diyelim gadim billah diyelim gelen ali sofrası hak ... ver°sin biz yiyelim allah
 allah diyelim gadim billah diyelim gelen ali sofrası hak ... ver°sin biz yiyelim allah allah
 150 diyelim gadim billah diyelim gelen ali sofrası hak ... ver°sin biz yiyelim destur ... hū canlar
 sembolik olarak sofrada duası yapacaz bismişah allah allah elhamdülillah elhamdülillah el-
 hamdülillah nimeti celil bereketi halil inayeti ali himmeti veli şefaati resulallah bu gitti
 ganisi gele hak muhammet ali kabul ede yiyene helal yedirene delil ola yiyeni yedireni
 pişirip getireni hak saklaya hızır bekleye iş bu lokmalardan hasıl olan sevapları öncelikle
 155 iki cihan serveri sevgili peygamberimiz muhammet mustafa ve onun ehlibeytine hediye
 eyledik allahım şu anda haberdar eyle yā rabbim iş bu lokmalardan hasıl olan sevapları
 cumh°uriyetimizin kurucusu ulu önder mustafa kemal atatürk ve onun silah arkadaşları
 ulusumuzda bugüne kadar cümle geçmiş şehitlerimizin de ruhlarına hediye eyledik alla-
 hım kabul eyleyip mekanlarını cennet eyle yā rabbim allahım cümlemize hayırlı işler ha-
 160 yırlı ... eyle yā rabbim allahım hastalara şifa dertlilere deva günahkar kullarına da tövbe
 etmeyi nasip eyle yā rabbim allahım bu ayların bugünlerin yüzü suyu hürmetine üçler
 beşler yediler on iki imamlar on dört masumu paklar on yedi kemerbestler kırklar seksen
 bin rum erenleri doksan bin horasan pirleri elli altı bin şam evliyalari yetmiş yedi bin
 gayıp erenler yüz yirmi dört bin peygamberlerin yüzü suyu hürmetine allahım dualarımızı
 165 kabul günahlarımızı affeyle hep birlikte diyelim allah kabul eyle yā allah yā muhammet
 yā ali yā allah yā muhammet yā ali hizmetleriñiz kabul muratlarıñız hasıl olsun ... faras
 yardımcınız on iki imamlar şefaatiniz olsun hak yolunda zayi olmasın gerçekler cemine
 hū

Metin Kodu	C7
Derleme Yeri	Denizli, Tavas (Tekke köyü)
Kaynak Kişi	
Konu	Aşure Günü

DENİZLİ/TAVAS

saygıdeğer insanlarımız ... ırkına mensup āzārının torunu ibrahim aleyisselamın oğlu ismayil aleyisselam çocuk yaşta iken ... adında bir kâbile başkanına verilmiş ismail bu kâbi-
lede sevilen ve kâbile başkanı kişilerin birinin kızı ile evlenmiş ismayil aleyisselamın on
iki oğlu olmuş birçok torunları olmuş kureş adında biri kâbile reyesi olmuş kâbileleri bu
5 ... uğursuzluk saymışlar yani ilerde bunları ewlatlarında torunlarında herhangi bir ğan
dökücük şeyi olarak değerlendirmişler bismişāh alla allah aşlarımız kırkların on iki imam
on dört māsumu pakı ehlibeyt resulullah efendimizin mātem aşları ola nūri imān ola ve
dertlere deva marazı olanların marazları def ola ve reddi kaza ola ve şifāyi acil ola yidi-
renlere devāmı devlet ola gelecek belāya ve kazaya kalkan ola allah muhammet ali cüm-
10 lemize müyyin olan ve himmeti aliyeleri üzerimizde hāzır ve nāzır ola hemişe iltifātı ali-
yeler yar ve yāverimiz ola nice nice yıllar şehīdi kerbelā ve ehlibeyti resulullah efendimi-
zin māteleri ihya eylememizi nāsip ve müyesser eyleye ... bekleye şaşırıp düşürmeye
ocaklarını şen eyleye bucaklarını doru eyleye ocaklarımızdan bereketi eksik eylemeye
kurban sāyiplerinin adak sāyiplerinin kurbanları adakları kabūl ve makbūl ola günü geldi
15 ah hüseyin vah hüseyin seniñ derdiñ bārımı deldiñ ah hüseyin vah hüseyin kerbelanın öñü
yazıy yüreyimden çıkmaz sızı bizimle gelenler gelsiñ serini merhem koysun şehit düştü
gazilerin fatma ananın kuzularıy ah hüseyin vah hüseyin imam hüseyiniñ başını kesti ah
hüseyin vah hüseyin kah kerbelāda ... ah hüseyin vah hüseyin imam hüseyin attan düştüy
kāfir gelin kanıñ içti atıñ ... kaÇtıy ah hüseyin vah hüseyin ah hüseyin vah hüseyin ker-
20 belāda biter yonca boyu uzun beli ince imam hasan imam hüseyin ... erenlerden hizmetiñ
... himmet dilerim ... hü dost allā allah bismişāh alla allah cümle hizmetin kabul ola mu-
radın hāsıl ola iki cihanda yüzün ak günahların ... ola er hak muhammet ali yar ve
yardımcıñ ola hizmetiñ karşıliñı göre sarı ismayil sultañ mustafa baba sultañ yāran ali
dede sultan hayır himmetleri üzeriñize sāyedat ola hızır aleyisselām yoldaşınız ola hiz-
25 metiñde kendiñe şefāt ... diyelim hü erenler hü bismillāhirahmanirahim (Arapça bölüm)

hízmetiñ ğabul olsun allah kabul etsin hízmetini allah mubârek etsin tanrı sevap versin
 alla allah hayırlı ve iyi sevap versin alla allah okuyanlar için ağlayanlar için barik allah
 bu okunan kelâmı kadîmin ve vukaânı azimin yani kurâni kerîmin nurını sevâbını be-
 rekâtını ve îliklerini rahmet eserlerini cenâbı hak seyyitlerin seyîdi ve imamları şeyîdi ve
 30 hazretî imam hasan il müştebâ ve kerbela çölünün şehitlerinin şâhı hazreti imam hüseyin
 efendimizin aziz ruhları şâd olmak için barik allah allah allah ve tanrıya ermişlerin baş-
 buğu suÇtan kaçınanların en temizlenmişî hazreti hacı beктаş veliyel horasâni tanrı yüce
 sırrını kutlu eylesin efendimizin aziz ve latif şerif ve latif ruhuyı şerifleri için barik allah
 allâ allah balım sultan ruhı için barik allah ... komşuları için barik allah allâ allah bu çerâ
 35 dibinde hizmet edenler için barik allah allâ allah bu çerâ dibinde geçen pirlere ruhı için
 barik allah allâ allah bâki pirlere ve erenlere safâsı için barik allah allâ allah iklim erenlere
 için barik allah allâ allah horasan pirlere için bârik allah allah allah üçlere yediler kırklar
 birler ve usûl ve yol erkan erlerinin ervâhı için barik allah allâ allah bütün yalvaçlar er-
 mişler buyruklara uyanlar kulluk edenler ve suÇtan kaçınanların ruhları için barik allah
 40 allâ allah yurdumuzun emin olması ulus ve hükümetimizin devletimizin selâmette olması
 için bârik allah allâ allah ordumuzun kuvvetinin zaferlerinin adâletinin gündene güne art-
 ması ve kılıcının keskin düşmanlarına sözünün üstün olması için bârik allah allâ allah
 geçmiş ve göçmüş bilginler ve bugün yaşayan bilginler için bârik allah allâ allah ali aba
 ve cümle muhibbi ali aba ervâhı için gönül sahipleri hazır gâyip erenlere horasan pirlere ve
 45 hünkar hacı beктаş veli hakkı için meydan ve makam sahipleri olgun ... mürşitlerin aziz
 ve latif ve nurlu ruhları için barik allah allâ allah evlâdı mustafaya meded kılmamış ...
 geçilmesini anı ... ya hüseyin ... kerrar ya hüseyin ... çeşmi muhtâr ya hüseyin gaflet serâyi
 ... ya hüseyin ... çeşmi hayderi kerrar ya hüseyin ... çeşmi muhtâr ya hüseyin ... hayali hata
 kıldı ey felek ... belâ kıldı ey felek ya hüseyin ey nuri çeşmi hayderi kerrar ya hüseyin ali
 50 nebulullah vâhim resulullah mürşüdüm kemalullah elim ayağım başım her ne kadar var
 ise yaşım suÇ işlemektir işimiz töbe yârabbi töbe yârabbi töbe yârabbi töbe yârabbi gü-
 nahlarımıza estâfurullah estâfurullah estâfurullah dünyaya taptık ise mala dile cana temah
 ettik ise töbe yârabbi töbe yârabbi günahlarımıza estâfurullah estâfurullah estâfurullah
 elimi senden tutmuşam özümü sana âla etmişiz eşiğinde çok günahlar işlemişiz töbe
 55 yârabbi töbe yârabbi günahlarımıza estâfurullah estâfurullah estâfurullah ihak ile tarikat
 kuran ile birledik günüm günüm dâyim seni zikr eyledik kalbimizle ikrar gönülümüzle tas-
 dik eyledik töbe yârabbi günahlarımıza estâfurullah bu derğahtan bu hizmetten cümlemizi
 ayırma yârabbi üçlerin beşlerin yedilerin kırkların ... gayp erenlerin ... hayır ve

himmelerin ... üzerimize hâzır ve nâzır ola allah erenlerin münkür münafık şerinden hıfsı
60 himāye eyleye

Metin Kodu	C8
Derleme Yeri	Diyarbakır, Türkmenhacı
Kaynak Kişi	
Konu	Görgü Cemi

DİYARBAKIR/ TÜRKMENHACI KÖYÜ

hürmet edin hürmet erenler için geldi çırağ selamı aleyküm selam geldi çırağ selamı aley-
küm selam geldi çırağ selam aleyküm selam hağ hū ey (Arapça bölüm) allah allah çer
çırağ askı mesk mıstafa ezrarı sırrıza cefati cefa fatima heyran ise ‘allah allah’ çırayı ruşen
fahrı devrişan ... pirri terikat sırrı hağikāt delili şar vilaye ‘allah allah’ ... hizmetin Kabul
5 ola muradı müşkülün hallola hizmetlerin şefaata bula hağ yolunda günahların bağışlaya
‘allah allah’ her hizmeti on iki imam defterine kayıt ola bekçimiz ola gerçe hū
müminlere yā ali yā allah yā mihammet yā ali sofrayı halil nimmeti celil er ... cer mıstafa
himmet edin erenler yā allah yā mihammet yā ali yā allah yā mihammet yā ali yā allah yā
mihammet yā ali yā allah yā mihammet yā ali yā allah yā mihammet yā ali yā allah yā
10 mihammet yā ali sırrı sır edenlerin demine hū gelimli dünya kadimli dünya ahırı dünya
hağ hū hū desti post ‘allah allah’ hayrı hizmetin kabul ola hağ ola hizmetine
şefaata bula hağ evlatlarını bağışlaya ‘allah allah’ hizmetin de on iki imam defterine kayıt
ola cārı cebrail ... bekçimiz ola gerçe hū müminlere yā ali ‘allah allah’ mümün arkadaşlar
müslüm bacılar konum komşudan rıza mısız ‘hak razı olsun’ mümün arkadaşlar müslüm
15 bacılar konum komşudan rıza mısız ‘hak razı olsun’ mümün arkadaşlar müslüm bacılar
konum komşudan rıza mısız ‘hak razı olsun’ yolun erkanın cāmın cāmeatin sevabı günahi
boynuza gönlünde olan beyan eylesin rıza mısız ‘hak razı olsun’ rıza olan eyilsin
kalksın topuğundan tutsun yeri niyaz edin kakın elin topuğuzdan tutun egilin erenler şah
aşkına niyaz edin kalkmanın erenler cismize can verdi kalbize iman verdi hağkın verdiği
20 bilesiz göz verdi göresiz kulağ verdi işitesiz dil verdi diyesiz el verdi tutasız diz verdi
durasız ayahğ verdi gelesiz kağın geldiyiz hağ kapısı durduğuz darı mansur ... niyaza mı
kalmış gönüllere mi ālif gibi dal durun doğru söyleyin erenler mizana varsın yolun
hağkını alsın yol erkan hağka hağ mıdır ‘haktır’ pir rehber hağkı hağ mıdır ‘haktır’ konu
komşu hağkı hağ mıdır ‘haktır’ mürebbi müsebi hağkı hağ mıdır ‘haktır’ hağkı gafil ol-
25 man el verdiğ gönül aldık allah eyvallah sırlara birer cebrail üçer imam abbas lokması

30 ھاڭ mıdır ‘haktır’ ھاڭ sizden gafil olmayın oturan canlar bı ayaktakı canlardan rıza mısı-
 nız ‘hak razı olsun’ oturan canlar bı ayaktakı canlardan rıza mısınız ‘hak razı olsun’ otu-
 ran canlar bı ayaktakı canlardan rıza mısınız ‘hak razı olsun’ ayaktakı canlar bu oturan
 canlardan rıza mısınız ‘hak razı olsun’ ayaktakı canlar bu oturan canlardan rıza mısınız
 35 ‘hak razı olsun’ ayaktakı canlar bu oturan canlardan rıza mısınız ‘hak razı olsun’ ھاڭ
 muhammed äli onı iki imam ehlibeyt de sizden razı olsun mümünün sorgusu sualı burdadır
 mahşer gününe kalmaz insanlar hū allah allah allah allah yezitten eSirge her dem allah ki
 allah ھاڭ ta nākemter kullardan razı ola can kandı şah ta kana
 küfür gide iman gele zulme uğratmayasan uğratmayasan bıھاڭkı elviya için bıھاڭkı
 40 elviya için eylibeyti mustafanın ... murtazanın yüzü hürmeti olsun allah allah ‘allah allah’
 ... ھاڭmeti çün ... tariķi tercümanların hümmetine geçilmez yollardan geçmiş olasan yā
 allah yā muhammet yā ali ‘allah allah’ pirim şahi merdan ... yezdan ... meydan haydari
 kerrar aliyel mürtezanın yüzü hürmeti olsun allah ‘allah allah’ ... düldülünün izzetinin
 nübüvvetinin hidayetinin kerametinin zülfükarın yüzü suyu olsun allah ‘allah allah’ ha-
 45 ticetü kübriya fatmatü zöhre ümmügülsün şeriban sakine ruken ھاڭrı hümmetine imam
 ھاşan müştabayın hürmetine imam hüseyñ deşti katli kerbelanın hümmetine imam zeynel
 ābedin ... hastalara şifa veresen yolcularına yol açık veresen ... silah veresen yā allah yā
 muhammet yā ali ‘allah allah’ imam muhammet bakır dōru yollarından şaşırıp dü-
 şürtmeyesen elleriñ karalarıñ yüzlerine vurmayasan muhtac eylemeyesen yā
 50 ‘allah allah’ imam caferi sadık mezhebi pak imam musayı kazımların ... düşürmez
 olsun allah ‘allah allah’ imam rızayı şahi horasani hürmet için ... nasıl güllerin açtı
 geçilmez günahlarından geçmiş olasan ھاڭbir azabından ھاşas eyleyeseñ yā allah yā
 muhammet yā ali ‘allah allah’ muhammet taķı hürmet için imam aliyel naķının hürmet
 için imam hasanül askerın hürmet için muhammet mehdi sayıp zaman on iki imamın
 55 yüzü suyu hürmetine olsun allah ‘allah allah’ yā rabbi on iki imamın dāminden didarından
 afatından izinden tozundan ayırmayasın allah ‘allah allah’ yā rabi üçleriñ beşleriñ yedi-
 leriñ kırıklarıñ hürmet için kerametın ... celalın hürmet için cebrayilin mikayilin is-
 rafilin ezrayilin hürmet için yeddi kat yeryüzü için yeddi kat gökyüzü ... için ... horasan
 pirlere rum sadıkları ... olsun allah ‘allah allah’ mümün dedenin hürmet için yemen
 60 ellerinde veysel ھاşani himmetine geçilmez günahlarından geçmiş olasan yā allah yā
 muhammet yā ali ‘allah allah’ sitti zeynel sitti fatma hürmet için ... başları kesik dilleri
 ھاşan okur ‘allah allah’ yā rabbi ھاşandan āzil olan altın bin altı yüz altmış altı ayetlerin
 hürmetlerine geçilmez günahlarından geçmiş olasan yā allah yā muhammet yā ali ‘allah
 allah’ ... hürmet için seyyit battal gazi hürmet için ... yunus peyKamber ... balığın

60 hürmet için topraklar hürmet için geçilmez günahlardan geçmiş olasan y  allah y  muhammet y  ali ‘allah allah’ y  rabbi atam seyfullahın ibrahim hayrullahın muhammet resullullahın hürmeti olsun y  allah ‘allah allah’ y  rabbi isayla incilin hürmet için musa ile tevrat hürmet için davud ile zabur hürmet için muhammet ile furkan h mmeti olsun all m ‘allah allah’ y  rabbi halil peykamberin hakıy için yüzü hürmetine

65 geçilmez yollardan geçmiş olasan y  allah y  muhammet y  ali ‘allah allah’ y  rabbi çekilen tekbirlerin hürmet için kesilen kurbanların hürmet için açılan sofraların hürmet için yenilen taam hürmet için iŐlenen ... hürmet için çekilen g lbeklerin hürmet için alınan zekirlerin hürmet için allah allah diyen dillerin hürmet için allah allah geçilmez günahlardan geçmiş olasan y  allah y  muhammet y  ali ‘allah allah’ y  rabbi yağan yağmur-

70 ların esen rüzgarların akan çayların yüzü hürmeti olsun allah ‘allah allah’ eylibeyti mustafanın Şama esir giden y tmıŐ eki Şehidi Ő hedaların hürmetine geçilmez günahlarından geçmiş olasın y  allah y  muhammet y  ali ‘allah allah’ y  rabbi küfür bizden iman senden ‘allah allah’ sen bizi son nefesi iman ile göndermiŐ olasan all m Őeytanlarını ... eylesen rahmanların ... eylesen hayır isteyen ... Şer isteyene aıl fikir

75 merhametler veresen rahmetlerin saçmış olasan geçilmez g n lerinden geçmiş olasan imam hüseyin efendimizin haŐır neŐ etmiş olasan y  allah y  muhammet y  ali ‘allah allah’ y  rebi doğan ayların doğan günleri ac gecelerin ac g nlerin yüzü h rmeti olsun all  ‘allah allah’ b rtlerin kuşların melayikerlin tıfıllı kulların yüzü suyu olsun ‘allah allah’ y  rabi m ritten m Őrik  m Őrikten m ride yatan evliy lerin enbiyalarının yüzü

80 h rmetine geçilmez g n lerinden gemiŐ olasan y  allah y  muhammet y  ali ‘allah allah’ y  rabbi Őeri Őeytanlar ... yaramaz avrat Şerrinden yaramaz hakim Şerrine yaramaz komşu Şerrinden ‘allah allah’ yaramaz g r keninden g r kmezinden afatından tıfanından saklıyi beklemiŐ olasın all  ‘allah allah’ cemmimiz cem ola cemmimiz ırkların cemmi ger  h  müminlere y  ali h  tebella tecella ... mırazları m Ők lleri hal  ola seba-

85 başları hayrola Őerleri defola ‘allah allah’ geldikleri yoldan durdukları dardan ha erenler on ki imam paylarını vermiş ol allam ‘allah allah’ el atımız yerler su ekmek yedimiz yerler veren yerler ‘allah allah’ on iki imam ... kamber düldül ellerinden avuçlarından kesmiye minafık ... etmeye ‘allah allah’ y  rabi evlat isteyene evlat veresen devlet isteyene devlet veresen aŐrat isteyene aŐrat iman veresen herkesin gönlündeki muradını

90 m Ők l n  ... ‘allah allah’ acemi gelmiŐlerimizi son nefeste iman ile göndermiŐ olasan allah ‘allah allah’ gettikleri hac  ola burası merac  ola ... nefesler cem  ola ger  h  müminlere y  ali (Arapça bölüm) hem kazalarımız hem belalarımız ne gelirse gelsin sen affeyle ... perverdigar (Arapça bölüm) m m nin kalbinden çıkmasın ... münkürün

boynundan çıkmasın tığ ilen teber cümletten cümleye miracınız kutlu olsun miracınız kutlu
 95 olsun ağzın datlu olsun oturan duran ... gerçē hū sır edenin demine hū aydın oğlun demine
 hū allah allah ... billah sıfrayı ḥalil ... celil ve bereketi allah ‘allah allah’ her kim bize verdi
 taam cehennem ataşı olsun ona ḥaram vesselatü vesselam ‘allah allah’ allā ulu sıfra dolu
 pirimiz ḥünkar hacı beктаşı veli ‘allah allah’ lokma zat ola münkür bed_ola ali gele nur
 gele ardı günler gür gele ‘allah allah’ sıfra içersi nur ola ... ola yiyene ḥelal yedirtene delil
 100 ola ‘allah allah’ allahtan kuvvet ibrahim ḥalillullahtan bereket_ola ‘allah allah’ ... bin ola
 ... kadim ola ḳazalarına kalkan belalarına bekçi ola ‘allah allah’ on ki imam ... kanber
 düldül ellerinden avuçlarından kesmiye münafık eline giriftar etmeye ‘allah allah’ dilde
 dilekte gönülde muratları müşkülli hallola ektikler biçtikler rast ... gele hisseleri ambar-
 ları dolu ola gönülleri ... muḥammed de ... ola ‘allah allah’ carına imdadına yetişmiş
 105 ola ‘allah allah’ biz yedik eksilttik ... gani gani doldurmuş ola sofrasına da ḥoca hıızır
 uğrıya hak evlatlarını bağışlaya ‘allah allah’ imam abbas loḳmalarında cebrayil kurban-
 larında ... ḳabul maḳbul ... dergaha kaydola ‘allah allah’ gerçē hū mūmine yā ali

Metin Kodu	C9
Derleme Yeri	Diyarbakır
Kaynak Kişi	
Konu	Kuşanma Ritüeli

DİYARBAKIR

hū allah allah hū allah allah yüzü yerde özü darı mansurda haq erenler meydanda on iki imam on dört masumu pak efendilerimizden dostuna dost düşmanına düşman olmak kavliyle haq erenlerin vermiş olduğu nasihat ile amele hareket üzere baş açık yalın ayak boyun bağlı sinesi dağlı yüzü yüzüne sürme gelmiş emri mürşit buyururlarsa getirelim mi şahım allah muhammet ali on ikı imam cämi cemaat aldı kabul ettiyse biz de aldık kabul ettik ne dersiniz canlar ‘allah eyvallah’ esselamü aleyküm şeriat erenleri esselamü aleyküm ey şeriat erenleri haq bildik haqqa geldik kapınıza bi çift kuzu getirdik kulluğa kabul eder misiz allah mohammed ali on ki imam cämi cemāt aldı kabul ettiyse biz de aldık kabul ettik ne dersiniz canlar ‘allah eyvallah’ esselamü aleyküm tarikat pirleri aleyküm selam ey tarikat pirleri haq bildik haqqa geldik kapınıza bi çift kuzu getirdik kulluğa kabul eder misiz allah muhammet ali on ikı imam cämi cemaat aldı kabul ettiyse biz de aldık kabul ettik ne dersiz canlar ‘allah eyvallah’ esselamü aleyküm marifet kamilleri aleyküm selam ey marifet kamilleri hak bildik hakka geldik kapısıza bi çift kuzu getirdik kulluğa kabul eder misiz allah mohammed ali on ki imam cämi cemaat aldı kabul ettiyse biz de aldık kabul ettik ne dersiz canlar ‘allah eyvallah’ esselamü aleyküm hakikat şahları aleyküm selam ey sırrı hekikat şahları hak bildik hakka geldik kapısıza bi çift kuzu getirdik kulluğa kabul eder misiz allah mohammed ali on ki imam cämi cemaat aldı kabul ettiyse biz de aldık kabul ettik ne dersiz canlar ‘allah eyvallah’ hata ettim huda için bağışla muhammet mustafa için günahlarımızı bağışla hatice fatma hasan müşteba hüseyini kerbela için günahlarımızı bağışla imam zeynel aba bakır cafer musa kazım rıza için günahlarımızı bağışla ‘allah allah’ biz severiz şah takiyle ... nakiyi hasanül askeri için günahlarımızı bağışla ‘allah allah’ mehdi sayip zamanın eşiğinde yatan geda için günahlarımızı bağışla ‘allah allah’ hatayi ... nurdur yine ali aba için günahlarımızı bağışla ‘allah allah’ sağ selim sana teslim ettim ey can sen bu yola ikrar edeceksin söz vereceksin söz ikrardır gelinmez gelse dönülmez yolumuz kıldan ince kılıçtan keskin ateşten

gömlektir sen bunu benimsedin geldiysen bız de seni haqqın huzurunda haqqın izniyle bu cemāte kıatmak için yola kabul ediyoruz bundan sonra nerde olursan ol hangi maqqamda olursan ol hangi ortamda olursan ol kesinlikle ve kesinlikle benliginden özverinden taviz vermeyeceksin kişiligin onurun hiÇbir şeyin altına almayacaksın hiÇbir şeyi viJdan muhasebesiyle kıyaslamayacaksın ne olursan nerde olursan ol ne kâ zengin olursan ol
30 faqirine düşkününe yardımcı ol boyun egme kimseye de boyun egdirme yolumuz bunu ister bizim yolumuz ikrarımız bize degil bizim yolumuz ikrarımız haqqa bağıdır peyKamberimize bağıdır mertebe mertebe gelir āliye bağıdır hüseyne bağıdır ve bu şekilde gelir bunu kabul ettin geldin bundan sonra büyüklerine olan saygını küçüklerine olan sevgini
35 dedim gibi viJdan terazinin her zaman için çok iyi okucaksın

gelme gelme dönme dönme gelenin malı dönenin canı bunu kabullendin geldiysen ben sāni haqqın huzurunda elin dilin belin bağı kalacağıın dayir sözün burda ikrarın vereceksin ondan sonra ben senin şeddin bağılyacam moħammet mustafanın ümmetinden olarak bir alevi ferdi olarak hiÇ kimse aslını inşar edemez nerde olursa olsun aslını inkar etmeyeceksin bilgini arttıracaksın ne olur olsun bizim yolumuz ilim yoludur bizim yolumuz
40 çaba kuvvet kan dökme yolu degildir biz her zaman buna karşı gelmişiz ve şarşı gelmeye devam edecez onun için buna eger bendisen sāni huzurda ben irşad edecem vekil olarak irşad ediyorum çünkü eteginden tutacaksın bu etek benim etegim degil ... bu etek şah imam hüseynin hazret ālinin moħammet mustafanın etegidir onlar nasıl haqqa söz verdisen de etegi tutup söz vereceksin şöyle elim eteginde ikrarım sende elim eteginde ikrarım
45 sende üJ defa söyle elim eteginde ikrarım sende elim eteginde ikrarım sende pirim ikrara bend olasın işallah hak seni bu ikrarda máħrum etmez üJ gün bağı kalacaktır ona göre kendini ayarla üJ gün bağı kalması lazım üJ gün sonra açılacak ona göre kendini ... canlar burda bağıladımız bu ikrarda el dil bel var edeb edeb biz bunu edep yoluna alıyoruz onun
50 için bu yol haqq yolu edep olan bir insandan asla ve asla kötülük beklenemez çünkü eliyle kıoymadıgnı alamaz ... görmediyni söyleyemez beline bağı kalır evine aylesine bağı kalır bısmillahi rahmani rahim yā allah elim bağıladım bısmillahirahmanirahim yā muhammet dilim bağıladım bısmillahirahmanirahim yā āli belim bağıladım elen belen dilen bağı kalasın can bısmillahirahmani rahim ademi seyfullah ... ibrahim hayrullah kemerbest
55 ... (Arapça bölüm) yā allah yā muhammet yā āli ... canlar burda gördüğünüz gibi şimdi burda bunun bir yere gitmesi lazım bir şobanın sürüsüne katılması lazım o çoban ... oluyor işte söylendiği gibi miħammet āli ... çünkü peyKamber efendimiz abasının altına bu dördünü alarak tek gövde oldu bız onu burdan işaret veriyoruz ocağı olacak bunun bir piri

olacak neresi olacak her ocagın bir talibi var canlar bu dede ıarğın talibi olduğu için biz
60 onun sikkesine uyduk çok özür dilerim sikke davranmak bir yerdir oraya bağlı olcaksın
nerde olur olsun hangi yerde olur olsun babasını inkar eder bunun babasıyla irtibatın kop-
maması lazım ... yol babasına gelip arzını arz edecek yol babası da ona yardımcı olacak
yol babası kimdir ocagın piri dir canlar ... geç yerine (Arapça bölüm) okula gidisin kaçınıcı
sınıftasın canım derslerin öğretmenlere karşı şeyin baban annenle aran çevren arkadaşınla
65 iyi bah bu iyi olmadığı takdirde sen bana söz veriyorsun ... bundan sonra derslerine çok
iyi çalışacaksın çok yüksek mertebelere geleceksin insanlara insanlığa faydalı bir kişi ola-
caksın tamam mı çünkü bu insanların senden ney var beklentisi var bu beklentiyi yerine
getirmen için ne olacaksın azimli olacaksın biraz önce abine dediğim gibi ne olacaksın
sözlerinden dönmeyeceksin yolundan dönmeyeceksin nerde olursan ol hangi makam
70 olursa olsun benlik gütmeyeceksin ne var bızde gizlilik var insanlık onuru var bizde ta-
mam mı buna sen söz verebiliyor musun verebilirsen seni de aben gibi bağlıyıp işte bu
canlar gibi sen burda aynı haklara sahipsin nere gidersen git bura senin artık yerindir
herhangi bir zorluğun olursa rahat rahat babana danış baban çözüm bulmazsa gelirsin
tamam mı artık bundan sonra bağımız ne oluyor samimi oluyor birbirimize bağlılığımız
75 artacaktır tamam mı söz veriyor musun o zaman sözü dediğim gibi hađđa veriyosun allaha
veriyorsun allah hiçbir yere sığmayan mümin kulunun kalbine sığan bir yerdedir biz kal-
bimizi dilimizle dilimizden söyledimizi kalbimizle tasdik edecez tamam mı hağ bizim
varlığımızdadır peyKamber efendimiz dahi ... ne getirmiş inanç getirmiş oraya bağlı kal-
mış biz de onun yolundan giderek oraya bağlı kalcaz tamam mı söyle elim eteginde ik-
80 rarım sende ikrarın bendı olasın bağlı kalasın sözünden dönmeyesin tamam mı bak burda
ıkrar verdin söz hele erkek için söz farklı bir durumdur her zaman insan özü sözü ... ta-
mam mı şimdi abene dediğim gibi senin de eline beline diline sayıp olman lazım elinle
koymadın bir şeyi kesinlikle hađđın olmıyan bi şeye el uzatmak yok dilimizde küfür kötü
söz çıkması yok anladın mı kendi halalınız olan eşinizden gayrisine bir bacı gözüyle bağar
85 kesinlikle art niyet yok gençı olacaksın gideceksin evleneceksin tamam mı bısımillahirah-
manirahim yā allah elim bağladım bısımillahirahmanirahim yā muhammet dilim bağla-
dım bısımillahirahmanirahim yā āli belim bağladım elen belen dilen bağlı kalasın can ...
... (Arapça bölüm) yā allah yā muhammet yā āli geldiniz yerden durdunuz dardan
... hak on iki imam ayırmaya ‘allah allah’ hizmetleriniz on iki imam defterine kaydola
90 şeddiniz de hasanla hüseyinin şeddi ola ‘allah allah’ ... gerçege hū mümine yā āli canlar
burdaki ikrar yol ikrarıdır bu genelde bizim buranın en ağır yola bağlanma şeyidir aşure
çorbaları hazırsa gelsin

Metin Kodu	C10
Derleme Yeri	Tokat, Karadeniz Alevi Bektaşı Federasyonu Genel Merkezi
Kaynak Kişi	Muharrem ERKAN
Konu	Hızır Cemi

TOKAT

eşikte bulunan eşikten içerde bulunan cümle canlar ibadet yapacaz yolumuz razılık rızalık yoludur aranızda küskün dargın alacā verecē sıkıntısı sorunu problemi olan canımız varsa hak meydānına gelsiñ dile gelsiñ bile gelsiñ hakkını talep eylesin yoksa allah eyvallah desin ‘allah eyvallah’ canlar birbirinizden hoşnut razı mısınız ‘allah eyvallah’ canlar birbirinizden hoşnut razı mısınız ‘allah eyvallah’ canlar birbirinizden hoşnut razı mısınız ‘allah eyvallah’ edep erkan sükütü lisan canlar daha önceden biliyosun canlar birbiriyle görüşüyödu bunu işte hemî kış olması veyahut da diğfer hastalıkların sepmemesi için niyaz ederek hizmetimizi yürütüyoruz bismişah allah allah ‘allah allah’ allah allah hizmetlerimiz kabul ola muratlarınız hasıl ola isteğinizi dileğinizi hak muhammet ali vere ‘allah allah’ yapacağımız ibadetler kırklar meclisinde yapılan ibadetlere kaydola ‘allah allah’ dil bizden nefes pirimiz hünkar hacı beктаş veliden ola gerçā hū mūmine yā ali hizmet sahipleri hizmetine başlayabilir destur pir bismişah allah allah hizmetleriniz kabul muratlarınız hasıl ola gözcü karaca amet pirimizin himmeti sefa nazarları cümlemizin üzerinde ola dil bizden nefes pirimiz hünkar hacı beктаş veliden ola gerçeğē hū bismişah allah allah ‘allah allah’ allah allah hizmetleriniz kabul ola muratlarınız hasıl ola isteğinizi dileğinizi hak muhammet ali vere siz bizleri saklıcaksınız bekliceksiniz gözliyeceksiniz imam hasan efendi de cümle canları saklıya beklıye gözlüye koriya kollıya ‘allah allah’ dil bizden nefes pirimiz hünkar hacı beктаş veliden ola gerçā hū mūmine yā ali hū erenler yā allah yā muhammet yā ali destur pirim biz üç bacıydık guruhu naciydik kırklar meydanında süpürgeciydik kör olsun yezidi mervan ... sahip zaman destur pir bismişah allah allah dileğiniz Kabul muratlarınız hasıl ola seydi ferraş efendimizin himmeti sefa nazarları cümlemiziñ üzerinde ola ‘allah allah’ dil bizden nefes vaktin imamı ola gerçeğē hū açıklama gerē de duyuyoruz tekrarlıyoruz ama ab su dest el abdest ellerin temiz olmasıdır bunun iki anlamı vardır zahiri görünen batını içsel anlamı görünen haliyle elimiz temiz

25 olmazsa elimizle lokmamızı yerken yediğimiz lokma da temiz olmaz her zaman elimizin
temiz olması gerekiyor batını içsel anlamıysa elimizle koymadığımızı almıycaz elimizle
kimsiye şiddet uygulamıycaz elle yapılabilecek tüm kötü hal ve hareketlerden uzak dura-
caz bu bir anlamıyla ikrardır elimizi temizleme hizmeti bu manaya gelir abdest o hizmeti
yürütüyō canlar ... bismişah allah allah allah allah hizmetlerimiz Kabul ola muratlarımız
30 hasıl ola isteğimizi dileğimizi hak muhammet ali vere ‘allah allah’ salmanı pak efendimi-
zin hüsnü himmeti keşfi kerameti üzerinde ola ‘allah allah’ gelmiş gönöl katmiş olan dil
bizden nefes pirimiz hünkar hacı beктаř veliden ola gerçē hū mūmūne yā ali destur pir bu
post hak muhammet ali hünkar hacı beктаř veli postudur hallacı mansur seyit nesimi gibi
dara duranların postudur pir sultan gibi serverlerin postudur cem birliğine sohbet sırrına
35 ... ağıklığına allahın birliğine destur pir bismişah allah allah postumuz kadim postumuz
dayim ola üzerinde yapılacak hizmetlerimiz hak muhammet ali hünkar hacı beктаř veli
katında katarında kabul ola ‘allah allah’ dil bizden nefes pirimiz hünkar hacı beктаř veli-
den ola gerçēęe hū yā allah yā muhammet yā ali pirimiz hünkar hacı beктаř veli gerçēk
erenlerin demine devranına hū desturu pir ilimden gidilmeyen yolun sonu karanlıktır dü-
şünce karanlığına ... çerağı ruşen fahri dervişan himmeti piran gerçēk erenlerin demine
40 devranına hū yaradanın nuru aşkına yā allah yā allah yā allah nübūvvetin nuru aşkına yā
muhammet yā muhammet yā muhammet velayetin nuru aşkına yā ali yā ali yā ali pirimiz
hünkar hacı beктаř veli desturu pir bismişah allah allah ‘allah allah’ çün çerağ uyandırdık
ol hūdanın aşkına ... muhammet mustafanın aşkına sakiyi kevser aliyel mūrtezanın aşkına
45 hem hatice fatma hayrunisanın aşkına ... řah hūseyni kerbela ol imamı etkiya zeynel aba-
nın aşkına ‘allah allah’ hem muhammet bakır ol ... mūrteza caferi sadık imamı rehnuma-
nın aşkına ‘allah allah’ imam musayı kazım serfirazı ... hem imamı ali rıza ... ‘allah allah’
şah taki ve naki ol hasanöl askeri ... sahip livanın aşkına ‘allah allah’ pirimiz hünkar hacı
beктаřın aşkına haşra dek yanan yakılan aşkanın aşkına nefes pirdedir bismişah allah
50 allah akşamlar hayrola hayırlar fetöla şerler defola münkürler mat ola canlar abadöla
‘allah allah’ cabir ensar pirimizin hüsnü himmeti keşfi kerameti cümle canların üzerinde
ola ‘allah allah’ gelmiş gönöl katmiş olan ... dil bizden nefes pirimiz hünkar hacı beктаř
veliden gerçē hū mūmūne yā ali

himmət eyle dedem

55 kudret kandilinde parlayıp duran

muhammet alinin nurudur vallah

- zuhura gelip te küffarı kıran
 elinde zülfikar alidir billah
 elinde zülfikar alidir billah
 60 elinde zülfikar altında düldül
 önünde kanberi dilleri bülbül
 hatice fatıma cennette bir gül

 zuhura geldi hasan hüseyin
 65 onların nurunda ziyalandı din
 kırıklara büründü zeynel abidin
 çekelim yasını hasbetinillah
 çekelim yasını hasbetinillah
 muhammet bahırdan caferi sadıh
 70 şahım musa kazım rızaya dedik
 tarihat abıyla cismimiz yuduğ
 hağ dedi mümine hağha beytullah
 taki naki on iki imam ...
 hasanül askeri cemin sultanı
 75 elinde hüccetli sahip zamanı
 göndere allah
 gönderir allah
 hatayım teslim et özün üstaza
 elinde zülfikar hem ehli gaza

80 bin bir dondan baş gösteren murtaza

... ..

allah allah

... gerçeğin demine hū

hū erenler hū

85 ... yandırılım çırağı

ziyalansın şahı merdan aşkına

... .. durağı

ziyalansın şahı merdan aşkına

‘allah allah’

90 muhammed alinin hikmetini

kadim mananın al himmetini

o günkü  ırayın nur ayetini

ziyalansın şahı merdan aşkına

pirim hünkar hacı bektaş veli

95 şah hasan hüseyin ...

candan sevelim ki imam zeyneli

‘allah allah’

ziyalansın şahı merdan aşkına

muhammet alinin sır ...

100 caferi sadığın din imanından

... .. nurundan

ziyalansın şahı merdan aşkına

- ziyalansın şahı merdan aşkına
 ‘hizmetler kabul muratlar hasıl ola allah allah’
- 105
 askeri düşüren
 muhammet mehdinin nuru ışığı
 ziyalansın şahı merdan aşkına
 ziyalansın şahı merdan aşkına
- 110 selmanı nur ile
 okunur sırrın masharı
 niyazla analım cabir ensarı
 ziyalansın şahı merdan aşkına
 ‘allah allah’
- 115 niyazla analım cabir ensarı hū
 hayır himmet dedem
 hata ettim hūda yaktı delili
 muhammet mustafa yaktı delili
 ol ali abadan haydarı kerrar
- 120 aliyel murtaza yaktı delili
 ‘allah allah’
 haticetül küPra fatıma zehra
 ol hayrunnisa yaktı delili
 hasan aşkı ile meydana girdim
- 125 hüseyini kerbela yaktı delili

‘allah allah’

imam zeynel imam bakırî cafer

... yaktı delili

imam ... takiden hem ali naki

130 ol hasan askeri yaktı delili

‘allah allah’

muhammet mehdidir ol sahip zaman

eşiğinde ... yaktı delili

... ..

135 hünkarı evliya yaktı delili

on_ki imamdır ... hatayı

... .. ali yaktı delili

... .. ali yaktı delili

140 ‘allah allah’ destur pir bismişah allah allah telimiz gül dilimiz bülbül ola ... kırklar meydanında okunan nefeslere kaydola ‘allah allah’ adını andığınız erenlerin evliyaların himmeti cümlemizin üzerinde ola dil bizden nefes pirimiz hünkar hacı beктаş veliden ola gerçeğe hū bismillahirrahmanirrahim bismişah muhammet musfata şahi merdan aliyel murtaza sana sığındık ‘allah allah’ hatice fatma hasan müşteba hüseyini kerbela sana sığındık ‘allah allah’ imam zeynel ile imam bakır cennetin bahçesinde bülbüller şākır caferi sadığa

145 erdik çoğ şükür musayî kazım rıza sana sığındık ‘allah allah’ muhammet tākīye verelim bir selavat aliyel nākiden umarız imdat hasanül askeri el aman ... mehdiyi sahip liva sana sığındık ‘allah allah’ on dört masumu pak güruhu naci on yedi kemerbest derdimiz ilācı pirimiz hacı beктаşi veli hünkarı evliya kulun kurbanın ulu divanın senin muciplere çoktur ihsanın hayderi aliyel murtaza pirim sana sığındık mahrum eyle-

150 mesin üzerinizde hayırlı uğurlu olsun ... nasip etsin hū yā ali ‘allah allah’ bismişah allah allah ‘allah allah’ gece gündüz hata etmektir işimiz tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah muhammet aliye bağlıdır özümüz tövbe günahlarımıza

estağfurullah estağfurullah estağfurullah hasan hüseyin sır içinde sır ise imam zeynel nur
 içinde nur ise özümüzde kibir benlik var ise tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfu-
 155 rullah estağfurullah muhammet bakırın izinden çıkma yükünü caferden tut gayrıya bakma
 hatıra deyip gönüller yıkma tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurul-
 lah benim sevdiğim musayi kazım imam rızaya bağlıdır özümüz eksiklik noksanlık hep
 kusur bizim tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah muhammet
 tākīyle varalım şaha ali nāki vermāye emāmizi zaya ‘allah allah’ ettiğimiz kem işe bed
 160 huya tövbe günahlarımıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah hasan askerinin gül-
 leri bite mehdi gönlümüzün gamını ata ‘allah allah’ ettiğimiz ... gıybete tövbe günahları-
 mıza estağfurullah estağfurullah estağfurullah şah hatayım eder bağdat basra kaldık za-
 mana böyle asra yā ali kerem kanisin kalma kusura tövbe günahlarımıza estağfurullah
 estağfurullah estağfurullah bismişah allah allah elesti bezminde verdik ikrarı allah
 165 eyvallah anda zuhur etti hakkın didarı dostun cemaline allah eyvallah ‘allah allah’ bir
 zamanlar serseri gezdik taşralarda cananı çok üzdük mustafa destinden gerçeği ... hakkın
 habibine allah eyvallah ‘allah allah’ kalmasın güman nur olsun dilinde ikrarla iman
 şah alim demiye allah eyvallah ‘allah allah’ hasanül ki rıza tüter özünde feryadı
 kerbela gitmez gönlümden akar gözümünden dökülen yaşına allah eyvallah ‘allah allah’
 170 miras bize sabır zeynel abādan muhammet bakır okur ilmi hüdadadan aşıkana olan cevri
 cefadan maşukun derdine allah eyvallah ‘allah allah’ abdesti caferden aldık aşk
 ile namazı kazımdan kıldık ... olmayana allah eyvallah ‘allah allah’ ali musa rıza hep
 gönlümüzde tağı ve nāğı var özümüzde hasanul askeri hayalimizde nuruna ragına allah
 eyvallah ‘allah allah’ canımız kurbandır hakkın rahına ezelden teslimiz nur ervahına
 175 mehdi sahip liva hak katarına ve cefa erine allah eyvallah ‘allah allah’ hakkın rahından
 düşürme bizi erenler aşkıyla hamd eder hak için söylersen sözü nuruna sözüne sazına
 allah eyvallah ‘allah allah’ söz birliğine diyelim allah allah ‘allah allah’ bismişah allah
 allah āli erde yüzü yerde özü darı mansurda hak muhammet ali yolunda seJdeye varan
 cümle canların dilde dilekleri gönülde muratları verile ‘allah allah’ duvallarımızdan daş
 180 gözlerimizden yaş düşürmeye ‘allah allah’ neydim de ne oldum dedirtmeye ‘allah allah’
 yedi gat yerde yedi gat gökte arşda gürşde levhi kalemde bin aleme kendini nakş eyleyen
 ve ademe bahş eyleyen hak için cümle canların dertlerine derman hastalarına şifa borçla-
 rına kolay ödemeyi nasib_eyleye ‘allah allah’ akan pınarlarımız kurumıya ‘allah allah’
 yanan ışıklarımız sönmiye ‘allah allah’ neydim de ne oldum dedirtmiye ‘allah allah’ üç-
 185 lerin beşlerin yedilerin on iki imamların on dört masum pakların on yedi kemerbestlerin
 seksen bin rum ereninin doksan bin horasan pirinin yüz bin gayıb ereninin hüsnü himmeti

keşfi kerameti cümle canların üzerinde ola ‘allah allah’ dil bizden nefes günümüzün mürşüdünden ola gerçâ hū mümüne yā ali miracınız kabul ola canlar ‘allah allah’ destur rahat oturun canlar bir olay yaşadık görüyorsunuz ne kadar hazırlıksız olduğumuzu ne kadar çaresiz olduğumuzu ne kadar bu depremdä âlimizden bir şeyin gelmediğini häp beraber yaşıyoruz görüyoruz gözlemliyoruz sizler bana dicesiniz ki yā canlar japonyada sekiz şiddetinde oluyō dokuz şiddetinde oluyo da bizde yedi şiddetinde bi deprem yedi onda yedilik bi deprem bizi yerle bir ediyō her şeyden önce biraz da hata bizde canlar sormuyoruz sorgulamıyoruz şunu söylüyeyim vatandaşlık görevimizi yapmıyoruS karışmıyoruS kaytarmıyoruz bana ne kim ne yaparsa yapsın diyerek günümüzü idame ettiriyoruS halbusuki haksızlar karşısında sessiz kalan dilsiz şeytandır ayetini de biliyoruz yani inandığımız yolda bi nevi de yürümüyoruz bu ay hızır ayı bi anlamıyla kim veren el her zaman alan elden üstündür elimizden geldiğince gücümüzün yettiğince yoksulumuza fakirimize çaresiz kalan insanlarımıza yardım etmämiz gerekir yani hak için allah için elimizden ne geliyorsa her şeyimizi paylaşmamız gerekir biz öldükten sonra bin tane hoca gelsin yüz bin tane hatip gelsin kuranı binlerce sefer okusun kimsenin bu okunan kuranla günahları affolmaz allah her şeye mükdedirdir her şeye gücü yeter ama der ki kul hakkıyla gelme de neyle gelirsene gel tövbe ettiğın sürece günahlar affolur der kul hakkına bir anlamıyla müdahale etmez öyleyse helallik rızalık almamız gerekir yatımız olmuş katımız olmuş hanımız olmuş hamamımız olmuş çokça paramız olmuş hakka yürüdüğümüz zaman bunların hiçbirini yanımızda götürme şansımız yok canlar eşiniz olmuş dostunuz olmuş uğrunda öldüğünüz arkadaşlarınız sevgilileriniz olmuş siz öldükten sonra ya belki hatırlar ya belki hatırlamaz ya bir gün unutmaz hani söylenen bir söz vardır unutulmaS sanma sakın bir gün gelir unutulur genelde o eş dostta bi anlamıyla sizleri unuttur geride kalan âmelimizdir yani emel nedir biliyor musunuz bir fakire bir yoksula bir çaresize bir ihtiyaç sahibine yardım edebiliyor iseniz ne mutlu size edemiyosanız artık takdiri de size kalmış canlar hızır ayı bizler için çok önemli bizler için de cām insanlık için çok önemli niye bu ayda oruç tutarız biliyor musunuz bu soğuk en çok şiddetin şiddetli kısm olduğu günler bugün şu yaşadığımız günler bugünlerde samanın biter hayvan besliyosan yemin biter bulgurun yarman ... biter unun biter köylerde yol kapanır gidip bi yerden alma şansın olmaz elinden geldiğince gücün yettiğince kimse görmeden ihtiyaç sahiplerini belirleyip onlara vermemiz gerekir yıllardır dedelerimize verdik dedelerimiz bunları birbirleriyle gizli bi şekilde yardımlaşmışlar vermişler yunus emredä bununla ilgili çok güzel bi deyişi var geldi geÇti ömrüm benim şol yel esip geçmiş gibi hele bana şöyle geldi şol göz açıp yummuş gibi iş bu söze hak tanıktır bu can bu gövdede konuktur bir gün olup göçüp gide

kafesten kuş uçmuş gibi miskin adem oğlanını benzetmişler ekinciye kimi biter kimi yiter yere tohum saçmış gibi bu dünyada iki nesniye yanar içim gönül gözüm yiğit iken ölenlere gök ekin biçmiş gibi bir hastıya vardın ise bir yudum su verdin ise yarınında sana gele hak şarabın içmiş gibi bir miskini gördün ise bir eskice verdin ise yarınan da sana gele hak libası giymiş gibi yunus emrem bu dünyada iki kişi kalır derler biri hızır ilyas 225 ola abu hayat içmiş gibi canlar biz bi anlamıyla hızır aleyisselam da allahın ta kendisidir biz inancımıza göre allahı insan kisvesine dönüştürmüş yeryüzüne indirmiş ve birbirimize yardım etmede vesile olmuş bir inancın sahipleriyiz ‘allah allah’ yüzyıllardır alevilerin köylerinde kavgaları olmaz hatta mahkimiye gidilip mahkemede görülecek dava hiç yaşanmamıştır şehillere geldik cemi kaybettik ikrarı kaybettik görgüyü kaybettik yolu 230 erkanı kaybettik artık birbirimizi vurur olmaya başladık mal mülk için kavga etmeye başladık ve hatta akla gelebilecek bütün kötülükler köylerimizde şehillerimizde yaşanmaya başladı hatta bir belgesel çekmiştik geçtiğimiz yıllarda trt biliyorsunuz tozanlı deresinin sağlı sollu köyler var oralarda da derelerin içersinde yüzlerce köyümüz var şu anekdotu 235 da sizlerle paylaşıyım bunu daha iyi anlaşılması için söylüyorum yirmi altı haziran bin dokuz yüz on dokuzda mustafa kemal atatürk tokada geldiğinde tokat halkının yüzde seksen seksen beşi alevi türkmenlerden oluşmaktadır bunlar da hünkar hacı bektaş veli dergahına bağlıdır ‘allah allah’ şimdi gelin görün ki ne acıdır şu anda tokatta yüzde kaç alevi kaldı sözde devlet erkini elinde bulunduran yapı başta diyanet olmak üzere asimile etmek 240 alevileri sünnileştirmek kendilerine benzetmek gayret ve çabası içinde gayrisafı milli hasıladan en büyük bütçeyi alarak bu misyonel görevini yürütmektedirler yaptıkları bir anlamıyla da anayasamızın ikinci maddesine göre suçtur türkiye cumhuriyeti anayasamızın ikinci maddesinde demokratik layik sosyal hukuk devleti diyor layik devletin dini olmaz dini yani masanın dini olmaz sandalyenin dini olmaz bunlar fiziksel olarak görünen cisimlerdir devlet de soyut bi kavramdır elle tutulmaz gözle görülmez aklı yoktur fikri yoktur bu yapının dini olmaz kişilerin bireylerin yani akıl balık olan insanların dini olur öyleyse anayasa da bir anlamıyla çığneniyor ben trtnin konusunda geliyim trt çektiği belgeselde yüzyıllardır bu gelenek halinde yapılmış eskiden atynan eşşenen giderlerdi son yıllarda işte yetmişli seksenli yıllarda da münübüslerle otobüslerle traktörlerle gidip gelmeye 245 başlayolar yolun kenarında ihtiyacı olan bir vatandaş kağıda yazıyor büyükçe bir taşın altına koyor talebini parasını da koyor diyor ki atıyorum almıstan bana işye ayakkabı al eskiden cizdevat denirdi örnek veriyorum onun yazıo işte kırk numara ayakkabı al parası ne kadar varsa onu da koyup çekip gidiyō o köyler yola paralel yani 250 içeriye üç kilometre beş kilometre iki kilometre mesela dadukta köyünü örnek veriyim

255 asfalta baya uzak pir memedin köyü pirimiz pir sultanın evladı aynı zamanda e şimdi
adam oraya bırakıyo yolun kenarından geçen kimse onu görüyo parasını alıyo almustan
ayakkabıyı alıyo atıyorum ayakkabıyı on liraya aldı da sekiz lira koyduysa yazıyo iki lira
noksan diyō bi dahaki geçtiğimde iki lirasını da koy diyo geliyo o iki lirayı da oraya
bırakıyo görüyō musunuz birbirini duymıyan görmiyen insanların ne kadar güven içer-
260 sinde birbillerine yardımlaşma içerisinde yaşıyolar böyle bir inancın böyle bir kültürün
bünyesinde yaşayıp bugünlere gelmişiz bin dört yüz iki bin dört yüz on üç fetret dönâmi
yani devletin başında padişah yok anadoluda billiği bütünlüğü sağlıyan anadolu alevi
inancı ve kültürüdür geldiğimiz nokta şu canlar biz bunları teker teker kaybettik şimdi
vatandaşlara diyoruz canlar arap değiliz biz türküz türkmeniz türkçe konuşuruz biz anla-
265 dığımız dilde ibadet etmemiz gerekir bu bizim en demokratik talebimizdir istâğımızdır
arzumuzdur bu bi insanlık görevidir bu evrensel insan haklarıdır ve evrensel bildirgede
de vardır ama gel gör ki bizlere bi anlamıyla kendi dilimizin dışında arap dilini dayatılıyō
ve dayatılan dil bizim anladığımız bildiğimiz şey değil denemek için dışardaki canlarla
ben muhabbet ederken diyorum ya şu fatihayı çok okuyorsunuz şu yedi ayetten oluşuyō
270 bana bir söyler misiniz dediğim çoğu canımız cevap veremiyō bilmiyō anlamıyōr ki yani
bir din ulema kısmı oluşturmuşuz bu kısım hani hristiyanlarda olduğu gibi din sadece
onların üzerinden yürür sadece onlar okur üfler onlara belilli bir ücret ödenir bu ticarileş-
tirilmiştir bi anlamda bu ülkenin ilim ve bilime yönelmesinin de önünü kesmiştir bakın
hünkar hacı beктаşı veli pirimiz diyor ya ilimden gidilmiyen yolun sonu karanlıktır üst
275 tarafa da yazdık ilim bizim kiblegahımızdır bilim bizim kiblegahımızdır şu anda bacı ço-
luk çocuk gänç ihtiyar yaşlı hep beraberiz häpımız burda canız erkek dişi sorulmaz mu-
habbetin dilinde hakkın yarattığı her şey yerli yerinde bizim nâzarımızda erkek dişi farkı
yok ikilik noksanlık senin fikirlerinde diyor hünkar hacı beктаşı veli burda canız sorunu-
nuz varsa probleminiz varsa şikayetiniz varsa bu dedelerden de olabilir talipten de olabilir
280 häpimiz burda eşitiz ve biriz yine pirimiz pir sultan diyor ki bir yavru gönderdim gurbet
eline emaneti sana boz atlı hızır emaneti sana boz atlı hızır ne günler gördüm akli
karalı ne günler gördüm dertli çareli bir yavru gönderdim yürek yaralı emaneti sana boz
atlı hızır halktan bize bizden halka zulüm yok imanın var vadesize ölüm yok senden gayrı
kolum yok ganadım yok emaneti sana boz atlı hızır pir sultan abdalım böyle mi olacak
285 beklerim yolunu yavrum gelecek analı babalı murat alacak emaneti sana boz atlı hızır en
çok kullanılan şeylerden biri yanlış şeylerden biri de şu canlar insanlar birbirine kızdığı
zaman allah gözünü kör etsin allah seni süründürsün allah şöyle etsin allah böyle etsin
allah kimsenin kötülüğünü istemeS hanı bazıları diyollā yā (Arapça bölüm) hayır ve şer

290 allahtan gelir buna da pirimiz pir sultan çok güzel cevap vermiş diyor ki haktan bize yani
 295 allahtan bize bizden halka zulüm yok zulüm yapan da bizden değil zulüm yapan acı çek-
 tiren ıztırap çektiren kötülük eden bizden değil canlar kuran okunuyor da kuranda kef
 suresinin atmıştan seksen ikiye kadar bir menkıbe anlatılıyor bu hızır ayı olduğu için hep
 hızır cemlerinde bunu söylediğimiz için bi dā tekrarlayalım bällemizde bulunsun bu men-
 kıbeden kim ne anlıyō kim ne üzerine düşüyor bu kısma iyi bakmak lazım musa aleyis-
 295 selam hani biliyorsunuz nil nehrinde geçerken esasını nil nährine vurdu firavunun şerrin-
 den kurtardı daha sonra firavun arkadan gelirken arada kaldı boğuldu gittiler kendinden
 emin bir şekilde bin bir kelamı danışmak için makamına gittiğinde benden daha sevgili
 bir kulun var mı diyō yüce yaradan da diyor ki var ben onunla arkadaş olmak istiyorum
 ben onunla yoldaş olmak istiyorum ben onunla tanış olmak istiyorum diyō yüce yaradan
 300 da diyor ki eskiden biliyorsunuz balıklar buzdolabı olmadığı için güneşte kurutuluyō ku-
 rutulan balıklar o şekilde tüketiliyō kuru balıkları alacaksın işte cebine sepetine koyucak-
 sın neyrin kenarına üç neyrin bileştiği yere balık canlanıp da suya atladığı zaman yanında
 bulunan zat benim en çok sevdiğim kişidir diyō aynı şekilde yapıyō kurumuş balık can-
 lanıyō suya atlıyō ve yanındaki zat ben seninle arkadaş olmak dost olmak sen nerede ben
 305 orda olmak istiyorum diyō musa aleyisselam gerçeğe hū canlar gerçeğe hū ben sizinle
 tanış olmak istiyorum o da diyor ki hızır aleyisselam sen benimle arkadaş olamazsın dost
 olamazsın yol yürüyemezsin sen benim işime karışırsın sen benim işime karışırsan ayrı-
 şırız bozuşuruz aramız açılır diyō karışmam falan dediyse de sana üç fırsat verecem üç
 sefer işime karışma hakkın var üç sefer karıştıktan sonra aramız açılır şimdi insanlar bunu
 310 nasıl yorumluyō insanlar derken inançsal bazda nasıl yorumluyō süreç içerisinde bunu da
 ayrıca anlatacaz beraber arkadaşlık ediyorlar nehirden karşı nehre geçecekler sandala bin-
 mek için hazırlıklarını yaparken sandalın içerisine oturuyollar hızır aleyisselam cebinden
 bıçağı çıkarıyor sandalın tabanını deliyor peygamber bunun burası haksızlığa nasıl bi an-
 lamıyla müdahale etmesin sussun sessini çıkartmasın napıyosun sen yā diyō niye deliyo-
 315 sun adamın sandalını benim işime karıştın bu bir sandal su alıyō sandalcı kenara çekiyō
 ben bunun tamirini yapıyım diyō yolcuları boşaltıyō yolda giderken yedi sekiz yaşlarında
 bir erkek çocuğuna vurana kadar öldürüyō yav niye elin çocuğunu vurdun öldürdün gari-
 banını derdin neydi senin diyō bu işime karıştın iki diyō gide gide bir köye varıyolar gün
 batmak üzere karanlık basmak üzere hangi kapıyı çaldırsa köyde hemen hemen bütün
 320 evlerin kapısını çalıyolar hiçbirini kapıyı açıp içeri alıp bunları misafir etmiyō etmeyince
 dışarda kalıyolar bir örenin kenarında yıkık bi duvarın kenarında sırt sırta veriyolar sa-
 bahlıyolar sabahlıyolar sabah daha gün doğarken tan ağarırken musa peygamber hızır

aleyisselama diyō ki hadi kalk nolacak ben de çamur karacam bu yihih duvarı yapacam
 musa aleyisselamın kafasının taşı atıyō yav arkadaş sen ne biçim adamsın diyō kimse bizi
 325 evine almadı bi lokma ekmek vermediği gibi su bile vermedi sen kalktın adamların evini
 yapıyosun diyor diyor ki üç sefer işime karıştın aramız açıldı bunu okuyan insanlar bunu
 tabi biz yolun erkan diliyle telaffuz edecez diğelleri istediği şekilde telaffuz edebilir yo-
 lumuzdaki olay şu canlar başımıza her şey gelebilir eyüp peygamberin diline varana kadar
 vücuduna kurt düştü peygamberinkine düştü bizler kuluz bizler canız bizler kimiz ki biz-
 330 lerin başına bi hal geldiği zaman olur ya insanız şaşarız beşeriz hepimizin başına her iş
 gelebilir bundan vardır bunda da bir hayır diyip tevekkül eyleyip kendi özümüzü dara
 çekip yola daha iyi sıkı sarılmamız gerekir biz bunu böyle yorumluyoruz çocuğa vurup
 öldürmek vurup fiziksel olarak hani şu kelle kesiyōlar ya işte suriyede gördük suudiara-
 bistanda falan bu islamı farklı yorumlayanlar eylemlerini inadına yaptıklarını işte afga-
 335 nistanda falan görüyorsunuz kadınlara iranda yapılanları bu bizim anlayışımızda inancı-
 mızda uzaktan yakından alakası yoktur öldürülmesi gereken şey nedir biliyo musun kin
 kibir benlik ve o çocuğu iyi bi şekilde yetiştirmektir niye öldürdün dediği zaman işte
 bunların cevabını ver diyor işte sandalı deldim ki diyor karşıya geçseydi sandal karşıda
 haramiler vardı haramiler sandala el koyacaktı yolcuları ve sandalcıyı öldüreceklerdi san-
 340 dalcının dokuz kişiyle bakmakla yükümlü olduğu eşi çoluğu çocuğu vardı ve kötü bi şe-
 kilde bi son olacaktı bunu önlemek adına sandalı deldim diyo çocuğu niye öldürdün diyo
 çocuk diyo büyüdüğü zaman insanlara kötülük eden bir zat olacaktı onun için çocuğu
 öldürdüm diyō bizim öldürmekteki anlamımız anlayışımız kötü ahlak huy davranışları
 öldürmektir peki diyō o duvar meselesi neydi duvara neden bize yaptırdın bakın canlar
 345 önemli olan bizim anlayışımızda biri size kötülük ettiği zaman sen onlara iyilik edebili-
 yosan ne mutlu sana bunu yapamıyōsan bi anlamıyla insanlık vazifelerini veya insani
 değer ölçülerini kaybetmişin demektir iyilik edene iyilik kötülük edene kötülük yapmak
 her kişinin davranışıdır er kişinin davranışı da kötülük edene iyilik edebilendir şimdi
 musa aleyisselam bu davranışıyla bize burda yemek vermediler su vermediler biz buranın
 350 niye duvarını ördük diye sorduğunda burda yedi ve sekiz yaşlarında çocuklar vardı bu
 çocuklar büyüdülerinde babalarının hayırlı bi miktar para gömdü hayırlı paraydı helal
 paraydı bu çocuklar büyüene kadar bu yaptığımız duvar ayakta kalacak on sekiz on do-
 kuz yaşına geldiği zaman bu duvarı tamir ederlerken o duvarın altından çıkan para çocuk-
 lara kalacak yoksa köylü yapmıya kalkıştırdı bu parayı bulurdu çocuklara vermezdi diye
 355 açıklamalarda bulunuyō canlar helalından kazanılan helal mal dolaşır durur ama en so-
 nunda sizi bulur haram para haramın binası olmaz naparsan yap ne kadar uğraşırsan uğraş

haramın hiçbir şeyde birliği dirliği insanları mutlu etmek gibi bir şey söz konusu değil
 onun için biz bu ay oruç tutuyoruz acların halinden anlayalım açlığı çekelim yokluğu
 çekelim ac olanlara maddi manevi desteklerimizi verelim ve böyle bi şey olmasını iste-
 360 mezdik ama kötü bi olay oldu hele de bu depremden dolayı yani görüyorsunuz hepiniz
 katkılarınızı sundunuz elinizden geldiği kadar gücünüz yettiği kadar hatta pir sultan der-
 nekleri olarak başkanımız da burda sağ olsunlar ekmek pişirip deprem bölgelerine gön-
 derdiler gece gündüz bacılarımız hak hizmetlerini kabul etsin hâpimiz ne verdin elinle o
 gider seninle gerisi hepsi hikaye yani kimler bizden önce gelip gitmedi ki kimler gelip
 365 geçmedi ki bizler de gelip geçecek yani dünya kapalı bir handır herkes bakıp geçer dediği
 gibi yunusun bakıp geçecek tek geriye hoş seda kalır iyilik kalır birlik kalır en önemlisi
 de insanlara yaptığımız hizmettir insanların en hayırlısı insanlara iyilik edendir diyo halis
 açık ve net bakın bizim postumuzu ortada her renk var görüyorsunuz burda dili dini ırkı
 rengi ne olursa olsun cümle canları temsil eder bu hayvan postu değildir bazı canlarımız
 370 bunu hayvan olarak algılar son olarak da şunu da söyleyeyim tokat bölgesinde olduğu için
 şah kalender çelebi hünkar hacı bektaşın torunlarından yanında ahmedi sultan diğer adıyla
 hubyar sultan yanında kul himmet yanında pir sultan yanında koyun baba koyun baba da
 osmancıkta koyun baba türbesi de var bilmiyorum gidip görenleriniz varsa bu mubarek-
 lerin hepsi ocakzade ve hünkara bağlı hepsi ve beraber yol yürümüşler ama gel gör ki
 375 zaman süreç içerisinde bazı şeylerimizi uzaklaştırmışız değiştirmişiz işimize öyle gelmiş
 zaten bugüne kadar zaten yasaklıydık şu anda dahi aleviliği inanç olarak cemevlerini iba-
 dethane olarak görmüyollar bırakın yüzbinlerce insanın alevi olduğunu milyonlarca insa-
 nın duvara tapar taş tapar kimsenin inancını bi başkasının belilleme hakkı yoktur istediği
 şekilde inanır istediği şekilde ibadet eder kimse kimseye müdale edemez anayasa madde-
 380 leri açık ve nettir anayasa çiğneniyo işte gördüğünüz gibi anayasa çiğnendiği için deprem
 paraları yerine ulaşmıyo ulaşıyadı belki bu kadar insan ölmeyecekti belki daha düzenli
 konutlar yapılacaktı şu anda bar bar bağıryolar ki tunceli ve yine o bölgede yine bir dep-
 rem bekleniyō istanbul yöresinde bir deprem bekleniyō ama bununla ilgili vatandaş ola-
 rak sesimizi yükseltip bir an evvel depreme dayanıklı konutların yapılması için hep bera-
 385 ber sesimizi yükseltmemiz gerekiyō canlar allah anlamak ve dinlemek nasip eylesin dil
 bizden nefes pirimiz hünkar hacı bektaş veliden gerçeğā hū mümine yā ali canlar ‘dedem
 sonuç ne oldu cemevleri ne oldu’ cemevleri kültürel olarak değerlendirildi kültür statü-
 sünde değerlendiriliyo sonuçta şu olacak bu eninde sonunda bak ben size bi şey söyleye-
 yim iki bin yirmi iki yılı ünasco yani birleşmiş milletlerin oluşturduğu kültür iki bin yirmi
 390 iki yılını hünkar hacı bektaş veli yunus emre ve bir de yılı olarak ilan etti bu yılı da iki

- bin yirmi üç yılını da aşık veysel yılı olarak ilan etti önümüzdeki günlerde aşık veyselle ilgili güzel bi proram dizayn edecez yani kısacası biri de ahi evran yani bi anlamıyla da bu anadolu aleviliğinin kültürünün özünün adetin geleneğinin yaşam biçiminin temelini oluşturan yol ulularımızı birleşmiş milletlerin hepsi anıyo kabul ediyo ama ülkemizde
- 395 böyle bir gerçekle karşı karşıyayız eninde sonunda güneş balçıkla sıvanmaz bunların hepsi düzlüğe çıkacak her türlü şiddetin karşısındayız her türlü antidemokratik uygulamaların karşısındayız kanunların yanındayız çünkü bu devlet hepimizin yanlış yapan bir gün yasalar gereğini dönderir işallah bunlar düzelecek yâ eyvallah canlar evet hizmet sa-
yipleri hizmetlerine başlasın canlar
- 400 ey erenler akıl fikir eyleyin
- dağlara da duman ne güzel uymuş
- yaradan aşkına şükür eyleyin
- mümine de iman ne güzel uymuş ne güzel uymuş
- mümine de iman iman ne güzel uymuş ne güzel uymuş
- 405 evliya başında bülbül yük verir
- ben deli değilim sen ettin deli
- allahın arslanı hazreti ali
- zülfikar elinde güzel uymuş ne güzel uymuş
- zülfikar elinde alim alim ne güzel uymuş ne güzel uymuş
- 410 sahibim de ne var dünya malında
- amel getirdiler ehli asaya
- incil isa için tevrat musaya
- muhammeT kurana ne güzel uymuş
- muhammet kurana alim alim ne güzel uymuş ne güzel uymuş
- 415 alim çıktım bahtım car köşede gelir

... onun carına boz atlı hızır boz atlı hızır

‘allah allah’

her kim ... anarsa dilim anarsa

yet onun carına boz atlı hızır

420 alim boz at binmiş kanatları

... ..

tanrı misafiri hızır kendi ...

pirim kendi ... ‘ali haldaşımız hızır yoldaşımız ola’ ‘allah allah’

... cihanın temelidir ...

425

ona dayım medet boz atlı hızır

hızır senin sırrın çoktur kimseler girmez kimseler girmez

sırrı esrarına ağıllar ermez ağıllar ermez

sultan ... kimseler girmez kimseler girmez

430 sana yasahlıh yok boz atlı hızır

‘boz atlı hızır cümlemizi saklaya bekleye koruya’ ‘allah allah’

alim kimisi deryada kimisi suda kimisi suda

kimisi hardadır kimisi kumda kimisi kumda

kırtar Kullarını Koyma sen darda koyma sen darda

435 bu hizmet senindir boz atlı hızır

hızır boz at binmiş yücelerden göründü pirim göründü

alçağı yükseği ona bir oldu ona bir oldu

abdal dedem car diyene bulundu

- bize boz atlı hızır
- 440 dünya Kurulmadan ... ademden
- hağ ile birlikte yök taşıdıñ mı yök taşıdıñ mı
- yarattıñ o mөлkü çüñkü bu demde
- yaptıñ katırını sır taşıdıñ ıñ sır taşıdıñ ıñ
- haktan örüñdüm
- 445 hayrül beşeriyleñ dünyaya geldim
- adem ilen bile bir yaşıdıñ ıñ
- oluP geldim
-
- bir zaman bu mülke ibrahim oldum
- 450 daş daşıdıñ mı daş daşıdıñ mıy
- ismayil görüñdü o zaman hey can
- isak yakup oldun bir zaman
- eyüp geldin çokça kırdıñ el aman
- gan yaşıdıñ bı gan yaşıdıñ bı
- 455 zekeriya ileñ beni biçtiler
- yahya ile ganım yere saÇtılar
- davut geldi çok peşimden goştular
- müñrü süleymanı çok taşıdıñ bı çok taşıdıñ bı
- mübarek asayı musaya verdiñ
- 460 meryeme verdin
- cümle ben rehber oldum

... .. sır daşıdıñ bı sır taşıdıñ bı

... ..

gül olduñ feryadı verdiñ bülbüle

465 cem olduk

kırklar meydanında ferraşıdıñ bı ferraşıdıñ bı

şu fani dünyaya çoh geldim gettim

yağmur oldum yağdım ot olup bittim

urum diyarını ben ... ettim

470 horasandan gelen beктаşıdıñ bı beктаşıdıñ bı

tefekür eyledim ben kendi kendim

vücuda girmeden imana geldim

şahi merdan ile düldüle bindim

zülfükar kuşandıñ tüv taşıdıñ bı tüv taşıdıñ bı

475

... ..

kimseler sırrımı fark etmediler

... .. kardaşıdıñ bı kardaşıdıñ bı ‘allah allah’

değerli canlar aşığımızın söylediği alevilikte devri dayim var yani çok geldim gittim bir

480 canın bedenden ayrılıp başka bir kalıpta can bulmasını anlattı burda değerli canlar bu

alevilikte devri dayimdir eyvallah

eşrefoğlu al haberi

bahçe bizim gül bizdedir

biz de mevlanıñ guluyuz

485 yetmiş iki dil bizdedir

- erlik midir eri yormak
 ırak yolda haber sormak
 cennetteki on dört ırmak
 coşkun akan şel bizdedir
 490 adam vardır ismi semiz
 alıp abdes olmaz semiz
 halkı tan eylemek nemiz
 cümle ... bizdedir
 arı vardır uçup gezer
 495 teni tenden seçip gezer
 canı bizden kaçıp gider
 arı biziz bal bizdedir
 kimi sofı kimi hacı
 cümlemiz hakka duacı
 500 resulu ekremin tacı
 aba hırka şal bizdedir
 biz erenler gerçeyiyiz
 has bahçenin çiçeyiyiz
 hacı bektaş köçeyiyiz
 505 edep erkan yol bizdedir
 Kuldur hasan dedem Kuldur
 Kuldur hasan dedem Kuldur
 manayı söyleyen dildir

- elif hakka doğru yoldur
- 510 cim arasan dil bizdedir
- elif hakka doğru yoldur
- cim arasan dal bizdedir
- cim arasan dal bizdedir dost
- ilahi mustafa murtaza hakkı
- 515 insanı kamilden ayırma bizi
- yüz yirmi dört bin enbiya haqqı
- insanı kamilden ayırma bizi
- insanı kamilden ayırma bizi
- desti girimizdir imamı hasan
- 520 hüseyini kerbela şehi şehidan
- imam zeynel imam bakır el aman
- insanı kamilden ayırma bizi
- insanı kamilden ayırma bizi
- caferi sadık cümle alem serveri
- 525 musa kazım rıza yolun rehberi
- medet mürvet taki naki askeri
- insanı kamilden ayırma bizi
- muhammet mehdidir şahı velayet
- ışıtır cihanı nuru hidayet
- 530 niyazımız vardır her dem her saat
- insanı kamilden ayırma bizi

- insanı kamilden ayırma bizi
sıdkıyam dünyaya eyleme heves
ruh pervaz eder de kalır boş kafes
- 535 ya ilahi evvel ahır son nefes
insanı kamilden ayırma bizi
insanı kamilden ayırma bizi
- bismişah allah allah teliniz gül diliniz bülbül ola ‘allah allah’ adını andığınız pirlerin
hüsnu himmeti keşfi kerameti cümle canların üzerinde ola gelmiş göz gönül katmış ola
540 ‘allah allah’ dil bizden nefes pirimiz hünkar hacı bektaş veliden ola gerçē hū mūmine yā
ali
geldi durdu cebrayil hū hū hū
hak muhammet mustafa hak seni davet okudu hū hū hū
... evveli emanet şudur hū piri rehber kazım hū dayıma erkana lazım hū
- 545
hak buyurdu beddua cebrayıldan ... hū hū hū
... .. hū hū hū yürüdüler dergaha
vardı dergah kapısına hū gördü bi aslan yatar hū
aslanın da ... hū hū hū başta koptu bir fena
- 550 çağırdı sırrı ... hū hū hū
... hatemi ağzına verdi hū hū hū
aslan oldu ... yol verdiler de muhammede hū
aslan girdi ... hū vardı hakkı ... hū hū hū
... ..
- 555

- hũ hũ hũ dayanırdı ol zara
- sana habiptir tabibim hũ
- doksan bir kalam danıştı hũ hũ hũ
- iki göñül
- 560 sevindi armağan aldı hũ hũ hũ
- muhammet ayağa kalktı hũ
- hümmetim sünnet oldu hũ hũ hũ
- ... şahı evliya
- sürdü turapa yüzünü
- 565 hak goñderdi cennete hũ hũ hũ
- iki salkım üzümü
- selman orda hazırđı hũ
- şeydullahın da ... hũ
- bir üzüm danesi koydu hũ hũ hũ
- 570 selmanın keşköllahına
- hũ hũ hũ
- hoçça kal sultanım dedi
- hũ ... kırklara hũ
- vardı kırklar makamına hũ hũ hũ
- 575 otur bende ol dedi hũ
- cümlesi de secd eyledi hazireti emrullaha hũ hũ hũ
-
-

- yā size kimler dirler hū hū hū
- 580 içinden bir avaz geldi hū hū hū
- ol bize kırklar derler
- yā siz ottuz dokuzsunuz hū
- neden madem kırksınız hū
-
- 585 selman şeydullaha gitti hū hū hū
- onda tamam varımız
- selman şeydullahtan geldi hū
- hū dedi girdi içeri hū
- keşküllahı meydana koydu hū hū hū
- 590 içinde üzüm danesineğ hū
- hoş geldiğ sultanım dedi hū
- hū hū hū
- ezdi şerbet ...
- hatemi barmakta gordü hū hū hū
- 595 ezdi engür eyledi
- cümlesi de oldu
- üryan büryan ...
- ...
- ...
- 600 yetiş muhammet mustafa
-

'hak için ola seyir için olmaya'

... ..

kırklar beline bağlandı

605 muhammet de talip oldu

... ..

dediler ki allah allah 'allah allah'

... ..

hatemi barmakta gördü

Metin Kodu	C11
Derleme Yeri	Elâziğ
Kaynak Kişi	Mahir KOYUN
Konu	Hızır Cemi

ELÂZİĞ

hızır aleyisselamın kutsal günü ve hızır orucu dediğimiz alevi toplumu arasında ve bütün islam toplumu arasında hızır aleyssalam orucu bilinmekte ve hızır aleyssalam darda olanların darına ve canına yettiğini ve tarihi süreç olarak adem aleyisselamdan başlayıp günümüze kadar gelmiştir sâvgili canlar hızır aleyissalam ulu kullardan bir kul aynı zamanda da peygamberlik makamına erişmiş yüce allah ola ledün ilmi ve batın ilmi vermiştir ve hızır aleyissalam tasavvuf ilminden cenabı allahın üstün bir ilim vererek keramet ve düzen sahibi ederek sonsuza dek ölümsüzleştirmiştir iki rivayet var hızır aleyisselamın darda olup sıkıntıda olup hızır aleyisselamı çağırıp ondan istek isteyen ondan dilek isteyen muradına erüyür ve ermiştir bir efsande hızır aleyissalam musa aleyisselamlan yol arkadaşlığı yapmıştır bir gün musa aleyissalam gelirken yüce allahlan bin bir kelam ederken ve bir gün kendi kendine sormuş demiş ki acaba yer üzerinde benden daha ilim sahibi olan biri var mı yüce allah evet yâ musa senden daha ilim senden daha alim sahibi olan benim ulu kullarımdan bir kul musa diyor ki o kul kim yüce allah diyor ki o kulun adı hızır aleyissalam diğer bir anlamda da hızır nebi ve kendi batın aleminde diyö ki ben onu acaba görüp de ondan imtân alabilir miyim ilmi baptan yani ilmi konudan bir rüşa isminden birisile beraber yolculuk ederken iki denizin birleştiği noktada musa aleyissalam o hızır denilen zatlan karşılaşiyor karşılaşınca beraber arkadaşlık ediyolar ve تنها bi yerde gidip bi kahvaltı yapmak istiyolar yemek yemek istiyolar denizin kenarında heybesinde bi kuru balık o balığı çıkarıp yemek istiyö ellerini yıkarken hızır aleyissalam ellerindeki abdest suyu o balığa değıyö balığa deyince balık orda canlanıp denize atlıyö ve cenabı allah ta batınında musaya söylemişti demişti ki hızır aleyisselamlan karşılaştığın zaman o cansız bir balığı canlandırıp suya atacak o zaman bil ki o kişi hızırdır tabi o anda musa aleyissalam unutyö unutonca diyö ki işte balık noldu diyö balık suya atladı gitti yav cansız balık gider mi cansıza can veren allahdır işte o zaman musa aleyissalam anlıyö ki bu hızır aleyisselamdır çünkü batında görünmüştü beraber yolculuk ediyolar ve denizin

kenarında gemi geliyo gemiye biniyolar gemiye binerken hıızır aleyiselam o gemiyi deliyō delince musa aleyiselam diyō ki yā diyō arkadaş sen bu gemiyi niye deldin bu geminin zararı sana ne hıızır aleyiselam diyō ki yā musa sen benim işime ıarışma ve gemiyi deliyolar neyse denizden ııkıyolar varıyolar bi şeyire bakıyor ki işte ıocuklar soıakta oynuyor yēdi yaşlarında yēdi yaş civarında bi ıocuk tabi o bütün ıocuklara hükmediyō yani o ıocuk hıızır aleyiselam o ıocuğa bi tane yapıřtırıyō boynunu bedenden ayırıyō yani ıocuğu öldürüyor hıızır aleyiselam ıazreti musa yine müdāle ediyō yav diyō ki yā hıızır ıocuğun sana ne zararı var buna dokundun öldürdün yoğ ettin diyō ki yā musa benim işle-

30 rime ıarışma ve ordan geıip bi yere gidiyolar ekmek istiyolar aş istiyolar ordaki toplum onlara bi şey vermiyō öyle aı susuz geıerken bir şeyrin kenarında eğilmiş bir duvar yıkılmak üzereyken hıızır aleyiselam elini atıyōr duvarı düzetiyo ve yine musa müdāle ediyō yā diyō ki yā musa benim işime ıarışma musa aleyiselam diyō ki anlaşıldı ben seninlen arkadaşlık edemem senin bu yaptıkıların bana anlatır mısın neden bōle yaptın gemiyi del-

35 din ıocuğu öldürdün duvarı düzettin diyō ki yā musa o gemi sayıpleri mümin kişilerdi allaha iman eden kişilerdi bizden sonra dāvlātin resmi görevlileri gelecek bütün gemilere ıok yükseğ miııarda vēręi yükleyecekler yani vēręi alacaklar onun için o gemiyi deldim ki gemi iş görmez yaramazdır ondan vēręi almazlar o mümin kişi öyle kutuldu yani şey-

40 den sıra ıocuğa geldi ıocuğu anlatıyō dedi ki peki niye öldürdün dedi ki bu ıocuk annesi babası mümin bi kişilerdi allaha inanan sabahtan akşama kadar allahı zikreden gönlünden ııkarmayan kişilerdi ama bu ıocuk zalim olacak yarın ııkacağ allahlık davası gödecek bu

45 ıocuk onun için onun canını aldım yüce rabbim ona bir evlat verecek ıok ıayırılı olacağ bunu da tamamladı üçüncü meseleye geldi duvarı niçin düzettin dedi ki yā musa bu duvar bu evin sayıbi bu pargın sayıbi mümin kişidir allaha inanan bi kişilerdi bunun iki tane yetimi var yarın büyüyecekler bu babalarının dedelerinin yerini yapacaklar işte burada bi

50 hazine var o hazineyi bulacaklar onlan geıinip gidecekler hadi diyō bana eyvallā musa aleyiselam ben artık senle arkadaşlık etmem rivayette de hıızır aleyisselam ıazreti nuha ıazreti ibrahim peyęambere ve bütün peyęamberlerle birlikte gelmiş hıızır aleyisselam gelmiş gitmiş ölümsüz zaten dünya var oldukça hıızır aleyisselam var olacaktır hıızır aleyisselamın gittiği yerde bereket olur bolluk olur rıSkılar bol olur ıaza kusur olmaz belalar

55 defolur onun için hıızır aleyisselam şey olarak ıok bōyüük bōyüük bir anlamı var ve kuru bir daşta da hıızır aleyisselam otursa ve o kuru daşın üstünde ıalkıp gittiği zaman oturdü yerde yeşillik biter güzellik olur ıayır ıimenlik olur onun için hıızırın girdiği yerde ayak bastığı yere bereket gider hıızır her insana kırk yılda bir defa raslar ıünkü öyle diyor eger bir insan kırk yılda bir hıızırı görmese gözleri kör olur dünyayı görmez onun için her insan

60 hıızırı görür ama hıızırı tanımaz hıızır ve gördüğü zamanda insanın aqlını çeler ve unuttur
yani bunu da yapan yaptıran cenabı allahdır ikinci bir efsanede de hıızır aleyisselam bi gün
hazreti māmēt zamanda kızı hazreti fatmegile gidiyō hazreti aligile hazreti peygamber
bilyosunuz sevgili canlar torunlarını çok seviyō hasanlan hüseyini çok seviyō onları kok-
lardı kucağına kordu oğşardı severdi boş zamanlarını hep onlarla geçirirdi eve gidiyō
65 kızı hazreti fatime babasını karşıliyō biraz bekliyō tabi kızına soruyō diyo ki kızım ha-
sanla hüseyin nerde hazreti ana fatime diyō ki yā ata onlar biraz rāsızlandı gözlerinden
rāsızlık var onun için diyō yatıyorlar hazreti peygamber de çok hüzünleniyō yani onlara
üzülüyō onlara tabi titriyō onların başında işte bu vesileyle hazreti peygamber biraz üzü-
lünce tebessüm ediyō bi uyku alemine dalıyō o uyku aleminde cebrail aleyiselam geliyō
70 diyō ki yā muhammet hazreti ali ve fatime eğer üç gün oruç tutarlarsa ve yüce allah onlara
şifa verecek hasanla hüseyini iyileştirecek hazreti peygamber de hazreti aliye hazreti fati-
meyi çağırıyo diyō ki yā ali yā fatime üç gün oruç tutun dua edin hasanlan hüseyin sağlīna
kavuşur şifa bulurlar diyor o zaman işte hazreti muhammet hazreti ali ve fatime hazreti
hasanlan hüseyin ālibeyt bu beş kişidir peygamberin abasının altına yani hırkasının altına
75 giriyorlar ona da bendeyi ali aba derler ve hazreti peygamber diyo ki benim ālibeytim
yarabbim kim bunları seviyōsa sen de onları sev ve hazreti peygamber de onlarla birlikte
beşi de üç gün oruç tutarlar birinci günü akşam olur yemek için iftarını açmak için o
zamanki işte ne varsa sofraya getiriyōlar iftarını açmak için kapı çalınır o zaman cariyesi
varmış hazreti fatimenin hudde isminde yā hudde diyō şu kapıya bak kapuya bakıyor
80 birisi kapuyu çalmış kimsin diyō diyō ki ben bir fakirim ne istiyosun diyō ki açım allah
rızası için allah aşkına bana biraz aş ver diyō ekmek ver yani hazreti fatime hazreti aliye
diyō ki yā ali bi fakir gelmiş aş istiyō diyō ki sofrada ne varsa ver sofrada ne varsa toplayıp
veriler o heybesine koyuyor gidiyor ikinci gün yine geliyō bu seferde bi yetim kılığında
geliyor yetim olarak tekrar kapıyı çalıyor yine aynı kişi diyor allah rızası için ben yetimim
85 bana biraz aş verin yine hazreti fatime hazreti aliye soruyor hazreti ali gine diyō ne varsa
ver alıp gidiyō üçüncü günü geliyō ben bir esirim diye geliyō açım bana allah rızası için
bi lokma ekmek ver alıyor tabi sofradakini gine veriyor tabi onlar hasanlan hüseyin şifayı
buluyor yani gözleri iyileşiyor sağlıktan düzeliyor dördüncü gün oluyor hazreti peygam-
ber de geliyor ve hazreti ali hazreti fatma hasan hüseyin ve o gelen işte yetim kılığında
90 gelen o da geliyō o da hıızır aleyiselam ve heybesinde ne varsa çıkarıyō o sofraya koyuyō
diyō ki işte sizin verdikleriniz ve kendisinin hıızır aleyiselam olduğunu söylemiyo hazreti
muhammet söylüyor hıızır da bizle üç gün oruç tuttu hasanlan hüseyin şifa buldu yüce
rabbim arşu elāda bi taham gönderdi cebrail aleyiselamlan hazreti ali ve fatimenin evine

bir taham gönderdi o tahamı öyle bi lezzet öyle bi hayatta hiç kimse görmemiş ve hazreti
 95 alinin elleri yeşildi avuçlarının içi yemyeşil olmuştu hazreti ana fatmanın nuru cemāli
 yüzü kolları her taraf yemyeşil oldu o taham geldikten sonra hazreti ana fatma çıktığı
 zaman sanki güneş atıyor güneş gibi ve hazreti peygamber kızına dedi ki kızım bi kolçak
 yap kolçak han eskide kadınlar kolçak takardı kolçak yap ellerini kapat kapattı ellerini
 kimse görmesin yani o gelen nuru o yüce allahın nuru sadece ve sadece hazreti fatimeye
 100 ve aliye gönderilmiş o nur ve o tahamdan dünya durdukça kimse öyle bi lezzet görmemiş
 kaynaklarda böyle anlatılıyō yani işte ikinci hıızır aleysselamın gelişi bu şekilde olmuş o
 gündün bugüne işte alevi toplumu hıızır aleysselamın orucunu tutar aşkına loğma verir dua
 eder ve hıızır aleysselam cümlemizin muratlarını dileklerini vere ve cümlemizi kurtuluşa
 hıızır aleysselam eriştirsin eylibeytin yüzü suyu hürmetine ülkemizi toplumumuzu ve ha-
 105 nedanı eylibeyte müyip olanları cenābı hağ hıızır aleysselam korusun tabi bu akşam buraya
 toplanıp hep birlikte bir dua etmek bir rica kapusuna gitmek yüce rabbimizden temenni-
 lerimizi dileklerimizi dilemek bir kulun görevidir çünkü bizlerin allaha itiyācı var allahın
 bize itiyācı yok bizim kurbanımıza da lokmamıza da duamıza da itiyācı yok şurda bi nokta
 var cenābı allah diyo ki ben iradeyi künyeyi ve iradeyi cüzzeysi senin eline verdim seni
 110 yarattım bir pıhtı suda varı ettim sen kendini bilmen için senin işte varlın benim temina-
 tımdır yarın tekrar bana dönecēni ve onu unutmamak için önce kişi kendini tamamlayacak
 kendini bilecek kendini fark edecek farkullah derler ona sonra tanrıyı fark eder tanrıdan
 sonra da ana babadır bir insan yaratılışı sebebiyeti olan anne babadır şeriyat kapusunda
 ve şeriyattan sonra da tarikat kapusu vardır tarikat kapusundan sonra marifet kapusu var-
 115 dır ve marifet kapusundan sonra da sırrı hağikat kapusu vardır sırrı hağikat kapusu da hağ
 ile bütünleşmek ve insanı kamil mertebesine ulaşmaktır zaten bir insan eğer gerçekten bu
 aşamalardan geçerse o insanı kamil mertebesine geçti zaman o hağ ile hağ olmuş demektir
 bütünleşmiştir onun için bizim inançlarımıza özellikle alevi toplumunun inancında biz
 hağkı ademde ararız çünkü adem tecellası cenābı hağkın nurudur ve cenābı allah yer üze-
 120 rinde en büyük halife olarak yarattı kul olarak yarattı kişi ademdir ve ademi yarattı zaman
 bütün iradesini cenābı allah nurundan nefsinden ademe koydu ve bütün melākeleri ademe
 seJdeye çağırdı bütün melākeler ademe seJde etti yalnız bi tek kişi yapmadı o da şeytandı
 yani meleyi tavuSdu ama ismi şeytandı niye benlik yaptı için kendini beyendi kibir hırs
 nefis temah böbürlenmek bunlar şeytanın içindedir bir insan eğer kendini beyenirse onda
 125 şeytanın dürtüleri hāsıl olmuş demektir onun için alevilikteki işte insanı kamile varmanın
 mertebesi allahın zatı sıfatıdır allahın zerresi her insanda var yüce allah diyo ki şurani
 kerimde ben size şah damarınızdan daha yakınım diyōr sevgili canlar şah damarı olmasa

insan yaşamaz çünkü bütün çünkü bütün vücuda kanı pompalayan şah damarıdır devr ü
 dayim eder onun için benim ifade ettiğim gibi kuranı kerimde hıızır aleyselamlı ilgili kef
 130 suresi atmışıncı ayetten seksen ikinci ayete kadar orda insanın işte yaradılışı insan süresi
 orda anlatılır ve yalnızca bir möminin ıalbıne sığındını allah o kalp bu kadar pıhtıdır şu
 kadar içindeki o pıhtı işte allah ıraya sıgmıştır allahın evi dört duvar arası değıldir allahın
 evi insanın gönlüdür mömin kişının gönlüdür

bir seferim vardı rumun yüzüne

135 yüce dağ başında eri gözlerim

al elimi kaldır kırklar yediler

bir hımeti kesKin piri gözlerim

din serveri muhammedin eşiğı

halile yapılan şarı gözlerim

140 bu mülkün sayibi muhammet

ali nuh ilen gemiye bindirdi beni

koynumda görmüştüm ay ile günü

yetiş cārımıza boz atlı hıızır

fadime anadan cārı gözlerim

145 fatime haticeden cārı gözlerim

kesKin zülfişarlan ali gazada

umarım inayet eder bize de

bağdatta mansurun canı cezada

halile yapılan şarı gözlerim

150 pir sultan abdalım sıratın geçenen

cennettir yeri veysel garaniden

hintten yemenden beri muhammed aliden cārı gözlerim hū

desdur pirim biz üç bacıyız kırklar meydānında süpürgeciyiz süpürgeci selman kör olsun
yezidi mervan himmet eyleyin allah allah süpürgeci selman kör olsun mervan mānāyı

155 marifet sırrı hakikāt geldi hizmeti muhammet süküt eyle ey cemāt allah muhammet yā ali
çirāmız yansın yakılsın yaradanın nuru aşkına çirāmız yansın yakılsın velayetin nuru aş-
kına çerağı ruşen fahri devrişan zuhuru iman himmeti pirān piri horasan kuşadı meydan
kuvveti abdalan kanunu evliya gerçek erenler demine hū

Metin Kodu	C12
Derleme Yeri	Ordu, Gürgentepe
Kaynak Kişi	Celal Dede
Konu	Kurban Tığlama

ORDU/GÜRGENTEPE

ey can bu kurbanı niçin kesiysun gerçeyin demine h mümine y ali burada bulunan cem
erenleri babalar bacılar darda duran can veya canlar hak aşkına kurban kesiliyor hoşnut
rıza kani teselli misiniz lokması yenir mi ‘eyvallah razıyız’ cem erenleri sizden rıza siz
cemaattan rıza mısınız dışardan istekli çıkarsa darına tercumanına kurbanına rıza olur
5 musun ‘eyvallah’ hayra himmet erenler tekbiri bismillahi allah ekber allah ekber allah
ekber l ilhe vellhu ekber allah ekber allah ekber allah ekber velillhi hamd estenz
billah bismillahirrahmanirahim (Arapça bölüm) niyeti kurban mnda burhan delili ceb-
rayil cnı ismayil kurbanı halil gönderdi cebrayil itikat btnlne cem birline deyilim
allah allah ‘allah allah’ nuru nebi keremi ali pirimiz stadımız hünkar hacı beктаři veli
10 allah allah dileklerimizi vere gnlde muratlarımızı vere kurbanımız kabul ola hak divanı
dergahına kayıt eyleye her neye adanınız neye niyet ettiyseniz allah niyetlerinizi kabulü
makbul eyleye kesilen kurbanın hakkı için sıratı en son geçen kuldan eyleye gerç h
mümüne y ali

akıl ermez yaradanın sırrına

15 muhammed aliye indi bu kurban

Kark eyledi kudretini nuruna

hasan hüseyine indi bu kurban

zeynel beydinin desti dermanı

muhammet bakırın dostunu tanı

20 imam cafer gönlümüzün sultanı

- ol kazım rızaya indi bu kurban
- muhammet takının nurunda idim
- aliyül nakinin sırrında idim
- hasan asKerin darında idim
- 25 muhammet mehdiye indi bu kurban
- aslı şahı merdan güruhu hacı
- hakikate bağı bu yolun ucu
- senede bir kurban talibin borcu
- ahmedi muhtara indi bu kurban
- 30 tarikattan hakikate erenler
- cenneti ālāya hele serenler
- muhammed alinin yüzünü görenler
- erenler aşkına indi bu kurban
- şah hatayi ... eder bilir mi her can
- 35 kurbanın aşkına yürüdü erkan
- tırnā tesPihtir kanı da mercan
- on iki imamlara indi bu kurban
- erenler evliyālarda kırklar yediler
- on iki imamların kurbaniyem ben
- 40 tekbirim okundu yönüm kıPleye

on iki imamların kurbaniyem ben
 anan kısır koyun atam cebrayil
 nefesinden halk oldu hükmene gayil
 bilendi biçâm di kalkın soyun

45 on iki imamların kurbaniyem ben
 sakalak koç ile bile yayıldım
 ferîştahlar çekim anda sayıldım
 hak emir eyledi yeri göyü doyurdum
 on iki imamların kurbaniyem ben

50 yılda yedi kere kırptılar
 lokmanı libah edip dağıttılar
 ismayil peygamberin sürüsüne kattılar
 on iki imamların kurbaniyem ben
 gerçekler sözüne bulunmaz mahna

55 rıza lokmasıyam geldim meydana
 bir zaman söylensin iki cihanda
 on iki imamların kurbaniyem ben
 derviş alim kanımı hak yere dökmem
 hak için ölmeyi gasavet çekmem

60 pirim desTur vermeyince posTumdan çıkmam

on iki imamların kurbaniyem ben

cem birliğine ihtikat bütünlüne gönül hoşluna diyelim allah allah allah allah nuru nebi
keremi ali pirimiz üstadımız hünkar hacı beктаşi veli çalana iman dinleyene kuran ala
çalanı dinleyeni hak saklaya hızır bekleye hak kurbanlarımızı kabul eyleye burada kurban
65 orada burak eyleye hak divan dergahına kayıt eyleye gerçeyin demine hū mūmūne yā ali
allah allah hayır hizmetin kabul ola bileyine kuvvet cettine rahmet ola emirel mayadan
şefāt bulasın gerçeyin demine hū mūmūne yā ali

KAYNAKLAR

- Açıkel, Y. (2018). “Hz. Peygamber-Gül İlişkisi ve İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 30, s. 71-103.
- Akalın, Ş. H. (2019) (haz). *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.
- Akar, A. (2013). *Muğla ve Yöresi Ağzları*, TDK Yayınları, Ankara.
- Akar, A. (2019). *Oğuzların Dili Eski Anadolu Türkçesine Giriş*, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Akın, B. (2017). *Diyarbakır Yöresi Alevi Ocakları: Tarih, İnanç ve Gelenek*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akın, B. (2018). “Alevi Cem Ritüellerinin Sınıflandırılması Sorunu ve Yeni Bir Sınıflandırma Önerisi”, *IX. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi/Gelenek, Görenek ve İnançlar*, s. 45-61.
- Akın, B. (2020). *Mitten Tasavvufa Alevilerin Ritüellerinin Sır Dili Kırklar*, Kitabevi Yayınları, İstanbul:
- Akın, B. (2020). ““Niyaz” Kavramı ve Niyaz Merkezli Ritüeller”, *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, S. 22, s. 98-116.
- Aksüt, H. (2002). *Anadolulu Aleviliğinin Sosyal ve Coğrafi Kökenleri*, Art Yayınları, Ankara.
- Alay, O. (2019). “Velilik ve Keramet Bağlamında Abdal Musa’nın Gerçek ve Menkıbevi Hayatı, Şahsiyeti”, *Turkish Academic Review*, Cilt 4, s.:267-278.
- Atalay, A. A. (2015). *Abdal Musa Sultan ve Velayetnamesi*, Can Yayınları, İstanbul.
- Atmaca, E. (2018). “Antalya İli Elmalı İlçesi Ağzlarının Standart Türkiye Türkçesinden Farklı Ses ve Şekil Bilgisi Özellikleri”, *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 4, s.62-78.
- Baharlı, İ. (2020). “Tasavvuf Klasikleri Eşliğinde Safevîler Öncesinde Sema (Semah)”. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, 22: s.: 179-198.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Barkan, Ö. L. (1942). “İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler”, *Vakıflar Dergisi*, C. II.
- Barthold, W. (1963). *İslâm Medeniyeti Tarihi*, (çev. M. F. Köprülü), Alfa Basım Yayın, Ankara.

- Bayat, F. (2007). *Türk Mitolojik Sistemi*, c. I/II, Ötüken Yayınları, Ankara.
- Birdoğan, N. (1992). *Anadolu ve Balkanlarda Alevi Yerleşmesi*, Alev Yayınları, İstanbul.
- Baha Sait Bey. (1994). *İttihat-Terakki'nin Alevilik-Bektaşilik Araştırması* (Baha Sait Bey), (haz. N. Birdoğan), Berfin Yayınları, İstanbul.
- Birge, J. K. (1991). *Bektaşilik Tarihi*, Ant Yayınları, İstanbul.
- Boratav, P. N. (2012). *Türk Mitolojisi*, BilgeSu, Ankara.
- Bozkurt, F. (1995). *Semahlar*. Cem Yayınevi, İstanbul.
- Bozkurt, F. (2015). *Hakerenler "Buyruk"*. Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Çamuroğlu, R. (1999). *Tarih Heterodoksi ve Babailer*, Om Yayınevi, İstanbul.
- Çıblak Coskun, N. (2014). "Anadolu Alevilerinde Cemler ve Bu Cemlerin Sosyokültürel Hayattaki İşlevleri", *Folklor/Edebiyat*, C. 20, S. 78.
- Çoruhlu, Y. (2011). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul.
- Dedekargınoğlu, H. (2020). "Alevilikte Tevellâ ve Teberrâ Kavramları", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 93, s. 163-191.
- Devellioğlu, F. (2000). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara.
- Dierl, A. J. (1991). *Anadolu Aleviliği*, Ant Yayınları, İstanbul.
- Dilek, İ. (2014). *Resimli Türk Mitoloji Sözlüğü Altay/Yakut*. Grafiker, Ankara.
- Dundes, A. (1980). "Doku, Metin ve Konteks", (çev. Metin Ekici), *Milli Folklor*, s.: 106-119.
- Duran, H. (2010). "Velâyetnâme'ye Göre Hacı Bektaş Veli", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 55: s.:129-137.
- Ekici, Metin (1998). "Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Kontext) İlişkisinin Önemi", *Milli Folklor*, 39: s.:25-34.
- Erdem Kük, D. (2020). "Alevi İnanç Sisteminde Bir Mikro Merkez Olarak "Dâr" Kavramının Etrafında Oluşan Anlam Alanı ve Ritüel Evreni". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 97: s. 165-176.
- Erdem Kük, D. (2023). *Alevi-Bektaşî Gülbankları*, Paradigma Akademi, Çanakkale.
- Ergin, M. (2007). *Üniversiteler İçin Türk Dili*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- Ergun, S. N. (1956). *Bektaşî-Kızılbaş Alevi Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul.

- Eröz, M. (1990). *Türkiye’de Alevîlik ve Bektâşilik*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Eröz, M. (1992). *Eski Türk Dini (Gök Tanrı İnancı) ve Alevîlik Bektaşilik*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Ersal, M. (2012). “Alevî İnanç Sisteminde Ocaklar Arası Ritüellik Senkretizm”, *Prof. Dr. Fikret Türkmen Kitabı*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Ersal, M. (2016). “Alevî İnanç Sisteminde Dem Kültü ve Dem Geldi Semahları”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 77: s.: 127-173.
- Ersal, M., Görgülü, E. D. (2017). “Yemekten Ritüel Yaratmak: Alevî İnanç Sisteminde Yemek Kültü”. *Alevîlik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, 16: s.: 139-199.
- Erten, M., (1994). *Diyarbakır Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlükler)*, TDK Yayınları, Ankara.
- Esin, E. (1974). “Sema”, *Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 36.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1989). *Bütün Yönleriyle Hacı Bektaş Velî*. Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1991). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. Sosyal Yayınlar, İstanbul.
- Eyuboğlu, İ. Z. (2012). *Bütün Yönleriyle Tasavvuf Tarikatlar Mezhepler Tarihi*, Derin Yayınları, İstanbul.
- Fırlalı, E. R. (1990). *Türkiye’de Alevîlik-Bektaşilik*, Selçuk Yayınları, Ankara.
- Gökbel, A. (2019). *Ansiklopedik Alevî Bektaşî Terimleri Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara.
- Gölpınarlı, A. (1958). *Manakıb-ı Hacı Bektâş-ı Velî ‘Vilâyet-Nâme’*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Gölpınarlı, A. Boratav, P. N. (2010). *Pir Sultan Abdal*, Derin Yayınları, İstanbul.
- Gül, İ. (2017). “Alevî-Bektaşî Cemlerinde Erkân ve Sürek Farklılığı (Herne Cemevi Örneği)”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 82, s. 25-41.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. TDK Yayınları, Ankara.
- Gülsevin, G. (2020). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yayınları, Ankara.
- Günşen, A. (2016). “Alevî-Bektaşî Terminolojisinde Gizli Dil”, *Kültür Tarihinde Gizli Diller*, Ka Kitap, İstanbul, s. 147-173.
- Günşen, A. (2019). “Türkiye Türkçesi Ağızlarında “Alevî-Bektaşî” Anlamlı Söz Varlığı Üzerine”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 52, s. 101-124.

- Güven, M. (2013). “-An, -En Sıfat-Fiil Ekinin Dilbilgisel İşlemi, Dönüşmüş Yapılar Kurma ve Ki Bağlayıcısı Tabanında Dönüşüm Gerçekleştirme İşlevi, *Turkish Studies*, 8/9 Summer, s. 1625-1637.
- Güven, M. (2015). “Türkçede Kendi Zamiri ve Kendi Zamiri ile Oluşmuş Kelime Öbeklerinin Kuruluş Biçimi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8/4, s. 341-356.
- Hacıeminoğlu, N. (1971). *Türk Dilinde Edatlar*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Hacıeminoğlu, N. (2019). *Karahanlı Türkçesi Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.
- Hasluck, F. W. (2012). *Bektaşilik İncelemeleri*, Say Yayınları, İstanbul.
- Işık, C. (2011). “Alevi-Bektaşî Geleneğinde Muhabbet: Ruhsal Bir Bilgi Ortamı”, *Millî Folklor*, S. 89, s. 147-158.
- İlker, A. (1997). *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*, TDK Yayınları, Ankara.
- İmam-ı Cafer Sadık Buyruğu* (1958). Ayyıldız Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- İnan, A. (1976). *Eski Türk Dini*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Kaçalin, M. S. (haz.) (2019). *Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler*, TDK Yayınları, Ankara.
- Kalenderoğlu, S., Güray, C. (2019). “Miraç Kavramının Alevi Sözlü Kültürü Açısından İncelenmesi: Çubuk-Şabanözü Örneği”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 92, s. 143-170.
- Karahan, L. (2014). *Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması*, TDK Yayınları, Ankara.
- Kaygusuz, İ. (2011). *Hacı Bektaş Veli Makâlat*, Demos Yayınları, İstanbul.
- Kılıç, F., Kökel, C. (2006). “Bektaşilik Üzerine Değerlendirmeler ve Çalçakırlar Köyü Örneğinde Bektaşî Kültürü”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî*, S.40, s. 11-28.
- Korkmaz, E. (2016). *Alevilik ve Bektaşilik Terimleri Sözlüğü*, Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Korkmaz, Z. (2019). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Korkmaz, Z. (2020). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*, TDK Yayınları, Ankara.
- Köprülü, M. F. (1976). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Melikoff, I. (1993). *Uyur İdik Uyardılar*, (çev. Turan Alptekin), Cem Yayınevi, İstanbul.

- Melikoff, I. (2010). *Hacı Bektaş Efsanesinden Gerçeğe*, (çev. Turan Alptekin), Cumhuriyet Kitapları, İstanbul.
- Mert, R. (2021). “İslam Öncesi Türkler ve Türklerin İslamlaşma Süreci”, *Tokat İlmîyat Dergisi*, 9/2, s. 656-678.
- Mutlu, H. K. (2009). “Balıkesir Çepnileri ve Ağız Özellikleri”, *Turkish Studies*, 4/3, s. 1578-1605.
- Mutlu, H. K. (2011). “Balıkesir Batı Anadolu Yöresi Tahtacı Türkmenleri”, *Turkish Studies*, 6/1, s. 1557-1566.
- Noyan, B. (2006). *Bütün Yönleriyle Bektâşîlik ve Alevîlik*, C.VII, Ardıç Yayınları, Ankara.
- Ocak, A. Y. (2011). *Babaîler İsyanı- Alevîliğin Tarihsel Altyapısı yahut Anadolu’da İslâm-Türk Heterodoksisinin Teşekkülü*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Odabaşı, G. (2016). *Alevi Geleneğinde Cem İbadeti*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Ögel, B. (1971). *Türk Mitolojisi I, II*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Pala, İ. (2010). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Roux, J. P. (1994). *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*, (çev. Aykut Kazancıgil), İşaret Yayıncılık, İstanbul.
- Roux, J. P. (2012). *Eski Türk Mitolojisi*, (çev. Musa Yaşar Sağlam), Bilgesu, Ankara.
- Schimmel, A. (2000). *Sayıların Gizemi*, (çev. Mustafa Küpüşoğlu), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
- Solak Sağlam, M. (2014). “Saha (Yakut) Kamlarının Kıyafet Adları ve Sembolize Ettiği Anlamlar”, *Siberian Studies*, 2/5, s. 55-74.
- Sümer, F. (1962). “Ağaç-Eriler”, *Belleten*, C. 26, S. 103, s. 521-528, Ankara.
- Tekin, T. (2003). *Orhon Yazıtları Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk*, Yıldız Dil ve Edebiyatı, İstanbul.
- Tok, T. (2002). *Denizli İli Güney ve Güneybatı Bölgesi Ağızları*, (Basılmamış Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Özkan, E. (2009). *Gürgentepe’de Yaşayan Güvenç Abdal Ocağı Alevileri ve Ritüelleri*, (Basılmamış Bitirme Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Tok, T. (2008). “Denizli ve Yöresinde Horasan Süreği Geleneğinin Tarihi İzleri ve Günümüzde Yansımaları: Yesevilik-Alevilik- Bektaşîlik”, *Türk Kültür Tarihinde*

Denizli ve Kentleşme Sorunları Sempozyumu Bildiri Kitabı, Denizli Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli, s. 266-271.

Tok, T. (2008). “Denizli Yöresinde Alevilik ve Bektaşiliğin Tarihi Süreçte Genel Bir Değerlendirmesi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 45, s.55-68.

Tok, T., Polat Bulmuş, K. (2022). “Alevi-Bektaşî Cemlerinde Kullanılan Dilin Metaforları: Denizli Örneği”, *14. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Yayınları, Alanya, s.: 1483-1494.

Turan, F. A. (2010). “Şaman Ritüellerinden Alevi Semahlarına Esrarlı Yolculuk”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S. 56, s. 153-162.

Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I (2019), TDK Yayınları, Ankara.

Uludağ, S. (1988). “Abdal”, *İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı, Cilt 1, İstanbul, s. 59-61.

Uludağ, S. (2016). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

Ülken, H. Z. (1969). “Anadolu Örf ve Adetlerinde Eski Kültürlerin İzleri”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara, C. 17, s. 1-28.

Yaman, A. (2004). *Alevilikte Dedelik ve Ocaklar*, Karacaahmet Sultan Derneği Yayınları, İstanbul.

Yaman, A. (2011). “Alevilikte Ocak Kavramı: Anlam ve Tarihsel Arka Plan”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.60, s.43-64.

Yaman, A. (2012). “Geçmişten Günümüze Alevi Ocaklarında Değişime Dair Sosyo-Antropolojik Gözlemler”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, S.63, s.17-38.

Yılmaz, O. (2014). “Alevilikte Eski Türk Dini (Göktanrı İnancı) ve Şamanizmin Etkileri”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 1/4.

Yörükân, Y. Z. (2014). *Müslümanlıktan Evvel Türk Dinleri Şamanizm*, Ötüken, İstanbul.

Yörükân, Y. Z. (2015). *Anadolu’da Aleviler ve Tahtacılar*, Ötüken, İstanbul.